

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
14 — B
6

S coll. Rom. societ. Jesu. Cat. inscrip.

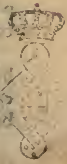
ASSERTIO CATHOLICAE

FIDEI CIRCA ARTICVLOS CONFESSIONIS NOMINE ILLVSTRISSIMI DVCIS Wirtenbergensis oblatæ per Legatos eius Concilio Tridentino, XXIIII. Ianuarij Anni M. D. LII.

Autore F. Petro à Soto, ordinis sancti Dominici, professore Theologiæ.

Quid Liber contineat sequens pagina indicat.

COLONIAE,
Ioannes Nouesianus excudebat, Anno
M. D. LV.

Georgio Artaphilensi amico tanquam fratri suo.

AD LECTOREM.

Habes in hoc libro, candide lector, breuem Catholicæ doctrinæ, circa ea quæ hoc tempore controuertuntur, explicationem & confirmationem. In qua q̄d contra fidem Orthodoxam in Confessione Wirtenbergensi est ostenditur & confutatur. Idque fit catholicę fidei dilucida duntaxat assertione, scripturę & patrum testimonijs roborata. Ea autem habes hoc ordine: Primo loco, Epistolam ad illustrissimum Ducē, de necessaria ratione hanc assertionem ædendi, & de periculo nouis his doctrinis sese credentium.

Secundo, præfationem ipsius ducis Wirtenbergensis de ratione illius in publicum euulgandæ; & ex opposito p̄fationem huius assertionis, de modestia præcipue mensuraque principum circa fidei doctrinam.

Tertio, habes ordine singula capita Confessionis Wirtenbergensis in prima facie; in secunda vero opposita Catholicam circa illa sententiam, vt dictum est confirmatam.

Quartò denique, in margine scholia catholica, quibus breuiter deteguntur & diluuntur quę illi contra catholicam fidem aut apertè aut clàm moliuntur, vbi scripturæ & patrum loca multa explicantur.

ILLV-

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO D. CHRISTOPHORO DVCI VVIRTENBERGENSI, & Teccensi, ac Comiti Montis Beligardi, F. Pe. De Soto S.D.

Iraberis optime Princeps, quod non solū tibi scribere, sed & has qualescūque meas lucubraciūculas nomini tuo dicare ausim, homo & ignotus & aduena, sed audi obsecro paucis, quid ad hoc agendū consiliū & audaciā mihi subministrauerit, spero pro tua singulari humanitate, prudētia, cādore animi, & cæteris dignis principe virtutibus, nō futurū tibi animū meū ingratū, & si opus ipsum quantū probaturus sis promittere mihi nō audeā. Hoc dūtaxat possum certo testari, omnia mea in hoc opere ex bona cōscientia & animo in tua obsequia promptissimo, ex ardēti salutis tuæ desiderio proficisci. Audi igitur cōsilij mei rōnē. Circūfertur per omnium manus libellus, nō latine solum æditus, sed vt audio etiā Germanice, cui hic est titulus: Confessio piæ doctrinæ, quæ noīe illustrissimi Principis ac dñi D. Christophori Ducis Wirtēbergēsis, & Teccēsis, ac Comitis Montis, Beligardi. per Legatos suos die xxiiij mēsis Ianuarij, Anno M.D.LII. cōgregationi Tridētini Cōcilij proposita est. Post hūc titulū in Præfatione libri, tu ipse loquēs, insinuas iussu tuo, ditionis tuæ cōcionatores summā doctrinæ, quā in Eccle-

s(ijs docēt, conscripsisse. Quā tibi placuit publicè etiā ꝓponi atq; ædi, nō solum vt Cæsari ac reliqs Romani imperij statibus, qbus visum est, vt singuli cōmemorarēt si qd haberent q̄d ad pacē Ecclesię, vel trāquillitatē cōscientię ptineret, morē gereres, sed etiā vt ostēderes eo libello vniuersæ pioꝝ Ecclesiæ, nihil esse in vestris Ecclesijs, q̄d nō cōsentiat cū scripturis Propheticis & Apostolicis, & sensu verè Catholicæ Ecclesiæ. Hic igitur libellus vt primū in manus venit, visus est mihi, ab omnibus ad q̄s deueniret, ꝓpriæ fidei confessionem exigere, atq; adeo ad eā ꝓfitendā omnes astringere. Est enī dū hac spe ꝓponitur, q̄ ꝓbandus sit ab oībus pijs quasi interrogatio quædā de fide, nec īterogatio solū, sed exactio etiā talis, cui si semel plectę nō cōtradixeris, videaris cōsentire. Quia igitur fides ad salutē cōfitenda est, nec cuiq; licet interrogato de fide, vel metu, vel verecūdia, nō eā fateri: putaui mihi, vt q ea legissem, & vnus esse cuperē veræ Ecclesiæ filius, incūbere, vt responderē de fide, nō singulariter mea, sed Catholicæ Ecclesiæ, in cuius vniōe, Deo ꝓpitio, ab ipsis incunabulis vixi, cuiusq; doctrina inter antiq̄s eius doctores sum ab adolescētia enutritus. Hoc itaq; illi me debere putabā, vt q̄d certo didici, eā sentire circa illa, de qbus liber hic interrogat, dicerē, & ꝓ captu meo confirmarem, p̄cipue dū alij alijs intenti hoc nō āgūt. Hoc cōsiliū tibi optime Princeps nō ꝓbari nō debet, in q̄ p̄ter illa, quę de cōfitenda vera fide sacræ literæ nos docent, tuū exem-

plum

plū & exhortationem secutus sim. Tu eñ̄ secularis Princeps, & ab Ecclesiæ functione, vt ipsemet fateris, discretus, putasti hoc noïe & Deo & Ecclesię tua studia ꝓbata efficere, si curā piæ doctrinæ instaurandæ & ꝓpagandę impenderes, quū nō desint tibi multa & priuata & publica, q̄bus tuā pietatē erga Deū & Ecclesiam manifestes. Quod quū ita sit, q̄ iure reprehendere poteris Ecclesiasticū hominē, & vnius scripturæ, & sanæ doctrinæ studijs dūtaxat ꝑ totā vitam deditū, ꝗ non vltro, sed interrogatus respondeat de fide tibi, ecclesijs tuis, omnibus denicꝫ ad quoscuncꝫ ꝑuenerint hæc scripta ꝓ Catholica Ecclesia? Hoc est eñ̄ q̄d nos exēplo suo dignus ille Deo Rex & Ecclesiæ Psaltes docuit, ad Dei misericordiā cōciliandam vnice ꝓdesse: Annunciaui, inq̄t, iustitiā tuā in Ecclesia magna: Ecce labia mea nō ꝓhibebo, dñe tu scisti: Iustitiā tuā nō abscondi in corde meo, veritatem tuā & salutare tuū dixi, et mox, q̄d sibi ꝓpter hoc à Deo sperandū sit subiungēs ait: Tu aūt dñe ne lōge facias miserationes tuas à me. Misericordia tua & veritas tua semꝑ susceperunt me. Sed & illud Princeps illustrissime cōsideraui in tuo hoc ædendi, Confessionē hāc, corā totius Ecclesiæ cōuentu exhibitā, ꝓposito, ꝗ cupias ad eā recipiendā alios adducere, hoc est, ea q̄ tibi ꝑsuasa sunt cæteris ꝑsuadere, nec eñ̄ satis tibi visum est, si fidē tuā testareris corā Ecclesia, q̄d est Principis ingenui & Christiani, testimoniū cōscientiæ suæ audientis. Sed addidisti vt exhiberes oībus

vulgari etiã lingua legendã, q̊d non alio re vera tendit quàm vt ꝑsuadeat, vbi vrgentior iam causa & instãtior nobis oblata est respondendi. Quũ em̃ agatur cõmunis causa salutis oĩm, dum agitur causa fidei, sine qua impossibile est placere Deo, qs dubitat ad omnes Christianos ꝑtinere, vt pro virili sua corã ijs maxime verã fidem afferant qbus alia ꝓponuntur, quique iudices cõstituuntur reijciendi antiqua, recipiendi noua, vbi seipsos etiã iudicaturi sunt, si vt scriptũ est: Qui non credit iam iudicatus est, q aũt credit nõ iudicatur. Quia igitur lectores cõfessionis huius iudices efficiũtur etiã à te ipso generosissime Princeps fidei & salutis suę, par est & ęquũ, vt q̊d nosti & p̃stas in ꝓphanis iudicijs, nõ patiaris modo, sed gratissimũ habeas in hoc tanto iudicio, hoc est, ne desit aduocatus alterius, vt ita dicã, partis, q̃ agitur rea. Tui cõcionatores te autore causam ꝓponunt cõtra Ecclesiam catholicã, ꝓ vt illi dicũt, ꝓbandam à legẽtibus. Non igitur æquũ est, vt desit q ꝓ catholica Ecclesia respondeat. Et tibi certe Dux inclite nõ contemnendũ neqꝫ exiguũ exhibet officiũ, q hoc agit. Nã & tu ipse vnus es ex ijs q iudiciũ istud assumunt, atqꝫ de fide & salute sua nunc denuo decernũt. Quõ ergo non oĩbus modis tibi obsequiũ p̃stat, & in te officiosissimus est, (qꝫ nos teste cõscientia ardent etiã cupimus) q hoc conatũ & agit, vt de salute tua æterna non censeas, nisi auditis oĩbus, quæ in vtranqꝫ partem, non dicam adduci possunt, sed saltẽ modestè adducuntur? Tua imprimis

mis

mis causa agitur Dux optime, & oīm q̄tquot Christiano noīe censemur. Necesse est em̄ oēs Catholicæ Ecclesiæ p̄sules, principes & populos, atq; adeo ꝑ auos ipsos tuos & tuoꝝ in æternū pire, aut te tuosq;, sive rum est, ꝑut non pōt nō veꝝ esse q̄d Chr̄us inq̄t: Qui non est mecum, contra me est: Qui nō colligit mecū, dispgit. Hoc cū vtrinq; cōfiteamur, necesse est oīm testimonio maximā esse hanc causam, summam & arduā, in q̄ de re summa oīm simul á Chr̄o vsq; ad finē seculi, fideliū agitur, & q̄d ad singulos attinet, de eo, q̄ amisso, oīa amissa sunt, q̄ habito, nihil potest amitti, animæ videlicet æternæ salute. In hac causa iam diu antea re vera definita, qui antiquæ Ecclesiæ coniuncti sunt, q eius vnica autoritate cōtenti, holūt nouum instituere iudiciū, nolunt denuo sedere vt iudices, sed alijs tātæ rei summam deferentes, eos malunt sequi. Qui vero noua audire libenter cœperint, q̄d aliud q̄ vt ipsi de nouo iudicent agunt? Quòd si ita placet, si ita demum tibi etiā inter reliquos visum est, vt iudicem te constituas ꝑpriæ salutis, libeat saltem audire vtramq;, q̄d aiunt, partē. Nec em̄ ignoras, quū neq; iudiciū neq; studiū vera agnoscendi tibi desit, hanc rē cōtrouersam esse. Hinc tuos & similes oēs post Lutherum hæc docētes stare, inde vero multo plures & nunc præsentes & ante Lutherum ortum à trecentis vt minimum annis, vt vestri asferunt, & vt nos credimus, à mille & quingentis omnes fideles sese opponere. In hac igitur tanta causa, & ob rem de qua agitur,

& ob

& ob eos q̃s respicit, & ob testes atq; aduocatos p̃ q̃s agitur, q̃ oĩa summa sunt, audi obsecro p̃ Chr̃m, & p̃ tuã ipsius æternã salutẽ, sapientiss.me Princeps audi, nõ me duntaxat, q ingenue fateor, parꝝ p̃stare possũ, sed doctiores q̃sq;, & magis pios, vndiq; etiã, si opus est, aduoca, regre absentes multo serius, q̃ in causis grauissimis temporalibus agis, audi, inq̃, illos q̃te seorsum, absq; arbitris expende cũcta in vero timore Dei, quasi ante tribunal Chri ora ipsum, ne p̃mittat te in tãta causa errare. Tum si placet iteꝝ audi tuos, & ita deniq; inter vtrosq; sede arbit, nõ em̃ coꝝ est causa sed tua. Noli sedens apud teipsum, & inter tuos duntaxat, recenti huic & nouæ causę addictos, aut q̃d magis timẽdũ est, sẽsu, solicitudinibus, & delicijs seculi huius occupato, facile censere de salute tua. Quod si à te obtinuero generosissime Princeps, gratulabor tibi certe multo magis q̃ mihi, & mihi quantum de vlla quæ cõtingere posset felicitate. Quod vt obtineam, offero tibi aĩm meum salutis tuæ cupidissimum, offero studium omne, vigilias, & ocia atq; negocia, in tuã salutẽ p̃cibus coram Deo p̃mouendam. Quid em̃ potest tanto Principi pauperculus monach9 offerre, aut cur hoc ingratum sit tibi futuꝝ, q̃niam alia, q̃ tu, sentio, alia sequor, & doceo, q̃ tui: non potest iudicij hæc & sensus diuersitas extinguere charitatẽ Christi, aut cõtrahere Christiana viscera, & q̃d veraciter coram Deo fateri possum, mea quanq̃ angusta satis, & pro Christi in nos omes bene-

beneficijs, q̃d vehementer doleo, nimium exigua, & tñ ea quantulacunq; nõ se cõtinent, q tota gestiant, in tuã se effundere amandã desiderandamq; gloriam & felicitatem. In quorũ oĩum testimonium, qa aliud non habeo, suscipe hũc libellum, de tua Cõfessione, ꝓ tua salute, à tãtillo hoc sed tibi deditissimo seruulo. Nõ vero hoc agit libellus iste, vt oppositæ sententiæ satis putes te audisse causas, quasi is sufficiat tantæ rei digne agẽdę, cui ipse eius autor nõ sufficio, sed vt saltem eo, si ita dignaberis perlecto, moniaris ad audiendã maturius hanc causam. Ideo enim ita scriptus est, vt ex vna facie concionatorum tuorũ confessionẽ ostẽdat, ex altera catholicam, & doctrinæ tuorũ catholicam doctrinã autoritatibus scripturæ, autoritates nõ pauciores, testimonijs patrũ, testimonia pariter opponat. Quæ si quasi in bilance vtrinque appẽderis, spero agnosces saltẽ nõ oĩa manifesta, indubitata, certa esse, quæ tui talia affirmant. Atq; ita suspendendum saltẽ esse iudicium, quod si neq; hoc obtinere possum, quod tamen pro tua nõ satis prędicata ęquitate obtinerem in causa, quę subditum aliquẽ tuum contingeret. Hoc tamen obtineam, vt per te liceat alijs hoc agere, vt sicut in ꝓuerbio est, vni vnã, alij alteram prębeant aurẽ. Vale optime Princeps, & boni consule quæ nullo fuco, nullo supercilio, nulla aut eloquentiæ aut sapientiæ propriæ fiducia, sed syncero animo tuæ salutis & aliorum auido, simplicius forte & verius quã prudenter sunt dicta.

DIgnum Christiano Princi- pe, studiũ in propaganda vere pia doctrina impensum, sed prius illa est agnoscenda, quia enim in quit vere pia doctrina, significat aliquã esse quę non sit vere pia etsi ap pareat: q̃ si ita est, illud primo sta- tuendũ erat, vt ea doctrina cui ppa- gãdæ datur opera, sit vere pia, ma 1. xime nunc cũ constet oibus, in dubiũ verti, quæ sit vera doctrina: ergo si- ne legitimo & sufficienti iudicio, al teri parti fauet, vt minimum pericu lo se exponit, fauendi impiæ doctri- næ: quo nihil principe indignius. Igi tur non te lateat Princeps optime, quod sicut tui impiam doctrinam iudicant, q̃ catholici sequunt, ita & catholici hanc, cui tu propagandæ operam das. Nec sunt apud eos pau ciores, aut min⁹ digni fide testes, q̃ apud vestros, vt quã modestissime loquamur, vt minimum ergo non veræ & pię doctrinæ propagandæ das operã, sed aut impi , testibus catholicis, aut certe dubiæ necessa ria rõne. Nonne igitur satius est ab hoc studio cessare, & vel saltem suspendere iudicium, & expectare hu militer a Deo illustrari, idq; exigere pijs operibus & præcibus apud De um?

CVM agnoscamus, nos diuina clementia ad gubernaculũ nostrę regionis ac Reipub. vocatos, nihil prius hactenus duximus, quàm vt coram Deo patre dñi nostri Iesu Christi, & vniuersã eius Ecclesia, studiũ nostrũ in excitanda & propagãda vere 1. pia doctrina, quibuscunq; possemus officijs testificaremur. Etsi em̃ non ignoramus, 2. suum esse discrimen inter Politicam & Ecclesiasticam functionem, tamẽ cum Psalmus nos grauissi-

2. Quod vero sit hoc discrimen oportebit bene exploratum habere, quod nos ostẽdimus in præfatione nostra, illud est certũ alienum esse, a principe rẽ publicã administrantẽ definire dubia erga fidem, hoc vero pertinere ad eos qui ecclesiam gubernant, ab illis ergo oportet principes accipere, & aliorum expectare sententiam, alioqui timere debent quod sequitur post verba hic citata: neq̃ scilicet irascatur dominus cõtra eos, & pereant de via iusta: hoc enim cõminatur principibus qui non appræhendunt disciplinam, quid vero magis indisciplinatum & inordinatum quam ad dubiam doctri nam sequi, et intrudere subditis ante iudicium ecclesiæ.

me hor-

SIcut dubiũ nõ est, sed certissimis scripturæ & verbis & exemplis confirmatum, debere Christianos omnes & pios pro gradu suo, studium omne & operam, Christi gloriæ, à quo redemptos se agnoscũt, Ecclesiæ sponsæ eius, à qua enutritos tranquillitati, atq; ideo gratissimum obsequium esse Deo, quod in doctrina pietatis inquirenda, elucidanda, & ad omnium notitiam deducenda exhibetur. Et ad hoc eos maxime teneri, quibus summa rerum in Reipub. cõmissa est, quosq; is qui rex regum & dominus dominãtium est populo suo præfecit. Sed hoc etiã non minus est certũ, quod in hac tanta re vel tantillum excessisse & proprij gradus limitem fuisse trãsgressum, grauissimi sit periculi, certe quo fides veraq; Dei cognitio, res altior est, Deoq; propinqior, quo magis excedit infirmitatis humanæ ingenijq; vires, eo etiam in ea maiore timore & diffidentia sui, denicq; tanquam paruulos oportet omnes ita pendere à Deo, & ab ijs quos ipse præposuit, ita expectare & sequi eorum ductum, vt ne latum vnguẽ ausis deflectere à cõstituto termino. Quare nihil maiore discretione moderandum est, quàm zelus ille agnoscendæ & retinendæ veritatis, qui quo maior fuerit, eo in grauiora pericula & discrimina deducet hominẽ, nisi discretionis freno temperetur. Vt testis est Paulus supra modum æmulator paternarum suarũ traditionũ, atq; ideo iam expertus correctionẽ verè paternam Dei, de alijs dicit testimonium illis perhibeo, quòd zelum Dei habent, sed non secundum scientiam, ideoque pro illis tristitiam magnam & continuum dolorem cordi suo inesse asserit.

Debet igitur quisque primo, gradum suum agnoscere, & iuxta illum sequi, & non præire, duci & non ad se ducere Dei spiritum, & ordinationem, ne dicatur illis Vade post me sathana, scandalum mihi es, non enim sapis quæ Dei sunt.

me hortetur, nunc reges (inquiens) intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite dño in timore & tremore, non debuimus cœlestem vocem contemnere, sed omnem conatum & operam nostram, ad iuuandum 3. veram Ecclesiam filij Dei, pro virili nostra conferre.

Alij alias quidem rationes inire solent, quibus cogitant se filio Dei & Ecclesiæ eius studium suum probare.

Nos autem iudicauimus, ad veram Ecclesiæ salutē, aut cōstituendam, aut cōseruandam nihil esse nec vtilius, nec Deo acceptius q̄ vt ministerium cœlestis ac 1. v̄e piæ doctrinæ officijs tum publicis tum priuatis iuuetur.

Et quia propter immensam clementiam Dei, quā fecit nobis in Iesu filio suo testatis

CATHO. SCHO.

3. Prudentissime quidem, vt non illa adiuuetur, quæ est synagoga sathanæ, quam sicut vestri nostrā ecclesiam iudicant esse, scilicet synagogam sathanæ, ita nos vestram, & vt minimum sub iudice lis est, expectanda ergo definitio.

1. Caute semper vere piam doctrinam dicit iuuandam, non igitur impiam promoueas, sed nec dubiam qualis hæc tua, inimicorum etiam iudicio, est.

Hoc vero eo magis Christiano principi necessarium est, quominus habet inter homines à quo iudicetur, si se metiri noluerit, cuius rei exemplum in Ozia Rege scriptura nobis ostendit: Legimus enim illũ lepra grauissima percussum, non quòd quidquam detraheret diuino cultui, sed quòd potius nimio pietatis zelo sacerdotum munus præoccuparet, vel letque incensum offerre, quem magis decebat expectare vt pro eo sacerdotes offerrent. Sed & exemplum Ozæ deterrere debet eo vehementius, quo simplicius ille, & præter omnem temeritatem manum admouere, vt arcam Dei iam iam se inclinantem ad ruinam teneret, credidit sibi licere, sed tamen occisus est à domino, qui docere hoc exemplo voluit, neminem ita pro Deo æmulari debere, vt transgrediatur terminum suũ: Nunquid, inquit Paulus, fortiores illo sumus? Ruente itaque etiam & iamiam in oculis nostris casura Ecclesia, nos agamus quod nostrum est, neque efferamus manum vltra metas proprias, illi non deerit ratio, & modus, fidem, suam Ecclesiam, & gloriam seruandi, eo magis, quo magis periclitari videbitur.

testatissimam, nō 2. dubitamus quin nos vt vera mēbra sua complectatur, debuimus ei vicissim hoc obsequium, vt quoquo modo possemus, beneuolentiam nostram erga 3. sponsam eius Ecclesiam, qua nihil ei est in his terris, aut amabilius, aut preciosius, declaremus.

2. Possumus quidem hoc sobrie accipere. non dubitamus pro certitudine spei Christianæ, vehementer scilicet & firmiter putamus, at vero quia fidem certissimam exigūt vestri, qua quisque credat, verum se membrum Christi esse timendum est, ne verba hæc ex eo sensu procedant, quod non est aliud quam dulcedine quadam securitatis nimia delectatum, pro affectu & absque iudicio ei fauere parti, quæ dulcius poculū subministret, nondum certum, an salubre, an læthiferum potius. Non miramur si ardentissimi sint in huius nouæ doctrinæ defensione, qui sibi persuadent, per eam omni dubio posthabito, imo omni timore damnationis, certos effici salutis suæ, hoc est, quod maxime afficit nimium credulos, sed timendum eis, ne hæc tanta suauitas in amaritudinem conuertatur.

3. Optime quidem, sed videndum ne contra sponsam, potius beneuolentiā ostendant adulteræ & meretrici, qua nihil est Christo odibilius.

Iussit nos alius Psalmus, 1. portas nostras apire Regi Gloriæ. Existimauimus aūt portas tanto Regi

1. Verissimū est, cum doctrinæ eius datur locus in Ecclesia, quid vero magis Deo portas occludit, q̄ cum datur locus doctrinæ sathanæ: quantū em̄ obsequium præstatur Deo per piā doctrinā, tm̄ ecōtrario per

Vt vero hoc serio fiat, figendum est animis Ecclesiam Christi ordinatissimam esse, quum enim multitudinis cuiusque maximũ bonum ordo sit, quo præcipuè & decoratur & roboratur, id Ecclesiæ à Deo super omnes mirabiliter ædificatæ Reipu. necessarie est vt cõueniat, de qua merito dicitur: Terribilis vt castrorum acies ordinata.

In hac porro ordinatione Ecclesiæ, semper vt Paulus nos docet, præcipuè curata sunt, quæ vnitatem & doctrinam concernunt, dedit enim, inquit ipse, quosdam quidem Apostolos, quosdam Prophetas, alios Euangelistas, alios pastores & doctores, & tandem inquit, vt iam non simus paruuli, & circũferamur omni vento doctrinæ, Tolle itaque ordinem in docendo, & necesse est tot esse doctrinæ diuersitates, quot auræ flatus, quibus non minus instabiliter circumferantur paruuli quàm arundo à vento agitatur.

Propter-

catur per impiam: vestra vero hæc dubia est, qui igitur illi fauet, quid aliud agit quam vt vel animo vel prætextu placendi Deo id aggrediatur, vbi forte summe ei displiceat? Quis vero prudēs hoc nō abhorreat? quis videns ꝙ ei quem amat, & cui prodesse cupit, non potest præstare bonum aliquod nisi cum periculo multo magis nocendi, non abstineat potius & quiescat, quam vt tali discrimini & se & amicum exponat? quiescant igitur & cessent saltem qui vere Deum amant a fauendo huic doctrinæ vere dubiæ.

2. Nostis igitur controuersam esse rem hanc, non certam, sed et illud nō potest ignorari, dissensiones has a Luthero et vestris exortas, ipsi cœperūt dissentire a cœptis in Ecclesia dogmatibus & consuetudinibus: dicunt quidem illi illa omnia irrepsisse a trecentis annis, sed & hoc etiam constat, quod dissentiunt ab ijs quæ a mille trecentis aut quingentis annis in ecclesia certa habita sunt. Si itaq; dissensiones agnoscūt, agnoscant etiā originē, & causas, atq; rationes, quicunq; prudenter volunt alterutris adhærere..

Regi & tum patere, cúm cœlesti doctrinæ eius in 1. Ecclesijs locus cōcedit. Sed cum inciderunt variæ de doctrina Ecclesiastica 2. dissensiones, & visum est inuictissimo domino Impatori Carolo, eius nominis quinto, Domino nostro clementissimo, ac reliquis statibus sacri Romani imperij, si qd habemus quod vel ad publicam Ecclesię pacem, vel ad priuatam conscientiæ tranquillitatem ptinere videatur, 3. commemorare. Iussimus concionatores 1. nostros,

3. Ex hoc loco incipimus desiderare in his, erga causam hanc fidei, syncceritatem, vt aperte manifestent quod sentiant, visum, inquiūt, fuisse Imperatori & statibus vt commemorent et cæ. Sed quorsum hoc visum est, maxime congregato concilio, nunquid vt commemoratione hac contenti, etiam si in ea manifestetur, non conuenire omnes in causa fidei, liberū permittant cuilibet quod velit sentire, frustra certe id fieret, nisi futurum esset iudicium aliquod cui omnes oporteret subdi;

ASSER. CATHOLIC. PRAEFAT.

Propterea grauissime ipse Paulus admonet nos plus sapere quàm.

re quam oportet, sed sapere ad sobrietatẽ, & vnicuiq; sicut De us diuisit mensuram fidei: & subiungẽs mox rationem, sicut, inquit, in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius mẽbra, statimq; latius hoc explicans, habentes ait donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes &c.

Audi igitur iam in lege gradum, quem & Reges & populi & sacerdotes ipsi erga doctrinam teneant, ibi enim cum gubernatio populi stabilitur, mox in ipsa potestatis regiæ constitutione ostenditur Regi terminus suus, Quũ inquit ingressus fueris terram quam dominus Deus tuus dabit tibi &c. & dixeris, constituam super me regem, eum constitues quẽ dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum, post quam autem sederit in solio regni sui describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine accipiens exemplar à sacerdotibus Leuitici generis, & habebit secum, legetq; illud &c. Deu. 17

Vbi quid aliud Principi quod ad se attinet præscribitur, quam vt nouerit discipulum se esse legis non doctorem, suscipiendam sibi esse legem & discendam, vt discat inquit timorem domini, idque à sacerdotibus legitimis Leuiticæ inquit tribus. Ad eos etiam non ad Reges aut principes mittit eo loco Deus difficilia omnia & ambigua circa legem definienda. Ascende, inquit ad locum quem elegerit dominus Deus tuus, venies que ad sacerdotem Leuitici generis, & iudicem qui fuerit illo tempore, quæres que ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Eod. ea.

C Vbi

1 At poterimus nos merito ijs concionatoribus dicere quod Tertullianus inquit: qui estis vos, & vnde venistis qua autoritate irrepsistis in Ecclesiam, certe principis Christiani est, a legitimis prælatis fidem suscipere: & agere vt sui suscipiant: sed coaceruare sibi impios, vel eos audire qui nõ legitima missione & autoritate ab apostolis deriuata docent, quid aliud est quam fures & latrões, qui nõ veniũt nisi vt mactẽt & perdant, admittere?

2. Hic etiam cupimus manifestius ostẽdi, quo hæc tendant vt testarentur inquit soli veræ doctrinæ datum locũ esse, quid vero si quod ipsi testantur alijs & pluribus falsum videbitur? Quid denique si coti concilio, si paratiestis cedere pac. sicut est hic animus, quod si contrarium decreuistis, ingenue fatemini, & non in causa hac fidei iam frigide & obscurioribus verbis loquẽtes, omnia dubia relinquatis, vt olim exierunt dæmonum vates.

3 Sed nõ dicitur quibus, vel quam publice sit propositũ, nam si in cõcilio, quando causa hæc agebatur, legitime expectandum erat iudicium, nec ante illud obtrudendum omnibus, quasi certum vel ab omnibus probatum.

4 Qui ergo hoc non probauerint, dicetis esse eos de Ecclesia impiorũ, et alienos a vera catholica Ecclesia: nos vero idem dicimus de ijs qui probauerint multa horum, omnia igitur hæc verba sunt ambigua, quibus nihil aliud agitur, quam operam ludere.

5 Quæ suscepta fuerint reipsa ostendemus in sequentibus, et circa eã consensum catholicæ ecclesiæ, testimonijs fide dignorum patrum.

1. nostros, summã doctrinæ ipsorum conscribere, vt palam 2. testarentur in nostris Ecclesijs non nisi veræ Apostolicæ Catholicæ & Orthodoxæ doctrinæ locum datum esse.

Voluimus igit vt hoc scriptu concionatores nostrorum 3. publice proponerent, & speramus futurum, vt 4. vniuersa Ecclesia piorum reipsa videat, nihil à nostris Ecclesijs alienius esse, quam vt in ijs quidquã quod cum scriptis Propheticis & Apostolicis, ac consensu veræ Catholicæ Ecclesiæ pugnet, vel in doctrina prædicandum vel in ritibus sacrorum administrandum 5. susceptum fuerit.

Vbi

Vbi & aptissime quis sit locus nõ tantum principum, sed & populi circa legis doctrinam, ostensum est, & facies, inquit, quodcũq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Hic igitur est gradus populi, dubia fidei inquirere à legitimis templi ministris, eorum doctrinam sequi, non quod tam eorum sapientię & pietati inniti debeant, illi enim homines erant, fallere & falli poterant, quam diuinæ promissioni, cui non difficile est vera docere suos, per quoscunq; demum ministros. Iam ne quid desit principi, audiamus qui circa subditos illi incumbat in doctrina legis, qui autem, inquit, superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo ex decreto iudicis, moriatur homo ille, & auferes malũ de Israel, cunctus populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Hoc igitur restat principi erga populũ eius, superbiam & inobedientiam, erga Dei ministros & doctores Legis, compescere, atque seueritate legum sententiam illorum exequi, ne videlicet in contemptum veniat. Ita quidem Lex.

Quæ si ad Ecclesiam referamus, cuius synagoga vmbra erat, aperta nos docent, quod in ea nõ potest deesse legitima sacerdotum successio, nec in illis doctrinæ veritas, & denique hanc successionem sacerdotum in Ecclesia certam esse, illic quidem generatione carnali sacerdotium propagabatur, in Ecclesia vero (de quã dictũ est, pro patribus tuis nati sunt tibi filij) spirituali generatione, doctrina scilicet, legitima electione, atque ordinatione. Quod vt certum sit, ab vno opus est deriuetur & terminetur in vnum, teste ipsa lege, ad iudicem, inquit, qui fuerit eo tempore. Igitur principum hoc sit munus ita distribuente Lege, vt legitimos sacerdotes agnoscant, tra Psa. 44

 dita

dita ab eis, & ipsi teneāt & populos sibi commissos seruare curent, atq; ita vtrique & principes & populi satisfacient muneri suo. At vero sibi proprios magistros & doctores asciscere, aut quacunq; demum ratione nothos & spurios ministros de quibus loquitur dominus: non mittebam eos & ipsi currebant, vel sustinere vel sequi, quid aliud est quā totum ordinem Ecclesiæ confudisse? Quod vt exemplo fiat manifestum, audiamus Theodosium illum Christianissimum Imperatorem, qui cum Gratiano & Valentiniano ita lege discernit: Cūctos populos quos clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam Diuum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio vsque adhuc ab ipso insinuari declarat, quāq; Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandriæ Episcopum. Vides itaq; vt bonus ille princeps legitimos agnoscebat sacerdotes, & curabat vt eosdem sequerētur populi sibi commissi. Et merito quidem hæc statuit qui Ambrosij admonitione puplicam pœnitentiā in Ecclesia non dedignatus est, iacens in pauimento & lachrymans ostēdere & cū populo extra cancellos expectare libenter sustinuit, ac post omnia vix (inquit) potui discere quæ sit differentia imperatoris & sacerdotis, vix enim inueni veritatis magistrum, vt habes histo. Trip. libr. 9. cap. 30. Quod vtinam nunc vos omnes & Germani maxime discere vellent, si non docentibus suis, saltem docēte Ambrosio, deniq; Theodosius ne quid deesset officio suo, eadem lege iustissime etiam statuit nomina ipsa & notas, quibus in Ecclesia quisq; insigniri debeat.

Hie. 23 *L. P. C. de Sum. Trinit. & fide Catholi.* *Histor. Tripa. libro. 9. cap 6.*

Hanc inquiens legem sequentes Christianorum Catholicorum nomē iubemus amplecti, reliquos vero dementes vesanosq; iudicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere, digna certe tanto imperatore Lex, qua iuste hæreticorum nomine denotantur, quodque sedi Apostolicæ, Romanæ

scilicet

scilicet Ecclesiæ, & ei participantibus, alijs Ecclesijs non communicant, & merito quidem catholicorum nomine priuantur, qui à prima illa vnde cæteræ deriuātur recedunt, in quo & secutus est patrum antiquorum doctrinā. Quod in hoc principio præfationis loco admonuisse sufficiat, & reddidisse præfationi Confessionis huius, cui respondere instituimus, vti ne eorum quæ dicimus transgressores simus, sed in hoc primum volumus esse testatum, nos hic loqui in Catholicæ Ecclesiæ consessu, legitimorum prælatorum, sub quibus militamus, iudicio & autoritati omnia subijcientes & permittentes.

DE DEO ET TRIBUS IN VNA DIUINITATE PERSONIS.

Credimus & confitemur vnum solum, verum, æternum, immensum esse Deum, omnipotentē creatorem omnium visibilium & inuisibilium, & in hac vna ac æterna Diuinitate tres esse per se subsistentes proprietates seu personas, patrem, filium, & spiritum sanctum. Sicut docet Prophetica & Apostolica scriptura, & 1. explicant tria symbola, Apostolicum, Nicænum, & Athanasij.

DE FILIO DEI.

Credimus & confitemur, filium Dei dominum nostrum Iesum Christum, ab æterno à patre 2. suo

Tria hæc prima capita certam & catholicam doctrinam continent, vtpote de rebus, de quibus nulla est inter nos controuersia, vbi cum sine affectu illo vincendi loquuntur, syncere catholicam fidē paucis explicant, & dant catholicis arma, contra se quidem, si obstinati elegerint permanere, sed pro se, si veritati, a se syncere prolatæ, maluerint cedere.

1. Igitur dogmata fidei & scripturæ canonicæ explicantur aliis dictis scripturis extra canonem, rursum ergo & efficaces sunt scripturæ, quæ sunt extra canonem, tria enim hæc symbola constat non pertinere ad canonem sacræ scripturæ.

Hæc non quasi contraria, aut aliena ponimus, nec certe quasi explicare velimus, quidquid circa hæc summa fidei mysteria Ecclesia docet, sed ob hoc tantū vt cognoscat prudens lector, alia etiam cōcilia præter IIII. illa suscipienda esse, vbi. s. de duabus volūtatibus & operationibus Christi, de pcessione spūs sc̄ti a filio, & similibus, quæ in Ecclesia certissima authoritate constant, definitum est, si enim illa negentur, omnia hæc vertentur in dubium, quod si illa & reliqua omnia vniuersalia suscipi debēt quæ in Ecclesia recepta sunt.

DE DEO ET TRIbus in vna diuinitate personis.

Credit catholica Ecclesia, vnūm, solum, æternum, & immēsum Deum, rerum omnium creatarum vnicū principium esse, patrem, filium, & spiritum sanctum, tres quidē realiter distinctas personas, vnius & eiusdem Essentiæ, ideo non plures Deos vel plures omnipotentes. Anathematizans æqualiter omnes quacunque ratione plures DEOS ponentes, vel personarum æqualitatem & consubstantialitatē negātes. Sicut eos, qui in altero extremo veram Trinitatem personarum negant. Recipiens symbolum Apostolorum & Patrum, siue in Nicæno & Constantinopolitano siue in aliis conciliis explicatum, similiter & Athanasij, non minus firmiter quā sacræ scripturæ dogmata.

DE FILIO DEI.

Credit catholica Ecclesia in filium coæternum & consubstantialē patri, non de nihilo sed ex patris substātia vere genitum. Hunc confitetur naturam humanam assumpsisse sine confusione vel permistione cum diuina, in vnitatem suppositi. Damnans omnes accidentalem vnionem cum Nestorio ponentes, aut naturarum confusionem cum Euticete, in Ephesino & Chalcedonensi conciliis damnatis. Denique omnes vnam aut voluntatem aut operationem tantum in Christo asserentes, reijcit eadem catholica Ecclesia, quintæ & sextæ synodis consentiens.

genitum, verum et æternum Deum, patri suo

2. suo consubstantialē, & in plenitudine temporis factum hominem, ad expianda peccata, & procurandam æternam salutem humani generis. Vt Iesus Christus verus Deus & verus homo, sit vna tantum persona, non duæ & in vna persona sint duæ naturæ, 3. non vna tantū: Sicut testimonijs sacræ scripturæ exposuerunt sancti patres in concilio Nicæno, Ephesino primo & Calcedonē. Itaque detestamur omnē hæresim cum hac doctrina de filio Dei pugnantem.

DE SPIRITV SANcto.

CRedimus & confitemur, spiritū sanctum ab æterno pcedere, à Deo patre & filio, & esse eiusdem cum patre & filio essentiæ, maiestatis & gloriæ.

2. Obserua nomen consubstantialis, sicut personæ, & proprietatis subsistentis in scriptura nusquam inuenitur, de quo Arriani sæpe conquesti sunt, quod cogerentur aliquid extra scripturam recipere, sed quia ita patres in concilio Nicæno ex scriptura & traditione definierunt, hāc fidem tota semper catholica Ecclesia suscepit.

3. Expositionē igitur extra scripturā etiam in præcipuis fidei dogmatibus, dubia ergo est & ambigua etiā in his quæ substantiam fidei concernunt, Iuxta hāc confessionē & iuxta eandem authoritas est in concilijs patrum ad exponendam scripturam sacram.

DE SPIRITV SANCTO.

CRedit Catholica Ecclesia, spm̃ sanctum verum Deũ, patri & filio coęternũ, consubstantialẽ, & coadorãdum, ab eis procedentem, pariter damnans Macedonium, creaturam ipsum dicentem in Concilio Constantinopolitano, & Gręcos omnes, negantes ipsum à filio procedere. Suscipiens in his omnibus quatuor illa Concilia sicut quatuor Euangelij libros. Quintam etiam & sextam synodum, & cætera quæ deinceps à patribus celębrata sunt, ob causas necessarias, vniuersalia Cõcilia.

DE PECCATO.

CRedit Catholica Ecclesia, Adam in tãta rectitudine atque integritate animi & corporis creatum à Deo, vt inferiores omnes vires, rationi, quàm diu illa Deo subdita esset, obedirent, corpori vero nihil deesset quo posset à morte & infirmitate semper seruari, libertate etiam arbitrij ita donatum, vt cum Dei gratia hæc dona seruare posset sibi & filijs. Sed cum per hãc libertatem peccauit, priuatus est & ipse & filij omnibus his donis, incurrimusq; iram Dei & damnationis æternæ reatum.

Quod autem nonnulli affirmant p̃ per peccatum libero arbitrio omnino priuatos nos esse, id manifeste cum scriptura sacra & vero Catholicæ Ecclesiæ consensu pugnat. Infirmum tamen fatetur vera fides esse nostrum liberum arbitrium, sic vt nec ad credendum vel inuocandum Deum se conuertere, nec ad Dei gratiam se præparare, nec boni aliquid ad salutem pertinens efficere, sine ipsa gratia possit.

1. At non iudicio Macedonij, sicut nec Nicæno Ephesyno Chalcedonē si iudiens Arrij Nestorij Euticetis, non igitur audiendi in ecclesia, qui explicationi concilij contradicunt, explicuerunt, recte autoritate scripturæ inquiunt: verum est iudicio vestro & catholicorum omnium, credimus recte, & authoritate scripturæ, consone explicuisse illa patres. Quid si alicui aut pluribus videtur aliter, essent ne illi audiendi, & redderent ne hic suo sensu minus f.rmā cōci'ij definitionē? Certe & in Nicæno & in alijs concilijs non defuerunt qui contradicerēt definitioni: Terminandæ igitur sunt controuersiæ de fide, iudicio publico & communi ecclesiæ, cui non licet alicui contradicere.

2. At ibi nihil de processione spiritus sancti a patre & filio est definitum, recipienda ergo alia concilia, & nouæ ecclesiæ definitiones, cum de nouo aliquid cœperit in dubium reuocari.

3. Hoc nec in scriptura sacra alicubi aperte dicitur, neque colligitur aliqua necessaria ratiocinatione, nec est per ecclesiam vnquam certo definitum, non igitur miscendum cum his quæ fidei sunt, multo vero minus dici proprie potest, felicem creatum hominem, cum tam breui ceciderit.

riæ: Verum ac æternum Deum. Sicut autoritate sacræ scripturæ 1. rectè explicauerūt, Sancti patres in 2. concilio Constantinopolitano aduersus Macedonium.

DE PECCATO.

Credimus & confitemur, hominem, initio iustum, sapientem, libero arbitrio præditum, 3. spiritu sancto ornatum, ac felicem à Deo cōditum esse. Postea autē propter inobedientiam spiritu sancto priuatum, factum mācipium satanæ, & obnoxium tam corporali quam æternæ damnationi, Idq; malum non in vno tantū Adamo constitisse, sed propagari in omnē posteritatem eius.

Quod autem nonnulli affirmant, post lapsum tantam

Ioannis Cap. 12.

Probāt hæc liberum arbitrium, quia iudicandi dicuntur illi, nō credentes, quorum tamen oculos excæcatos fatetur.

CVm autem tantā signa fecisset coram eis, nōn credebant in eum, vt sermo Isaiæ impleretur: Domine quis credidit &c. Et statim propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: Excæcauit oculos eorum &c. Et post pauca Christus illis dicit: Si qs audierit verba mea & non custodierit, ego nō iudico eum &c. Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.

Iacobi Cap. 1.

NEmo cum tentatur dicat quod à Deo tentatur. Deus enim intentator malorum est. Vnusquisq; autem tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatū. Cum ergo aperte suo arbitrio peccare hominem, & à sua concupiscentia abstrahi Iacobus doceat, non similitudine corporaliter mortui vtendum est, ille enim simpliciter & absolutè non potest ad vitā se præparare, spiritualiter vero mortuus potest per gratiam ad vitā spiritualem animæ se præparare. Propterea illi non imputatur quod non viuat, huic vero imputatur.

tam animi integritatem relictam, ut possit sese 4. naturalibus suis viribus, & bonis operibus ad fidem & inuocationem Dei conuertere, & pparare, haud obscurè pugnat cum Apostolica doctrina, & 1. cum vero catholicæ Ecclesiæ consensu.

4. Si addas sine gratia nulla erit ambiguitas, dicatur itaq; ut possit sese naturalibus suis viribus absq; diuinæ gratiæ dono, quanquam satis hæc locutio id explicet.

1. Verus igitur catholicæ ecclesiæ consensus ut minimum proximum locum tenet in conformanda fide post Apostolicam doctrinam, porro obseruabimus deinceps quibus testibus hunc sensum ecclesiæ probam.

Ad Romanos 5.

Per vnius delictum propagatum est malum in omnes homines ad cōdemnationem.

Ad Ephesios 2.

Cum essetis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquando ambulastis, iuxta seculum mundi huius iuxta principem &c. Et mox: Eramus natura filij iræ, quemadmodum & cæteri. Mortui, inquit, peccatis & filij iræ, hoc est, alieni à gratia Dei. Sicut autem homo corporaliter mortu-

Augustin. in Epistol. ad Bonifacium siue ad Paulinum, est 106.

Hæc tria Augustini loca, non cõtraria tribus quæ illi adducunt, ideo adduximus, vt conuincamus debere eos cũ tanta necessitate gratiæ, quam Augustin. illis locis docet, & nos fatemur, simul libertatẽ arbitrij simpliciter confiteri, quam cum Lutherus & sui omnes aperte negauerint, hi hæreticorum more dissimulant, ante peccatum aperte confitentes lib. arb. post peccatum vero ponentes ob oculos necessitatem gratiæ, tacentes vero omnino de lib. arb. quod si non industria factum est, fateãtur illud simpliciter cum catholica fide & ecclesia, vt August. his tribus locis apertissime dicit, atq; ita in hoc articulo, nulla erit inter nos controuersia, qui non minus certo, cum ecclesia & fide. catholicis necessitatẽ gratiæ, quam August. illis locis, & a nobis etiam citatis apertissime docet, confitemur.

REfert iudicium in Palęstino Concilio factũ contra Pelagium, & obiecta, inquit, esse ei quædam, quæ nisi Anathematizasset, remota omni tergiuersatione, ipse anathematizatus eẽt, & inter hæc ita dicit, obiectum est eum dicere: Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio. Et post pauca ita ait: Consequens est, vt quisquis sequitur illius Episcopalis iudicij autoritatẽ, hæc tenere debeat quæ semp̃ tenuit catholica Ecclesia. & inter alia etiam hoc addit: Fateatur esse liberum arbitrium, etiamsi diuino indigeat auxilio.

Idem sequenti Episto. ad Vitalem.

ITa fit vt nec fideles fiant, nisi libero arbitrio, & tamẽ illius gratia fideles fiant qui eorum à potestate tenebrarum liberauit arbitrium. Et post pauca, inter duodecim sententias q̃s contra Pelagianos adfert, ita dicens: quoniam ergo propitio Christo Christiani Catholici sumus, scimus hoc & illud &c. inter quæ (ait) scimus eos qui corde proprio credunt in Deum sua id facere voluntate, ac libero arbitrio. Scimus pro eis qui nolunt credere, nos qui credimus recta fide agere, cũ ora-

mortuus, non potest sese suis viribus preparare aut cōuertere ad accipiendã vitam corporalẽ, ita mortuus spiritualiter, nõ põt z. sese sua virtute cōuertere ad accipiendam vitam spiritualem.

z. Absq; gratia Dei adiutorio excitante, & hoc ipsum in eo operante verum est,,

Aug. tom. 7. cont. duas Epist. Pelag. ad Bonifacium lib. 2. cap. 8.

Dñs vt responderet futuro Pelagio, non ait: sine me difficile potestis qcq̃ facere. Sed ait: sine me nihil potestis facere. Et vt respõderet futuris etiã istis, in eadem ipsa Euangelica sentẽtia nõ ait: sine me nihil potestis perficere, sed facere. Nam si perficere dixisset possent isti dicere non ad incipiendum bonũ quod à nobis est, sed ad perficiendum esse Dei adiutorium necessarium.

Et mox.

Hominis est præparare cor, &

mus vt velint. Scimus pro eis, qui ex illis crediderint, tanquã de beneficijs rectè & veraciter debere nos Deo gratias agere, & solere.

Idem ad Valentinum Epistola 49.

Quantum ergo potuimus egimus cum istis & vestris & nostris fratribus, vt in fide sana & Catholica perseuerent, quę neq; liberum arbitrium negat, siue in vitam malam, siue bonam, neq; tantum ei tribuit, vt sine gratia Dei valeat aliquid, siue vt ex malo conuertatur in bonum, siue vt in bono perseueranter proficiat, siue vt ad bonum sempiternum perueniat.

Ambrosius (vt illi dicunt) eodem libro primo de uocatione gentium, C. 50.

De eo qui per Dei gratiam à malis quæ in Adam incurrimus liberatus benè operatur, sic ait: Neq; quia spiritu Dei agitur, ideo se putet liberũ arbitrium non habere, quod nec tunc quidem perdidit, quandò diabolo volũtate se subdidit, à quo iudicium voluntatis deprauatum est, non ablatum.

Bernardus lib. de gratia & lib. arbit.

Centies aperte libertatem arbitrij & gratiæ necessitatẽ confitetur, statim in principio citatis pro necessitate gratiæ locis scripturæ, non ex operibus iustitiæ, &c. Sine me nihil potestis &c. non est uolentis neq; currentis &c. opponit: Quid igitur ais liberum arbitrium? & ita dicit: breuiter respondeo, Saluatur, tolle liberum arbitrium, nõ erit quod saluetur: tolle gratiam, non erit vnde saluetur. opus hoc sine duobus effici non potest &c. Et post nonnulla de hoc disputata inferius concludit: Manet ergo libertas volũtatis, etiam vbi fit captiuitas mẽtis, tam bene quidẽ in malis quàm in bonis: sed ordinatior in bonis: tam integra quoque pro suo modo in creatura, sicut in creatore, sed in illo potentior.

cor, & à domino responsio linguæ. Non bene intelligendo falluntur, vt existiment cor præparare, hoc est, bonũ inchoare, sine adiutorio gratiæ Dei ad hominem pertinere. Absit vt sic intelligant filij promissionis, tanquam cum audierint dominum dicentem: Sine me nihil potestis facere, quasi conuincant eum dicentes: Ecce sine te possumus cor p̃parare. Aut cũ audierint à Paulo Apostolo, non quia idonei sumus cogitare aliqd quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est, tanq̃ & ipsum conuincant dicentes: Ecce idonei sumus ex nobismetipsis præparare cor, ac per hoc, & boni aliquid cogitare.

Et ite[m] tom. 9. in Ioan. tract. 42.

Nemo

IN CONCILIO ARAVSICAno. secundo, cap. 25.

Ecce, non inquit ablatum manet, ergo sed infirmum.

SEcũdum supra scriptas sanctarum scripturarum sententias, vel antiquorum patrũ definitiones, Deo propitiante & prædicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis, ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, vt nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari aliquid propter Deum, quod bonũ est, possit, nisi gratia eum & misericordia diuina præuenerit.

Nemo ſe palpet, de ſuo ſatanas eſt, de Deo beatus eſt, quid eſt enim de ſuo, niſi de peccato ſuo, tolle peccatum quod eſt tuum. Iuſtitia inquit de meo eſt, quid enim habes quod nõ accepiſti?

Ambroſ. de uocatione gentium, libro 1. cap. 9.

Licet inſit homini, Malum velle, tñ niſi donatum non habet bonum velle. Illud contraxit natura per culpam, hoc recipit natura per gratiam.

Bernardus in homilia 1. de Aduẽtu Beatæ Mariæ.

Si ſtare non potuit humana natura adhuc integra; quanto minus potuit per 1. ſeipſam reſurgere iam 2. corrupta.

CATHOLICA SCHOLIA.

1. Niſi hoc dederit Deus, ſic enim inquit ipſe Bernardus in hoc loco, neceſſe eſt credere, quod nihil prorſus habere queas operis boni, niſi & hoc dederit ipſe Deus, & in huius confirmationem hæc addidit, quæ hic citantur verba.

2. Obſerua ex omnibus citatis teſtimonijs in hoc capite, Auguſtinũ, Ambroſium & Bernardum, idoneos teſtes eſſe ad probandum eccleſiæ conſenſum, & merito quidem: vtpote qui a Deo, eccleſiæ & doctrina & ſanctitate, & miraculis commendati ſunt. Cum igitur non ſententiam ſuam ſed eccleſiæ referunt, credendum eſt eis. Nec prætermittas tres ſuffeciſſe illis teſtes ad hoc probãdum. Iuſte quidem: Nam in ore duorum vel trium &c.

Deiu-

DE IVSTIFICATIONE.

CRedit Catholica Ecclesia, quod iustificatio impij, qua scilicet ex peccatore fit iustus, sola Dei gratia per Christum, nullo nostro merito fiat. Idque occulta inspiratione & infusione fidei, spei & charitatis, cooperante in ratione vtentibus libero arbitrio, per veram pœnitentiam vel conuersionem in Deum & sacramenta, vt à CHRISTO præceptum est, re vel voto suscepta. Propter has igitur virtutes intrepide Catholica fides, hominē iustum esse coram Deo confitetur, & earum meritis sibi esse fidendum.

Sentit etiam vera fides Catholica, hominem ita iustificatum, non reputatione tantum, sed veritate etiam coram Deo iustum esse, & gratia Dei continuo egere, ad exercendam pietatem, implendamque iustitiam. Qua simul cum libero arbitrio opera fidei spei & charitatis exercet, quibus coram Deo proficit in iustitia, & his meritis in iudicio Dei sibi veraciter fidendum esse. Secundum quæ iudicandi sunt omnes ad salutem, sicut propter mala opera impij damnandi. Etsi enim propter solum filium Dei dominum nostrum Iesum Christum nos iustificari à peccatis, & iustificatos proficere, & denique peruenire ad fidem, certo credamus, non tamen propterea, & virtutes, & earum opera, quæ eius meritis, & gratia Dei, per ipsum in nobis sunt, sunt excludenda.

Idcirco maiores nostri rectè dixerunt: Nos non sola fide iustificari.

DE IVSTIFICA tione.

CRedimus & confitemur, quod ad faciendam & exercendam iustitiam Deo gratam, necessariæ sint hæ virtutes, fides, spes, & charitas, & quod homo has virtutes non ex se concipere possit, sed accipiat ex fauore & gratia Dei. Quodq́ fides operetur per dilectionem, sed sentimus à verè Apostolica & catholica doctrina longissimè abhorrere eorum sententiam, qui docent hominem fieri Deo acceptum, & reputari 1. coram Deo iustum, propter has virtutes, ac in iudicio Dei meritis harum virtutum confidendum esse.

CATHO. SCHO.

1. Caue hic & in sequentibus. Accep ũ Deo fatentur hoiem esse, iustũ vero esse dissimulant dicere, p esse reputari ponũt. Itaq́ fateantur aperte, iustitiã inhærentẽ & hoiem veraciter esse iustũ, cũ fide catholica, & Paulo dicente: Hæc aliquãdo fuistis, s fures, auari, &c. sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis &c. 1. Cori. 6 Aut aperte negent, vt nouerint simplices, quid sibi cauendum sit in eorum verbis.

Loca scripturæ de iustificatione impij.
Lucæ 7. Ezech. 18. Act. 2.

Luc. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Ezech. Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet, & nō morietur, omnium iniquitatum eius quas operatus est nō recordabor: In iustitia quam operatus est, viuet.

Petrus in Actibus: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine domini nostri Iesu Christi, & accipietis remissionem peccatorum vestrorum. Iterum sequenti capite: Pœnitemini igitur & conuertimini vt deleantur peccata vestra.

Iacobi secundo. De bonorum operum iustificatione.

Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac: &c. Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus consummata est: Et iterum, citata scriptura: Credidit Abraham & reputatum est ei ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est. Vides quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum: Similiter & Rhaab meretrix nonne ex operibus iustificata est, suscipiens nuncios & alia via eijciens. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est.

1. Solum cum dicimus, excluditur quicquid aut contrarium, aut alienũ est a Christo. Propter solum ipsum iustificamur non aliquo cõtrario vel alieno ab ipso. At vero virtutes hæ ab ipso sunt, neque eis fidimus nisi propter ipsum. Ipsi vt causæ, atque ita prius, illis vt effectibus & posterius.

2. Paulus dicit: Spe saluati sumus, Christus in Euangelio; Fides tua te saluam fecit. Et Petrus: Charitas (inquit) cooperit multitudinem peccatorum. Cur non fidendum illis quibus saluamur, quibus cooperiuntur peccata? Sed solo inquiunt merito Christi. Fatemur: Hoc est, nullo q̃d non ex eius merito in nobis sit: nec meritum Christi excludit virtutes, nec virtutes meritum Christi, sed cõiuncta sunt. Paul. Romano. 5. de Christo: Per quem, inquit, habemus accessum per fidem in gratiam istam: Semper coniungit Christum & fidem & fidei charitatem, quare vos ista separatis?

3. Apertius, & scripturæ sacræ, patrumque doctrinæ congruentius dicerent, participatur a nobis & communicatur. Non, inquit, Ioannes, plenitudinem eius accepimus, sed de plenitudine eius. Per fidem vero, quæ per dilectionem operatur, vt ipsi verbo Pauli confirmant.

4. Sine Christo, Verum est, Meritis, inquam, quæ a Christo non habẽtur, quæ illi non innituntur.

Homo enim fit Deo acceptus, & reputatur corã eo iustus, propter 1. solũ filium Dei dominum nostrum Iesum Christum, ꝑ fidem: & in iudicio Dei nõ est vllo carũ virtutũ, quas nos habemus, 2. merito, sed solo merito dñi nostri Iesu Christi, quod fit nostrum 3. per fidem, confidendum.

Et quia coram tribunali Dei, vbi de vera & æterna iustitia ac salute agitur, 4. nullus plane locus est meritis hominum, sed tantum misericordiæ Dei, & meritis solius domini nostri Iesu Christi, qui fide à nobis accipitur. Iccirco sentimus veteres ac maiores nostros recte dixisse: Nos coram Deo sola fide iustificari.

Ad Romanos 3,

Omnes peccauerunt & egent

Roman. secundo de eadem iustificatione.

De Deo, ita inquit, Reddet vnicuique secundum opera eius &c. Deinde: Ira & indignatio & tribulatio in omnem animam hominis operãtis malum, Iudæi primum & Græci, gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudęo primum & Græco, & omnia concludens tandem inquit: non enim auditores legis iusti sunt ante Deum i. sed factores legis iustificabuntur.

.i. Si aduersatiuæ particulæ vim agnoscas, apertus sensus est: Iustificabuntur apud Deum procul dubio. Quod em̃ prius negauerat de auditoribus legis, esse s. iustos coram Deo, id nunc affirmat de factoribus, iustificari scilicet: Igitur coram Deo alioquin non recte aduersatiua illa responderet cæteris. Quod cum ex aliis locis etiam hic adductis satis constet, non est opus coniecturis agere.

Et secunda ad Corinthios quinto. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, pro vt gessit siue bonum siue malum.

Hilari⁊

egent gloria Dei, Iustificati aūt gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quē ꝓposuit Deus propitiatorē 5. ꝑ fidē in sanguine ipsius.

5: Quæ per dilectionem operatur. Alia enim omnia nihil valent, ex verbo ipso Pauli, quod tertio loco citatur ab eis, & ita intellige semper quoties Paulus de fide iustificante loquitur.

Ad Galatas capi. 4.

Conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex 1. fide Iesu Christi daretur credentibus.

1. Quæ per dilectionem operatur.

Et capite 5.

Nos spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus, nam in Christo Iesu, neque circumcisio quicq̄ valet, neq; præputium, sed fides per dilectionem 2. operans.

2. Hic est omnium explicatio, post quam nihil est quod desideretur, nec cur verbū sola fide apponatur, cum charitas cōiuncta habeat opera, dicente Christo: Si quis diligit me mandata mea seruabit, Ioan. 14.

Hilarius in Matthæum Cantico. 8:

Mouet scribas remissum ab homine peccatum, hominem enim tantum in Christo contuebantur, & remissum ab eo, quod lex laxare

Hilarius in Matthæum Cant.6.

Ex proprio & nostro cum dicit, non putes quod gratiam excludat, sed quia nostra etiam sunt quæ gratiæ, facit enim gratia vt nos faciamus significat, tamē. Hilarius aperte nos promereri beatitudinem nostris operibus, quæ tamen non ideo non sunt gratiæ.

In illa verba: multi dicent mihi in illa die: Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? &c. Ita inquit, de nostro igitur est beata illa æternitas promerenda, præstandumq; est aliquid ex proprio vt bonum velimus, malum omne vitemus, totoq; affectu p̄ceptis cœlestibus obtemperemus, ac talibus officijs cogniti Deo simus, agamusq; potius quod vult, quàm quod potest, gloriemur.

Ambrosius ad Galatas 5.

t Quoties igitur Ambrosius de fide iustificante loquitur, etiam si addat verbum, sola, ex hoc loco habes qualiter accipiendum sit, quod videlicet non excludatur charitas & cætera illi coniuncta.

In illum locum: in Christo Iesu nec circuncisio &c. Nec p̄putium, inquit, valet quicquā nec circuncisio, sed sola fide opus est in charitate ad iustificationem. Fides enim t charitate fraterna debet muniri, vt p̄fectio sit credentis. Et citatis verbis Christi, Matthæi 22. In his duobus mandatis &c. ait, imperfecta sunt itaque cætera, quando in his duobus mandatis perfectio continetur.

F Et

non poterat. Fides enim 1. sola iustificat.

Ambrosius in Epistola ad Roma. capite 5.

Iustificati sunt gratis, quia 2. nihil operantes, neque vicem reddētes, sola fide iustificati sunt dono Dei.

Et iterum cap. 4 ad Rom.

Manifeste beati sunt, quibus sine labore vel opere aliquo remittuntur iniquitates & peccata teguntur, nulla ab his requisita pœnitentiæ opera, nisi 1. tantum vt credant.

1. Fides sola, quia nihil sine illa. Ibi em̄ Hilarius, & ipse contextus ostēdit, rationem reddit, quare lex nō poterit laxare peccata. Ita enim inquit: Fides enim sola, quæ ergo ante fidem sunt, aut ab illa aliena, illa excluduntur a iustificatione, non fidei opera, non illa quæ Paulus dicit: Sanctos per fidem vicisse, inter quæ & charitas, & cæterarum virtutum opera sunt.

2. Eorum scilicet quæ lex iubet, circuncisionem, lotiones & sabbata. Ita enim ipse Ambros. aperte se intelligere ostendit. Nam post pauca in eodem cap. hæc exponēs: Arbitramur iustificari hominem per fidem, absque operibus legis, ita inquit: Gentilem dicit hominem pro certo habere quod iustificetur, nulla faciēs opera legis, id est, sine circuncisione, aut neomenijs, aut veneratione sabbati.

1. Hic aperte ostenditur, locum hunc Ambros. inspicienti, aperta aut malicia, aut ignorantia adducē tium illum. In hoc loco Ambro. exponit illa verba psalmi: Beati quorum remissæ sunt &c. Et in principio dicit hæc quæ hic referuntur verba & hanc expositionem prosequens dicit, quæ nos in oppositum e regione adferimus, in quibus aperte inquit, verba illa psalmi nec de pœnitentibus, nec de martyribus intelligenda esse, sed tantum de baptismo, qui vt ille alibi inquit, nec planctum, nec gemitum requirit. Itaque cum hic dicit manifeste, beati sunt quibus &c. non de omnibus loquitur qui iustificantur, sed de his qui per baptismum. quod vt apertius fiat, vltima tantum verba huius expositionis lege post illa quæ nos citauimus de pœnitentibus & martyribus, Ita inquit, Propheta autem tēpus fœlix præuidens in saluatoris aduentu beatos nuncupat, quibus sine labore vel aliquo opere per lauacrum remittuntur & teguntur non imputātur peccata. Cum ergo iam apertus sit sensus Ambr. quorsum citatur ad ea probanda, quorum contrarium tam aperte eo loco dicit s. sola fide iustificari omnes: & huiusmodi alia, vbi videant omnes æqui & boni viri, quid sentiendum de his hominibus, & quales sunt hi fructus

Pos-

mi ... Aut

Et iterum Rom 4. in eo ipso loco quem citant.

Exponens illud: Beati quorum remissæ sunt &c. Quemadmodum autem (inquit) ad pœnitētium personam potest pertinere cum dicitur: Beati quorum tecta sunt peccata, cum cōstet pœnitentes labore, ac gemitu remissiōem peccatorum acqrere? Aut, Quomodo martyrio congruit quod dicitur: Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum, cum sciamus gloriam martyrij passionibus & præssuris acquiri?

Quod acquirere dicit remissionem, non significat quod eam mereantur: nec nos hec intelligi volumus, sed vt aduertas Ambrosium aperte asserentem illud, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, de Baptismo non de pœnitentia accipiendum, nec tamen hanc expositionem ideo sequitur, quia aliter alii patres exponunt. Sed doctrina ipsa Catholica est, pœnitentem gemitu suo remissionē acquirere peccati, non tamen mereri,

Possunt autem innumera loca ex Prophetis & Apostolis atque antiquioribus patribus afferri, quibus apertè docetur, ita nobis soli gratuitæ Dei clementiæ semper fidendum esse, vt tamen nouerimus, iudicādos nos fore coram tribunali suo ex operibus. Nec vnquam Paulus vel Ecclesiastici autores, sola fide nos iustificari dicentes, charitatem pœnitentiam & alia negarunt.

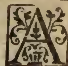
huius euangelii, vt vbi sensit catholicus doctor in baptismo non requiri alia opera, illi ita adducunt eius verba, vt quicunque simpliciter legerit, putet vniuersaliter dictũ, nonne hoc est peruertere sensum patrũ & decipere simplices? Cæterum de sententia ipsa Amb. & quid ad baptismum requiratur, dicitur alibi, hic satis sit eius mentem aperte vidisse.

2. Non excluduntur propterea, quia ex ipsa gratia in nobis sunt virtutes scilicet & opera de quibus diximus.

3. Quia nihil sine illa vt dictum est, sed non ista sine dilectione, quæ mandata seruat & operatur magna, vt in assertione catholica habes.

Possunt autem multa loca tam è scriptis Propheticis & Apostolicis quam è sanctis patribus commemorari, quibus probatur nõ solum initio gratuita Dei clementia donari nobis has virtutes, fidem spẽ & charitatem, verũ etiam postea p̃ omnem vitã, adeoq; in extrema necessitate haudquaq̃ nos corã seuero tribunali Dei constare posse, nisi fiducia 2. solius gratuitæ clementiæ Dei, in Christo filio Dei nobis exhibitæ. Hoc eñ est q̃d & Paulus docet, & Ecclesiastici scriptores exponunt, nos coram Deo 3. sola fide iustificari.

DE LEGE.

Agnoscimus legem Dei, cuius epitome est Decalogus, p̃cipere optima iustis-

DE LEGE.

CRedit Catholica Ecclesia, quòd lex naturæ à Deo ipsi naturæ congenita sit in omnibus, & à Moyse deinceps explicata & scripta, & Decalogo aptissimè collecta, breuiusq; ab ipso saluatore duobus mandatis dilectionis. Quodq; hæc lex ad sui obseruantiam omnes astringat, & obseruatores suos coram Deo iustos reddat, saluteq; æterna dignos, quę & per gratiam Dei, quam per Christum habemus, impletur ea integritate, quam exigit ab hominibus in hac vita.

Sentit itaque Catholica Ecclesia, quod etsi præceptum dilectionis Dei tantam integritatem & perfectionem exigat, vt in hac vita semper restet, quo proficiendum sit in eius obseruatione: Impletur tamen per gratiam, quantum pro huius vitæ modulo à Deo exigitur: Sed illi nullus quicquam superaddere potest. At vero quod ad rerum externarum vsum attinet, habet vera fides iuxta propheticam & Apostolicam doctrinam quędam iubere vel prohibere pręceptis, quibus non obedire peccatum est, quędā vero proponere sub consilio, cui non parere nullum peccatum est, sed minus bonum, obedientia vero illorum gratior, per quā videlicet supererogamus nonnihil his, ad quæ ex necessitate tenemur.

iustissima & perfectissima opera, & hominem non solum obligatum esse ad obediendum moralibus præceptis Decalogi, verum etiam si faceret opera Decalogi, 1. ea perfectione & integritate, q̃ Lex exigit, verè corã Deo 2. operibus suis iustũ, reputãdum & 3. meritis suis ęternã salutẽ consequuturũ.

Sed quod nonnulli sentiunt, 4. hominem posse in hac vita eo peruenire, vt non tantum impleat suis operibus Decalogum. verum etiam possit plura & maiora opera facere quàm in Decalogo præcepta sunt, quæ vocant opera supererogationis, alienum est à 5. prophetica & Apostolica doctrina, & pugnat cum sententia veræ catholicæ Ecclesiæ.

1. Ea perfectione, quam lex exigit pro statu huius vitæ, & non solum quam simpliciter exigit, sic enim Christus inquit adolescenti, si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

2. Cauendum verbum, non sola reputatiõe sumus iusti sed veritate

3. Suis meritis vel operibus, sed diuinæ gratiæ auxilio peractis, fatetur catholica fides iustum quem esse, & salutem æternam consequi, reddet vnicuique iuxta opera sua, inquit Paulus de vltimo iudicio.

4. Proprijs viribus catholica fides hæc fieri posse negat, gratiæ vero auxilio credit fieri omnia, dicente Christo de hoc ipso discipulis admirantibus quod audierant, quia diues difficile intrabit in regnũm cœlorum &c. & dicentibus, quis ergo poterit saluus fieri, apud homines hoc est impossibile, apud deum autem omnia possibilia sunt, Matthæi 19.

5. Ab apostolica quidem doctrina, quia scribit Matthæ. eodem c. Si vis perfectus esse vade & vende omnia quæ habes &c. et Paul. vt diximus: De virginibus præceptum domini non habeo et cæt. A prophetica, quoniam Esaias de spadonibus inquit illis, s. de quibus Christus ait qui se castrauerũt propter regnum cœlorum, dabo eis in domo mea, et in muris meis nomen melius, a filijs et filiabus nomen æternum dabo eis, vide vt exponit hunc locum Aug. lib. de sancta virginitate, capite 25.

Deca-

Decalogus ergo etsi vi sua non tradat hominibus virtutem implendi quæ præcipiuntur, quia tamen per gratiam impletur, est etiam in hunc vsum, vt eius præcepta impleamus, pro impletione eorum agamus gratias ei, cuius gratia scimus fieri, & cum difficultatem patimur, ipsam imploremus gratiam, sine qua scimus impleri non posse, deniq; pro transgressione veniam præcemur.

Roma.8.

Lex spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis, nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

2. Timoth. 4.

Aperte dicit se iustitiam impleſſe legis. Bonum certamen certaui, cursum cõsummaui, fidem seruaui &c. In qbus si non est impletio iustitiæ, quare statim inquit, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quã reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Et 1. Corinth.9. dicit se supererogasse quædam vltra ea quæ necessario imposita erant, adductis enim scripturæ autoritatibus, vbi licitum sit doctoribus Euãgelij victum accipere, subiungit: Ego autem nullo horum vsus sum, non autem hæc scripsi vt ita fiant in me, bonũ est mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Et mox quæ sit gloria ostendens: Nam si Euangelizauero (inquit) non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit &c. & statim: quæ ergo

Decalogus enim non est ad hunc vsum datus, vt significet hominē posse præcepta eius in hac vita 6. perfecte implere: sed vt ostendat homini suam imperfectionem, & ferat testimonium de iniusticia hominis, ac de ira Dei aduersus omnes homines, ac excitet eos ad 7. quærendam remissionem peccatorum, iustitiam & salutem in solo filio Dei domino nostro Iesu Christo, per fidem.

Ad Romanos 3.

Per legē 8. agnitio peccati.

Et capite 7.

Lex spiritualis est, 1. ego autem carnalis venditus sub peccatum.

Et capite 8.

Affectus carnis 2. inimicitia est aduersus Deum, nā legi Dei non subditur, siquidem nec potest.

Ad

6. Perfectionem huius vitę, et per gratiæ auxilium dicimus impleri posse, idque significari decalogo.

7. Verum est, remissionem peccatorum vel læthalium & grauium, qualia qui faciunt regnum dei nō possidebunt, vel leuium etiam, vt ociosa verba & huiusmodi, nec enim de omnibus dixit Paulus qui talia agunt regnum dei non possidebunt, Galatas 5.

8. Sed per gratiam impletio, vide Augu. li. 3. cōtra duas epistolas Pelagia: ca. 7. et probauimus hoc e regione autoritatibus Pauli: Nō etiā inquit Paulus, per legē sola cognitio peccati.

1. Sed mox ibidem inquiens: infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, respōdet, gratia dei per Iesum Christum.

2. Sed statim ibi dicitur, vos autē in carne non estis, sed in spiritu, si tamē spiritus dei habitat in vobis.

merces mea? Cui respondet, vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium. Ecce Pauli supererogationem. Et eiusdem 7. aperte omnibus suadet cœlibatum: Præceptum domini non habeo, consilium autem do, de virginibus &c.

Ezechiel. Cap. 36.

Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciā vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.

Iacob. Capit. primo.

Estote factores legis, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos, quia si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo, considerauit enim, & abijt, & statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit.

Augustinus libro tertio contra duas Epistolas Pelagij, Capit. septimo iuxta finem.

Locum illum Pauli tractans diligenter ad Ephesios capit. tertio. Quæ mihi fuerunt lucra, hæc propter Christum habeo vt detrimenta &c. Adductis illis verbis, me non arbitror comprehendisse. Et tandem illis: Quotquot ergo perfecti sumus, hoc sapiamus, ita inquit exponens, tanquam diceret, si secundum hominis mortalis capacitatem, pro huius vitæ modulo perfecti sumus, ad ipsam perfectionem hoc quoque pertine-

Ad Galat. 3.

1. At ibi statim: Christus vos redemit de maledicto legis, & rursum: Iam non sumus sub pædagogo omnes enim filii dei estis, per fidem quæ est in Christo Iesu.

Scriptum est: 1. Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea.

Augustinus de spiritu & litera capite 36.

Hoc primũ præceptum iustitiæ, quo iubemur diligere dominum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, cui est de proximo diligendo alterum cõsequens: in illa vita implebimus, vbi videbimus facie ad faciẽ, sed ideo nobis hoc etiã nunc præceptum est, vt admoneremur qd fide exposcere, quo spem ꝑmittere, & obliuiscendo quæ retro sunt, in quæ anteriora, nos extendere debeamus. Ac per hoc quantum mihi videtur, in ea q̃

re intelligamus, vt angelica illa. quæ in CHRISTI manifestatione nobis erit iustitia, nondum nos perfectos esse sentiamus.

Idem de peccat. merit. & remissione,

libro secundo Capit. 15.

Ipsum locum Pauli tractans, ex Apostolo testimonium, inquit, paulo ante posui, vbi se fatetur in acceptione iustitiæ, quam desiderat, nondum esse perfectum, & tamen continuo dicit: Quotquot ergo perfecti hoc sapiamus. Quod vtrunque non diceret, nisi in alia re perfectus esset, in alia non esset, velut si iam quispiam sit perfectus sapientiæ auditor, cuius nondum sit pfectus doctor &c. Ita & superiori loco intelligere possumus dicere perfectum esse viatorem, cuius bene promouetur accessio, quamuis non perficiatur intentio, nisi fuerit facta peruentio.

libet profecerimus, necessarium est nobis dicere: dimitte nobis debita nostra cum iam oĩa in Baptismo dicta, facta, cogitata, dimissa sunt.

CATHOL. SCHOL.

Et iterum lib. 1. retra. cap 19.

Oĩa mandata facta deputantur, 1. quando quicquid non fit ignoscitur.

1. Certissimum est, remissiõe peccati fieri, vt consequamur præmiũ quod impletione præceptorum, verum est etiam, nullum esse qui nõ egeat orare: dimitte nobis debita nostra & ideo nullum sine peccato & tamen non propterea nullum esse iustum, latis probant quæ adduximus e regione.

Hieronymus.

Hæc hominibus sola 2. perfectio est, si imperfectos se esse nouerint.

Hæc est hominis vera sapientia, imperfectum esse se nosse, atq; (vt ita loquar) cunctorum in carne iustorum, imperfecta perfectio est.

2. Hæc duo Hieronymi loca ex epistola Chtesip perfectionem in hac vita aliquam dicunt quod asserimus. qualis vero, & quanta sit illa & vnde, ostendunt quæ ex ipso Hieronymo eadem epistola, & ex lib. 11. dialogorum contra Pelag e regione sunt adducta.

Idem libro primo, Dialogorum contra Pelagianum.

Parum post verba quæ ipsi citant, adducto illo testimonio Pauli, quod supra August. Quotquot perfecti &c. ita ait, ex quo perspicuum est, duas in scriptura sacra esse perfectiones, primam perfectionem & incomparabilem veritatē, perfectamq; iustitiam, Dei virtutibus coaptandam, secundam autem quæ competit nostræ fragilitati, iuxta illud quod in Psalmo dicitur: Non iustificabitur in conspectu eius omnis viuens, ad eam iustitiam quæ non comparatione, sed Dei scientia dicitur esse perfecta. Iob quoque, Zacharias, Elizabeth, iusti dicti sunt, secundum eam iustitiam, quæ possit aliquando in iniustitiam mutari.

1. Cur non æterna & cœlestia, de-
um .s. ipsum', vide loca scripturæ,
quæ vltimo attulimus in hoc ca-
pite.

2. Vt ex afflatu gratiæ & spūs san-
cti, in cordibus nostris impulsum, fi
dimus illis, vt Paulus fidebat
cum diceret: Scio cui credidi & cer
tus sum, quia potens est depositum
meum seruare in illum diem 2. Ti. 1
Præmisit enim istis; ob q̃ causam
hæc etiam patior, ob Euangelium
s. persecutiones; sed non confundor
inquit: Scio enim cui credidi, &c. vbi
aduerte nō cōfundi apud Paul. spei
tribui. Spes, inquit, non confundit,
propter eam igitur, nunc, inquit,
non confundor. & tamen causa,
quare non confunditur, hoc est, spe
ret. depositum est bonorum operū.

3. Ex eo quod a nobis habent, &
vt a nobis sunt, fatemur, ex eo ve-
ro quod a diuino spiritu, multa
sunt perfecta, non vltima illa beati
tudinis perfectione, sed pro mensu
ra huius viæ, alioqui cur Paul. in-
quit, confidens hoc ipsum, quia qui
cœpit in vobis opus bonum perfi
ciet, vsq; in diem Christi Iesu, ad
Philip. 1. & 2, eiusdem, qui operat
in nobis & velle & perficere.

4. Sola, verum est, sed non excludit
quæ ex ipsa misericordia sunt in no
bis bona opera, de quibus dictum:
reddet vnicuiq; iuxta opera sua &c.

DE BONIS OPE-ribus.

DOcemus, bona opa diuinitus p̄cepta, necessario facienda esse, & mereri, gratuita Dei clemētia sua 1. quædam, siue corporalia, siue spiritualia p̄mia.

Non est autem sentiendum, quod ijs bonis operibus, quæ nos facimus, in iudicio Dei, vbi agitur de expiatione peccatorū, & placatione diuinæ iræ, ac merito æternæ salutis, 2. confidendum sit:

Omnia enim bona opera, quæ nos facimus, sunt 3. imperfecta, nec possunt seueritatem diuini iudicij ferre. Sed omnis fiducia nostra collocanda est in 4. sola misericordia Dei, propter filium eius dn̄m nostrum

DE BONIS OPERIBVS.

REDIT Catholica Ecclesia, quòd bona opera quæ à DEO præcipiuntur, necessaria sunt ad salutem, & gratia eius fieri à nobis, atque ita habent proprium suum præmium, æternam gloriam. Nec inferius aliquid illa, verum est & proprium horum bonorum operum præmium.

Sentiendum itaq; iuxta Catholicæ Ecclesiæ hunc sensum, bonis operibus quæ ex diuina gratia fiunt ita esse fidendum, vt & ad expianda peccata, iram Dei placandam, & vitam æternam consequendam necessaria sint & vtilia, nec propterea nobis, sed diuinę gratiæ propter Christum fidimus.

Quanquam enim omnia opera nostra perfectioni gloriæ comparata imperfecta sint, non tamen omnia sunt peccata, sed multa iusta, perfecta & plena coram Deo inueniuntur humana opera, sed non aliunde quàm à misericordia Dei, & Christi meritis in nobis. Quare his solis fidimus, non nobis, nec tamen sine aliquo vel leuiori peccato, propterea credimus iustos in hac vita esse.

Genesis Capit. septimo, Iob prim. & secund. Luc. prim.

Dicit dominus ad Noe, te vidi iustum coram me in generatione hac. De Iob dicitur, quod erat simplex, & rectus, & timens Deum, & rursum in omnibus his non peccauit. De Zacharia & Elizabeth dicitur, erant iusti ambo ante Deum.

5. Comparatione (inquit Hiero: vt ſupra vidimus) iuſtitiæ illius cō ſummatæ, quæ eſt in beatitudine, alioqui ſcriptum eſt, ſunt iuſti atq; ſapientes. Eccleſiaſt. capit. 9.

1. Quæcunq;, inquit, hoc eſt, omnia quæ volumus volunt ſancti, nō concupiſcere, ſed non poſſunt. Cæterum multa alia bona volunt, quæ & poſſunt, dante eo qui operatur & velle & perficere, de quibus dicitur ſanctis, qui in terris ſunt eius: mirificauit omnes voluntates meas in eis. Sunt enim bonorum volūtates Chriſti in eis voluntas, vnde Hieronym. tranſlatio habet; omnis voluntas mea in eis impletur ſ. & perficitur.

2. Sed ſtatim ſubiungit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? & reſpondet: Gratia Dei per Ieſum Chriſtum. & ne putes deliberatione vltima in beatitudine, infert ſtatim in principio octauica. Nihil ergo nunc damnationis eſt his, qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant, nūc inquit nihil eſt in eis dānationis, & nō tantū tunc cū. ſ. mortale hoc induerit mortalitatē &c.

3. At Ezechiel inquit: In iuſtitia ſua viuet, vt habes ex oppoſito huius, & in hoc ipſo loco ꝓphetæ Danieli promittitur, abbreuiatas eſſe ſeptimo hebdomadas, vt conſummatur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſempiterna: hæc omnia ad tempus gratiæ pertinent, igitur per illam adducta eſt iuſtitia ſempiterna, viuit in nobis vera iuſtitia. Obſerua rurſus q̃ inter miſerationes Dei, ſunt & opera noſtra, a quibus fit. vt illa faciamus, nō ergo in iuſtificatiōibus noſtris, vt noſtris, & a nobis, ſed in miſeratiōibus tuis multis, hoc eſt, inter cætera, in ipſis operibus noſtris, vt a tuis miſeratiōibus, ꝓſternimꝰ præces noſtras.

noſtrum Ieſum Chriſtū.

Pſalm. CXLII.

Ne intres in iudicium cū ſeruo tuo, quia non 5. iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.

Galat. V.

Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnē. Hæc autem inter ſe mutuo aduerſantur, vt 1. non quæcunque volueritis eadem faciatis.

Romano. VII.

Noui quod nō habitet in me, hoc eſt, in 2. carne mea, bonum.

Danielis IX.

3. Non in iuſtificationibus noſtris proſternimus præces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.

Auguſt.

Roman. Capi. octauo.

Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Et statim: Si autem Christus in nobis est corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero viuit propter iustificationem.

Ibidem.

Ergo fratres debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus: Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: quicunque enim spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt.

Ezechiel. decimooctauo.

De impio pœnitentiam agente, quod supra citauimus, dicitur: in iustitia sua quam operatus est viuet. Et mox: cum auerterit impius ab impietate quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam viuificabit &c.

Matthæ. capit. quinto, Genesis decimequinto, secundæ Corinth. quarto.

Primo loco: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo. Secundo loco, dicitur Abrahæ: Ego merces tua magna nimis. Tertio: inquit Paulus: id quod in præsenti est, momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum, in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

Augustinus libro primo contra duas Epistolas Pelagian. Capit. 14.

August.confess.lib.9.cap.13.

Væ hominum vitæ quan tumuis laudabili, si .[1].re mota misericordia discu tias eam.

Et rursum in Manuali,cap.22.

Tota spes mea in morte domini mei. Mors eius, meritum meum est, refu gium meum, salus, vita, & resurrectio mea. Meri tum meũ,[2] miseratio do mini, non sum meriti in ops, quàm diu ille misera tionum dominus non de fuerit. Et si misericordiæ domini multæ, multus ego sum in meritis.

1, Hæc dicit propter multa, sine quibus non vincunt peccata, & in certum bonorum operum, propter quod Paulus inquit, nihil mihi con scius sum. sed in hoc non iustifica tus &c. Loquitur Augu. eo loco de matre sua, & orat pro ea, ita inqui ens: Fundo tibi Deus noster pro illa famula tua longe aliud lachryma rũ genus, quod manat de concusso spiritu, consideratione periculorũ o͞is animæ, quæ in Adam moritur, non audeo, ait, dicere, nullum ver bum exijsse ab ore eius contra præ ceptum tuum, et dictum est a veri tate filio tuo: Si quis dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis, post hæc sequũtur verba hic cita ta: væ hominũ vitæ &c. vt videas quid in illis August. intelligit. Se cundo etiam quod dicit: Si remota misericordia discutias, potest meri to intelligi, eo quod ex misericor dia sunt omnia merita nostra, sine illa ergo væ vitæ hominum, quia nulla sunt opera bona, quem sen sum quæ proxime sequuntur, osten dunt, nam statim sequitur post ver ba hic adducta: quia vero nõ exqui ris delicta, vehemẽter fiducialiter speramus aliquẽ locũ apud te inuenire indulgẽtię. quisquis aũt tibi enumerat merita sua. quid tibi enumerat nisi munera tua. o si cognoscant se hoies, et qui gloriant in domino gloriẽtur.

2. Quia non nisi ex miseratione domini habetur, quod Augusti. senti re satis ostendunt, quæ proxime adduximus, ex lib. confess. et quæ e regiõe posuimus, ex lib. de spiritu et litera, tota ergo spes in morte Chri sti, et in misericordia, quia ab his omnia nostra opera.

Gre-

Citatis illis locis Pauli, de ordinatione ministrorum Ecclesiæ. Tit. primo: Si quis sine crimine est. Iterum: Oportet Episcopum sine crimine esse. Multi quippe, inquit, Baptizati fideles sine crimine sunt, sine peccato autem in hac vita neminem dixerint, quantumlibet Pelagiani. quia hæc dicimus, inflentur & dirumpantur insania, non quia peccati aliquid remanet, quod in baptismate non remittatur, sed quia in nobis, in huius vitæ infirmitate manentibus, quotidiè fieri non quiescunt, quæ fideliter orantibus, & misericorditer operantibus, quotidie remittantur. Hæc est fidei Catholicæ sanitas, quam sanctus vbique seminat spiritus, non prauitatis hæreticæ vanitas, & præsumptio spiritus.

Idem libro de gratia & libero arbitrio, Capit. septimo.

Si ergo dona Dei sunt bona merita tua, non Deus coronat merita tua tanquam merita tua, sed tanquam dona sua. Quod ibi ex verbis Pauli efficaciter probat, ostendens cuncta quæ ille dicit secund. Timoth. quart. Bonum certamen certaui & cætera, propter quæ dicit: reposita est mihi corona iustitiæ, eadem inquam ipsa dona Dei esse, Paulo teste.

Gregorius ipsa Homilia septima in Ezechielem quam ipsi citant.

Iustos asserit esse in hac vita & perfectos, quilibet inquit, peccator conuersus in fletibus, iam iustus esse inchoat, cur enim iustus non sit, qui contra suam iniustitiam, iam per lachrymas sæuit: Paulo ante, necesse est inquit, vt nos qui paruuli sumus, perfectorum semper & virtutes & lachrymas ante mentis nostræ oculos ponamus.

Greg.lib.1.super Ezech. Homil.7.

Iustus ergo aduocatus noster, 1. iustos nos defendat in iudicio, quia & nos metipsos cognoscimus & accusamus iniustos: non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocati nostri 2. allegatione confidamus.

Bernard. in sermone 1. de adnunciatione B. Mariæ.

Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, non quidem tale testimonium, quale ille superbus Pharisæus habebat, seducta & seductrice cogitatiõe, testimonium perhibens de seipso, & testimonium eius verũ non erat: sed cum spiritus ipse testimonium perhibet spiritui nostro. Porro hoc testimonium in tribus consistere credo, necesse est enim primo omnium credere,

1. Fatetur itaq; Grego. nos iustos esse, non sine aliquo peccato, cuius remissio aduocati nostri meritis fit, sicut & quicquid boni est, non est hoc negare merita, aut asserere omnia opera peccata esse, patent hæc apertius in ipsis verbis Grego. quę ex eodem loco e regione ponimus.

2. Hoc ideo, quia nec fletus nostri, nec alia quæuis opera, quicquam sunt, nisi præcesserit nostri aduocati allegatio, ex meritis itaque Christi illa prosunt, ideo illis fidimus, sicut superius in verbis Augu. ostendimus.

Augustinus de gratia & libero arbitrio, Cap. nono.

Hanc reddimus, illi Bernardi, quia aperte Augustinus hic ostendit, et merita nostra, et Dei gratiā, et certe Bern. etiam illo sermōe, et libro de gratia et libero arbitrio nō negat merita, sed ex gratia illa esse, vt hic Augustinus tam apertis verbis docet.

Cum Apostolus prius dixisset: stipendiū peccati mors, merito enim stipēdium, quia militiæ diabolicæ mors æterna tanquam debitum redditur: Vbi cum posset dicere & recte diceret: Stipendium autem iustitiæ, vita æterna, maluit dicere: gratia autem DEI vita ęterna, vt hinc intelligeremus, non pro nostris meritis, Deum nos ad æternam vitā, sed pro sua miseratione, perducere, de quo Psa. dicit: Homo animæ suæ, qui coronat te in misericordia & miseratione, nunquid non corona bonis operibus redditur? Sed quia ipsa opera bona ille in bonis operatur, de quo dictum est: Deus est enim qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate, ideo dixit Psalm. Coronat te in misericordia & miseratione, quia ex eius miseratione bona operamus, quibus corona redditur.

dere, quod remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam Dei. Deinde, quod nihil prorsus habere quæas boni operis, 3. nisi & hoc dederit ipse. Postremo, ꝙ æternam vitam nullis possis opibus ꝑmereri, 4. nisi gratis det & illa.

DE EVANGElio Christi.

Tsi in scriptis Euāgelistarum & Apostolorum cōtinentur multa p̄cepta diuinæ legis, & Christus ipse docet, non esse malum malo reddēdum, nec mulierem impudicè aspiciendā, & id genus alia: tamen non est sentiendum, quòd Euangelion

3. Dante igitur ipso habemus aliquid boni operis, quod .s. ad salutem pertineat, de his enim loquitur Bernardus, non itaq; negat bona opera, sed ex gratia dicit esse, quod catholica fides tenet.

4. Gratis, primo, quia Deus nulli debitor est, & ab illo nihil nisi gratis datur. Secundo gratis, comparatione eius quod a nobis pro æterna remuneratione fit, vt a nobis est. Tertio gratis, quia omnia merita nostra dona eius sunt, cum igitur gratis illa dentur, in illis similiter ipsa beatitudo gratis datur, hæc omnia B. Bernar. eo loco explicat, sic em̄ dicit: Nec em̄ talia sunt merita, vt ꝓpter ea vita æterna debeatur ex iure, aut deus iniuriam aliquam faceret, nisi ea donaret, ecce primū quod diximus. Sequitur, Bernar. Nam vt taceam, quod merita omnia dona dei sunt, & ita propter ipsa magis homo deo debitor est, quam deus homini, hoc est, tertium quod diximus. Iam addit & secundum: quid sunt merita oia ad tā̄tam gloriā, & prius illud Pauli citauerat, non sunt condignæ passiones huius temporis, vbi rursus aduerte, quod & bona opera & merita Bernar. aperte confitetur, sed omnia ex gratia, quare etsi hæc sufficere possunt, tamen non omittam, quod in suspicionē ducor, literam hanc forte corruptam esse, aut inscitia, aut inaduertentia, facile enim fieri potuit, vt vbi dicendum fuerat dentur in plurali .s. quod referebatur ad opera & relatiuum illa plurale erat, sic enim inquit: Postremo q̄d æternam vitam nullis possis operibus promereri nisi gratis, tū si legas in plurali, dentur & illa .s. opera, vides certissimam doctrinam cunctis quæ diximus consonām, tamen si legas nisi gratis, det et illa. s. vita æterna, visum est etiam qualiter sane intelligi debeat, vt nec merita, nec bona opera negeni, vt diximus. Cōfirmat hoc cōciliū Araustica. 2. ca. 18. Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia quæ non debetur præcedit vt fiant.

DE EVANGELIO CHRISTI.

REDIT Catholica Ecclesia, à Christo nouam legem datam, nouumq; testamentum conditum. Legem, inquam, spiritus vitæ, à lege veteri & mortis distinctam, & testamentum æternum in sanguine suo, aliud à veteri illo testamento in seruitutem generante. Quam legem & testamentum Euãgelizauit ipse, præeunte Ioanne Baptista & sequẽtibus Apostolis, & Prophetæ pro miserunt. Et quanquam hæc noua lex & testamentum, proprie nulla est exterior aut prædicatio aut scriptura: opus tamẽ est & prędicatione, dicente Paulo: quomodo audient sine prędicante, & scriptura etiam opus fuit, quatenus spiritui sancto placuit. Ro. 10.

Hæc spiritualia & noua, lex & testamentum, continent & alia præcepta, & alia sacramenta, ab his quæ erant veteris legis & testamenti, quibus nouis, nouus populus in noua & cœlesti politia atque spirituali, quæ humanas politias, legitimas q dem in se conuertit, illegitimas damnat, sub nouo sacerdotio, & nouis ritibus, & nouo genere gubernationis, congregatur. Non tamen hæc vel contraria, vel aliena sunt ab illis veteribus, sed in illis figurata & inclusa, nunc vero manifestè reuelata & ostensa.

Nec noua hæc, propterea vera fides ideo iudicat, quasi posterius cœperint, & vtilia fuerint hominibus, cum nullum ab initio ipso humani generis, nisi ad nouum hoc testamentum & legem pertinẽtem, saluum fuisse asserat, sed noua sunt hæc, quod nouum hominem faciant, & posterius reuelata fuerint, & quæ ad ea pertinent, exteriora sacramenta videlicet & politica instituta.

Christi sit 2. noua lex quã sicut olim patres in veteri testamento, 3. veteri lege saluati sunt, ita nunc homines in nouo testamento, noua lege saluentur.

1. Testamentum & lex pro eodẽ a Paulo frequẽtissime accipiuntur, vnde sicut ponit veterẽ & nouam legem, ita vetus & nouum testamentum, ad Gala. 4. & Hebr. cap. 9. & 10. ita etiam Hieremias ipse, cum testamentum promitteret nouum, dabo inquit statim leges meas: euangelium vero quod & Christus & apostoli annunciauerunt, certe non aliud est, quam ipsum testamẽtum nouum & lex noua.

3. Nullus orthodoxorum patrum dicit lege veteri saluatos aliquos, hoc est, eius virtute, quod significat hoc verbum, non enim tantum dicunt in veteri testamento, sed etiam lege veteri, de quo Paulus aperte inquit, quod nihil ad perfectum adduxit, Hebrae. ca. 7.

Nisi enim nomen legis generaliter pro doctrina accipias, quemadmodum Prophetae aliquoties nomine legis vsi sunt, certè Euangeliõ Christi propriè non est lex, sicut Paulus legis nomine vti solet, sed est bona & laeta adnũciatio de filio Dei domino nostro Iesu Christo, q̃d ipse solus sit expiator peccatorum nostrorum, placator irae Dei, & redẽptor ac seruator 1. noster. Nec praecepta legis, quae cõtinen-

1. Quod ad nomina haec attinet Euangelij & legis, certum est Paulum legem veterem & mortis, atque literae occidentis, opponere legi nouae, quam & legem spiritus vitae vocat, patet ad Rom. 7, Iam vt August. lib. de spiritu & litera & docet & efficaciter probat, ad literam occidentem, scriptura omnis, & quicquid exterius proponitur, pertinet, ad legem vero nouam, vnctio illa & charitas diffusa in cordibus, illa enim astringimur ad aliquod agendum, et efficimur rei si non agamus, per istam vero spiritus sancti vnctionem, fit vt operemur, ex hoc fit vt in Euangelio, siue in nouo testamento aliud sit scriptura ipsa, vel adnunciatio Euangelij, aliud vero lex ipsa spiritus et noua. Itaque si aperte sine inuolucris loquendũ est, distinguamus legem nouam, testamentum nouum, euangelium, a scriptura siue libris noui testamenti, siue cum scribuntur, siue cum ad

Isaiæ tricesimotertio.

His autoritatibus ostenditur Christus, nouus lagislator ostendi; quod ab eo sit noua lex, nouum regnum politicum, nouus populus, noua gubernatio, quare mirādum, cur hæc negent noui Euangelistæ, maxime cum ad sua fulcienda nec adiuuant, quæ de eis dicūt, nec nobis quicquam detrahunt.

De tempore aduentus Messiæ ita inquit: Dominus enim iudex noster, dominus legifer noster, dominus rex noster ipse saluabit nos. Et rursus eiusdem decimosexto: Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super eum in tabernaculo Dauid iudicās &c. Danielis secundo: In diebus autem regnorum illorū suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur, comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum, secundum q̄d vidisti, quod abscisus est lapis de monte sine manibus &c. Ioannis decimooctauo: non negat se Christus regnum habere, sed nō est, inquit, de hoc mundo. Matthæi decimosexto: ædificaturum se promittit Ecclesiam, cui postea decimooctauo capit. autoritatem tradidit iudicandi de peccatis: Si peccauerit in te frater, &c. Dic Ecclesiæ &c, Et sol-

nunciatur, et sic nulla est ambiguitas. Euangelium et nouum testamentum sunt noua lex, indita cordibus, quæ est proprie noua lex, scriptura vero ad hæc pertinens, siue prædicatio, non proprie lex noua, sed ad eam pertinens scriptura dicenda est.

2. Non est dubium in euangelicis literis et ápostolicis, explicata esse multa præcepta veteris legis iuxta spiritus sancti sensum, vt patet toto illo loco Matt. 5. Audistis quia dictum est antiquis, non mœchaberis, nõ occides &c sed sunt quædam alia, quibus ea quæ veteris legis erant, siue permissiones, siue præcepta reuocantur, vt lex repudij, Matthæi 19. et circuncisio, et aliæ cæremoniæ, de qua Paulus inquit: Si circuncidamini, Christus vobis non proderit. Alia denique sunt propria nouæ legis: nisi quis natus fuerit ex aqua et spiritu sancto, et similia. Hæc scripta non sunt proprie noua lex, sed sunt exterior explicatio eius, sed cum per gratiam spiritus sancti cordibus persuadentur, hæc est veraciter noua lex, hæc tamen omnia, et in quibus reuocantur quædam legis, & in quibus adduntur noua, nec aliena sunt, neque contraria, sed in ea etiam adumbrata erant.

3. Adde vt etiam per gratiam impleantur.

tinentur in scriptis Apostolicis, sunt 2. noua lex sed sunt veteris legis, iuxta sentẽtiam spiritus sancti, explicatio, quæ & ipsa haud obscurè antea in propheticis scriptis extant. Repetuntur autẽ in prædicatione Euangelij Christi, vt ostensa diuinæ legis seueritate, & naturæ nostræ corruptione, ad quærendum & amplectendũ Christum, Euãgelio suo reuelatum, excitemur, & vt cognoscamus, ad quã regulam, vita nostra ex fide in Christum, sit 3. dirigenda.

1. Contraria horum omniũ habes in locis scripturæ e regione.

Quare si propriè de lege Dei & Euangelio Christi loquendum est, sicut nec ex Christo faciendus est 1. nouus legis lator, cum

nec

uendi atque ligandi. Quicquid solueritis &c. Matthæi quintoɩ Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm scribarum & pharisæorum &c. Et decimoquinto Capit. abrogat legem veterem de discretione ciborum: non quod intrat per os coinquinat hominem. Et apertius Actu. decimo: Quod DEVS sanctificauit &c. Et Matthæi decimonono legem de permittendo libellum repudij abrogat. Ioannis tertio promulgat legem de necessitate baptismi, & multa alia noua præcepta, & noua sacramenta ad salutem necessaria tradidit Christus.

Galat. quarto.

Abraham duos filios habuit &c. Hæc enim sunt duo testamenta, vnum quidem in monte Syon, in seruitutem generans quæ est Agar &c. Et post omnia concludit: Itaque non sumus ancillę filij, sed liberæ, secundæ Corinth. tertio: Idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non litera sed spiritu. Litera enim occidit, spiritus autem viuificat. Et ibi statim literam occidentem ad Moysis legem refert, vocans illam ad ministrationem mortis. Roman. octauo dicit: Lex spiritus vitæ in Christo liberauit me, à lege peccati & mortis. Et vbi non Paul. ista disertissime docet: nam denique hæc omnia prophetia etiam confirmat. Ad Hebræos decimonono & octauo, adducens verba Hierem. tricesimi primi Capit. Consummabo super domum Israel & super domum Iuda testamentum nouum, &c. Et post pauca: Dabo leges meas in cordibus eorum &c. vnde primo arguit dicendo inquiens nouũ, veterauit prius, & deinde noui testamenti mediatorem dicit Christum, vt morte, inquit, intercedẽte, in redemptionem earum præuaricationum quæ erant sub priori testamento, & ibidem septimo ca.

nec nouam legẽ tulerit, nec nouum Politicum regnum in his terris instituerit: Ita nec ex Euangelio facienda est noua lex, quæ 2. durioribus & sæuerioribus præceptis afferat factoribus æternam salutem. Sed pro certo habendum esse existimamus, quòd vna & eadem sit lex naturalis seu moralis veteris 3. & noui testamenti, & quòd nec veteris nec noui testamenti hominibus contingat æterna salus 4. propter merita operum legis, sed 5. tantum propter meritum domini nostri Iesu Christi per fidem.

Lucæ 4.

Recitat Christus ex Isaia officium suum, ad q̊d in hanc terram missus sit, spiritus domini, inquiens,

SCHOL. CATHOL.

2. Durioribus & sæuerioribus, nõ certe, sed suauioribus & placidioribus, quia a spiritu sancto vnctione sua persuadentur, quæ est vera lex noua, sed si aspicias ad exteriorem doctrinam vel scripturam, duriora certe sunt nonnulla, vt illud propter quod dixerunt Apostoli, Matthæi 19. Si ita est causa hominis cũ vxore, melius est non nubere, & similia Propter quæ etiam intelligi potest, illud dictum: Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam scribarum & Pharisæorum &c, quanquam non negemus & aliter posse intelligi.

3. Non est dubium, lex naturalis cum a natura sit, semper manet & obligat, siue tempore legis veteris siue nouæ, sed est lex cæremonialis, in qua scilicet de cultu & ratione eius statuitur, & est lex iudicialis, in qua de ratione aut puniendi peccata, aut medendi ipsis, hæc duo diuersa sunt in lege noua & veteri.

4. Vt a nobis sunt, verum est, vt ex Dei gratia & spiritus sancti cooperatione, falsum, vt satis probatum est.

5. Non propterea excluduntur opera, quæ merito & virtute eius in nobis fiunt, sicut palmes, inquit, nõ potest ferre fructum a semetipso, ita nec nos &c.

reprobatio fit prioris mãdati, propter infirmitatem & inutili tatem eius, nihil enim ad perfectum adduxit lex.

Galat. Capit. tertio.

Hoc autem dico testamentum confirmatum à DEO, quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex, non irritum facit ad euacuandam promissionem, nam si ex lege hæreditas, iam non ex promissione. Et post pauca: Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur, at vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogo. Et secundo cap. Per legem legi mortuus sum, vt Deo viuam. Et multis aliis locis idem.

Augustinus de spiritu & litera, Capit. 19. in fine usque ad Cap. 25.

Quàm disertis verbis discrimen ponit noui & veteris testamenti, citato enim loco Hierem. tricesimi primi capit. consummabo super domum Israel testamentum nouum &c. æ ait statim 20. ca. ergo illud vetus erat, hoc nouũ est. Vñ igitur illud vetus hoc nouum? cũ lex eadem impleatur per testamentum nouum, quæ dixit in veteri non concupisces, &c. Et concludens inquit: Ergo propter veteris hominis noxã, quæ per literam iubentem & minantem minime sanabatur, dicitur illud testamentum vetus, hoc autem nouum, propter nouitatem spiritus, quæ hominem nouum sanat à vitio vetustatis. Et sequenti capite: Quid sunt ergo leges Dei ab ipso descriptæ in cordibus, nisi ipsa præsentia spũs sancti, qui est digitus Dei? Tandem vicesimoquinto capit. ita inquit: Cum testamentum

tum

quiẽs, ſuper me, eo quod vnxit me, ad Euangelizã-dum pauperibus miſit me &c̃. Hic docet Chriſtus proprium ſuum officium eſſe non 6, ferre nouam legẽ, quæ terreat & occidat miſeros pc̃tõres: ſed ad nũciare Euãgeliõ q̃d pc̃tõres cõſoletur & viuificet.

6. Quæ terreat & occidat, verum eſt, tamen quæ alliciat & viuificet, legem ferre ipſius eſſe, hoc etiam loco Iſaiæ probatur, & aliis quæ adduximus,

Gal 4.

Vbi venit plenitudo tẽporis, miſit Deus filiũ ſuũ, factũ ex muliere, factũ ſub lege, vt 1. eos q ſub lege erãt redimeret, vt ãdoptione ius filior accipemus.

1. Sub lege, proculdubio veteri, de ea loquitur aperte, vt totus contextus oſtendit, ſub illa erant per timorem, redimuntur vero infuſa luce charitatis, qua agnoſcantur & implcãtur omnia, prout neceſſe eſt.

Act. 15.

Quid 2. tentatis Deum, vt imponat iugũ ſup ceruices diſcipulorũ, q̃d neq; patres noſtri, neq; nos portare potuimus: ſed p gr̃m dñi noſtri Ieſu Chr̃i credimus nos ſaluos futuros, quẽadmodũ & illi.

2. Legalia nõ eſſe imponẽda gẽtibus pbãt hic locus, nec neceſſaria eẽ, ſed nõ aufert præceptũ baptiſmi & alia propria nouæ legis & Chriſtianæ fidei, quæ omnia per gratiam in plentur, et ideo merito dicitur: per gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti credimus nos ſaluos futuros, quia per illum implentur præcepta.

Aug.

tum nouum propheta promitteret &c. nihil eum de sacrifici orum vel quorumcunque Sacramentorum mutatione dixisse, quamuis & ipsa procul dubio fuerant secutura, sicut secuta vi demus, quod multis alijs locis eadem prophetica scriptura te statur, sed tantũmodo istam commendasse distantiam, quòd leges suas daturus esset Deus in mentibus eorum, qui perti nent ad hoc testamentum.

Iter. lib. 3. contra duas Epist. Pelagianorum, cap. 4. statim in principio.

De veteri testamento loquens, ita inquit, sed quia in eo præfi gurabatur nouum, qui hoc intelligebant, tunc homines Dei secundum distributionem temporum, veteris quidem te stamenti dispensatores & gestatores, sed noui demonstran tur hæredes. An vero illum ad testamentum nouum nega bimus pertinere, qui dicit: Cor mũdum crea in me DEVS, & deinde, exceptis quippe librorum veterum sacramentis, quæ solum significandi ratione præcepta sunt, cætera certe ad pietatem bonosque mores pertinentia, non ad aliquam si gnificationem, vlla interpretatione referenda, sed prorsus vt sunt dicta, facienda sunt.

August. cont. Adimantium Manichæi discipulum cap. 3.

Certis quibusdam vmbris & figuris rerum, ante domini aduentum, secũdum mirabilem & ordinatissimam distributionẽ tẽporum, populus ille tenebatur, qui testamentũ vetus accepit, tamen in eo tãta prædicatio & prænunciatio est 1. noui testamẽti, vt nulla in Euangelica atque Apostolica disciplina reperiantur, quamuis ardua & diuina præcepta & promissa, quæ illis etiã libris veteribus desint.

DE SACRAmentis.

NOmẽ sacramẽti, sicut & nomen mysterij, (quod interprætes sacramentum exponũt) latissime patet. 1. Sed quia uisum est quibusdam, numerũ sacramen-

1. Hic habes ab August. distingui nouum & vetus testamentum, quæ certe idem sunt, quod noua & vetus lex. Nec aliud probat hic locus quam quod nulla reperiantur in doctrina Euangelij & Apostolorũ, quæ non sint in libris veteris legis, vel adumbrata, vel alia ratione et si non aperte. Vnde non esse Euangelium contrarium vel alienum a lege veteri habetur: sed iterũ, sicut perfectio ab imperfecto in eodem genere. Quanquam et Augu. hoc quod dicit, nulla esse in Euangelijs aut apostolorum literis, quæ non reperiantur in veteri lege, retractauerit, non vt oino falsa, sed minus modesta. Modestius, inquit, diceretur, pene nulla. Ita lib. retract. c. 11.

1. Nullus catholicorum est qui nomen sacramenti contrahat ad septẽ ista, sed ecclesia 7. agnoscit, a Christo domino instituta, ex rebus sensibilibus remedia, et sanctificatio-

DE SACRAMENTIS.

CRedit certo Catholica Ecclesia, septem esse sacramenta; hoc est septem quædam corporea elementa, quæ ex rebus materialibus visibiliter perficiuntur, à DEO instituta, ad gratiam suam, ad salutem necessariam, in nobis operandum, atq; ita ad nos perficiendum, in cultu suo, secundum Christianæ religionis ritum. Septem, inquam, nec plura, nec pauciora. Hæc sacramenta dicimus, vt tamen nomen sacramenti ad multa alia non dubitemus extendi.

nes animarum, quæ ſacramenta etiam dici merito aſſerit eadem catholica eccleſia: neceſſe plures rerum viſibilium ſanctificationes, a Chriſto eccleſiæ ſuæ dimiſſas, per quas, tanquam per certa inſtrumēta gratiæ ſuæ, ille operetur ſalutē.

mentorum in ſeptem contrahere, percurremus ſingula, vt oſtendamus quid in doctrina quorundam ſcriptorū deſideremus, & qd cum ſententia veræ catholicæ & orthodoxæ Eccleſiæ pugnare videaẽ.

DE BAPTISMO.

Agnoſcimus Baptiſmū tā infantibus q̃ adultis, in eccleſia vſque ad nouiſſimum huius ſœculi diem, in noīe Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, 1. ex inſtitutione Chriſti diſpenſandū, & ipſo vtēdū eſſe. Credimus etiam & confitemur, ꝙ Baptiſmus, ſit mare illud, in cuius ꝓfundum, ſicut Propheta ait, Deus proijciat omnia peccata noſtra, & condonet ea propter Chriſtū filium ſuum 2. per fidem. Sed

1. Adde, diſpenſandum in remiſſionem peccatorum, vt ſit integra fides, iuxta illud Petri: baptizetur vnuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum.

2. Adde, vel ſacramentum fidei, propter paruulos & incapaces fidei.

DE BAPTISMO.

REDIT Catholica Ecclesia, per Baptismum, qui adultis & paruulis necessarius est, veraciter & plenè omnium peccatorum remissionem ac abolitionem fieri, non per fidem solum, vel tradentis vel suscipientis, & cuiuscunque denique, quanquam in adultis ad hoc sit necessaria, sed per ipsam virtutem sacramenti, diuinamq; promissionem.

Quòd vero contentiosissime hodie aduersarij Ecclesiæ cōtendunt, concupiscentiam quæ post baptismum manet, verè esse peccatum, manifestissimus est error, contra scripturam & patrum sensum.

Roman. Cap. 6.

Si mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres, quicunque baptisati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem &c. Et post pauca: qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. Ecce quàm aperte Paulus abolitionem peccati, mortificationem eius, & hominis iustificationem per baptismum, docet.

1. Quomodo remanens, si omnia peccata condonata sunt, vt iam dixistis. Catholica igitur fides. nullū remanere dicit peccatum, vt e regione habes.

4. Si errarunt Petrus & Paul. dicentes in remissionem peccatorum nos baptizari, & per baptismum mori peccato.

1. Addite, vel suscipienti fidei sacramentum, non satis est paruulis, dicere ministrādum esse baptismū, nisi & remitti eis simpliciter peccata dicatis, sed ex hoc verbo, neque condonari concedicis, cum reuera non credant.

2. Verum est, sed non solum, hoc enim, non imputari, reuera est aboleri, & non manere, vt ex August. inferius ostendemus.

3. August. oppositum omnino dicit vt in primo loco eius quem adduximus habes; est peccatum iuxta tropum, iuxta quem scriptura dicitur manus, vel frigus pigrum.

4. August. propter concupiscentiæ actus, in quo vi illa prorumpit qui nonnulla peccata sunt, etiam cum eis non consentitur, illud apertissime & disertissime dicit, patet aperte cap. 39. lib. 1. de peccat. merit. & remiss. vbi quia non huic concupiscentiæ totis voluntatis viribus, vel per ignorantiam, vel infirmitatem resistimus, dictum fuisse inquit ab eo qui hoc nouit, quod nō iustificatur in conspectu Dei omnis viuens.

Sed quod aliqui docēt, peccatum 3. remanens post baptismum in homine, non esse natura sua verè peccatum, existimamus 4. pernitiosiorem esse errorem, quem vulgus hominum iudicat, etsi enim non dubitamus, peccatum, quod post baptismum remanet, 1. credēti cōdonari propter Christum, & ex gratuita clementia Dei, non amplius coram tribunali Dei 2. imputari, tamen si naturam eius expendas, verè est in se 3. peccatum, propter quod 4. vt Augustinus supra dixit: Non iustificatur in conspectu Dei omnis viuens, & non est iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet.

Ad Rom. 7.

Video aliā legē in membris

Ezechiel. Capit. 36.

Effundam super vos aquam mundã, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis dolis vestris mundabo vos. Et Paulus iterũ: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per *Iesum* Christum saluatorem nostrum, vt iu stificati gratia ipsius &c. Hic aperte Paulus veram iustificatio nem docet, & veram peccati remissionem. *Tim. 3*

Augustinus libro quarto de peccatis merit. & rem. Cap. 27.

Illud nanq; praecipue propter quaestiones, quae de hac re mo tae sunt, vel moueri adhuc possunt, attendere ac meminisse de bemus, tantummodo peccatorũ omnium plenam perfectãq; remissionem in baptismo fieri, hominis vero ipsius qualitatem nõ totã continuo cõmutari. Et eo ipso libro primo de nupt. & concu. Vbi ipsi citant cap. vicesimũ tertium duobus vi delicet capitibus ante illud quod citant, ita inquit: Nam ipsa quidem concupiscentia iam non est peccatum in regeneratis, & post pauca (dicit enim ibi multa de hac sententia) sic autem vocatur peccatum (inquit) quia peccato facta est, cum iam in regeneratis non sit ipsa peccatum, sicut vocatur lingua, locutio quam facit lingua, & manus vocatur scriptura, quam facit manus, itemq; sic vocatur peccatum, quia peccatum, si vincit, facit, sicut vocatur frigus pigrum, non quòd à pigris fiat, sed quòd pigros faciat.

Idem

5. Melius diceret, de concupiscentia remanēte, nam peccatum Paul. ibi non vocat, & cum vocat, audiuimus qualiter intelligendum sit, figurate, s. non proprie.

6. Hoc itaque Paulus vocat peccatum, ipsum appetitus actum, in contraria legis. Cæterum concupiscentia ipsa cum quiescit post baptismum, iam non est peccatum.

bris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuam reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis. Hic loquitur Paulus de peccato 5. remanēte post baptismū, & affirmat illud 6. repugnare legi mentis suæ, hoc est affectui spiritus sancti. Quod autē repugnat spiritui sancto, certe reipsa verē 1. peccatum sit necesse est, nam hæc est natura peccati, vt pugnet cum spiritu sancto.

1. Diabolus ergo peccatum est, & hæreticus, & peruersus homo peccatum, hæc enim repugnant spiritui sancto, sed peccata sunt priuationes ipsæ & defectus, quibus repugnamus nos spiritus sancti operationibus in nobis, vt cæcitas visui repugnat.

Ad Gal. 5.

Caro cōcupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, hæc enim inter se mutuo aduersantur, vt non quæcunque volueritis eadem faciatis. Hic iterum loquitur Paulus de 2. peccato remanente post baptismum, & tribuit

2. Verius diceretis de peccato quod committitur post baptismū.

Idem libro tertio contra duas Epist. Pelagian. Cap. 3.

Refert calumniam Pelagianorum in Catholicos, ita ex eorum persona inquiens: Baptisma quoque (inquiunt Pelagiani s.) non verè homines nouos facere asserunt, (Catholici videlicet) id est, non plenam dare remissionẽ peccatorum, &c. His respondens statim in principio ait: mentiuntur, insidiantur, tergiuersantur, & postquam quibusdam alijs respondit, tandem ad baptismum accedens sicait: Baptismus igitur abluit quidem peccata om̃ia, prorsus omnia, factorum, dictorum, cogitatorum, siue originalia, siue addita, siue quæ ignoranter, siue quæ scienter admissa sunt.

Ex hoc loco Augustini aperte ostenditur, confitentes hos & suos esse, in hac assertione, quod pc̃m manet post baptismũ, extremũ errorem, contra Pelagianos, sequutos esse. Illi nullum peccatum etiam ante baptismum agnoscebant in paruulis, deuitantes etiam in extremo Manichæos, qui naturam malam asserebant, & ideo non imputari peccatum. Lutherani vero etiam in baptizatis volunt esse peccatum, sed Catholica ecclesia vtrunq; damnat, vt Augustin. imitemur. Illis Pelagianis necessitatem baptismi negantibus dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. Istis vero Lutheranis dicit: Effundam super vos mundam, & mundabimini ab om̃ibus inquinamentis vestris. Sed & hoc aduertendũ quod Lutherani asserũt hoc ipsum quod Pelagiani catholicis imponebant, quod baptismus non faceret nos homines, nec omnino deleret peccatum, quod vt blasphemiam maximam contra baptismũ Aug. reijcit cum catholica ecclesia, (vt ipse inquit) Quare nihil hic habẽt nisi contentionem quandam nominis.

quando .s. caro concupiscit contra spiritum, non vero de peccato quod manet in eo qui nihil concupiscit contra spiritum, quale vos dicitis, & vera fides negat.

1. Mira impostura, vide quod sequitur post paucas lineas sequenti v. cap, explicat ipse August. quid sit hæc non imputatio .s. non esse reum peccati in his, ergo inquit, qui regenerantur in Christo cum remissionem accipiunt prorsus omnium peccatorum, vtique necesse est vt reatus etiam huius licet adhuc manentis concupiscentiæ remittatur vt in peccatum sicut dixi non imputetur. Vide rogo, primo habes Aug. remissionē omnium prorsus peccatorum docentem fieri in baptismo. Secundo hanc remissionē esse non imputationē peccati, quod statim ita explicat ex actualibus peccatis, nam sicut eorum peccatorum, quæ manere non possunt, quoniā cum fiunt prætereunt, reatus tamen manet, & nisi remittatur in æternum manebit, sic illius concupiscētiæ quando remittitur reatus aufertur, hoc est enim non habere peccatum, reū non esse peccati. Itaque apud Aug. remitti est reatum auferri non manere reum peccati: quod ipse vocat nō imputari, quod certe probat apertissime in his quæ diximus, nam actuale peccatum manere non est actu fieri vel esse sed reatū tantū, ex quo e contrario arguit statim c. 27. Ita enim concludit de actualibus peccatis in fine c. 26, Sed quomodo manent si præterita sunt, nisi quia præterierunt actu, manent reatu & statim sic: Itaq; inquit fieri ecōtrario potest, vt etiam illud maneat actu, prætereat reatu: quod de concupiscentia dicit, ex quibus quæ hic referunt verba satis possunt intelligi.

tribuit ei manifeste naturam peccati, videlicet cōcupiscere aduersus spiritum, & aduersari spiritui, ac impedire, ne perfecte iustitia in homine fiat. Quare peccatum post baptismum remanens, natura sua verè est peccatum, & si credenti non imputatur, sed propter Christum condonatur.

Augu. de nupt. & concu. ad Valer. lib. 1. cap. 25.

Respondetur, dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non vt non sit, sed vt in peccatum 1. non imputetur. Quāuis autem reatu suo iam soluto, manet tamen donec sanetur omnis infirmitas nostra, &c.

Etiter.

Sed non aufert infirmitatem, cui regeneratus resistit. Et libro sexto contra Iulianum Pelagianum, capit. quinto prope finem: Tu autem qui putas, quod si malum esset concupiscentia, careret ea qui baptizatur, multum erras, omni enim peccato caret, non omni malo, quod planius ita dicitur, omni reatu omnium malorum caret, non omnibus malis, nunquid enim caret corruptione corporis? nunquid caret ignorantiæ malo? Idem postea dicit de concupiscentia, quæ peior quidem est quàm ignorantia, manet tamen sicut illa & corruptio.

Credit etiam & tota Catholica Ecclesia, externi Chrismatis vsum, sicut exorcismos, & reliquas cæremonias, quas tota per orbem terrarum seruat Ecclesia, ab Apostolis, familiari spiritus sancti & speciali directione traditas esse, vel à plenarijs & vniuersalibus concilijs.

Habet enim vera fides, Apostolos potestatem habuisse ritus Christianæ religionis iuxta fidem explicandi & tradendi, & quædam iussu Christi tradidisse, atque ab eo accepisse, alia deinde spiritus sancti magisterio superaddiderunt, siue ex cæremonijs veteris legis, siue ex rituum, gentium similitudine, & ratione naturali aliquid trahentes. In quibus & Ecclesiæ ipsi, prælatisq; eius, potestas etiam est, modo Apostolorum magisterio regatur, vt videlicet quædam superaddant.

Et iter. de Bapti. paruulorum & de conſ. diſt. 4. ca. per Baptiſmum.

Per baptiſmum id agitur vt caro peccati euacuetur, non autem ſic euacuatur vt in carne concupiſcētia innata non ſit ſed 1. ne obſit.

1. Iam aperte vidimus Augu. aſſerere ſimpliciter non eſſe peccatū. ſed in hoc ipſo loco, q̄ ſeip citāt. lib. videlicet 1. de peccato merit. & remiſ. c. vltimo aperte eadem docet, de adultis ita dicens: ipſa vero ſcō cupiſcētia ſolutos reatus vinculo quo illam diabolus animam retinebat interclūſione deſtructa quæ hominem a ſuo creatore ſeparabat maneat in certamen, quo corpus caſtigamus ſ. &c.

Deinde docemus eum qui baptizatur in nomine patris & filij & ſpiritus ſcti vngi ſpirituali Chriſmate, hoc eſt fieri membra Chriſti per fidem, & donari ſpiritu ſancto, vt ad percipiēda cœleſtia aures mentis eius aperiantur, oculi cordis illuſtrentur. Ac manifeſtum quidē eſt, ꝙ vſus externi Chriſmatis fuerit in Politia Moſaica legitimus, & quod externum Chriſma ſit etiā in 1. Eccleſia poſt diuulgatum Euangelium vſitatum,

1. In eccleſia, inquam, vniuerſali, cuius Amb. teſtis eſt, 1. lib. de his qui initiantur ca. 6. & 2. ca. 1. lib. de

Sed

Non solum itaque scripta ab Apostolis, sed tradita etiam pari fide suscipienda sunt. Ea maxime, quæ consensu totius Ecclesię seruata constat testimonijs Orthodoxorum patrum, quos constat semper in Ecclesiæ vnitate permansisse. Hanc Ecclesiæ autoritatem & traditionem apertissime confirmat Paulus:

1. Timoth. cap. 3.

Vt scias quomodo oporteat te conuersari in domo DEI, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis. Et ad Thessaloniceñ. Quotiens meminit traditionum, primæ quarto: Rogamus vos & obsecramus in domino, vt quemadmodum accepistis à nobis &c. Et apertius secundæ 3. admonet, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Et 2. eiusdem: Itaque fratres state & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostram. Hanc ipsam potestatem frequenter exercuit Paulus, & exercuerunt Apostoli.

Sed manifestum etiam est, quòd in lege Mosi fuerit tempus vmbrarum, nũc autem reuelato Christo, sit tempus veritatis. Et vsus externi Chrismatis pertinet ad 2. elementa mundi. De abrogatione aũt horum elementorum dicit Paulus:

Ad Col. 2.

Si mortui estis cũ Christo, ab elementis mundi, quid adhuc tanquam viuentes in mundo, his decretis 1. tenemini?

Et Dionysius, quem Areopagitam vocant, & quem 2. putant descripsisse ritus Ecclesiæ ab Apostolis traditos, significat quidem externũ Chrisma fuisse in ecclesia vsitatum: sed significat etiam haud obscure, hunc ritum partim ab athleticis vnctionibus

sacrament. vbi de vnctione quæ fit in capite loquitur, & Diony. Areo. quem grauissima antiquorum autoritate constat lib. de Ecclesiast. Hierar. scripsisse. Is igitur cap. 2. illius libri aperte dicit, inungi baptizandum, sed aquam ipsam baptismatis chrismate ipso, quod vnguentum vocat, perfundi, & cap. 4. hoc vnguento vti Pontificem ad omnem sacerdotalis officij functionem. Contra hos igitur & ecclesiam pugnant, qui hæc negant.

2. Non puto magis certe quã prohibitio sanguinis & suffocati, quę tamen Apostoli seruare iubent decreto spiritus sancti.

1. Teneri nõ est ea seruare, quia cõueniẽtia Christiano cultui a prælatis ecclesiæ iudicata sunt, lege loca quæ adduximus Leonis, teneri igitur est tanquam ex lege necessaria obseruare.

2. Imo ipsum Dionysium Areop. illos scripsisse, & septima synodus, vt habes ca. Oẽs, 38. d. testatur, ex eo libro autoritatem adferens et Gregor. et Damas. et multi alij agnoscunt, citantes testimonia ex alijs eius libris.

2.Corinth.11.

Cætera (inquit) cum venero ipse disponam. & ibidem consuetudinem Ecclesiæ contentiosis obijcit, nos talem consuetudinem non habemus. Et denique Actu. capit. decimoquinto in priori illo concilio Hyerosolimitano, Apostoli & seniores cum omni Ecclesia definientes, scribunt Antiochenis: Visum est spiritui sancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato. Hæc nonne ex politia erant Moysi, & ex cæremonijs veteris legis? Merito igitur hostes Ecclesiæ iudicandi sunt, qui vsum chrismatis in Ecclesia seruatum agnoscentes, Dionysij Areopagitę, Clementis, qui ambo Apostolorum fuerunt discipuli, Augustini, & Hieronymi, & reliquorum patrum tęstimonijs, reijciunt & damnant, tanquam subijcientem nos elementis mundi. Claudamus igitur illorum ora, Augustini & Leonis 1. sanctissimi & doctissimi Pontificis autoritatibus.

August.

nibus Ethnicorũ, partim ex lege Moſaica ſumpta eſſe. Qua vero authoritate & vtilitate 3. petantur exempla colendi Dei & adminiſtrandi Sacramenta ab Ethnicis, teſtatur dictum illud Moyſi:

Deuteron. cap. 12.

1. Caue ne imiteris Gentes & requiras cæremonias eorum, dicens: Sicut coluerunt gentes iſtæ Deos ſuos, ita & ego colam. Non facietis ſimiliter domino Deo veſtro.

Et illud dictum Christi, Mat. 15.

Fruſtra colunt me docentes doctrinas & præcepta 2. hominum,

Et non eſt obſcurum, quod cæremoniæ Moſaicæ, quarum vna pars eſt externi Chriſmatis vſus, pertineant ad elemēta huius mundi, quorum decre-

3. Errauit igitur eccleſia, errarũt Apoſtoli, tēpla cōſtruentes, habētes ſacerdotes & multa alia, quæ & gētiles habēt: at certũ eſt, hæc oia a ſpiritu ſctō, qui omnem docuit veritatem fuiſſe, quanquam in gentibus lumine quodam naturali ſimile aliquid obſeruetur, tale eſt Chriſma hoc Diony. Ambro. & Fabiano teſtibus, vt ſupra diximus.

1. Non imitamur gentes, ſed ſpiritus ſancti & Apoſtolorum magiſteria, quæ in ipſis ſunt rationi naturali, & religioni noſtræ conſona, tanquam ab iniquis poſſeſſoribus auferimus, ſeruitura in tabernaculo domini, habemus fide dignos teſtes horum, quos citauimus.

2. Nõ ſunt hominum, ſed ſpiritus ſancti, quæ conſtat eccleſiam ſeruaſſe.

Augustinus Epistol. prima ad Ianuarium, quæ est 118.

Illa autem quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe ſeruantur, dantur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariјs concilijs, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima autoritas, commendata, atque ſtatuta, retineri ſicuti quòd domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cœlum, & aduentus de cœlo ſpiritus ſancti, anniuerſaria ſolennitate celebrantur. Deinde de iſtis ipſis ita ait, reſpondens quibuſdam quæſtionibus, ad hæc ita reſpondeo, vt quid horum ſit faciendum, ſi diuinæ ſcripturæ præſcribit autoritas, non ſit dubitandum, quin ita facere debeamus vt legimus, ſimiliter etiàm, ſi quid horum totum per orbem frequẽtat Eccleſia, nam hoc, quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.

M Leo

9. Seruire eſt illis, tanquam quibus tenemur ſubiacere, non vero aſſumere ex eis, quod fidei & cultui Chriſtiano conuenit, aut certe iuxta Aug. lib. 3. de doctri. Chriſt. ca. 9. ſub ſignis ſeruire, eſt venerari ea, ignorantes quid ſignificent, & tamen eodem ſcilicet, etiam qui nõ intelligit quod ſignificat, ſed tamẽ eſſe ſignum magnoſcit, non premitur ſeruitute, quare cauendum fuit his doctoribus, ne vt (ibi Aug. inquit) a iugo ſeruitutis erectam ceruicem laqueis erroris inſererẽt, q̃d certe fecerunt, tam temere reijcientes, quæ tanta autoritate recepta ſunt in eccleſia.

1. Imo, quomodo fieri poteſt, vt Syluester inſtituerit ritum Chriſmatis, cum conſtet Dionyſium & Fabianum multò antiquiores, eo dicere, ab Apoſtolis traditum, & Fabianum nominatum, eccleſiam Romanam, Antiochenam, Hieroſolymorum & Epheſianorum, in quibus Apoſtoli præfuerunt, hoc ab ipſorum tempore cuſtodiſſe: quod igitur de Sylueſtro a quibuſdam refertur, de vſu chriſmatis in conſecratione altarium aut templorum, illa non quaſi de nouo inſtituta ab eo, neceſſe eſt credi, ſed vel fortaſſis explicata magis, aut reſtaurata, ſi alicubi obliterata erant, vel ſi hoc de nouo inſtitutum fuit, non propterea in vniuerſum vſus chriſmatis ab eo inſtitus dici debet.

2. Ipſa Eccleſiaſtica hyſtoria, Cor

cretis, Paulus ſupra dixit, nos nõ teneri, & de quibus alias dicit: Poſteaquã cognouiſtis Deum, quin potius cogniti eſtis â Deo, quo modo conuertimini denuo ad infirma & egena elemẽta, quibus iterum ab integro 9. ſeruire vultis?

Præterea, quomodo cõfectio ſeu ritus externi Chriſmatis ab Apoſtolis ipſis traditus eſſe, vt Fabianus ſcribit, verê affirmare poſſet, cum acta cõciliorum 1. teſtentur hũc ritum inſtitutum eſſe a Syluęſtro?

Et Eccleſiaſtica hyſtoria tradit, nõ fuiſſe propoſitũ Apoſtolorum, vt conderent Leges de diebus feſtis, ſed vt docerent rectã conuerſatioem, & veram pietatem, 2. quanto minus

Leo primus sermone 7. de ieiunijs septimi mensis.

Apostolica institutio, dilectissimi, quæ dominum Iesum Christum ad hoc venisse in hunc mundum nouerat, vt legem non solueret sed impleret, ita veteris testamenti sacramenta distinxit, vt quædam ex eis, sicut erant condita, Euangelicæ eruditioni profutura, decerperet, & quæ dudum fuerant consuetudinis Iudaicæ, fierent obseruantiæ Christianæ, & tandem post multa ibidem ita inquit: Quòd igitur, dilectissimi, ex veteris prædicatione doctrinæ, ad purificationem animarum corporumq; nostrorum, ieiunium septimi mensis assumimus, non legalibus nos oneribus subijcimus, sed vtilitatem continentiæ, quæ Christi Euangelio seruit, amplectimur. Idem inquit sermo. quint. & quarto de eodem.

Igitur non solum chrisma, sed reliquas cæremonias, salis, saliuæ, & vestium, quæ omnia constat in Ecclesia semper reuerenter seruata, amplectitur Catholica Ecclesia quodlibet iuxta gradum suum, sic tamen vt apertum sit, propria autoritate aliquid mutantem, hoc ipso ab Ecclesiæ vnitate secedere, & schismaticum esse.

aelij Papæ autoritate, chrismatis vsum ponit, de quo inferius, de cõfirmatione dicemus, denique Dionysius & Fabianus testantur, ab apostolis hoc institutum, quantum ergo volet hæc vestra cõiectura tam leuis?

3. Vultis igitur ecclesiæ sensui vestrum præferre? quam hoc sit temerarium quis nõ videt? ostendimus ex August. quanti sint hæc facienda quæ tota seruat ecclesia, & nunc speciatim de his audiamus Fabianum sanctissimum martyrem, de quo Eusebius sexto lib. eccle. hist. c. 21. narrat, quod indicio columbæ fuerit elatus. Is in epistola 1. ad omnes orientales episcopos ita loquitur: Illa autem quæ circa diuina mysteria, & erga baptisandos in vniuerso mundo sancta ecclesia cõformiter agit, non ocioso contemplanda sunt intuitu.

4. Et tamen multa horum suscepistis, abiurationes videlicet, lectiones euangelij, & quædam alia, nisi forte vobis Vvirtenbergensibus nunc placet a cæteris separari.

nus propositum eorum fuit, externas vnctiones in Ecclesia instituere, & vmbras in exortũ clarissimi solis splendorẽ inducere. Accesserunt baptismo etiam aliæ q̃dam ceremoniæ salis, luti, vestium, sed quia hæ nõ iudicantur necessariæ, etiã ab ijs ipsis, apud q̃s sunt vsitatæ, & quia sunt aliqua ex parte ociosa, eorũ rituũ quibus Christus aliq̃ties in ędendis miraculis vsus est, imitatio: nõ est 3. cur de ipsis aliq̃ curam, in occupatiõe tot necessariarũ rerũ, 4. suscipiamus.

DE CONFIRMATIONE.

On est nobis dubium, quin Apostoli initio reuelati, & confirmati in die Pẽthecostes Euangelij, contulerint impositione manuum admirandum donum spiritus sancti, credentibus in Christum, vt varijs linguis loquerentur.

Et senti-

DE CONFIRMATIONE.

REDIT Catholica Ecclesia, quòd sicut Apostoli baptizati sunt, cum Christus baptismum instituit, & per ipsos aliis tradidit, ita & confirmati in adventu spiritus sancti, in quo non tantum exterius illud donum linguarum & miraculorum receperunt, sed augmentum etiam gratiæ ipsius, spiritus sancti, & lucis atq; feruoris erga Christum, & mysteria eius, & hanc ipsam confirmationem illi tradiderunt, per impositionem manuum, baptisatis, vt lectio actuum Apostolorum 8. & 19. capitibus ostendit. Et hoc sacramentum à Christo institutum, & ipsis collatum, sicut baptismum, ipsi docuerunt in Ecclesia perpetuo retinendum.

1. Verum est, sed hoc nihil ad sacramentum confirmationis pertinet, quod paruulis etiam ratione carentibus exhibendum est, cum facultas adest, nõ itaque in hoc sacramento agitur, vt fidem suam confirmet, qui in baptismo ipsam professus est, sed potius vt hoc sacramento confirmet Deus, sicut in psalmis scriptum est, quod in baptismo operari cœperit, nempe, vt perfectum efficiat Christianum, vt habes in testimonijs Clementis & Vrbani. Nullum est in antiquitate ecclesiæ testimonium, quo probetur christianorum liberos in infantia baptizatos, ad episcopum adductos, vt cũ eis sicut cum catechumenis ageretur, vt quidam horum doctorum falsè docent, multo verò minus, quod alij etiam nouatorum scripserunt, & hi videntur insinuare, audiendum est, quod expediat baptisatis in infantia, cum adoleuerunt, fidem proponi, quasi optio illis tunc danda aut permittenda sit, instruendi tamen sunt vt astricti iã fidei.

2. Nos hoc mandatum accepimus ab apostolis, de quo habes euidẽtissima testimonia e regione.

1. Scripsit hoc Melchiades ante concilium Nicænum, vt habes in epistola illa citata e regione, probauit vero ex excellentia proprij ministri, baptismi em̃ est sacerdos, confirmationis episcopus, probatur etiam manifeste ex effectu ipso,

Et sentimus 1. vtilissimũ esse, vt pueri & adolescẽtes à pastoribus ecclesię suę in Cathechismo examinetur, & siquidẽ piè ac rectè fuerint eruditi, apꝓbẽtur, si v̄o prauè, emẽdenẽ.

Sed ex ꝑsonali & temporali facto apostolorũ, nõ est absq; certo 2. mandato Dei generale & perpetuum sacramentum in ecclesia statuendum. Et horribile auditu est, quod sacramentum cõfirmationis, q̃le Episcopi Suffraganei solent pueris impertiri, excellat dignitate sua sacramentum baptismi, sic enim nonnulli de sacrament. confirmationis scribere non 1. verentur. Sicut vnum inquiunt à maioribus fit, id est, à summis pontificibus, q̃d à minoribus ꝑfici nõ potest

ita &

Quanquam enim nec in aduentu spiritus sancti in die Penthecostes, nec deinceps in principio Ecclesię, chrismate vsi fuerint Apostoli, cum eo tempore alijs manifestis & visibilibus signis atque miraculis spiritus sanctus suam præsentiam testaretur, docuerunt tamen Apostoli chrismate insigniendos esse ab Episcopis, sub certa verborum forma, baptisatos, cuius doctrinæ, non scripto, sed verbo traditæ, sunt certissima testimonia.

Clemens Epistol. quarta, Iulio & Iuliano scripta.

Omnibus ergo festinandum est sine mora renasci DEO. & demum consignari ab Episcopo, id est, septiformem gratiam spiritus sancti percipere. Et post pauca, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, si non necessitate, sed incuria & voluntate remanserit, vt à beato Petro accepimus, & cæteri Apostoli, præcipiente domino, docuerunt, hoc ipsum Vrbanus à Petro decimus quintus in Epistola ad omnes Episcopos scripta, testatur, opus s. esse spiritum sanctum accipere per manus impositionem Episcoporum. De Fabiano diximus. Eusebius epistola tertia, vniuersis Episcopis Tussiæ & Campaniæ scripta, manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, inquit, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum legitur aut scitur ab alijs quàm ab ipsis Apostolis peractum esse, Melchiades proximus Syluestro, & concilio Nicæno, Epistol. ad omnes Hispaniæ Episcopos, multa de

confertur enim in eo plenitudo gratiæ, & ad perfectum Christianæ vitę perducitur, qui in baptismo principium accepit: Itaque ex baptismo manet baptizatus vt paruulus, ex cõfirmatione fit vir. Quid hoc horribile auditu? vltima perfectio effectus, & virtus ad quam illa pertinet, quis dubitat maiora esse his quę circa inchoationem versantur? aut quis horret audire, Apostolos ampliori donatos gratia in aduentu spiritus sancti in die Penthecostes, quam cum baptizati fuerunt? Quid horribile dicere, diuersos esse gradus gratiæ, & diuersis articulis atque celebrationibus sacramentorum a Deo dispensari: & paulatim hominem ab inferioribus ad superiora & perfectiora erigi?

2. Imo docet nos Ecclesia ipsa, dona spiritus sancti & gratiam ad salutem cuiuslibet necessariam, aucta fuisse impositione manuum Apostolorum, & augeri sacramento confirmationis, vt habes in testimoniis e regione, ad confirmandum vero fidem istam inuisibilis illius gratiæ, dona illa publica variarum linguarum miraculo dabantur, sed non illud præcipuum erat, verum quod illis confirmabatur,

ita & maiori veneratione venerandum & tenendũ est.

Apostolis enim diuinitus concessum fuit, vt impositione manuum conferrent credẽtibus in Christum dona spiritus sancti. Hoc autem non est 2. proprie intelligendum de priuatis illis spiritus sancti donis, quæ vnicuique ad salutem necessaria sunt: Hæc enim accipiunt credentes per prædicationẽ Euangelij, & per baptismum, sed intelligendum est de publicis donis spiritus sancti, videlicet loqui varijs linguis, & alia quæ

tum

de hoc ſacramento loquitur, & inter cætera, duo hæc ſacramenta, inquit, Baptiſmi & cõfirmationis, ſeparãda nõ ſunt, dicit alia quæ noſtri iſti docto res ſpiritu ſuo turgidi irridẽt. Reſpondimus illis in ſcholiis. Sed quis non videat quinque horum Pontificũ & Martyrum, qui omnes ante concilium Nicænum fuerunt, quo tempore, nihil de quo Eccleſiam Romanam criminentur, habent, teſtimonia merito ab omnibus eſſe ſuſcipienda? Sed ne quid deſit ex illis temporibus, Dionyſius capi. quarto Eccleſiaſt. Hierarch. & de ipſa confectione vnguenti loquitur, & vſu eius ad omnem fermè ſacerdotalis officij functionem, & capit. ſecundo, de baptiſmo: Baptiſatum (inqt) ſacerdotes induunt, veſte cõgrua munditiæ, & ad pontificem ducunt, ille vero diuino atque deifico prorſus vnguentovirum ſignans, ſacratiſſimæ communionis participem facit. Denique Euſebius libro

Vide quod de duplici vnctione loquitur altera quæ præcedit baptiſmum, altera quæ ſequitur, quæ manifeſta eſt in confirmatione, de priori vero diximus ſuperius de baptiſmo.

tum ad publicam confirmationem euangelij de Christo necessaria erant.

Postquam igitur autoritas Euangelij talibus miraculis satis confirmata est, sicut desijt admirandum illud donum linguarum 1. ita & ritus imponendæ manus, quo donū illud conferebatur, factus est, quòd quidem ad hanc rem attinet, otiosus. Alioqui 2. faciendum erit generale sacramentum Ecclesiæ ex vmbra, & obumbrandi sunt ægroti, propterea quòd multi consecuti sint sanitatem per vmbram Petri.

Simi-

1. Si ad hoc tantum manus imponerentur, verum est, nunc vero constat ad perficiendum hominem in vita & militia Christiana factum fuisse, donum vero linguarum ad id testificandum quod fiebat interius.

2. Nos nullum sacramentum facimus, hoc est, nullum ad conferendam gratiam diuinum instrumentum, nisi quod apostoli a Christo esse nobis tradiderunt, quale hoc sacramentum esse probamus fide dignis testimonijs e regione positis.

ſexto Eccleſiaſtic. Hyſtor. capit. triceſimotertio: Ex Cornelio Papa & Martyre Cypriano contemporaneo refert quòd de Nouato hæretico ſcripſerit, quòd ſpiritum ſanctum promereri non potuit, quia baptiſatus, in graui ægritudine ſignaculo chriſmatis ſignatus non eſt. Et prius inquit: Quòd reliqua quæ baptiſmum ſequi ſolent, in eo ſolenniter adimpleta non ſunt. Videant igitur quid agant noui Vuirtenbergenſes doctores, hæc tam aperte negantes & reijcientes, ne videlicet ſibi & ſuis ſubtrahant, hoc multo certe maiori ratione quàm Nouatus, qui tantum non ſuſcepit, non vero negauit.

1. Nos nullum facimus sacramentum nisi quod Christus fecit, & apostoli docuerunt, sed scimus cum Dionys. Areop. in c. 1. Eccles. Hier. consulto & necessario multa Apostolos non scripsisse, sed verbo tantum tradidisse, tale est hoc sacramentum.

Similiter 1. faciendum erit generale sacramentum ex impositione sudariorum, propterea quòd aliqui liberati sunt à morbis suis, cum ipsis imponerentur sudaria Pauli. Et incumbendum erit super mortuos, quòd Paulus incubitu suscitauit adolescentem à morte.

2. Hæc nihil ad sacramentum pertinent, non doctrina pastorum, sed robur spiritus & augmentum gratiæ illo traditur. doctrina alium locum habet necessarium etiam.

Et tamen non est 2. pastoribus Ecclesiarum permittendum, vt nullam habeant rationem erudiendæ pueritiæ ac iuuentutis in verè pia doctrina, sed exigendū est ab eis, vt Cathechismum diligēter doceant.

DE

Ambrosius & Augustinus.

Hæc eadem sequens Ecclesia semper tenuit, de quo nũc Ambrosij & Augustini autoritates suff ciãt, qui de hac re tanquam certa in Ecclesia manifestè loquuntur. Ambrosius quidem libro de his qui initiantur, capit. septimo, loquens baptisato de his quæ post baptismum fiunt, repete, inquit, quia accepisti signaculum spirituale, spiritum sapientiæ & intellectus &c. Serua quod accepisti, signauit te DEVS pater, confirmauit te Christus dominus. Et libro secundo de sacramentis capit. septimo, eiusdem apertam facit mentionem. Mersisti, inquit, venisti ad sacerdotem quid tibi dixit? Deus pater omnipotens, qui te regenerauit ex aqua & spiritu sancto, concessitq; tibi peccata tua, ipse te vngat in vitam æternam.

In his locis Ambrosius duplicis vnctionis mentionem facit, sicut diximus de Dionysio.

August. vero lib. 2. contra literas Petiliani Donatistæ, cap. 104. De verbo illo Psal. Sicut vnguentum in capite, loquens, quod hæreticus citauerat, ita inquit, In hoc vnguento sacramẽtum chrismatis vult interpræta ri, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est sicut baptismus.

DE POENITENTIA.

Vm semp nobis agnoscenda sint peccata, & credē dū q remittantur nobis 1. peccata propter Christum, sentimus 2. semper etiam in hac vita nobis agendam esse pœnitentiā.

Sed pœnitentiā alij aliter 3. explicāt, 4. Vulgo enumerantur tres partes pœnitētiæ, Cōtritio, Cōfessio, Satisfactio, has partes sigillatim & breuiter percurremus, vt exponamus qd nobis in hac doctrina de pœnitentia verè catholicum & Apostolicum videatur.

1. Nobis, inquam, ex corde & veraciter pœnitētibus, nō aliter, iuxta illud: Nisi pœnitentiā egeritis, &c.

2. De quotidianis leuibusq; pctis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit, vt Augu. inquit in Enchiridio ad Laurentium, cap. 71. sed nephāda illa crimina, inquit ille, non putandum est quotidie cōmittenda esse, & quotidie redimenda &c. 70. Quare necesse est pœnitentiæ, quæ pro grauioribus fit maxime, quæ sacramentum est, studium & tempus a studio & tempore aliorum piorū operum, discernere. Paul. ad Heb. ca. 6. Ad perfectionem, inquit, feramur, non rursum iacientes fundamentū pœnitentiæ, ab operibus mortuis. Itaq; omnē pœnitentiam, cōfundere eam. s. q fit p leuioribus & grauioribus, & ipsam toti vitæ tribuere. est veraciter, maxime doctrinam necessariam de ratione scilicet remissionis grauium lethaliū peccatorum post baptismum, obscurare, & dum omnia etiam leuiora peccata pensantur quasi parum a grauioribus distantia, docere, vtidum semper dicitur agendam pœnitentiam, nunquam perfecte, quæ maxime necessaria est, agatur, ad hāc enim, vt August. eo loco inquit, vitæ mutatio necessaria est.

3. Explicent alij vt volunt, sacra & ecclesiastica doctrina id certo continet, quod breuiter & aperte satis e regiōe habes, de pœnitētia in genere.

4. Illæ tres partes a grauibus doctoribus ponuntur, & si a posterioribus certa tamen autoritate scripturæ & antiquiorum, vt habes in catholica doctrina circa singulas,

DE POENITENTIA.

REDIT Catholica Ecclesia, quòd poenitentia, quã ratio naturalis docet, & lex Moysi prædicat, in Euãgelio, sub certa ratione & externis signis peccantibus lethaliter, post baptismum iubeatur, cum subiectione s. clauibus Ecclesiæ & sententiæ remittenti vel retinenti earum autoritate pronunciatæ, promittitur etiam illi peccatorum remissio, quare vere & proprie sacramentum est sicut baptismus & confirmatio.

Merito itaque graues Ecclesiastici doctores, tres partes, ex quibus integratur & constat, assignarunt, contritionem s. confessionem, & satisfactionem, quod explicatius quidem à posterioribus doctoribus sic traditum est, vt tamen antiquorum etiam & scripturæ autoritatibus confirmetur, de quibus sigillatim dicendum est.

DE CONTRItione.

Ontritionē vocamus, sensum diuinę irę, seu dolorem aut pauorem animi 1. ex agnitione magnitudinis peccatorum & grauitatis iræ Dei ortum, talē contritionē arbitramur quidem necessariam esse in vera pœnitentia, quam contritionem 2. lex Dei in homine excitare solet. Sed docere eam 3. mereri remissionem peccatorū, & esse expiationem peccatorum coram Deo, existimamus ab Apostolica doctrina

1. Adde, & vera Dei dilectione, ipsum super omnia bona æstimante, sine hac vero, de qua dictum est Lucæ cap. 7. dimissa sunt ei peccata multa quia dilexit multum, contritio non vera est.

2. Imo revera, sola gratia concedere, iuxta illud Pauli, 2 Timoth. 2. ne quando Deus det illis pœnitētiam &c. Sed hic ostendunt isti doctores, se non intelligere neque quę loquuntur, neq; de quibus affirmant. Primo non intelligunt catholicam doctrinam de contritione, quam nos intelligimus, veram illam conuersionem cordis a peccato, quam petit sibi dari a Deo qui dicit: conuerte me domine & conuertar, & tam frequenter in Psalmis: conuerte nos Deus salutaris noster. Ipsi vero contritionem vel certe dolorem huic coniunctum humanum quoddam opus virium. s. humanarum putantes, primum indigne sentiunt de illa, quæ tam prædicata est, & tam necessaria: deinde magni assertores gratiæ, non docent gratiam quærere, tūc cum maxime necessaria est, peccatori s. cupienti remissionem obtinere peccati.

3. Remissionem peccatorū ipsorum, videlicet de quibus est, & quæ remittuntur a deo, per illam non dicimus ipsam mereri, cum & peccatū gratis dimittatur, & ante remissum peccatum illa non sit, sed est effectus gratiæ ipsius remittentis peccatum, vt in catholica doctrina habes. Est tamen præparatio necessaria ad remissionem peccati, quæ per gratiam fit in nobis, quicquid vero ante remissum peccatum in nobis est doloris & poenitudinis, illud prævia quædam dispositio est & remota, qua paulatim gratia hominem ducit ad deum. Quod vero nonnulli asserant meritum quoddam deficiens quidem, & secundum quandam duntaxat congruitatem, qua diuinæ bonitati congruit quod coepit in nobis perficere, & homini conanti ad se redire manum

DE CONTRITIONE.

Ontritionem vocat Catholica Ecclesia, perfectum animi dolorem de peccato, voluntati illi qua pecca re libuit oppositum, frāgentemque duritiam illam cordis, qua peccantes diuinis præceptis & bonitati resistimus.

Dolor quidem peccati imperfectus est, ex quantacunque aut qualicunque fide procedens, & quantascunq; lachrymas & sensum doloris habeat, quousq; ex Dei charitate, quæ verā fidem prærequirit, sine qua impossibile est placere DEO, charitate, inquam, dilectioneq; illius super omnia bona & amabilia procedat, atq; ita peccata, tanquam Deo opposita, super omnia quæ odio habet, detestetur, idq; vere in diuinis oculis.

Hæc contritio, semper, & ante legem, & sub lege, & reuelatæ gratię tempore, ad remissionem peccati læthalis necessaria est in adultis, quam iuxta Catholicam fidem, solus Deus gratuita sua bonitate, amorem suum diffundens in cordibus nostris, atq; ita nobiscum agens, operatur in nobis, merito & virtute passionis & sanguinis Christi, quæ cum sic fuerit, non iuxta fidem, creditur remissionem peccatorum mereri, sed esse propriam dispositionem ad illam, sine qua nunquam, & per quam semper peccatum mortale remittitur. Itaque & remissio peccati, & pœnitentia diuinæ gratiæ effectus sunt, non causæ non aliter quàm in generatione naturali, forma geniti & vltima dispositio ad illam effectus sunt generantis.

O Ezech.

præbere, non reijcimus: quāquam non minus placet, bene consideranti rem & doctrinam patrum, ante remissum peccatum, nullum esse aliud meritum, quam damnationis propter permanentem adhuc in eo affectum peccati.

1. Verbum tamen illud psalmi, nulla ratio nec autoritas habet, vt de solo Christo intelligatur, cuiuscunque cor contritum & humiliatum deus nō despicit, etiam Achab illius de quo dicitur, quod venundatus est vt faceret malum, vt habes 3. Regum ca. 19. Nonne vidisti humiliatum Achab coram me, sed non omnia eodem modo & æqualiter respicit, aliorū enim ad vitam æternam, & hoc quidem propter Christi meritum, cui nihil detrahimus, aliorum, ad commoda aliqua tēporalia, vbi etiam meritis Christi tribui volumus quicquid boni in illis est, vel propter hoc a deo illis datur.

2. Memor esto exclusionē illam non negare, quod ex e.. Christi contritione in nobis est. & hæc est nostra contritio, vt probatum est.

3. Vtcunque dixeritis, quantum uis conemini occultare, tamen non fidem solam, sed contritionem fatemini necessariam, vt efficiamur participes placationis Christi, 'cur em̄ non licebit mihi dicere, nos participes effici placatiōis Christi, cum corde fideli conterimur, & humiliamur coram deo propter peccatum?

4. Primo caue verbū solum. Non excludūtur nostra vt a Christo sunt, nostra contritio propitium nobis reddit deum, imo & aliorum oratio, sicut de Moyse dicitur quod placatus est dominus oratione eius. Exodi 32. & de Iob ca. 42. Iob autem seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stulticia, sed hæc omnia propter Christum & ex Christo. Nihil ei detrahimus, sed potius glorificamus, maxime ex hoc. Deinde & hoc aduerte, non solum hoc credendum esse, vt iu-

doctrina alienū esse: Deus enim non despicit quidem cor contritum & humiliatum, sicut Psalm. loquitur, sed idcirco non despicit, quia filius Dei dominus noster Iesus Christus 1. suscepit cor contritum & humiliatum, cuius 2. solius contritione & humiliatione peccata nostra coram Deo expiata sunt, & placata est ira dei. Huius placatiōis nos participes efficimur, cum contrito & humiliato corde 3. credimus, 4. solū Iesum Christum esse propitiatorem nostrum apud patrem cœlestem.

Isaiæ

Ezechiel, capit. 18.

Hic locus si recte pensetur, & dolorem & mutationem cordis oppositam peccato, & charitatē Dei, docet.

Cōuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas, proijcite à vobis omnes iniquitates vestras, in qbus prę uaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Quare moriemini domus Israel, quia nolo mortem morientis dicit dominus, reuertimini & viuite. Sunt innumeræ aliæ Prophetarum autoritates de hoc. Caput tertium Hieremiæ, sub typo adulteræ loquens peccatori quàm plene hæc tradit: Tu fornicata es cum amatoribus multis, tamē reuertere ad me dicit dominus. Leua in directum oculos tuos, & vide vbi nunc prostrata sis, &c. Caput tricesimum primum eiusdē, & gratia Dei & ipsius doloris insignia habet testimonia: Conuerte me domine & conuertar, postquam conuertisti me egi pœnitentiam, & cætera multa. Caput decimumsextum Ezechielis: Notas fac Hierusalem abominatiōes suas, &c.

iustificemur, quod hic dicitur, sed totam integre catholicam fidem, non solum Christum esse propitiatorem apud patrem tantum, sed etiam caetera omnia, claues datas ecclesiae, illam esse vnam & sub vno Christi vicario successore Petri, & omnia dogmata. vt videas quam longe isti ab sunt a iustificatione, & doleas eorum vicem, qui se illustratores fidei & doctrinae iustificationis putant. Itaque merito diximus, primo cor fidele requiri tanquam fundamentum, deinde contritionem, haec actu esse debet, fides vero tanquam fundamentum virtute.

Isaiae 53.

Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostrae super eum. & liuore 5. eius sanati sumus.

5. Verum est, sanati sumus in vera fide, & catholica ecclesia poenitentes, quod etiam ex meritis eius fatemur nos habere, nam idem Isaias poenitentiam docet, vt oratio Ezechiae ostendit: Sicut pullus sic clamabo.

1. *Ioannis 2.*

1. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

1. Sed idem inquit: si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus vt dimittat, sed ex propitiatione Christi fatemur esse.

Actorum capit. 10.

Huic omnes Prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius 2. omnes qui credunt in eum.

2. Hoc Petrus dixit in domo Cornelii, idem ipse tamen, Acto. 2. quaerentibus quid facerent, ad salutem dixit poenitentiam agite, vtrunque igitur necessarium, & suscepta fide haec poenitentia maxime praedicanda.

Et testan

as,&c.totam continet doctrinam pœnitentiæ. Oratio Danielis,cap.nono hoc ipsum continet: Peccauimus, inquit, iniquitatem fecimus,&c. Denique tota doctrina Prophetarum magna ex parte hoc docet.

Matth.3.& 4.Marci primo.

Pœnitentiā agite dicit Ioannes, & Christus,& inde incipiūt prædicationem suam. Et Lucæ capit.13. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis. Eiusdem capi.18. Publicanus orans: Deus propitius esto mihi peccatori, iustificatur. Et capi. septimo, mulier peccatrix fundens lachrymas ad pedes Christi, audit: Remittuntur tibi peccata. Deniq; & magna pars Euangelicæ doctrinæ aperte hoc docet.

1. Hic ostendunt quam præpostere de contritione loquantur, contritio illa fuit, sed qualis in damnatis, non certe quæ voluntatem, quã peccatum est, frangeret & comminueret coram deo. Nullus catholicus sensus vnquam horum veram contritionem putauit, vel in contritionem esse meritum remissionis peccati dixit, vt superiori annotatione diximus, sed quod nunc etiam dicendum est, perfecta illa contritio, qualis descripta est, ex gratia procedens, meritum est vitæ æternæ, & quoties remisso peccato in eundem prorumpimus contritionis actum, ex charitate, & gratiam & vitam æternam meremur, & integriorẽ etiam remissionem peccati, nam siue a pœna, siue quacunque alia ratione. verissime clamat Psalmista: Amplius laua me a peccato &c, iam lotus erat, sed ait, magis magisque laua me, hoc operatur itera ta contritio ex gratia.

Et testantur exempla Cain, Esau, Saulis, Iudæ Iscariotis, & aliorum, q̊d contritio nõ sit meritum remissionis peccatorum, hi enim & si 1. tantam habuerunt contritionem, vt tolerabilius ipsis visum fuerit, vitam sibi aut laqueis aut gladijs abrumpere, quàm horribiles illos dolores perferre, tamen non sunt remissionẽ peccatorum consecuti.

Glosz. de pœnitent. dist. 1. cap. 1.

2. Optime, nam ipsa contritio gratiæ Dei est effectus, merito igitur tribuetur causæ remissio peccati nõ effectui, nisi vt ab illa est, & eam in se habet.

Si subtiliter intueamur 2. gratiæ Dei non contritioni attribuenda est peccatorum remissio.

1. Quare

2. Corinth. 7.

Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, vnde & ait non me pœnitet quòd vos contristauerim in Epistola, contristati enim estis ad pœnitentiam. Petrus in prima concione statim pœnitentiam prædicat, & tota Apostolorum doctrina plena est hac prædicatione.

Hoc ipsum exemplis scripturæ fit manifestum in Dauid veraciter pœnitente, in Manasse & similibus ostenditur vtilitas pœnitentiæ, sicut econtrario, in Cain, Saule, Iuda, & similibus infructuosa & falsa pœnitentia ostenditur non prodesse.

Augusti.

1. Quare fatemur, contritionem ad agendam verā pœnitentiam necessariam quidem esse, non autem in hunc vsum, vt sit meritum seu expiatio peccatorum coram Deo, sed vt homo agnita magnitudine peccatorum, & grauitate iræ Dei, detestetur peccata, & excitetur ad q̄rendam remissionem peccatorum, ac salutem à 2. sola gratuita clementia & misericordia Dei, propter solum Iesum Christum dominum nostrum per fidem.

1 Si hanc doctrinam inspicias, certe videbis miras tenebras, in his qui elucidatores dicuntur doctrinæ huius, fatentur cōtritionem ad agendam poenitentiam necessariam esse. verissimum est vt integre agatur poenitentia, vt a Christo præcipitur in noua lege, vt fructus illi quos petit producantur, a contritione incipiendum est, Est itaq; contritio necessaria ad integritatē totius poenitentiæ, & ita ad remissionem peccati, sed addunt non in hunc vsum, vt sit meritoria seu expiatio, verum est vt diximus, sed vt homo (inquiūt) agnita magnitudine peccatorum, &c. detestetur peccata. Quid aliud cōtritio quam detestatio peccati? Contritio itaque necessaria est in hunc vsum, vt conteramur de peccato, hoc est, cōtritio ad seipsam necessaria est: q̄ si contritionem quandam solam dicunt animi anxietatem, non intelligunt contritionem de qua doctrina ecclesiæ in hoc loco loquitur, quæ non est aliud quam quod diximus. Cum vero contra hanc doctrinam loquuntur, opus erat vt eam intelligerent. Deinde si mordicus hoc tenere velint, vt aliud contritio sit quam detestatio peccati, qualis ostensa est in doctrina catholica, certe illa quicquid sit, non est necessaria ad remissionem peccati, vel ad veram poenitentiam, cum certum sit eam non esse fidem vel charitatē, vide itaque an merito diximus, hic esse tenebras, & caue.

2. Omnes illas exclusiones intellige vt dictum est, non excluduntur dispositiōes nostrę & preparatiōes eiusdē gratię effectus, alioqui exclusio apposita verbo gratiæ excluderet meritum Christi, & eadem addita merito Christi excluderet gratiam. sed neutrum re vera est, gratia dei est meritum Christi, ita etiam & eiusdem gratiæ & meriti Christi sunt dispositiones nostræ.

Augustinus Tract. 72. super Ioannem.

Qui credit in me, opera quæ ego facio, ipse faciet, prius ego facio, deinde ipse faciet, quia facio vt faciat, quæ opera? nisi vt ex impio fiat iustus, & maiora horum faciat, quorum obsecro? nunquid omium operum Christi maiora facit, qui cum timore & tremore suam ipsius salutem operatur? quod vtique in illo, sed non sine illo, Christus operatur.

Itaque vera Catholica Ecclesia, contritionem non meritum remissionis peccati, sed dispositionem necessariam credit, atque vt per eam iustitiam veram consequamur, & participes efficiamur meritorum Christi, docet exercendam esse, quæ tamen cum effectus sit gratiæ meriti Christi, & fidei illius quæ per dilectionem operatur, non ab illis separanda est, nec per eam gratiæ quicquam detrahitur aut Christi meritis.

DE CONFESSIONE.

Onfessionē vocāt enumerationē pctōrum coram sacerdote. Talis igitur cōfessio qualis hactenus fuit vsitata, 1. sicut nō est diuinitus praecepta, ita manifestum est ꝙ vetus Ecclesia nō exegerit eā tanta seueritate, ꝑinde ac si ad consequendā aeternam salutem necessaria esset.

Ac dubiū quidē nō est, qn debeamus nos corā Deo pctōres agnoscere, & deo pctā nostra confiteri: Sed ea corā hoīe (nisi si qd in ipsum peccauerimus, & veritas legitima ac diuina vocatiōe dicēda fuerit,) enumerare liberū nō esse. concedūt etiā 2. veterū Ecclesiasticorum scripta. Chryso-

1. Optime inquiunt, ita est manifestum, quod vetus ecclesia non exegerit eam, sicut ꝙ non est diuinitus praecepta, vtrumque enim in catholica assertione ex scriptura & patribus falsum ostenditur.

2. Non Origenis, non Hieronymi, non August. veterum ergo ecclesiasticorum quorundam minus aperta esse & rara testimonia, non quidem liberum esse concedentia, sed obscurius de ea re forte, ob infirmitatem audientium loquentia, dici potest, si veraciter & modeste loquendum sit.

DE CONFESSIONE.

REDIT Catholica Ecclesia, quòd peccata à regno Dei excludentia, post baptismum commissa, etiam occulta & solius cordis, reseruata fuerint à Christo iudicio clauium Ecclesiæ, & potestati illorum quibus dixit: quorum remiseritis peccata, &c. quibus dedit vnicum hoc remedium noui testamenti, proprium peccantibus post baptismum, iudicium s. & sententiam vel remittentem vel retinentem peccatum.

Quia igitur hoc iudicium sine cognitione exerceri non potest, nec omnium occultorum etiam haberi potest ab his iudicibus quos præfecit Christus, nisi confessione eorum qui commiserunt, nec absoluere possunt, nisi quem ad id paratũ agnoscunt, necessariam esse peccatorum horum & omnium quidem lachrymabilem confessionem, vera fides agnoscit, ex præceptis Euangelicis & Apostolicis, vsu ipsius primitiuæ Ecclesiæ, & totius deinde Catholicæ atque veteris, quæ sæuerius multo illam exegit quàm nunc, vt testimonijs patrum ostenditur, in quibus si aliqua, quæ in faciem huic fidei videãtur aduersa, inueniantur, nouit eadem non inde scandalizari, nec aliis offendiculum ponere, sed vel prudenter exponere, iuxta intentionem loquentium, & certam hãc regulam fidei, vel agnoscit non efficacia esse, sed vel reijcienda, vel referenda ad speciales leges dispensationis prælatorum.

Ioannis capi. 20.

Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Iacobus capit. quinto: Confitemini,

 inquit,

Chryſoſt. in cap. 12. ad Hebræ. Homil. 31.

Non dico tibi vt te prodas in 1. publicum, neque vt te apud alios accuſes, ſed obedire te volo Prophetæ dicenti: reuela domino viam tuam.

Et iter. in Pſal. Miſerere.

Si cõfundaris alicui dicere qa peccaſti, dicito ea q̊tidie in aĩa tua, nõ dico vt confitearis conſeruo tuo, vt 2. exprobret, dicito Deo qui ea curat.

Etſi autem hæc Chryſoſtomi verba 3. ſolent ex-

1. Publicam igitur, quæ tunc apud multos in vſu erat peccatorum confeſſionem occultorum, vt teſtimonio Origenis in aſſertione catholica probatum eſt, Chry. dicit ſe non exigere, hoc enim ſignificant verba: publicum te prodas, & apud alios accuſes, plures enim ſignificat dictio non vnum tantum, In aſſertione vero catholica, habes Baſilij. Chryſoſt. ſtudiorum & vitæ ſocij, apertum teſtimonium, de confeſſione quæ tunc in vſu erat, imo ipſius Chryſ.

2. Hic locus nõ aperte re vera docet confitendum homini, nec tamẽ negat, Lenit quidem difficultatem confitendi, dicens primo, non ei cõfitendum qui exprobret, hoc eſt, a quo hoc timere poſſit, dicat igitur Chryſoſt. ſi merito times exprobrandum tibi a cõſeruo peccatum, tunc confitere domino, qui ea curat. Et rurſum cum dicit: dic deo, intelligi poteſt, in arcano illo iudicio, in quo re vera Deo dicitur, quia locum dei tenenti homini illud confitetur. Chryſoſt. agnoſcenti, non dubium, infirmitatem ſuorum difficile fuiſſe viſum perſuadere pctõribus ſubmittere ſe ſacerdotibus, & ideo artificioſe putat eſſe agendum, vt illi ſibiipſis hoc perſuadeant, non a ſacerdotibus imperioſe audiant, ita ipſe dicit in 2. lib. de ſacer. Multa, inquiens, arte opus eſt, vt qui laborant Chriſtiani vltro ſibiipſis perſuadeant, ſacerdotum ſe curationibus ſubmittere oportere. Vides quia oportere hoc dicit tamen artificioſe agendũ. vt hoc ſibi pſuadeãt. Ita igit̃ putauerim ego Chry hic artificioſe locutum, non aperte aſſeruiſſe coram his quos videbat forte magis offendi quam inde ædificari poſſe, nec tamen negat, quod alibi dicit oportere.

3. Poſſunt quidem expoſitionem, ſi non hanc, ſaltem illam quam adduximus, aut aliam habere, ſed nullam mordicus tenemus. Chryſo. vnum verbum aut minus aperte, aut condeſcendendo infirmitati audientium, diſpenſatiue forte dictum, & ſuis & aliorum teſtimoniis, quæ in catholica doctrina habes, non merito debet præiudicare.

inquit, alterutrum peccata vestra, cum prius de sacerdotibus fuisset loquutus. In primitiua Ecclesia, sub Pauli Apostoli disciplina, Actu. quinto, legimus, quod multi credentium veniebant confitentes & adnunciantes actus suos.

Clemens Dionysius, Apostolorum discipuli, Origenes. Tertullianus & Cyprianus.

Post Apostolorum gubernationem, in eorum discipulis, Confessionis & vsus eius sunt aperta testimonia, & deinde à patribus illis proximis. Clemens Epistol. prima inter ea quæ à Petro dicit se accepisse, quòd si forte (ait) alicuius cor, vel liuor, vel infidelitas, vel aliquod malum ex his irrepserit, non erubescat, qui animæ suæ curam gerit, confiteri hæc huic qui præest. Dionysius vero Epistol. ad Demophylum, consuetudinem iam ostendit fuisse peccatoribus, sua manifestandi peccata sacerdotibus, arguit enim dure monachum, quòd contempserit & ab Ecclesia calce expulerit impium sacerdoti procidentem, cum ille, inquit, verecunde (quòd oportuit) fateretur se ad remedia peccatorum quærenda venisse.

Origenes in Psal. 38. Homilia secunda, exponēs illud: Quoniā iniquitatē meam pronūciabo, ita inquit: Pronunciationē iniquitatis, id est, confessionem peccati, frequētius diximus. Vide ergo quid edocet nos scriptura diuina, quia oportet nō celare peccata intrinsecus tantummodo, circunspice diligentius, cui debes confiteri peccatum tuum, & post pauca: qui si intellexerit & præuiderit languorem tuum talem esse, qui in cōuentu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, multa hoc deliberatione & medici illius consilio procurandum est.

poni de peccatis quæ antea sacerdoti cōfessa sunt, tamē hæc expositio est manifesta deprauatio sententiæ Chrysostomi. Et testatur Ecclesiastica hystoria perspicue, morem confitendi sacerdotibus 1. abrogatum fuisse in Ecclesia Constantinopolitana.

Augusti. in lib. 10. *confess. cap.* 3.

Quid mihi est cum hominibus vt audiant

1. Testatur tamen idem eodem loco, morem confitendi seruatum antiquitus fuisse in Constantinopolitana ecclesia, & in occidentalibus, maximeque Romana vsque ad ea tēpora seruari, imo ibi, inquit, necessariam esse, qui cōfiteri, ait, refugit, maius peccatorum onus acquirit, antiquam ergo hanc consuetudinem, nos merito præferimus vnius Nectarij autoritati, qui forte scandalo populi coactus permisit magis abrogari consuetudinem, dabit ipse Deo rationem operis sui, nec enim tanti est, vt illius opus in exemplum sit trahendum, nec etiam eum repræhendimus, certe ipsa hystoria Ecclesiastica non probat, sed arbitratur minora antea peccata fuisse commissa, pro pudore confessionis & subtilitate examinantium. Aduerte tamen in hoc loco, hoc factum fuisse a Nectario, qui proxime præcessit Chry. Ex quo colligitur, Chrysostomum auersum inuenisse populum a confessione, & vnumquemq; a Nectario relictum suæ conscientiæ iudicio. nō mirum igitur si ipse mitius fuerit de hac re locutus, prudenter cogitans paulatim agendum esse, quæ ex his quæ citauimus satis patent.

2. Con-

Idem Homilia secunda in Leuiticum aperte de eodem loquitur, & illud Iacobi: inducat presbyteros Ecclesiæ, de confessione exponit Tertullianus lib. de pœnitentia, inter cæteras partes exomologesis quã vocat, ponit presbyteris aduolui, quod de confessione esse sequentia ostendunt, in quibus exhortat̃ ad superandum pudorem confitendi. Cyprianus sermone de lapsis, arguit temeritatem illorum qui post negatam, inquit, fidem ante exomologesin factam criminis accesserunt ad altare, dicens dein: de quãto maiores fide sunt & timore meliores, qui quamuis nulli sacrificij aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentur, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt.

Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, & Basilius.

Post priores illos secuti hi patres & Græci & Latini, qui quanta autoritate in scriptura exponenda, & docenda fide, q̃ in Ecclesia constantes fuerint, notũ est, oẽs aperte confessionis necessitatem docent. Hieronymus in locum illum Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, &c. Quanquam quorundam supercilium arguens, ibi nonnihil videatur detrahere autoritati sacerdotum, sed non detrahit vere, ita inquit, ligat vel soluit Episcopus vel presbyter, non eos qui sontes sunt & noxij, sed pro officio suo, cum audierit peccatorum varietates, scit quis ligandus sit, quis soluendus.

Idem in capi. decim. Ecclesiastes illud verbum: Si momorderit serpens in silentio, &c. ita exponit: si quem diabolus occulte momorderit, qui percussus est, si non egerit pœnitentiam,

1. Hoc aperte est velle decipere eos qui hæc non legerunt, nihil apertius quam Aug. ibi non loqui de confessione hac, quæ sacerdotibus fit, sed de suis illis confessionibus, quas ad se excitandum, in laudem Dei & ædificandos proximos conscripsit, & in publicum ædidit vitam etiã suam ante baptismum & leuiora quæque peccata manifestans. Cur ergo isti doctores, ex vno verbo confessionis, ita volunt simplices decipere, vt non videant ab his qui tantillum legerunt merito posse mendacij argui.

1. Confessiones meas, quasi ipsi sanaturi sint omnes languores meos, curiosum genus ad cognoscendam alienam vitam, desidiosum ad corrigendum suam.

Ambrosi. super Lucam de Pœnit. distinct. 1. cap. Petrus

Petrus doluit & fleuit, quia vt homo errauit, nõ inuenio 1. quid dixerit, scio quòd fleuit, lachrymas eius lego, satisfactionem non lego.

1. Si hoc verbum ad confessionẽ sacerdoti faciendam referamus, nihil habet dubij: Primo, tunc non erat instituta confessio, nec dictum, quorum remiseritis peccata, nec si esset instituta apud Christum fuisset necessaria: ille sine sacramentis cõtulit sacramentorum gratiam, sed re vera hoc verbum dixit, non est cur ad confessionem referatur, magis videtur ad verba aliqua orationis, quæ potuisset Petrus per remissionem peccati dicere. Vt igitur Ambr. lachrymarum & pudoris efficaciam commendaret, scio, inquit, quod fleuerit, sed non inuenio quid dixerit, vnde in sequẽtibus: lachrymas eius, inquit, lego, satisfactionem non lego, ostendens supplere efficaciam doloris satisfactionis defectum.

am, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri, &c. Vbi vide quòd de confessione tanquam re certa illum locum scripturæ exponit, non vero laborat vt necessitatem confessionis probet. Ambrosius libro secundo de pœnitentia, capit. sexto: Soluit, inquit, criminum nexus verecunda confessio peccatorum, vbi statim admonet non erubescendum esse in Ecclesia confiteri peccata, libri illi ab omnibus citantur vt Ambrosij, quanquam nobis certe non videntur nec stylo nec sententijs Ambrosio conuenire, & cui ita videtur, si aliud Ambrosij verbum de confessione non habet, sit contentus testimonio operis, quod maius est quàm verbi. Scribit Paulinus in vita Ambrosij, quòd quotiescunque illi aliquis lapsus suos confessus esset, sic flebat, vt illum flere compelleret, causas autem criminum, quæ illi confitebatur, nulli nisi domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur. Itaque Ambrosij tempore in Ecclesia confessio criminum in vsu erat. Augustinus etiam in libro primo de doctrina Christiana, capit. decimoseptimo & decimooctauo: Peccata (inquit) nisi subiectione clauibus Ecclesiæ non puto dimitti. Et Tractat. 49. super Ioannem in Lazari resurrectione, aperte docet ministros Christi soluere à peccatis. Sed de confessione specialiter, Psalm. 66. in illa verba: Confiteantur tibi populi Deus, & quæ sequuntur. Lętentur & exultent gentes, ita loquitur: Quid times confiteri, si non confessus lates, non confessus damnaberis, vbi multa alia de necessitate cõfessionis: ad hoc, inquit, exigit Deus confessionem, vt liberet humilem, ad hoc damnat non confitentem, vt puniat superbos. Ergo tristis esto antea quàm confitearis, confessus exulta, saluaberis. Chrysostomus libro tertio de sacerdotio, de potestate clauiũ multa loquitur, vbi conferens autoritatem sacerdotum nouæ legis autoritati sacerdotum veteris, ita inquit, sacerdotibus nostris non corporis lepra, ve-

1. Confeſſiones meas, quaſi ipſi ſanaturi ſint omnes languores meos, curioſum genus ad cognoſcendam alienam vitam, deſidioſum ad corrigendum ſuam.

1. Hoc aperte eſt velle decipere eos qui hæc non legerunt, nihil apertius quam Aug. ibi non loqui de confeſſione hac, quæ ſacerdotibus fit, ſed de ſuis illis confeſſionibus, quas ad ſe excitandum, in laudem Dei & ædificandos proximos conſcripſit, & in publicum ædidit, vitam etiã ſuam ante baptiſmum, & leuiora quæque peccata manifeſtans. Cur ergo iſti doctores, ex vno verbo confeſſionis, ita volunt ſimplices decipere, vt non videant ab his qui tantillum legerunt mendacio poſſe mendacij argui.

Ambroſi, ſuper Lucam de Pœnit. diſtinct. 1. cap. Petrus.

Petrus doluit & fleuit, quia vt homo errauit, nõ inuenio 1. quid dixerit, ſcio quòd fleuit, lachrymas eius lego, ſatisfactionem non lego.

1. Si hoc verbum ad confeſſionẽ ſacerdoti faciendam referamus, nihil habet dubij: Primo, tunc non erat inſtituta confeſſio, nec dictum, quorum remiſeritis peccata, nec ſi eſſet inſtituta apud Chriſtum fuiſſet neceſſaria: ille ſine ſacramentis cõtulit ſacramentorum gratiam, ſed re vera hoc verbum dixit, non eſt cur ad confeſſionem referatur, magis videtur ad verba aliqua orationis, quæ potuiſſet Petrus per remiſſionem peccati dicere. Vt igitur Ambr. lachrymarum & pudoris efficaciam commendaret, ſcio, inquit, quod fleuerit, ſed non inuenio quid dixerit, vnde in ſequẽtibus: lachrymas eius, inquit, lego, ſatisfactionem non lego, oſtendens ſupplere efficaciam doloris ſatisfactionis defectum.

am, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri, &c. Vbi vide quòd de confessione tanquam re certa illum locum scripturæ exponit, non vero laborat vt necessitatem confessionis probet. Ambrosius libro secundo de pœnitentia, capit. sexto: Soluit, inquit, criminum nexus verecunda confessio peccatorum, vbi statim admonet non erubescendum esse in Ecclesia confiteri peccata, libri illi ab omnibus citantur vt Ambrosij, quanquam nobis certe non videntur nec stylo nec sententijs Ambrosio conuenire, & cui ita videtur, si aliud Ambrosij verbum de confessione non habet, sit contentus testimonio operis, quod maius est quàm verbi. Scribit Paulinus in vita Ambrosij, quòd quotiescunque illi aliquis lapsus suos confessus esset, sic flebat, vt illum flere compelleret, causas autem criminum, quæ illi confitebatur, nulli nisi domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur. Itaque Ambrosij tempore in Ecclesia confessio criminum in vsu erat. Augustinus etiam in libro primo de doctrina Christiana, capit. decimoseptimo & decimooctauo: Peccata (inquit) nisi subiectione clauibus Ecclesiæ non puto dimitti. Et Tractat. 49. super Ioannem in Lazari resurrectione, aperte docet ministros Christi solue re à peccatis. Sed de confessione specialiter, Psalm. 66. in illa verba: Confiteantur tibi populi Deus, & quæ sequuntur. Lætentur & exultent gentes, ita loquitur: Quid times confiteri, si non confessus lates, non confessus damnaberis, vbi multa alia de necessitate cõfessionis: ad hoc, inquit, exigit Deus confessionem, vt liberet humilem, ad hoc damnat non confitentem, vt puniat superbos. Ergo tristis esto antea quàm confitearis, confessus exulta, saluaberis. Chrysostomus libro tertio de sacerdotio, de potestate clauiũ multa loquitur, vbi conferens autoritatem sacerdotum nouæ legis autoritati sacerdotum veteris, ita inquit, sacerdotibus nostris non corporis lepra, verum

Q

Etsi autem sentimus, enumerationem peccatorum corã sacerdote non esse necessariam ad salutem, nec esse aliquod meritum remissionis peccatorum, tamẽ damus operam, vt generalis confessio peccatorum, quantum fieri potest & licet, in Ecclesijs nostris conseruetur, idque duabus de causis: vna est, vt hoc priuato colloquio rudiores de rebus necessarijs admoneantur & erudiãtur: Altera, vt hac occasione priuatim audiatur Euangelion Christi de remissione peccatorum, quod euãgelion est μ vera clauis regni cœlorum, & absolutio a peccatis, & vt per auditum Euangelij, seu absolutionis, fides vel concipiatur, vel confirmetur.

In agen-

μ Vera clauis est, quæ aperit & claudit, absoluit & retinet, dicente Christo: quorũ remiseritis & quorum retinueritis, & quicquid ligaueritis vel solueritis, non ergo Euangelium siue eius prędicatio, sed potestas quæ aperte ibi data est a Christo, clauis dicitur, quæ exercere non potest actum sine iudicio & cognitione eorum quæ retinenda vel remittenda sunt.

rum animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus cõceſſum eſt. Et libro ſecundo apertius de confeſſione loquens, admonet ſacerdotes, ne importunius abſque autoritate præmant peccantes, ſed multa, inquit, arte opus eſt, vt qui laborant Chriſtiani vltro ſibijpſis perſuadeant, ſacerdotum curationi ſeſe ſubmittere oportere. Vbi multa in hãc ſententiã loquutus, quanta etiam diligentia examinare debet Epiſcopus pœnitentis conſcientiam, docet. De Baſilio manifeſtum eſt quid de cõfeſſione ſentiat, cuius ſenſum Chryſoſtomi etiam poſſumus merito æſtimare, vt qui & ſtudiorum & vitæ fuerint ſocij. Igitur ille in regula monachorum, ca. xxxi. iuxta translationem Ruffini, quæſtioni an omnibus confitenda ſint peccata? reſpondens aperte dicit, illis confitenda eſſe q̃bus diſpenſatio Dei commiſſa eſt. Vbi multa de neceſſitate confeſſionis ex verbis Matthæi & Actuum Apoſtolorum loquitur, & frequenter in alijs locis eiuſdem libri.

Poſteriores omnes à quadringentis & octingentis annis de ea manifeſtiſſime loquuntur, Beda, Rabanus, Hugo de ſancto Victore, Bernardus, Magiſter Sententiarum, & cæteri omnes qui eum ſequuntur. Ex quibus & multis alijs ſentit Catholica Eccleſia, enumerationem peccatorum coram ſacerdote ita ad ſalutem neceſſariam, niſi neceſſitas eam excludat, vt generalis nullo modo ſufficiat. Confeſſio enim nec ob inſtructionem tantum eorum quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, nec ad audiendum Euangelium neceſſaria eſt, ſed ad participandum meritum & virtutem paſſionis Chriſti per ſacramentum eius.

1. Fatemur & nos hoc, sed non sola sufficit, etsi enim habuero, inquit Paulus, omnem fidem, Charitatem non habuero, nihil sum, fides ergo quæ per dilectionem operatur est necessaria.

2. Euangelium annunciat remitti peccata pœnitentibus, ipsum annunciat multos non vere pœnitere & scriptura omnibus dubitandum esse dicit, vt habes in catholica assertione.

3. Non tamen sine operibus nostris. Nam nisi pœnitentiam egeritis &c. sed quia hæc ex gratia in nobis est, dicente Hiere: Postq̃ enim conuertisti me, egi pœnitentiam, c.31. merito gratis dicitur remitti.

4. Non excludit quod ab ipso in nobis est, propter solum Christum promerentem & efficientem, sed propter cõtritionem nostram, qua disponimur ab ipso Christo, remittuntur peccata, sic enim dictum est: dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

5. Vt a nobis sunt, & sine diuina gratia, verum est, vt vero a Deo sunt, spei nostræ sunt testimonia, Paulo dicente, 2. Corinth. 1. Gloria nostra est testimonium conscientię nostrę, quod in simplicitate &c. conuersati sumus in hoc mundo.

In agenda enim vera pœnitentia, nihil certius, nihil firmius iudicamus, quàm quòd omnino 1. necessaria sit fides, videlicet vt quod euangelion Christi annunciat credamus, 2. nobis certo remitti & condonari peccata 3. gratis propter 4. solum Iesum Christum dominum nostrum.

Non ignoramus quidem, quòd si 5. opera nostra respicimus, non tantum nobis dubitandum, verum etiam de salute nostra desperãdum sit, quippe quòd nostra opera quãtumuis bona videantur,

non

Quare etsi in agenda pœnitentia necessaria sit primo omnium fides, quæ per dilectionem operatur, specialis tamen illa, qua nobis certo remitti peccata gratis propter solum Christum statuimus, adeo necessaria non est, vt sit contraria veræ fidei & scripturæ, quæ ita sperare iubet, remissionem peccatorum, & Dei erga nos gratiam atque fauorem, vt de iisdem timere iubeat, quare sequitur de his non esse fidem, cum vera fides omnem timorem contrarij eius quòd creditur aufert.

Nec dubitamus de omnipotentia Dei superabundantiq; Christi merito, de quo dictum: copiosa apud eum, redemptio, certos nos esse debere. Quia vero peccatorum remissio, non nisi pœnitentibus promittitur, & sub conditione: Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum eius non recordabor. Et ipsa pœnitentia præcipitur dicente Christo: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Quæ procul dubio nostrum liberum arbitrium respiciunt.

Exod.18

Lucæ.13

non possint 6. coram seuero tribunali Dei consistere.

6. Paulus inquit 2. ad Corint. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, pro vt gessit siue bonum siue malum. Et rursum idem ad Roman. 2. In die iræ & reuelationis iusti iudicij dei, dicit vnicuique reddendum secundum opera eius, quomodo ergo non possunt opera nostra coram Dei tribunali stare? Denique ipse Christus Luc. 21. Vigilate, ait, omni tempore, orantes, vt digni habeamini stare ante filium hominis. Quid ergo hac specie pietatis ita amice imponitis simplicioribus: Digni efficimur stare ante filium hominis, & opera nostra digna sunt, sed eius gratia non nostris viribus.

Nec obscurum nobis est, quod carni nostræ in hac corporali vita semper adhæreat 1. dubitatio de misericordia & clemētia Dei. Sed cum Deus promittit nobis gratuitam suam clementiam, propter Christū filiū suū, & exigit vt euāgelio filij sui obediēter credamus, exigit etiā eo ipso vt 2. dubitationē carnis nrę mortificemus, ac certissimā de misericordia sua 3. fiduciam concipiamus, ne nos promissionem eius tanti mendacij accusemus, quantam 4. dubi

1. Quod ita nobis semper sit dubitatio diuinę bonitatis & clementię, motus s. aliquis infidelitatis, voluntarie dicitur, nullibi probatur ex scriptura: sed insurgere in nobis aliquando huiusmodi motus verū est, sed cauendum hic quod dubitationem incurramus, qua dubitemus, an deus clemens sit & misericors, hæc enim peccatum est & ex cęcitate carnalis nostri hominis, sed qua dubitamus an nobis illa cō tingat, isti dubitationem carnis vocant & peccatum, cum re vera sit timor domini sanctus, quia scriptum est, nemo scit verum odio vel amore dignus sit, & quos vult indurat.

2. Verum est, carnis non vero humilitatis & timoris docet nos mortificare fides, vt ex proxime dictis patet.

3. Sed cum timore, vt Paul. iubet nostram salutem operari, inquit, dum non repugnet misericordiæ diuinæ.

Nec tamen, quia pœnitētiam & liberi nostri arbitrij actum requiri dicimus ad remissionem peccati, collocamus spem salutis & remissionis peccati in operibus nostris, aut libero nostro arbitrio, nisi præuento à gratia & fauore Dei, quicquam tribuimus, multo minus remissionem peccatorum mereri posse ab aliquo, asserimus. Cum ipsam pœnitentiam non nisi ex gratuito Dei munere remittente peccatum, & ad eam mouente liberum arbitrium esse in nobis fateamur, & Deum absq; meritis præcedentibus scilicet, iuxta Pauli sententiam, accepto ferre iustitiam, & remittere atque tegere peccata, confiteamur. Sed quia hanc gratiam ad pœnitentiam mouentem in speciali nulli à Deo promissam esse, sed Deum quorum vult misereri, & quos vult indurare, Paulo docente, didicimus: asserit Catholica fides, nullum in speciali, præter nouam reuelationem, credere posse, hanc gratiam & Dei fauorem sibi concessum esse, quare nec remissionem peccati. Rom. 4 Rom. 9

Ad

4. dubitationem de ea ha
beamus.

Et vt possimus certā
fiduciā cōcipere, colloca-
uit salutem nostrā non in
meritis nostrę iustitię, quę
5. est imperfecta, sed 6. tā
tum in meritis filij sui dn̄i
nostri Iesu Christi, cuius
iustitia vt est pfectissima,
ita & in iudicio dei firmis-
sima & constantissima.

Marci 1.

7. Pœnitentiam agite
& credite Euangelio, Iu-
bet nos Euangelio, quod
annuntiat nobis certū 8.
fauorem Dei ergo nos p
pter Christum, credere.
Ergo non vult vt de fa-
uore eius erga nos dubi-
temus, sed vt certam de
cofiduciam cōcipiamus.

4. Promissiones diuinæ, quæ de remissione peccatorum est & cōditionalis: si impius egerit pœnitentiam non recordabor peccatorum eius, nulla est nobis dubitatio, cum de veritate nostræ pœnitentiæ dubitamus, gratia vero pœnitendi nulli in specie promissa est, nec omnibus, sed misericordiam, inquit, præstabo cui voluero, vt ad Rom. 9 scriptum est.

5. Ex nobis verum est, sed ex diuina gratia verum est illud Eccles. 9. Sunt iusti atque sapientes & perfecti, etiam dicente Paulo: quicunque perfecti sumus perfectione videlic. huius vitæ, nondum tamen patrię, de qua ibidem non me arbitror cōprahendisse &c.

6. Si millies perticulam exclusiuā apposueritis, millies addam non excludit, quod ab illis in nobis est, non ergo pœnitentiam nec alia opera gratiæ.

7. Non ergo sola fides exigitur, sed præcipitur etiam poenitentia, ostēdite ergo vbi hæc omnibus promittatur.

8. Erga nos poenitentes & credentes verum est, sed fauorem ad recte poenitendum de peccatis non annunciat certo, sed sub dubio expectandū & desiderandū, atque orationibus p oībus petendū, nequādo, inquit Paul. 2. ad Timoth. 2. Deus det illis poenitentiam &c. De fauore ergo eius ad nos donoque poenitentiæ non vult nos non dubitare, sed fiduciam admixtam timori habere, & pro illa semper augenda orare.

Ioan.

Ad Philippenses 2.

Cum metu & tremore vestram salutem operamini, Deus est enim qui operatur in nobis & velle & perficere, pro bona voluntate.

Cum itaque timere nos iubeat de salute nostra, fidem excludit, in qua dominus ipse timorem reprehendit: Quid timidi estis modicæ fidei? Vbi tam longe est à veritate, vt bonæ voluntatis & gratiæ diuinæ erga nos debeamus esse certi, vt hac sola ratione, quia diuinæ gratiæ est nostrum velle & operari, & non virium nostrarum naturalium, iubeat Paulus nos timere, quia Deus, inquit, pro bona voluntate sua operatur velle & perficere, atque ideo sicut hoc nulli debet, ita nulli promisit, sed quorum vult miseretur, & quos vult indurat, id est, non miseretur, vt Augustinus exponit. *Matt. 8*

1. Ad Corinth. 4.

Nec meipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me, dñs est: itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

Ecce quod Paulus præcipit de absconditis cordis etiam proprij, & de iustificatione nostra, non iudicare, nec certos esse. Dubitare igitur nos vult de incerto cordis nostri, non de immensitate gratiæ Dei, & meritorum Christi, quibus tamen non repugnat iustitia illa, qua quos vult indurat.

R Iong

Ioan. 5.

Hoc est opus Dei, vt 1. credatis in cũ, quẽ misit ille. Si Deus 2. exigit vt credamus in filium suũ, certe non vult vt dubitemus sed vt firmam fiduciam in eo collocemus.

Iacob. 1.

Si cui vestrum deest sapiẽtia, postulet, ab eo qui dat, nẽpe Deo, q dat, inquam oĩbus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei, sed postulet cum 3. fiducia, nihil hæsitans.

Hilarius in Matth. cap. 5.

Regnum cœlorũ quod Prophetæ nunciauerunt, Ioannes prædicauit, dominus noster in se esse positum est professus, vult sine aliqua incertę voluntatis 1. ambiguitate sperari. Alioqui iustificatio ex fide nulla est, si ipsa fides

1. Fide, proculdubio, quæ per dilectionem operatur, sine qua Paulo teste cætera nihil valent.

2. Certe non vult vt dubitemus de his quæ credenda proponuntur, non dubitamus, sed de dono poenitentiæ: fiduciam vero firmam, sed non sine timore collocamus in eũ.

3. Ne diuina omnipotentia & misericordia, quod Christus exigebat a cęcis quos illuminere voluit: creditis quia hoc possum facere vobis? non vero, inquit, quia hoc facturus sim vobis.

1. Si Hilarium attente legas, ambiguitatem quæ fidei & spei contraria est, intelligit, sic enim incipit hanc sententiam: Confirmare nos in spem bonorum æternorum, laborat: Plures enim & amor præsentium & desperatio futurorum incertos facit, & aut illecebris capit, aut infidelitate cõfundit, & mox sequuntur quæ hic posita sunt: Cũ igitur, inquit, sine incertæ voluntatis ambiguitate, de ea incertitudine loquitur, quam superius arguerat non timoris, sed desperationis, & hoc ipsum paulo post eodem ca. apertius exponit, & huic proposito conuenientius, cũ exponẽs hæc verba: nolite iudicare, ita inquit: Iudicare de sponsionibus suis vetuit, quia ante iudicia ex incertis rebus inter homines sumuntur, ita hoc iudicium aduersus Deum, ex sentiendi atque opinandi ambiguitate suscipit. Vide itaq; de promissiõibus tñ Dei, Hilariũ velle nos nõ dubitare, at vero, q̃ sæpius dicendũ est, poenitẽtia nulli est ꝓmissa nec ꝑseuerãtia.

Ionæ 3, Iobelis 2.

Ex ore pœnitentium dicitur: Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus, & reuertatur à furore iræ suæ? & tamen hæc pœnitentia placuit Deo. Sic enim dicitur: Vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt, & misertus est super malitiam quam loquutus fuerat vt faceret, & veram constat eos habuisse fidem, & ad pœnitentiam sufficientem, cum scriptum sit: & crediderunt viri Niniuitæ domino, & prædicauerunt ieiunium, & cæ. Eadem fere verba Iohel. Propheta ad pœnitentiam exhortans dicit: Conuertimini ad dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, & præstabilis super malitia, ecce fides misericordiæ, & statim: Quis scit si conuertatur & ignoscat dominus, cum sub dubio ponens, ostendit fidei ad pœnitentiam necessarium, illud non solum non repugnare, sed etiam coniunctum esse debere. *Primo loco.*

Hieronymus in vtrunq; locum.

In Ionam quidem: Ideo (ait) ambiguum ponit & incertũ, vt dum homines dubij sunt de salute, fortius agant pœnitentiam, & magis ad misericordiam prouocent Deum. Et in Iohelem ita dicit: Ego, inquit, Propheta, hortor quod meum est ad pœnitentiam, & Deum ineffabiliter noui esse clemẽtem dicente Dauid: Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam, &c. Sed quia profundum diuitiarum & sapientiæ & scientiæ Dei nosse non possumus, sententiam tempero, & opto potius quàm præsumo, dicens: quis scit si conuertatur, &c. Quod autem dicit quis, aut impossibile aut difficile sentiendum est, vide hic quàm certam hanc doctrinam habuerit Hieronymus, & quàm planũ putauerit esse hunc sensum prophetarum.

2. Hæc non firmant, nostra fides, inquit, non sit ambigua, sed fides de diuinis tantum promissionibus esse debet.

3. Desperationem omnes damnamus peccatum & grauissimum & periculosissimum, eam confitentes, desperantes, inquit Pau. ad Ephe. 4. semetipsos tradiderunt in operationem omnis immundiciæ, sed præsumptionem & temeritatem multo magis dicimus esse vitandam, Paulo dicente Rom. 11. Noli altum sapere, sed time, si enim Deus naturalibus ramis nō pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vestra vero certitudo, quid aliud quam temeritas, & contraria est huic Pauli admonitioni.

4. Cum s. integro consensu de his quæ iubemur credere dubitat, sed hoc satis patet nihil probare non iubemur credere, dandum nobis donum poenitentiæ.

5. Caue iterū lector, de fauore Dei erga nos poenitentes & implentes eius præcepta iubemur nō dubitare, sed fauor adhæc agēda, aut in his perseuerandum, nō est promissus alicui. Quid rogo apertius?

6. Catholicæ Ecclesiæ sententia consentit scripturæ, quis scit si conuertatur & ignoscat deus, vt habes in doctrina catholica.

7. Imo optime consulit, qui securitatem temerariam adimit, torporē excutit, & timoris stimulo, de quo dictum est: qui timet deum, nihil negligit, desides excitat.

fiat 2. ambigua,

August. in Manualica. 23.

Qui de venia pctōrum suorum 3. desperat, negat deum esse misericordem, magnam iniuriam Deo facit, qui de eius misericordia diffidit, quantum in se est, negat Deū habere charitatem, veritatē & potestatem, in q̄bus tota spes mea consistit.

Sixtus Pontifex Tomo 1. Concilio. in 1. Epist. Sixti Pontificis.

Dubius 4. in fide, infidelis est. Quare existimamus eos q̄ iubent nos de fauore 5. Dei erga nos dubitare, non solum pugnare cū vera sententia 6. catholicæ Ecclesiæ, sed etiam saluti 7. Ecclesiæ pessime consulere.

Bernardus in sermone octauo Pasche.

Quæ nam electis poterit esse consolatio inter spem & metum, solicitudine anxia fluctuantibus, si nullũ omnino electionis suæ habere testimonium mererentur, nouit dominus qui sunt eius, & solus ipse nouit quos elegit à principio, quis vero scit hominum, si est dignus amore vel odio? quòd si vt certum est, certitudo nobis omnino neg tur, nunquid non tanto delectabiliora erunt signa, si qua possumus inuenire? Loquitur vero toto sermone de incertitudine remissionis peccatorum, & signis eius.

Innocentius tertius in capit. Accepimus de purga. Canoni.

De Archiepiscopo Bisuntinensi refert, quod iuramẽtum purgationis sub hac forma obtulit, quòd immunis erat ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat. Et post parum infert: Præsumimus forte, quòd sub præscripta forma iurare volebat, quòd immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per pœnitentiam iam esset immunis ab illis. Sed hoc iurare non paruæ temeritatis existeret, cum beatus Iob dicat: Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea.

DE SATISFActione.

DE ſatisfactiõe credimus & confitemur, quod 1. ſola paſſio & mors vnigeniti filij Dei domini noſtri Ieſu Chriſti ſit ſatisfactio pro peccatis noſtris, & ꝙ hæc ſatisfactio Chriſti offeratur & applicetur nobis 2. miniſterio euangelij, 3. excipiatur autem à nobis fide.

Cõfitemur etiam, quòd poſtquã ſatisfactio Chriſti nobis applicata & per fidem accepta ſit, neceſſario debeamus bona opera quę à Deo pręcepta ſunt, facere, non vt ijs 4. expiemus peccata coram Deo, ſed ad declarandam obedien-

1. Nihil videl. ab ea alienum, opera vero ſatisfactoria, effectus ſunt eius.

2. Non tamen ſolum, nam & virtute clauium, & ſacramentis in hoc a Chriſto inſtitutis, offertur & applicatur nobis ſatisfactio Chriſti.

3. Fide, quæ per dilectionem operatur, vt ſupra diximus.

4. Quid ergo eſt quod per Iſaiam clamat Deus; Subuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite & arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur. quomodo explicari poſſit apertius expiatio peccatorum? Deniq; lege præconia eleemoſynæ & effectus apud eundem 51. ca.

DE SATISFACTIONE.

DE satisfactione credit fides Catholica, quòd quia remissio peccatorum per gratiam & meritum Christi, restat nõnunquam exoluenda aliqua pœna temporalis, sicut in Dauid & multis alijs ostẽdit scriptura, manet & freqẽter infirmitas animæ, & praua cõsuetudo ex peccato: necessarium sit orationibus ieiunijs & eleemosynis satisfacere Deo pro pœna, dicente Gregor. in Homil. Euangelij ouis perditæ: nam cogitãdum summopere est, vt qui se illicita meminit commisisse à quibusdam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, & necessarium etiam animam contra infirmitatem peccati roborare.

Credit vero eadem fides Catholicæ Ecclesiæ, passionem Christi ita sufficientem esse satisfactionem pro peccatis omnibus, vt nullum opus nostrum nisi ab ipsa virtute satisfaciendi habeat, à qua & gratiam vt id operemur accipimus, atque idem de virtute meriti, & cæteris quæ de laude operum nostrorum dici possunt confitemur, esse videlicet omnia à merito & gratia Christi.

Hæc

dictiam nostram, bonos fructus pœnitentiæ proferamus, & gratitudinem nostram 5. testificemur.

Nam de oratione, ieiunio, eleemosyna, & alijs id genus operibus sentimus, ea diligentissime sectanda esse, sed longe alium habere vsum, quàm quòd vel 6. meritis suis satisfaciant Deo pro peccatis nostris, vel applicent 7. nobis meritum Christi.

5. Cur non & vt apud deum ampliora mereamur præmia, & illi simus gratiores, vt habes in catholica confessione?

6. Meritis suis quæ ex gratia habent, quæ videlicet sunt a spiritu Christi in nobis producta, & eius operante merito, cur non satisfaciant? quod in catholica doctrina etiam docetur.

7. Paulus inquit futuros nos cohæredes Christi, si tamē compatimur vt conglorificemur, quo igitur amplius compatimur Christo, magis eius meritum nobis applicamus, quod eleemosynis & oratione & ieiunijs certum est fieri. Fidelis, inquit, sermo, 2. Timoth. 2. quia si commortui sumus & conuiuemus, si sustinebimus & conregnabimus.

DE

Hæc igitur opera, gratia & meritis Christi producta, & pro peccatis satisfaciunt, & meritum ipsum Christi magis magisq; nobis applicant, vt qui sanctus est sanctificetur adhuc, quare non fructus tantum sunt & signa, quibus testamur & declaramus obedientiam & gratitudinem nostram, sed etiam prouentus atque augmenta virtutum & meritorum, & spirituales profectus animarum, quod cum dicimus, non solum nihil detrahimus virtuti Christi, sed plurimum tribuimus, illustramusq; eius gratiam, dum non solum ipse, sed & nos per ipsum satisfacimus, proficimus, & apud Dei iustitiam operamur digna præmio.

S DB

DE ORATIONE.

Ratione Deus inuocatur, vera autem inuocatio est opus fidei, nec potest sine fide fieri: Fides autē intuetur Christū, & nititur solis 1. meritis Chri, quare nisi applicaueris tibi meritū Christi fide, oratio nullius est 2. corā Deo momenti.

Exigitur aūt oratio in hūc vsum, vt cōsideratione diuinarū ꝓmissionū, fides in nobis excitetur & inflammetur. Itaq; nō absurde quidē dicitur, oratione deleri peccata, nō aūt hoc sensu, ꝙ opus ipsum orationis sit merito 3. suo satisfactio ꝓ peccatis corā deo, sed quód oratione excitetur & accēdat fides, qua fide participamus meritum Chri, & habemus remis-

1. Non excludit pœnitentiam nostram, & cætera opera, quibus fides tanquam per Christi merita, nobis donata nitatur ad beatitudinem sperandam: qui facit voluntatem patris mei intrabit in regnum coelorum, dicit dominus in euangelio.

2. Certum est orationem sine fide inefficacem esse, sed non propterea nihil operatur vltra quā fides præcedens, sicut enim iubemur orantes credere, ita præcipimur credentes orare, nisi enim oremus & instāter a deo salutem petamus, fides sola non satis erit, dicēte domino: oportet semper orare. Fidei actus est orare, sed alius ab actu credendi, & vtrique est suus locus tribuendus, vt scriptura docet.

3. Merito suo, quod & gratia Christi habet, cur non sacrificium illud & cordis affectuumq; omnium immolatio, de qua dicitur: In die tribulationis meæ deum exquisiui manibus meis, & renuit consolari anima mea, satisfactio erit pro peccatis.

DE ORATIONE.

RATIO ergo, qualem Christus docet, diuinæ gratiæ opus est, à qua datur nobis, vt sicut oportet oremus: & merito opus fidei dicitur, estq; frequenter & applicationis meritorum Christi & iustificationis cæterorumq; bonorum in nobis principium maximum, qua scilicet illa impetramus, non virtuti alicui nostrę, sed Christo in oratione innitentes, vnde Ecclesia ab ipso edocta claudit orationes per dominum nostrum, &c.

Non itaq; solum exigitur oratio in scriptura, vt excitetur fides, sed etiam vt remissionem peccatorum obtineat, & post remissionem satisfaciat residuæ pœnæ, perseuerantiam impetret, & apud Deum mereatur æternam remunerationem.

Matthæi 6. *Lucæ* 18. *Iohel.* 16.

Primo loco, inquit Christus, ora patrem tuum, &c. Et pater tuus cœlestis reddet tibi, Ecce meritum orationis apud Deum. Secundo loco, publicanum orantem: Deus propitius esto mihi peccatori, proponit Christus, & hac oratione iustificatum dicit, quod 2. Regum 12. in Dauid apertius ostenditur, ecce impetratio iustificationis. Tertio loco, dicit: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Et Lucæ vndecimo: Omnis q petit accipit, & innumera sunt de hac re Euāgeliŋ loca. Hæc de impetratione, quæ omnia maxime oratio domini ca confirmat, in qua petimus ipso iubente: dimitte nobis debita: & ne nos inducas.

S ij Danie-

4. Vide quoties hac exclusiua particula se decipiunt & alios, nō hoc aufert poenitētiam & fructus eius quæ a Christo in nobis sunt.

5. Ante orationem necesse esse vt vt meritum Christi applicetur nobis, atq; ita iustificemur, nec autoritas nec ratio vlla docet, imo & scriptura et patres, pctōres orando remissionem obtinere docent, patet in publicano orante, nō ascendit in tēplo iustificatus, non orauit iustificatus sed descendit post orōnem iustificatus: Etsi prius semper iustificatur homo quam oret, quō peccator orare posset, cū Chry. dicat in illum locum Matt. Omnis qui petit accipit, siue iustus siue peccator sit.

6. Per se quidem ex gratia & fide digna est oratio, cæterum sine his nullum tam bonum opus est, quod apud deum quicquam valet, quod vero catholica doctrina de oratione docet, non de reproba oratione, sed de ea quę Christo grata, est accipiendum.

1. Verum est, aliquam orationem non bene fieri, sed quæ vt a Christo pcipitur fit, Deo gratissima est, & satisfactio, vt in doctrina catholica habetur.

2. Hoc idem probo, aliena est oratio, quæ non fit per Christum.

remissionē pctōrum propter 4. solū Christū. Priusq̄ em̄ deū orōne inuocamus, necessarium erit, vt meritū Chri sit nobis applicatū & fide acceptum. Quare fieri nō pōt, vt orō sit tale opus, ꝓpter cuius meritū cōsequamur corā deo remissionē pctōrum.

Psalm. CVIII.

Orō eius fiat in pctm̄, nō posset aūt fieri pctm̄, si 6. per se esset opus tā dignū quo peccatū expiaretur.

Isaiæ I.

Cū extēderitis manus vestras, auertā oculos meos à vobis, & cū multiplicaueritis orōnem, nō exaudiam. Deus aūt 1. nō auerteret oculos & aures ab orōne, si esset dignitate sua satisfactio ꝑ pctīs nostris.

August. in Psal. 103.

Orō q̄ 2. nō fit ꝑ Chrm̄, nō solū nō delet pctm̄, sed etiam fit ipsa peccatum.

Ber-

Danielis 3. Psalm. 50. Hebre. 5.

Primo loco dicitur, non est in tempore hoc holocaustum nec sacrificium, &c. vt possimus inuenire misericordiam tuam, sed in anima contrita & spiritu humilitatis suscipiamur, sicut in holocausto arietum & taurorum, & cæt. Sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, vt placeat tibi. Offerebat vero Azarias orõne eo loco, illa ergo acceptissimũ est sacrificium pro peccato, de quo Psalm. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Vnde & Paulus: Offeramus, inquiens, hostiam laudis Deo, statim addit, id est, fructum labiorum confitentium nomini eius, & quoties in scriptura oratione etiam aliorum placatus dicitur Deus: Exod. xxxij. Placatusq; est dominus ne faceret malum, quod loquutus fuerat aduersus populum suum, oratione scilicet Moysi, vt ibi patet.

Chrysostomus duobus lib. de Oratione.

De efficacia & vtilitate orationis tanta dicit vt non possint hic referri, vnum tantum verbum adducimus, sic ait: Nec em̃ fieri potest, non potest inquam fieri, vt qui postulant à Deo pudicitiam, iustitiam, &c. non assequãtur id quod petunt, ad q̃d probandum, statim ex Matth. & Luc. plurima adfert testimonia.

Bernardus 4. sermon. Quadragesimæ.

De temeraria & tepida oratione loquutus, subiungit: quæ vero fidelis & humilis & feruens oratio est, cœlum sine dubio penetrabit, vnde certum est, quòd vacua redire non poterit, deniq; de efficacia & laude orationis pleni sunt libri sanctorum.

Bernar. in quadragesima. sermo. 5.

Sed & vitã æternã aliq fortassis nõ in humilitate quærunt, sed tanq̃ in fiducia suorũ meritorum, nec hoc dico qn accepta gratia fiduciã donet orandi, sed non oportet vt in ea constituat q̃squã 3. fiduciã impetrandi, hoc solum conferunt hæc p̃missa dona, vt ab ea misericordia, quæ tribuit hæc, sperentur etiam ampliora: sit ergo orõ, q̃ p̃ tẽporalibus est circa solas necessitates restricta: Sit oratio quæ pro virtutibus est aĩæ, etiã ab oĩ impuritate libera, & circa solũ beneplacitum Dei intenta: sit ea quæ fit pro æterna vita, in omni humilitate, p̃sumens 4. de sola, vt dignũ est, miseratione diuina.

3. In ea nõ est cõstituẽda fiducia, sed in sũma DEI misericordia.

4. Hæc Bernardus dicit, quibus catholica doctrina confirmatur, in sola præsumendum misericordia est, a qua, vt ipse inquit, reliqua omnia vt sint, & efficacia sint.

DE IEIVNIO.

Eiuniũ sentimus vtile esse non in hoc vt vel operis sui merito 1. expiet pctã corã Deo, vel applicet ieiunãti meritũ Christi, sed vt sobrietate injiciat carni frenum, ne hõ crapula & ebrietate impeditus, vocationi dei minus obsequat̃ & suo officio oscitãter defungatur. Sed ieiunio suus postea dabitur locus.

1. At ieiunium inter prima opera poenitentiæ ponitur: Conuertimini ad me in ieiunio & fletu, &c. Ioh. 2. poenitẽtia vero expiat peccata & applicat meritum Christi, idque vt sæpe dictum est, ex virtute Christi & gratiæ, sine qua fieri non potest.

DE

DE IEIVNIO.

IEiunium non solum ad carnem subijciendam spiritui, sed ad placandum etiam Deum, satisfaciendumq; ipsi pro peccatis, & Christi meritum nobis magis magisq;, quo scilicet amplius affligimur, & ei crucifixo conformamur, applicandum necessarium esse, Niniuitarum exemplum ostendit, & Catholici patres docent, dicente Chrysostomo in locum tertij capit. Matthæ. facite fructus dignos pœnitentiæ, delicijs & temulentia defluebas, ieiunio & aquæ potu vtrunque compensa. Et Bernard. in sermo. 1. Quadragesimæ: Non est magnum si ieiunet cum Christo, qui sessurus est ad mensam patris cum ipso: non magnum si compatiatur membrum capiti, cum quo & conglorificandũ est, cætera de hoc relinquimus in locum, in quo placuit his confitentibus de ieiunio exactius dicere.

2. Et exerceat etiam atq; perficiat, dicente Paulo, diuitibus huius seculi pręcipe diuites fieri in operib, bonis, ditescũt itaq; bene operãtes

3. Imo iuxta proprietatem & veritatem rerum, cũ nihil absurditatis habeat quod dicit peccatum compensari eleemosyna, vt oporteat secundum analogiam intelligi.

4. Pulchra ratiocinatio, ita dicam: Quid opus passione Christi si fides necessaria est, ꝙ si dicas, fide nos excipere passionis Christi meritũ, ita et nos dicimus, idem fieri bonis operibus, quibus illi crucifixo configuramur, est ergo passio Christi necessaria, quia per illam eleemosyna ęst efficax, & ab illa habemus, vt omnia bona opera agamus.

5. Imo, cur nõ passio Christi multis modis nobis applicari potest, certe ministerio euangelij annunciatur nobis vt credamus, sed sacramentis Christi exhibetur, & cunctis nostris bonis operibus aut de nouo suscipitur, aut susceptamagis & magis participaĩ, quid rogo ex hoc detrahiĩ prædicationi euãgelij?

1. Per se, sine gratia, verũ est, sed ex ea, cum producĩ, dignitaĩẽ delẽdi pecatum, & applicandi meritum Christi habet.

DE ELEEMOSYNA.

ELeemosynã diligenter commendamus, & hortamur ecclesiã, vt proximũ quisq; suum q̊quo officio potest adiuuet, ac charitatẽ suam r. testificetur. Sed quod alicubi dicitur: Eleemosynã delere pc̃tm̃, sicut aqua extinguit ignẽ, iuxta fidei 3. analogiã intelligimus. Quid eṁ 4. opus fuisset ad delẽda pc̃tã passione & morte Chr̃i filij dei, si pc̃tã delẽtur merito eleemosynę? Et qs 5. vsus esset ministerij euãgelij, si eleemosyna diuinitus fuisset ordinata, ꝓ organo q̃ applicaretur nobis meritum Christi. Quare, vt maneat Chr̃o suus honor inuiolatus, & ministerio euãgelij suus legitimus vsus, docemus eleemosynã sic delere pc̃tm̃, nõ ꝙ ꝑ se sit 1. dignũ opus, quo vel peccatum expietur, vel meritum Chri-

DE ELEEMOSYNA.

ELeemosynam scriptura & Catholica Ecclesia docet, primum redemptionem esse peccatorum, dicente Daniele: Peccata tua eleemosynis redime, & Tobia: Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat. Docet deinde, meritum esse æternæ vitę, dicente Christo: Sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus reddet tibi, & rursum: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, &c.

Non ergo (quod sæpe repetendum est, quia non piget adversarios fidei contrarium repetere) hæc bona opera vt fructus solum ad arborem sunt conferenda, sed vt prouentus ad arboris dominum, nec signa sunt solum & testimonia virtutum, sed augmenta etiam & profectus, & virtutum & meritorum.

2. Fructus, inquit, qui deũ promere mur, dicẽte Christo pater tuus reddet tibi.

3. Testificamur non tantum sed implemus etiam obedientiam, quam debemus diuinis præceptis, quare est ipsa eleemosyna obedientia illius præcepti: Date eleemosynam & non tantum signum.

4. Vt frequenter explicatum est, nihil alienum ab eo, nihil quod nõ virtute illius hoc habeat.

5. Fit etiam eleemosyna a pctõre, nec est ingrata Deo, si impetrandæ eius misericordiæ gratia fiat: Frange esurienti panem tuum, inquit propheta, tunc erumpet quasi mane lumen tuum & sanitas tua cicius orietur. Non ergo significat eleemosyna remissa esse peccata, sed desiderium saltem quod habemus, vt remittantur nobis, vel pietatem aliquam in deum vel in proximos.

6. Idem etiam de ipsa fide Paul. dicit, sed re vera verba hæc non probant, eleemosynã sine virtute charitatis factam sordere apud Deum, sed non sufficere ad salutẽ: Nihil, inquit, sum, sordet vero quando sinistra intentione fit.

Christi applicet̃, sed q̃ sit
opus & 2. fructus chari-
tatis erga proximũ, q̊ ope
3. testificamur fidẽ & obe
diẽtiã nostrã, q̃ debemus
deo, vbi aũt est fides ibi 4.
solus Chr̃s agnoscit̃ pctõ
rum expiator. Itaq; cũ ele
emosyna testificetur, suo
quodã mõ Chr̃m habitare
in pijs, 5. testificat̃ etiã eos
habere pctõrum remissio
nẽ. Nisi eñ eleemosyna sit
opus charitatis q̃ testifi-
cet̃ fidẽ in Chr̃m, tñ abest
vt significet hoĩem habere
pctõrum remissionem ꝑ-
pter Chr̃m, vt planè corã
deo sordeat 6. Si distribue
ro, inq̃t Paulus, oẽs facul
tates meas in cibos paupe
rum, charitatẽ aũt nõ ha-
buero, nihil mihi prodest.
Docemus igit̃ bona opa
necessario faciẽda, deum
orõne inuocandũ, pie ieiu
nandũ, & eleemosynã dã-
dam

Nec quod tribuitur fidei, ſcilicet meritum Chriſti nobis applicare, charitati auferendum eſt, cum fidei quæ per charitatem operatur, ſolum hoc conueniat, & quod fidei & charitati tribuit, non eſt auferendum alijs pijs operibus, quæ etiam charitatis & fidei ſunt opera, vt Paulus aperte docet 1. Corint. 13. Et ad Hebræos vndecimo.

Docet etiam Catholica fides, nihil hinc detrahi Chriſti meritis, aut Euangelio ſuum locum auferri, à Chriſto enim, ab eius meritis & virtute eſt in nobis, & fides quæ prædicatione Euangelij inſtruitur, & gratia qua eleemoſyna & reliqua bona opera fiant & efficacia ſint.

In agenda ergo pœnitentia, & cæteris Chriſtianæ vitæ operibus, Chriſto totum tribuit fides Catholica, & propter eũ tantum nobis contingere remiſſionem peccati, & meritum æternæ vitæ, & perſeuerantiam, à quo habemus vt hæc faciamus, ipſo dicente: Sine me nihil poteſtis facere, & ſicut palmes nõ poteſt ferre fructum à ſemetipſo, &c.

dam esse, vt fidē & charitatē nostrā 7. testificemur, & vocationi Dei obediamus. Sed in agenda vera pœnitentia, docemus remissionē pctōrum cōtingere nobis 8. tm̄ ꝓpter filium dei dn̄m nostrū Iesum Chr̄m ꝑ fidē, iuxta illud q̊d Petrus dicit: Huic omnes Prophetæ testimoniū ferunt, ꝙ remissionē pctōrum accipiat, ꝑ nomē eius 9. q̄squis crediderit in eū.

7. Et vt iustificemur etiam, aut proficiamus in iusticia, ideo de his operibus dicit dominus: Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus &c.

8. Verum est, sed non excluditur pœnitentia, & satisfactio, & reliqua quæ ab illa sunt.

9. Fide quæ per dilectionem operatur, vt Paul. explicauit, vbi reliqua bona opera, prout necessaria vel expedientia sunt, clauduntur, dicēte Pau: Charitas omnia credit.

DE EVCHARISTIA.

CRedimus & confitemur, Eucharistiā (sic enim libuit maioribus nostris cœnā dn̄icam vocare) esse sacramentū à Chr̄o ipso institutū, & vsum eius vsq; ad nouissimū huius seculi diem ecclesiæ cōmendatum esse. Sed qa aliud est substantia, aliud vsus eius, idcirco de his ordine dicemus.

De substantia Eucharistiæ sentimus & docemus, quòd verum corpus Christì & verus sanguis eius in Eucharistia 1. distribuatr: & refutamus eos q dicūt, panē & vinū Eucharistiæ

1. Amici addite, & reali ter contineat post consecrationē, etiam cum nō distribuitur, aut explicate aperte solum in distributione esse, nam cum multi hoc moueant hoc tempore, an perpetuo maneat corpus Christi, an tantum in distributione, confitenda est aperte fides, non sub inuolucris:

esse

DE EVCHARISTIA.

REDIT & confitetur Catholica Ecclesia, sacramentum Eucharistiæ à Christo domino institutum, consecratione, oblatione, & sumptione perfici: consecratio ad substantiam, quam illi vocant, oblatio & sumptio ad vsum pertinent.

Quia vero circa hæc tria diuersi sunt errores, quid circa singula Catholica fides teneat, est ordine dicendum. De consecratione credit Catholica Ecclesia, verbis illis mysticis à ministro, iuxta Christi institutionem prolatis, panem & vinum, sine quibus hoc sacramentum perfici non potest, ita in verum corpus & sanguinem Christi mutari, vt post consecrationem non amplius ibi sint panis & vinum, quòd veritas verborum Christi requirit, & antiqua semper docuit Ecclesia.

Credit etiam eadem fides, ex omnipotentia DEI potuisse in hoc sacramento simul substantiam panis & vini cum vero corpore Christi manere, sed id nequaquam esse posse, cum veritate verborum Christi, quare triplicem errorem hæc vera fides reijcit.

esse tantũ absentis corpo-
ris & sãguinis Chri signa.
Credimus etiã, oĩpotenti
am dei tantã esse, vt possit
in eucharistia substantiam
panis & vini, vel annihila
re, vel in corpus & sangui
nem Chri mutare. Sed cp
deus hanc suã absolutam
potentiã in eucharistia ex
erceat, non videtur esse. 2
certo verbo Dei traditum
& apparet veteri ecclesiæ
3. ignotum fuisse.

Sicut eñ cum Ezechie
le de vrbe Hierusalẽ, in la
tere descripta, dicit: Ista
est Hierusalẽ, nõ necesse
fuit, vt substantia lateris
mutaretur in substantiam
vrbis Hierusalem. Ita 1.
cum de pane dicitur: Hoc

2. Certum verbum est, hoc est corpus, hic est sanguis, & c' ita tota ecclesia, non dubium quin apostolorum traditione intelligente, esse s. in hoc sacramento vnam tantum demonstratam substantiam corporis s. Christi, quare eodẽ sensu semper intellexit, non esse ibi panem,

3. Adeo ignotum fuit, vt nunquam de hoc dubitatum fuerit, nõ esse panem post consecrationẽ mille integris annis, post quos, mox vt in dubium verti cœpit, tribus aut quatuor concilijs, consentiente tota Ecclesia, damnatum est, asserere esse in hoc sacramento panem, vide in assertione catholica.

1. Hic amici rursus expostulamus vobiscum, quod non aperte fidem vestram explicueris, certe cum in Ezechiele dicatur: ista est Hierusalem apertum est non de vera ciuitate, sed de figura tantũ eius dici, quod si ita intelligatis in præsenti: Hoc est corpus meum, non de vero corpore Christi, sed de figura quadam eius, quod vestra obscurius subindicare videntur. Redeatis, ad realem pręsentiã corporis Christi. Ad veritatem dicitis sacramenti sufficit, quod corpus Christi vere sit cum pane præsens, vbi verbum vere cuperemus magis explicatũ, substantialiter s. & realiter esse ibi corpus Christi, sed quia vere tantũ dicitis, & exemplum adducitis Ezechielis, timemus ne dicatis ita vere ibi esse corpus Christi, sicut in latere Hierusalem, non eñ false erat descripta sed vere, & superius iterum damnatis dicentes: Panem & vinum tantum esse absentis corporis & sanguinis Christi signa, nõ itaq; negatis signa esse sed negatis signa absentiũ rerũ, ita igit iuxta fidẽ vestrã, satis est vt sint signa rerũ præsentiũ, sicut ciuitas Hierusalẽ pręsens erat lateri. Quod si veram fidẽ tenetis, realiter & substãtialiter ibi esse corpus & sanguinem Christi, cur tam alienũ exemplum adducitis; nam primo cum

est

Primus est, manere panem & vinum post consecrationem. Secundus, corpus & sanguinem Christi esse tantum ibi vt in signo. Tertius denique, nō in hoc sacramento pmanere corpus & sanguinem Christi quàm diu permanent illę species, sed in distributione solum, nec post consecrationem, in scriptura aut patribus panis & vinum in sacramento nominantur, nisi secundum tropum & mysticam significationem, iuxta quam Christus dicitur verus panis, aut secundum quod species & figuræ illę res esse dicuntur, quarum sunt species, dicitur panis & vinum species illorum quæ ibi manent.

dicitur: hæc est Hierusalem, nō substantia lateris, aut aliud aliquid ostēdebatur, sed figura in eo descripta, vnde nulla opus erat ibi cōuersiōe. Secundo, esse illud nō reale aliquod significat, sed figuratiuum tantum quod vera fides in sacramento non admittit.

2. Exigit vt ante consecrationem sit verus panis, post cōsecrationem vero exigit vt iam non sit, qua cōsecratione mutatur, vt habes in catholica assertione.

3. Ibi nulla transmutatio significatur per verba sacramentalia, sed vsus tantum aquæ, hic vero apertū est mutationem significari.

1. At non materialem vel corporalem, sed illum qui dixit: ego sum panis viuus, & pater meus dat vobis panem de cœlo verum, nam si ibi est panis, est ne illud etiam corpus Christi? nam Paulus dicit eo loco, nos corpus Christi edere, quod si panis est corpus Christi, oportet vnionem fieri, qualis in incarnatione creditur, vt sicut deus est homo, ita Christus sit panis ille materialis, & contra ille panis Christus, q̄ non putamus catholicas aures passuras, nō [illegible] quam corpus Christi, et verum sit illud, hoc est corpus meum.

est corpus meū, non est necesse vt substantiā panis mutetur in substantiā corporis Chri, sed ad veritatē sacramenti sufficit, q̄ corpus Chri vere sit cū pane p̄sens, atq; adeo 2. necessitas ipsa veritatis sacramenti exigere videtur, vt cū vera p̄sentia corporis Chri, verus panis maneat. Nā quēadmodū ad veritatē sacramenti baptismi necessariū est, vt in vsu eius aqua sit, & maneat 3. vera aqua, ita necessariū est in cœna dn̄ica, vt panis in vsu eius sit, & maneat verus panis, cū mutata panis substantia non constaret veritas sacramenti. Vnde & Paulus, & veteres Ecclesiastici scriptores, panem Eucharistiæ etiam post consecrationem 1. panem vocant.

1. Cor

Lucæ uicesimosecundo, & apud alios Euangelistas & Paulum.

Accepto pane dedit dicens: Hoc est corpus meum. Similiter & calicem, &c. Vbi quid demonstratur nobis illis verbis: Hoc &c. Si bene consideretur, necessario probat ibi non esse substantiam aliam quàm corpus Christi, tota Ecclesia ita sentiente, cuius sensus sufficiant nunc duo fide digni testes.

Ambrosius libro quarto de Sanctis, capit. quarto.

Tu forte dicis, meus panis est vsitatus, sed panis iste panis est ante verba sacramentorum, vbi accessit consecratio, de pane fit caro Christi. Et rursum: Si ergo tãta vis est in sermõe domini Iesu, vt inciperent esse quæ non erant, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud conuertantur? Vbi obserua, quod in aliud dicit conuerti, quod hic astruimus, quod vero dicit esse quæ erant, quis Lanfrancus Cantuariensis Ambrosij nolit esse, nec in libris Ambrosij tale reperiri verbum, intelligatur tamẽ ideo dicta, quia manent in aliud mutata. Illud constat certo Ambrosium aperte docere conuersionem panis in corpus Christi, & in alijs locis, & libro de his qui initiantur mysterijs: Probemus ait, nõ hoc esse quod natura creauit, sed quod benedictio consecrauit, nec id docet, vt sensum suum, sed totius Ecclesiæ.

1. Dupliciter constat hoc intelligi primum vt panem vocet species illas, quæ vera signa sunt panis, sicut figura dicitur figuratum. Secundo, vt panem vocet, non materialē sed spiritualem, Christum videlicet ipsum, qui ita se vocat, vnde non, inquit ille de pane edat, sed de pane illo, cœlesti s. & postea panē & calicem domini, vocat non absolute panem & calicem.

2. Quod panem vocat, constat vere ad species panis referendum, secundum tropum illum quo figura dicitur res figurata, alioqui Augu. non asserit vnionem inter corpus Christi & panem, qualem inter humanam naturam & verbum. Potest & intelligi panis est corpus Christi, cœlestis s. ita ipse Aug. de verbis dñi, sermõe 11. inquit: Quis est panis de regno Dei, nisi qui dicit: ego sum panis viuus, nolite parare fauces, sed cor. Ecce credimus in Christum cũ fide accipimus, nam in accipiendo nouimus, quid accipimus: modicum accipimus. & in corde saginamur, non ergo quod videtur, sed quod creditur pascit, quod si aptius vis cognoscere, quē panē Aug. intelligit, vnde eodem loco, sermone 28. vbi exponens panem nostrum quotidianum, de sacramento hoc ita loquitur: cum de sacramentis tractarem, dixi vobis, quod ante verba Christi, quod offertur, panis dicatur, vbi verba Christi deprompta fuerint, iam non panis dicitur: Deinde quærit, quare ergo in oratione dominica panis quotidianus dicatur? Respondet panem quidem dicit sed ἐπιούσιον .i. supersubstantialē, non iste panis qui vadit in corpus, sed ille panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ fulcit substantiam, ecce de quo pane dicit August. panis est corpus Christi.

1. ad Corinth. 11.

Probet seipsum homo & sic de 1. pane illo edat, &c. & quicunque manducauerit panem hunc, & biberit calicem domini indigne &c.

August. in sermo. ad infantes.

Quod vidistis, panis est & calix, quod vobis etiam oculi vestri renunciant, Quod autem fides vestra postulat instruenda, 2. Panis, est corpus Christi, calix, sanguis.

Quòd

Eusebius Emissenus apud Gratianum de consecratione distinctione 2, capit. Quia corpus.

Recedat omne infidelitatis ambiguum, quoniam quidem qui autor est muneris, ipse est etiam testis veritatis, nam inuisibilis sacerdos, visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbi secreta potestate conuertit, dicens: Accipite & comedite, hoc est corpus meum, &c.

Haec denique fides totis mille annis in Ecclesia absq; ambiguitate inuiolata permansit, eodem tenore consentientibus patribus, ibi realiter esse corpus Christi, & nullam aliam substantiam, idq; ex ipsis demonstratiuis verbis, Hoc &c. colligentibus, quae vnam tantum demonstratam substantiam ostendunt ibi esse. Vndecum primum coepit in Ecclesia sub Leone nono, Victore secundo, & Nicolao etiam secundo, post integros mille annos à Berengario Archidiacono Andeganensi in dubium vocari, & negari veritas corporis Christi in sacramento, simul etiam panem & vinum ibi esse asseruit, duo enim haec semper in opinione omnium sese consequuntur, veritas corporis Christi & absentia panis, & è contra, praesentia realis panis, & figura tantum corporis Christi, & vtrũque multis Concilijs sub tribus illis Pontificibus damnatum est, iuxta fidem totius temporis praecedentis, quae certa semper fuerunt in Ecclesia, videantur de his Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi, Bertranni & Pascalis opuscula, vbi huius fidei certissima sunt testimonia.

Quòd autem ad Eucharistię vsum attinet, primũ etsi non negamus, quin totus Christus, tam pane q̃ vino Eucharistiæ 1. dispensetur, tñ docemus, vsum vtriusq; partis debere 2. vniuersæ ecclesiæ cõmunem esse. Manifestũ enĩ est, ꝙ Christus ipse nihil periculis, quæ postea humana superstitione excogitata sunt, aut aliĵs cõmentis deterritus, tradiderit Ecclesiæ vtramque partem vtendam.

Manifestũ etiam est, ꝙ vetus 4. ecclesia vsa sit vtraq; parte multis annis, & testantur aliq̃t scriptores, ꝑspicue eos, q̃ solum panem accipiunt, non accipere plenum sacramentum

1. De vsu quidem recte dicitur, cuperemus tamen realem existẽtiam eos aliquando explicasse.

2. Si singulis ecclesiæ mẽbris vultis esse cõmune, idque necessarium ad salutem singulorum, probandũ est autoritate & ratione certa, nam nos commune dicimus Ecclesiæ, ꝙ etsi nõ singulis quibusdam tamen eius membris conuenit, & per eos redundat vtilitas in alios, quod in vsu Eucharistiæ agnoscimus.

3. Fatemur, tradidit, sed ad vsum vtriusque partis ecclesiam sic obligasse, vt quilibet teneatur ita sumere, ecclesia nunquam sensit, vt in assertione catholica est, sensus aũt eius, est Vere sensus Christi, quod igitur rationes, quibus ecclesiæ visum est populum altera specie debere contentum esse, commenta & humana superstitione excogitata dicunt, non caret contumelia, certe nimium sibi tribuunt, qui in re dubia & consensu sapientũ, in hanc partem definita, sensum suum tanti faciunt, vt aliorum commenta esse dicant.

4. Eadem Ecclesia sub vna specie sæpe vsa est, pro infirmis maxime, quo ostenditur nunquam vtramq; speciem omnibus sumentibus putasse necessariam.

Aduersarij nihil hic antiquitatis ecclesiæ adducunt, sed simpliciter aiunt, sumptionem vtriusq; speciei, multis annis seruatam in ecclesia, & necessariam esse, veteris & veræ ecclesiæ, sed vt aduertant & ipsi & Catholici, non temere in ecclesia iam definitum, non esse necessarium, & ideo propter pericula nõ permittenda toti populo, sufficiat hic, duo antiquitatis fide digna testimonia adferre, primum ex concilio Nicæno, vbi capit. xiiij. ita dicitur. Peruenit ad sanctam conciliũ, quod in quibusdam locis & ciuitatibus, præsbyteris diaconi sacramẽta porrigant, & statim hoc dãnans, inquit, hoc neq; regula neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, hs qui offerunt, sacramenta porrigant. Vbi obiter etiam vide oblationem sacrificij in concilio Nicæno affirmari, iam sequitur: Sed illud innotuit, quod quidam diaconi ante Episcopos sumunt sacramenta, hæc ergo omnia amputentur, & accipiant secundum ordinẽ post præsbyteros, ab episcopo vel præsbyteros, sacram communionem, quod si non fuerit in præsenti vel episcopus vel præsbyter, tunc ipsa proferant & edant. Vide itaque tempore Nicæni concilij seruatam eucharistiam, & quidem sub altera specie tantum, quod ratio postulat, nec enim species vini in aliquot præcipue dies seruari posset sine periculo, cuius rei etiam ipsi aduersarij testes sunt, qui vel ex hoc quod vtrãque speciẽ necessariam putant, aut

De sumptione vero quam vsum illi vocant, tenet Catholica Ecclesia, non celebrãdum esse hoc sacramentum sine vtriusq; speciei sumptione, vt seruetur Christi præceptum, hoc facite in meam commemorationem, & integritas sacramenti.

Sed vtriusq; speciei sumptionem ab omnibus, post integram sacramenti celebrationem, accedentibus, siue tunc cum celebratur, siue postea, ad integritatem sacramẽti, ex ipsa eius natura, & Ecclesię antiquæ consensu, constat non esse necessariam, nec præceptũ aliquod, omni sumenti, vt vtramque accipiat speciem, in scriptura esse, nec in consuetudine Ecclesiæ, vera fides agnoscit: sed sunt certa testimonia, quibus ostẽditur, diuersas de hoc fuisse consuetudines, vnã tamen hanc constantem semper fidem, non vtramq; speciem necessario sumendam esse ab omni communicante.

Qui ergo sentiunt, vtriusque speciei sumptionem omnibus

5. Fatemur hoc, sed accipit plenū & totum Christū, nā quia sacramentaliter accipere, est sub ipsis speciebus sacramentalibus accipere, qui vtramq; non accipit, non plenū sacramentum sacramentaliter accipit, & ideo in celebratione sacramenti, vbi integritas requiritur sacramentalis, vtrumq; necessario est sumendum; peracta vero celebratione, & integre consecrato sacramēto, sicut non potest probare, necessariū esse vt ab alio sumatur, ita nec probare potest, sumendum sub vtraque specie, & perspicua sunt testimonia, quod antiqua ecclesia ita sensit.

6. Nec probatum est, esse Christi institutum, nec ritum perpetuum veræ ecclesiæ, sed potius contrarium, vt habes in catholica assertiōe.

7. Ritus quos ita necessarios credidit, aut fidei consonos, eodē gradu tenemus, qui vero pro tēporum diuersitate diuersimode seruati sunt, vel secundum aliquam temporalem rationem, quia agnoscimus eós non vt necessarios fuisse seruatos, asserimus mutari posse ab eadem ecclesia, cum ita expedire iudicauerit. Ritus antiquæ Ecclesiæ fuit, vt abstinerent gentes a sanguine & suffocato, sed non dubitamus ritē iam abrogatum, ita communio vtriusque speciei non semper habitā fuit necessaria.

tū 5. sacramentaliter, (sic eīn loquuntur) & diuisio nem vnius eiusdemq; mysterij, sine grādi sacrilegio fieri non posse.

Quare sentimus, vsum vtriusq; partis esse vere catholicum & Apostolicū, nec licere vlli hoī, hanc Christi institutionem, & tam diuturnum veteris & veræ Ecclesiæ ritum, pro sua libidine mutare, & laicis vt vocant, alteram partem Eucharistiæ auferre.

Ac mirandum est, quòd hi qui profitentur se ritus 7. veteris Ecclesiæ propugnare, tam procul hac in parte à veteri ecclesia recedant. Deinde cum sacrificij nomen latissime pateat, ac generaliter significet sacrum cultum; libenter concedimus verum & legitimum vsum Eucharistiæ

nulla ratione seruari volunt, sed celebrari etiam cœnam quoties infirmus communicandus est, seruabatur itaq; sub altera specie, & ea tantum sumi permittebatur a diaconis in absentia sacerdotum, proferant, inquit, & edant, quare concilium Nicænum non dicit hunc esse abusum, vt seruetur sacramentum, cū non nisi vna species seruari possit, nec solum non repræhendit, sed concedit vnius speciei sumptionem. Sic & secundum non minus apertum sit solius Ambrosij testimoniū, is in oratione funebri Satiri fratris sui, illum commendat, quod in naufragio cōstitutus petierit fidelium sacramentum, & in orario ligari fecit, & orarium inuoluit in collo, atque ita se deiecit in mare, non requirens, inquit, tabulam, cui supernatans iuuaretur, deniq; quod a tempestate liberatus, sacramētū ipsum quod inuolutum orario] gestabat, nō nisi a catholico episcopo, & qui cum Romana Ecclesia consentiret, suscipere voluit, quod demum, inquit, vbi primum copia fuit, suscipere non distulit, itaque hic vna tātū specie vti potuit, nec detestatus est hoc Ambros. tanquam contra Christi institutum, sed laudat potius fratris fidem, et ostendit vnius speciei sumptionē, nec nouam tūc, nec insolitam fuisse, non itaq; tam facile putent aduersarij hoc esse in Ecclesia decretum, quin prius antiquitatis sensus fuerit cognitus.

necessariam esse, ex institutione Christi, & Catholico atq; Apostolico vsu, nec alicui licere eam mutare, toti Ecclesiæ aperte repugnant.

De oblatione similiter credit vera fides, hoc sacramentum non tantum cultum Dei, sed peculiariter & proprie sacrificium esse vniuersale Christianorum omnium, vbi ita commemoramus vnicam illam & cruentam oblationem, quam Christus patri obtulit in cruce, vt etiam eandem eius institutione & præcepto, incruente quidem, sed veraciter offerat tota Ecclesia patri, qua oblatione meritū passionis Christi applicatur, non tantum his qui sumunt sacramētum, sed his etiam qui offerunt, vel pro quibus offertur, modo illi capaces sint.

Huic ergo perfectioni sacramenti, quæ his tribus peragitur, sacras lectiones & precationes pias, & ornatum valorum & vestiū, aliasq; cæremonias

ſtiæ poſſe hoc 1. modo ſacrificium dici, etſi Euchariſtia iuxta inſtitutionem Chriſti ita celebratur, vt in ea adnuncietur mors Chriſti, & 2. diſpenſetur Eccleſiæ ſacramẽtum corporis & ſanguinis Chr̃i, recte vocatur applicatio meriti paſſionis Chriſti, 3. his videlicet, qui ſacramentum ſumunt.

Nec damnandæ ſunt piæ lectiones & præcationes, quæ conſecrationem vt vocant & 4. diſpenſationem Euchariſtiæ præcedere & ſequi ſolent.

Sed interea non licet nobis errores, qui ad hoc ſacrum, imperitia magis priuatorum hoĩm, quã legitimo cõſenſu veræ catholicę eccleſię, acceſſerũt, diſſimulare & approbare.

Vnus

1. Nos vero proprie & vere cum eccleſia catholica ſacrificium dicimus in quo videlicet (licet incruente) offerimus Chriſtum patri.

2. Cur ſi ab vno tantum ſuſcipiat, non ſufficiet ad inſtitutionem Chriſti ſeruandam, ſed illum forte dicetis perſonam tenere eccleſiæ. Ita enim alicui diſpenſandum eſſe ſacramentum, & non toti eccleſiæ, videmini aſſerere, ſed cur non ſatis erit vt ſacerdos ipſe ſumat?

3. Imo his etiam, qui offerunt, vel pro quibus offertur, vt in catholica aſſertione habes.

4. Non tantum conſecratio & diſpenſatio, ſed oblatio etiam fit in celebratione huius ſacramenti, cuius nolunt meminiſſe iſti confitentes.

nias & ritus superaddidit Ecclesia, quorum quædam accepta sunt ab ipsis Apostolis, aut plenarijs concilijs, quę videlicet p̃ totum orbem seruat Ecclesia, alia vero ab Episcopis, & alijs particularibus prælatis suis Ecclesijs superaddita consone ad scripturam & traditiones. Quare nulli inferiorum licet pro sua libidine quicq̃ illorum mutare, maxime secularibus potẽstatibus, sine schismatis periculo.

Sed quia circa hæc, imperitia quorundam & aliorum negligẽtia, abusus aliquos irrepsisse fatemur, non propterea nouatorum nimium zelum, quo erroris damnant & hæreseos, quæ aut mala non sunt, aut certe multo minora, probare possumus, sed magis quàm ipsi nostra cogimur eorum reijcere. Quòd ergo errorem dicunt, quòd vnus legat verba cœnæ & consecret, & idem solus sibi sumat, quasi propterea communis cultus Ecclesiæ priuatus fiat, & vt minimum necessarium esse alium aliquem cui sacramentum dispensetur, vanum est, nullam habet autoritatem, imo contrarium ex vsu ipso Ecclesiæ manifeste cõuincitur, qui diuersus fuit & varius, & pro diuersitate temporum mutatus, quo ostenditur nihil in hoc esse ex institutione aut præcepto Christi, sed ad frequentem cõmunionem exhortabantur patres fideles omnes, propter salutem suam, non autem sacramenti perfectionem.

X Concilij

1. Si vnus nomine ecclesiæ agat, & iuxta eius ordinationem, quare nō erit communis actio, etiāsi nō adsit ecclesia, aut quare ecclesia congreganda est, quoties aliquid eius nomine fieri debet? Paulus absens etiam a Corinthijs dicit, congregatis vobis & meo spiritu cum virtute domini Iesu, ita etiam minister ecclesiæ, spiritu congregatus est cum tota ecclesia, & totam habet præsentem in officio missæ, vt ex arcanis precibus patet.

2. Si vnus solus, suscipiendæ tenet personam Ecclesiæ, cur non & ipse minister: qui ex persona Christi, & vices eius gerens, consecrat, sumere poterit in persona ecclesię, vt mediator ille sacerdos vtriusque agat causam, atque omnem ecclesiam adiuuet, non solum orationibus & oblationibus, sed etiam sumptione ipsa, se perficiens, qui membrum ecclesiæ est.

3. Si ex hoc Christi opere colligitis necessitatem ita faciendi, toti igitur præsenti ecclesiæ semper est dispensandum sacramentum, quod cum ipsi non asseratis, permittitur etiam catholicæ ecclesiæ, hæc exempla Christi imitari, prout iudicat filijs suis conuenire.

Vnus error est, ꝙ ex cultu q debet ecclesiæ esse cōmunis, fiat priuata vnius
1. sacrificuli actio, qui vt solus sibi legit verba cœnę dominicæ, ita etiam solus panem & vinum sumit.

Nam Christus instituit Eucharistiā nō vt esset priuata vnius actio, sed vt esset ecclesiæ communio, itaq; ad rectam Eucharistiæ actionē requiruntur ad minus duo, videlicet minister Eucharistię benedicens, & is, 2. cui Eucharistiæ sacramentum dispēsetur. Cum eñ Christus hoc sacramentū institueret, non ipse solus vescebatur, sed dispensabat ecclesiæ 3. suæ, quam tum prę sentem habebat: Accipite, inquiens, manducate &c. Et bibite ex hoc oēs &c.

Hoc Chr̄i institutum,

4. ve-

Concilium Agathense capit. quadragesimoseptimo & de consecrat, distinction. 1. capit. Missas, & capit. 18. & 2. dist. cap. Seculares.

Missas die dominico secularibus totas audire speciali ordine præcipimus, ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat.

Seculares qui in natali domini, Pascha, Penthecoste nō communicauerint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur. Vide quòd pręcipiuntur omni die dominico audire Missam, nullus vero pręcipitur communicare, nisi illis tribus diebus, & hoc quidem ante annos mille in Ecclesia statuebatur, non ergo putabatur necessarium, vt alicui dispensaretur sacramentum.

4. Libenter hoc a vobis audimus, agnoscite veterem illam & veram ecclesiam, & satis est nobis, illam enim sequimur, audiemus vero libenter quibus testibus illius probatis sensum.

5. Anacletum agnoscimus legitimum testem consuetudinis ecclesię sed expendite testimonium eius, ita igitur inquit: Episcopus deo sacrificans testes secum habeat, & plures quam alius sacerdos, in solenniori bus quippe diebus septem aut quinque aut tres diaconos, qui eius oculi dicuntur, & subdiaconos reliquosque ministros secum habeat, qui sacris induti vestimentis in frõte & a tergo, presbyteri e regione, dextera leuaque, contrito corde & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum a maleuolis hominibus, & sensum eius præbeant sacrificio, peracta autem consecratione omnes cõmunicent. Vbi primo aduertendũ hoc ad omnes ministros tantum referendum esse. Secundo hanc esse legem de solemniori ritu celebrandi, in solemnioribus, inquit, diebus, in quo certum est multa mutata esse ab ecclesia, & quotidie mutari posse, nihil ergo hic quod ad necessitatem sacramenti, vel præcepti immutabilis pertineat est, sed ritus est & cęremoniæ.

1. Agnoscimus & hoc sanctorum Episcoporum catholicorum concilium, in eo vero non hi qui non cõmunicant sacramento excommunicantur, sed qui auersantur sanctam assumptionem dominici sacramenti, secundum aliquam propriam disciplinam, & hos constat hæreticos & schismaticos esse.

4. vetus & vera catholica ecclesia, tam sęueriter obseruauit, vt eos q̃ in hoc sacro præsentes non cõmunicarẽt, excõmunicauerit.

5. *Anacletus in* 1. *Epist.*

Peracta consecratione omnes cõmunicent, q̃ noluerint Ecclesiasticis carere liminibus, & addit: sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia.

1. *Concilium Antiochenum capi.* 2.

Omnes q̃ ingrediuntur ecclesiam Dei, & sacras scripturas audiunt, nõ autem cum populo in orõne cõmunicant, & auersantur sanctam assumptionẽ dñici sacramenti, secundum aliquam propriam disciplinam, hos ab ecclesia abijci oportet.

2. *Dionysi. de Ecclesiast. Hierarchia*

Pon-

Fabianus de consecrat. distinction. secunda capit. Etsi non frequenter.

Etsi non frequenter, saltem in anno ter homines communicent, in Pascha, Pentecoste, & Natali domini, inter eiusdem decreta & hoc etiam habetur: decernimus, vt in omnibus dominicis diebus, oblatio ab omnibus viris & mulieribus fiat, tam pânis quàm vini, vbi aperte de missa loquitur. Idem igitur hic Pontifex multo antiquior illo concilio statuit, quo colligitur, quòd si aliquando ab omnibus astantibus, aut à pluribus communicatum est, nunquam tamen iudicatum est ab Ecclesia necessarium, nec id multo tempore fuisse.

Igitur qui arbitrantur necessarium esse, abrogare priuatas Missas, contra omnem antiquitatem Ecclesiæ loquuntur, nec bene consulunt Ecclesiæ, nec certe id assererent, si agnoscerent veritatem sacrificij, & vtilitatem ex eo, & ex orationibus Ecclesiæ, quæ omnia, quanquam ab vno fiant, cum tamen totius Ecclesiæ nomine aguntur: Missa communis est totius Ecclesiæ actio. Illud fatemur, non sine abusu esse, nec consuetudine aliqua excusari, quòd nullo præsente, nec respondente, aut audiente, sacerdos peragat officium missæ. Stat Soteris Pontificis decretum Consecrat. distinction. prima capit. Hoc quoque, statuens, vt non nisi duobus præsentibus & respondentibus celebretur missa, & ad minus requiritur vnus, qui locum tenet totius Ecclesiæ, vt omittamus interim obliuiões quæ accidere possunt sacerdoti, & alia propter quæ merito sit obseruandum.

Pontifex cum diuina munera laude prosecutus fuerit sacrosancta & augustima mysteria conficit, & quæ ante laudauerat, venerandis operta atque abdita signis, in cõspectum agit, diuinaque munera reuerenter ostendens, ad sacram illorum cõmunionem & ipse cõuertitur, & reliquos vt cõmunicent hortatur, sumpta 3. denique atque omnibus tradita cõmunione diuina, gratias referens, finem mysterijs imponit.

Arbitramur itaque necessarium esse, vt ad conseruandam in celebratione Eucharistiæ institutionem Christi, & ad sectandum exemplum veteris ac veræ catholicę ecclesiæ, 4. abrogentur priuatæ sacrificulorum missæ, resti-

2. Hic absque dubitatione Dion. dicunt autorem de Ecclesiast. Hier. Alibi ponũt sub dubio, quem dicũt scripsisse ritus ab apostolis, nos vero cum antiquis patribus & ecclesia fatemur, Dionys. illos libros esse, iam quid afferat audiamus.

3. Ibi similiter de ministris tantũ mentio præcessit, quare de his forte tantum intelligendum, aut certe quod mos ipse loquendi satis ostendit, olbus qui cõmunicarunt, non enim prius gratias refert, & finem imponit mysterijs, quã omnes cõmunicauerint, non quod nullum non communicet, sed quod omnes qui ad id parati sunt prius communicant, sicut August. aliquando dicit de vno tantũ vnius ciuitatis magistro dici posse, hic docet omnes pueros.

4. Certe nulla autoritate aut ratione, nullo fructu ecclesiæ. Cur si solus sacerdos in pago paratus sit cõmunicare, auferetur ab eo celebrandi facultas, vbi & pro ecclesia orat, & non dubium, quin eius nomine oratiões & oblatio accepta sit deo, cur ergo his omnibus priuabitur ecclesia? Certe qui agnoscunt sacrificium missæ & eius vtilitatem, nolunt ea priuari ecclesiam, mõ nõ indecenter & inordinate fiat, sed seruentur quę ad hoc ecclesia seruanda constituit.

Maior etiam error eſt illorum qui reprehendunt, quòd Eucharistia vt sacrificium semper in Ecclesia pro viuorum & defunctorum peccatis offeratur, atque ad impetranda alia spiritualia & corporalia beneficia, hæc enim vera fides eſt Ecclesiæ, satis indicata à Christo domino dicente: Hoc facite in meam commemorationem, cum præcessisset, non tantum de cõsecratione sed etiam de oblatione mentio: Hoc eſt (inquit) corpus quod pro vobis tradetur, & sanguis qui pro vobis effundetur, & postea: Hoc facite.

Quod ergo hic indicatum eſt, tota Ecclesia explicatius multo intellexit, non dubium quin ab Apostolis & plenarijs concilijs accipiens, cum hæc fides in omnibus totius orbis Ecclesijs semper fuerit. Etsi enim certo credamus oblationem Christi in cruce fuisse cõpletam, nec opus esse iam alia, q̃m tñ nos q̃tidie peccamus, & quatenus peccamus illius oblatiõis nos priuamus fructu, necesse eſt eandẽ semper nõ aliam offerri in Ecclesia, ipsumq́; Christum eiusque merita præsentari patri pro reconciliatione consequenda, & perseuerantia alijsq́; ad salutem necessarijs, sicut necesse habemus reconciliari patri, & eius inuenire gratiam, non certe alio merito, nec propitiatione quàm filij eius. Quod igitur CHRISTVS iubet, & veteres scriptores dicunt: Eucharistiam sacrificium esse, peruerse exponitur ab his qui dicunt, esse tantum commemorationem & prædicationem eius quod Christus in cruce peregit sacrificij Et re vera commemoratio illius sacrificij coram Deo & repræsentatio.

Concili-

restituatur publica cœnæ dominicæ communio.

Alius error est, quòd Eucharistia sit tale sacrificium, quod debeat iugiter in Ecclesia ad 1. expianda peccata viuorũ & mortuorum, & pro impetrandis alijs beneficijs tam corporalibus quàm spiritualibus, offerri.

Hic error manifeste pugnat cum euangelio Christi; quod testificatur Christũ vna 2. oblatione, semel tantũ facta, consummasse in sempiternũ sanctificatos. Et quia Christus passiõe ac morte sua impetrauit nobis remissionem pctõrum, quę & nobis per Euangelion in nouo testamẽto adnũciatur, idcirco nõ 3. licet amplius pro peccato sacrificare. Dicit enĩ Epistola ad Hebræ.

1. Hoc omnis antiqua ecclesia fatetur, quia enim quotidie peccamus, quotidie egemus expiari a peccatis, & quia quotidie periclitamur, quotidie nobis Dei beneficia impetranda sunt, quod maxime facimus sistentes Christum patri, & eius merita coram eo offerẽtes, vt propterea nobis placetur.

2. Nec nos post illam aliam offerimus, illam agnoscimus consummatam in acceptione diuina, & sufficere pro peccatis omnibus, sed quia nos post illam peccamus quotidie, eius necesse est q̃tidie de nouo participes fieri, quod hac oblatione contendimus.

3. Certe nec licet amplius peccare, verum quia illicita facimus, & nõ obstante passionis Christi efficacia peccamus, & ipsam quãtũ in nobis est euacuamus in nobis ipsis, cur postea nõ licebit pœnitere, flere pctã, ieiunare? Cur nõ ipsi passioni Christi qua nos frustrauimus peccantes rursum vniri? Cur non patri filium sistere in hoc sacramento?

Concilium Ephesinum in epistol. ad Nestorium.

Adnunciantes enim secundum carnem mortem vnigeniti filij Dei, &c. incruentam celebramus in Ecclesijs sacrificij seruitutem, sequitur autem aperte de hoc sacramento, cum statim de sumptione addat: Sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus.

Alexander primus in epistola prima ad omnes Orthodox.

Ipsa veritas nos instruit calicem & panem in sacramento offerre, quando ait: Accepit Iesus panem, &c. Et post parum: nihil enim in sacrificijs maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est, sed hæc omnes præcellit, & paulo ante: crimina, inquit, & peccata, oblatis his domino sacrificijs, delentur.

Hebræ. Vbi eſt pc̃tõrum remiſſio, iam nõ eſt 4. oblatio pro peccato.

Namq; Chriſtus dicit: Hoc facite in mei commemoratione, nõ iubet corpus & ſanguinẽ ſuum in 5. cœna Deo, ſed eccleſiæ offerre, vt eccleſia edẽdo corpus & bibendo ſanguinẽ Chr̃i, ac p̃dicando beneficiũ mortis eius, admoneatur de 6. ea corporis & ſanguinis Chr̃i oblatione, q̃ ſemel tm̃ in cruce, in expiationẽ pc̃tõrum facta eſt, ſic em̃ Paulus hoc dictũ Chr̃i interpretatur, q̃tieſcunq;, inqt, manducabitis (nõ 7. ait obtuleritis) panẽ hunc, & bibetis calicem, mortem domini 8. prædicate donec veniat.

Ac fatemur qdem, q; veteres Eccleſiaſtici ſcriptores vocauerint Eucha

riſti-

4. Oblatio ſecunda, ſiue alia dicitur non neceſſaria, vt ad Heb. 10. inquit Chry. nos vero non aliud offerimus quã ipſum quod ille obtulit.

5. Ita vobis videtur, ſed neq; contextus, neq; patres ita intelligunt, ipſe Chriſtus ſe obtulit patri, & hac commemorata oblatione dixit: hoc facite in meam commemorationẽ.

6. Cur non vt efficiatur magis magiſq; particeps? cur non vt patri ſua deuotione & fide offerat Chriſtum? nec em̃ quod offertur aliud eſt quã quod in paſſione, & opus ipſum atque deuotio offerentium, non aliunde virtutem habet, quam ab ipſo Chriſto, qui in omni opere pro eccleſia tanquam caput operatur.

7. Non propterea negat offerri, nã & nos fatemur non eſſe peragendũ hoc myſterium, nec offerendum ſacrificium, niſi vt ſumatur, vt Pau. inquit: Nonne qui immolant hoſtias participes ſunt altaris? ſed quia ſumitur aliquando ſine oblatione, vt ab infirmis, & alĳs poſt celebrationem accedentibus, etiam tũc dicit Paulus mortem Chriſti annũciari, quia in memoriam mortis eius ſumitur.

Innumera sunt patrum apertissima, de hoc sacrificio oblatione & fructu eius, testimonia, videatur interim Epistol. viij. Cypriani libro secundo: Vbi multa de hoc, & inter caetera ita inquit: Nam si Iesus Christus dominus & Deus noster, ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem praecepit, ille sacerdos vice Christi fungitur, qui quod Christus praecepit, imitatur, & sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, &c. si sic incipiat offerre, secundũ quod ipsum Christum videat obtulisse. Nec omittendus Augustinus in decimo de Ciuitate Dei, vbi capit. tertio quarto & qnto, de ratione sacrificij diligenter disputans, capit. sexto, opera misericordiae sacrificia esse docet, & tandem totam congregationem societatemq; sanctorum, verum esse sacrificium, & vniuersale Christianorum, quod Christus sumpsit cum se offerret in cruce, tanquam caput etiam obtulit, vltimo addit hęc verba, quod sacramento altaris fidelibus noto frequentat Ecclesia, vbi ei ostenditur, quòd in ea oblatione quam offert ipsa offeratur.

Qua oblatione non dubitamus propitiationem & meritum Christi applicari viuis & mortuis, quare maior est error asserentium, sola praedicatione Euangelij & dispensatione sacramentorum applicari meritum Christi nobis, nam vt dictum est, omni Christiano opere ex gratia s. prodeunte applicatur nobis meritum passionis Christi, & haec oblatio dispensatio etiam est sacramenti.

ristiã sacrificiũ & oblationem, sed se ipsi exponunt, ꝙ noĩe sacrificij intelligãt 1. memoriã, adnunciationẽ, seu p̃dicationem sacrificij, q̃d Christus semel in cruce peregit, sicut & memoriam Paschæ & Pẽthecostes vocant Pascha & Penthecosten. Alius error est, ꝙ nonnulli sentiunt oblationẽ (quã ita vocant) eucharistiæ, non esse qdem per se propitiationem pro pc̃tis, 2. applicare aũt propitiationem & meritũ Chr̃i viuis ac mortuis. Sed iam demonstratum est, ꝙ eucharistia 3. proprie non sit oblatio sed sic vocetur, ꝙ sit memoria oblationis semel in cruce factæ, deinde applicatio meriti Chr̃i, nõ fit alio externo organo, quàm p̃dicatione euangelij Christi, & 4. dispensatione eorũ sacramentorũ, q̃ Christus in hunc vsum instituit, & meritũ Christi oblatum & applicatum, non 5. recipitur nisi fide.

1. Memoriam seu prædicationem factam populo siue faciendam nõ dicunt, sed memoriam coram patre, vnde dicunt nos quotidie offerre debere.

2. Ita omnino dicimus, & propterea, quia meritum Christi applicãt viuis & defunctis, merito hac oblatione propiciatur Deus peccatis.

3. Imo nũquam hoc ꝓbatum est, commemorationem vocant patres oblationes non coram populo tantum, vt vos estis interpraetati, sed etiam coram Deo, & hæc est vera ratio sacrificij.

4. Primum oblatio dici potest dispensatio sacramenti, cum enim Christus iusserit offerre hoc sacrificium, & sumi (vt probatũ est) verũ que pertinet ad dispensationem, deinde nulla rõe ꝓbatur orõne meritũ Christi non applicari & deuotione fidelium, vel ipsis qui per se hoc orant, aut alijs ꝓ quibus hoc petũt, multo magis orationibus ecclesiæ.

5. Fide & operibus eius, vt martyrio suscepto pro Christo, ita & alijs operibus, quibus ei configuramur, & deuotione ipsa, sed hæc omnia & reliqua pia opera fidei sunt.

Præ-

Nulla igitur scripturæ autoritate aut ratione probari potest, sola prædicatione Euangelij, & dispensatione sacramentorum, quæ in hunc vsum sunt instituta, meritum Christi applicari nobis, & sola fide accipi, quum re vera omni pio opere, quod s. ex fide & charitate, atque ideo ex diuina gratia fit, conformemur Christo, facientes s. voluntatem patris. Ex hac vero ad Christum conformitate, prouenit nobis participatio meritorum eius.

Ad Romanos 8.

Cohæredes, inquit, Christi, si tamen & compatimur, vt & glorificemur, quòd ait cohæredes Christi, nonne aperte significat, participatione meritorum eius nos peruenire ad beatitudinem? Sed tamen addit: Si tamen compatimur, vt significet meritum eius participari hac configuratione, quæ autem compassio proprior, quàm ea de qua ibidem: Si spiritu facta carnis mortificaueritis, & iterum: Mortificantes membra vestra quę sunt super terram, Idem etiam secundæ ad Timoth. secundo inquit, postquam de suis vinculis dixerat: fidelis sermo, quia si commortui sumus & conuiuemus, si sustinebimus, & conregnabimus.

1. Vt proxime explicatum est, omnibus pietatis Christianæ operibus accipimus dei beneficia oblata.

2. Prædicatio euangelij ad externam doctrinam pertinet, atq; ita ad literam occidentē, proponit enim & obligat ad suscipienda quæ proponunt, q̃ facto alij credunt alij nō, dum alij per gratiā illuminant, alij deserunt. Prędicatio ergo ipsa euāgelij dici pōt offerre omnibus salutē, sed nō applicare, vnde q; euangelium dicitur virtus Dei ad salutem, non ad externam prædicationem referendum est, sed ad ea quæ in euangelio prædicantur, crucem & resurrectionē & gratiam Christi.

Marci ultimo.

Prædicate Euangeliū omni creaturæ, ministerio enī Euāgelij offeruntur & applicantur creaturis, hoc est, siue Iudæis, siue Gētibus, bñficia Chri, & sequtur: Qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit, qa sumptione sacramētorũ & fidē accipiunt oblata & applicata bñficia.

Ad Rom. 1.

Euangeliō est potentia Dei ad salutē oīm credenti, hoc est, ministeriū euangelij est organō diuinitus institutum, q̃ deus est potens & efficax ad saluādos omnes eos qui euangelio credunt. Itaq; 2. p̄dicatio euangelij offert, aut si ita loq libet, applicat oībus salutem. Fides aūt oblatā & applicatā salutē accipit.

3. Ostensum est illa oia nomine ecclesię fieri, & ita applicari meritū Christi, eius iussu & intentione ecclesiæ.

In priuata aūt Missa panis & vinū ita tractantur, vt sacrificulus neq; adnunciet publicè euangeliū Chri, sed sibijpsi q̃dam, ac p̄sertim verba cœnæ, seu confecratiōis, tacite recenseat, neq; dispenset alijs panē & vinū, sed solus ipse ea sumat. Quare nulla pōt esse 3. applicatio meriti Chri in priuata missa. Hoc senserūt veri Catholici maiores nr̄i, q̃ tā sęueriter quemadmodum supra indicauimus exegerunt, vt qui in Missa præsens non communicauerit, excommunicetur.

Alius

Ad Philippenses 3.

Propter Christum, inquit, omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam, & inueniar in illo non habens meam iustitiam, sed eam quæ ex fide est, &c. Configuratus, inquit, morti eius, si quando occurramus ad resurrectionem quæ est ex mortuis. Vera igitur iustitia illa per configurationẽ Christi habetur, atq; ita per ea quibus ei conformamur.

In priuata igitur quam vocant Missa, cum nihil omittatur eorum quæ ad veritatem sacramenti pertinent, ipsa primo vtilis est omnibus modis ipsi celebranti, & toti Ecclesiæ, quatenus in ea & passio atque merita Christi offeruntur patri, simul etiã orationes atque pia desideria totius Ecclesiæ, quæ non dubium est magnæ efficaciæ esse apud Deum, & valde vtilia fidelibus.

Est

Alius error eſt, quem iam attigimus, quòd exigitur, vt verba cœnæ ſeu conſecrationis in Euchariſtia tacite 1. recitentur, cum hæc verba ſint pars Euangelij, quod iuxta mandatum Chriſti omnibus cræaturis eſt prædicandum, etſi enim maiores noſtri vocarunt aliquoties Euchariſtiam myſterium, nõ tamen hoc conſilio ſic vocarunt, ꝙ verba cœnæ non ſint coram Eccleſia in Euchariſtia publice & 2 lingua vulgo nota recitãda: Sed quod in Euchariſtia aliud videatur aliud intelligatur. Nam & Chriſtus ipſe vocatur myſterium, qui tamen non eſt occultandus, ſed omnibus creaturis prædicandus.

Et quia in ſumenda Euchariſtia exigit̃ fides, fides aũt ex auditu, auditus aũt per

1. Nunquam probatum eſt, hũc eſſe errorem, fatemur quod ſunt pars euangelij, quod quidem prædicandum eſt cum hoc agimus vt populus doceatur, in celebratione vero euchariſtiæ lõge aliud fit, nam ſicut aliud eſt baptizare, aliud prædicare, quamuis verba baptiſmi ſint pars euangelij, ita aliud eſt conficere ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, quod cum fit, reuerentius & deuotius, tacite & ſecrete fit, aliud eſt prædicatio euangelij.

2. Publice fatemur eſſe prædicãdũ, ſed non in ipſo ritu miſſæ, vbi magis laus Dei & cultus agitur, atq; eleuatio cordium, & conuerſio ad ſecretiores orationes quam in prædicatione.

Est etiã & alius illorum error qui errorem iudicant, verba consecrationis tacite proferre & lingua vulgo ignota, nec enim ad huius sacramenti perfectionem vnquam Ecclesia iudicauit necessarium esse tunc prędicari populis mortem Christi cum consecratur, quod alijs locis & temporibus in Ecclesia fieri debet, cum populus instruitur. In celebratiõe vero huius sacramenti agitur præcipue & necessario vt placetur Deus, cõsecratione sacramenti & oblatione, cæterisq; orationibus, & sumentes sanctificentur.

Est & alius horum iudicantium alienos errores error, q sit illicitum vnam Eucharistię partem seruare & circumgesta re ob specialem cultum. Primo enim reseruari Eucharistiã pro necessitatibus infirmorum aut aliis quibusvis populi vtilitatibus, antiquissima est consuetudo Ecclesię, & si forte aliquã do aut alicubi factum non fuerit.

Adorandum vero esse Christum in hoc sacramento, certa ratio & patrum autoritas docet. Quare cum deuotioni populi id expedit, circumgestari sanctum est, nec est cultus Dei sine certo verbo.

p̱ verbũ dei, maxime oĩm necessariũ est in eucharistia, vt ṽbũ cœnæ, q̃d est verbũ filij Dei 3. publicè recitet̃. Hoc eĩm verbũ est p̃dicatio euangelij, & adnunciatio mortis Chr̃i. Quare vt ecclesia intelligat, q̃d in eucharistia agatur, & q̃d ipsi sumendum offerat̃, & vt fidẽ suã confirmet, necessaria est 4. in eucharistia publica recitatio verborũ cœnæ dñicæ,

Alius error est, q̃ vna pars eucharistiæ soleat in singularẽ cultũ Dei, circũgestari & reponi. Vetat autem spiritus sanctus, ne cultus Dei sine 5. certo Dei mandato instituatur.

Deut. 12.

Non 6. facietis singuli quod sibi rectum videtur.

Et iterum.

Quod p̃cipio tibi, hoc tm̃ facias dño, nec addas q̃cq̃ 7. nec minuas.

3. Hoc agitur in prædicatione vt dictum est, non in ritu missæ.

4. Quod necessarium sit vt in ecclesia intelligatur, atque ideo vt prædicetur illis, verum est, sed potest & debet extra actionẽ ipsam cõlecrationis id fieri.

5. Certum est mandatum, vt adoretur Christus vbicunque demum veraciter fuerit, vt Paulus illud interpretatur: adorent eum omnes angeli Dei.

6. Singuli hoc agunt qui priuatũ suum sensum sequuntur, non vero qui cõmunem ecclesiæ, deinde hoc faciunt, qui quod sibi videtur id docent, quod vos facitis, non vero qui rectam fidem ecclesiæ cultu suo externo testantur, quod agimus adorantes Eucharistiam.

7. Primũ hoc pertinet ad seruitutẽ legis, in qua oĩa erant ex præscripto tradita, tanquam pueris, nõ vero ad libertatem nouæ legis, in qua ad magisterium spiritus sancti missi sunt apostoli: docebit, inquit, vos omnem veritatem. In qua paucissima de ritibus præscripta sunt, & multa deinceps vel prælatorum ordinatione, vel consuetudine, vel certe priuata deuotione, sed omnia consona fidei: deinde substantiæ religionis & fidei nihil addimus dum quod exterius fit, certe illi fidei attestatur, vnde qui hæc dicunt sub nomine euangelicorum, & libertatis euangelicæ, iudaicam seruitutẽ, imo certe maiorẽ imponunt Christianis.

Concilium Nicænum capit. decimo quarto, aut secundum aliam translationem 18. ut superius adduximus.

Refert abusum quendam in dispensatione sacramenti, & permittit diaconis, ut si non fuerit præsens Episcopus vel presbyter, ipsi sacram communionem proferant & edant, constat itaque asseruatam fuisse, nec hoc concilium reprehendit, cuius rei multa sunt testimonia in antiqua Ecclesia.

1. Hominum mandata ea sunt, quę neque scriptura, neque tradita ab apostolis habent, nec inde certa rõne sequuntur, nec eis consonant, sed adoratio eucharistiæ ex ea fide sequitur qua credit ibi esse Christus.

2. Hæ sunt ordinationes prælatorum, quæ mutari pro diuersitate tẽporum possunt, prout ecclesiæ videbitur. Tẽpore Nicæni concilii vidimus iam seruari Eucharistiam: & certe in ipsa epistola Clemens satis ostendit nonnunquam asseruatam fuisse eucharistiam.

3. Seruari posse imo debere seruari pro infirmis certum est ex omni antiquitate ecclesiæ. In qua vero quantitate & forma non est ad rem. Adorandum vero ibi esse Christũ & nostram deuotionẽ excitandam ad illum in sacramento præsentẽ fides docet.

4. Cyrillus eo loco magis loquitur mystice, non enim refert illud ad hanc sacramenti reseruationem, quanquam ibi tantum dicat non esse præceptum a Christo, sed non inde sequitur esse ꝓhibitũ. Quod vero Cyrillus intendit hoc tantum est vt ex illis verbis Leuitici colligat, nostram deuotionem semper renouandam erga Christum

Matthæ. 15.

Frustra colũt me docẽtes doctrinas 1. mãdata hoĩm.

Clemẽs Epi. 2. ad Iacobũ & de consec. distin. 2. cap. Tribus.

Certe 2. tanta in altari holocausta offerãtur, quãta populo sufficere debeant, ꝙ si remanserint in crastinũ nõ reseruentur, sed cũ timore & tremore clericorum diligẽtia consumãt. Nõ ignoramus quõ hæc Clemẽtis verba eludi soleant, cõficto discrimine inter opus morientiũ & opus cõsecrantiũ. Sed manifestum est, quòd panis ꝗ circũgestari & in adoratione reponi solet, nõ 3. reseruet ꝓ infirmis sed tãdẽ à cõsecrãtibus ipsis sumat.

Cyrillus uelut alij sentiunt Origines in Leuit. cap. 7.

Nã & dñs panẽ quem discipulis dabat, dicebat eis. Accipite & mãducate &c. nõ distulit nec seruari 4. iussit in crastinũ, hoc fortasse mysterij cõtinetur etiã in eo, ꝙ panẽ nõ iubet portari in via, vt semꝑ recentes, quos intra te geris, verbi Dei panes proferas.

DE

Augustinus in Psalm. 98.

Exponens hunc versum: adorate scabellum pedum eius, ita de Christo dicit: inuenio, inquit, in Christo quomodo terra sine impietate adoretur, suscepit enim de terra terrã, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit, & in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit, nemo autem illam carnem manducat nisi prius adorauerit, inuentum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.

DE ORDINE.

NOn est obscurũ è sacris literis, ꝙ omnes verè Christiani cõsecrentur in Baptismo, p Christum filiũ Dei, in spirituales 1. sacerdotes, & debeant semper offerre Deo 2. spiritualia sacrificia.

Nec est obscurum ꝙ Christus instituerit in Ecclesia sua ministros, q adnunciẽt Euangeliõ suũ & dispẽsent sacramẽta eius.

Nec pmittendum est cuiuis quis spirituali sacerdoti, vt sine 3. legitima vocatiõe vsurpet publicum ministeriũ in Ecclesia. Dicit eñ Paulus: Omnia honeste & decenter fiant inter vos. Et iterũ: Nemini cito manus imponas. Quare non inutile iudicamus, vt fides eorũ qui ad

1. Sed sacerdotium illud mysticũ est non proprium.

2. Merito spiritualia, hoc est, mystica, sic enim omne bonũ opus in Deum ordinatum sacrificium est, sed sunt quædam peculiaria religionis opera & sacrificia, ecclesiæ nomine ab his qui in hõ. munus deputati sunt offerenda, & hi sunt proprii ecclesiæ sacerdotes, iuxta illud Pauli: omnis nanq pontifex ex hominibus assumptus p hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccato, quos ecclesia semper habuit ex traditione procul dubio apostolorum, vt habes in assertione catholica.

3. Non solum vocatio sed & collatio potestatis, signis visibilibus vt ab ecclesia fit est necessaria, in quo ratio sacramẽti, Ordinis cõsistit.

DE ORDINE.

DOCET aperte vera fides, & ex sacris literis & traditione Apostolorum, cui consonat etiam naturalis ratio, quòd etsi Christiani omnes spirituales & mystici sacerdotes ex vnguēto capitis fiant, vt hostias spirituales Deo offerant, tamen veri & proprij sacerdotes, soli illi sunt, qui ab Episcopis sacramento Ordinis initiati legitime sacerdotij potestatem acceperunt.

Non solum itaque publica vocatio & probatio futurorum ministrorum quibusdam quasi gradibus facta, necessaria est, vt in Ecclesia ministerijs Christi fungantur, sed ordinatio, quæ impositione manus & sacramento perficitur, vt tota semper testata est Ecclesia, ex traditione procul dubio Apostolorum.

Sub sacerdotibus vero alios esse inferiores ministros, s. hostiarios, lectores, exorcistas, acolitos, diaconos, subdiaconos, super sacerdotes vero Episcopos, certa fides credit, qui omnes non solum hoc exigente concordia aut aliqua Polytica ratione s. ex sacramento ordinis quod suscipiunt: & institutione Christi diuersas habent in Ecclesia functiones atque potestates.

Tradi-

ad publicum ministerium euangelij accessuri sunt, quasi 4. gradibus quibusdam probetur.

Et inter ministros Ecclesiæ suũ seruare ordinẽ videtur 5. concordiam nõnihil adiuuare.

Sed sacra scriptura 1. non tradit, q̃ Chr̃s instituerit in Eccl'ia sua tales sacerdotes q̃ sint mediatores inter deũ & hoĩes, & placentiã dei erga hoĩes sacrificijs suis, aut applicent meritũ Chr̃i viuis & mortuis, absque p̃dicatiõe 2. euãgelij & dispẽsatiõe sacramentorum. Nam si de summo & vero mediatore dicendum est, vnus solus est mediator inter Deum & homines Iesus Christus filius Dei.

Si loquẽdum est de mediatore p̃cationis, vnusqsque 3. pius factus est alterius

4. Gradus in ordine ecclesiastico sunt ex institutione procul dubio Christi, nõ solum ad p̃bandos ministros, sed etiã ad ornate & decẽter ministeria ecclesiastica implenda, p̃ dignitate videlicet eorũ, nec hoc est priuatum iudiciũ sed totius antiquæ ecclesiæ sensus.

5. Imo ex institutione Christi id est necessariũ, qui suam ecclesiam sapientissime & potentissime ædificauit, hi vero omnia referunt ad humanum iudicium, quasi nihil in ordine sit diuinæ institutionis.

1. Tradidit quidem scriptura ordinationem apostolorum, sed apertissime eam habet totius ecclesiæ consensus ab apostolis vsque ad nos.

2. Hoc superius dixerunt, vbi respondimus, & probatum est sacrificio altaris applicari meritũ Christi viuis & mortuis.

3. Pius quilibet mediator est cũ orationibus agit, sed necessarij sunt publici mediatores, qui id ex officio habeant, vt sint ministri Christi, sicut Paulus inquit, Dei adiutores: & hoc institutũ a Christo ecclesia semper docuit.

Tradidit quidem sacra scriptura, quantum satis est vt agnoscant obedientes filij, institutos à Christo sacerdotes, qui perpetuo in Ecclesia medij sint inter Deum & populum, & offerant sacrificia ad placandam Dei iram, & meritum Christi viuis & mortuis applicandum. Docet quidem hoc scriptura, sed distinctius & manifestius tota semper id tenuit Christiana Ecclesia, ex traditione procul dubio Apostolorum.

Nec dubium est, sub vno illo summo mediatore Christo, necessarios esse alios mediatores, qui ex officio vices eius gerant, sicut sub illo summo pastore speciales pastores, dicente ipso: Pasce oues meas: Et tibi dabo claues regni cœlorum: Et quicquid solueritis sup terram, &c. Ita enim perfectio & decor Ecclesiæ exigunt, & huius vitæ status, vt plura ministeria à pluribus, & publica à publicis ministris fiant.

eius mediator per Iesum Christum, ppterea quod officium exigit vt alter alterius salutem precibus Deo commendet, quod etiã officium tunc singuli exercent cum recitãt ex fide orationem dominicam.3

Sin loquendum est de sacrificijs expiantibus peccata nostra & placantibus iram Dei, tunc vnum solum est sacrificium expiatorium & placatorium, videlicet sacrificium dñi nostri Iesu Christi, quod semel in 4. cruce peractũ est. Et sicut Christus non amplius moritur, mors illi amplius non dñatur: ita hoc sacrificium eius nũquã 5. amplius peragetur sed effecit vnica oblatiõe, quẽadmodum Episto. ad Hebræ. scribit, perfectos in perpetuum eos qui sanctificantur, si loquendum est de commemoratione huius vnius sacrificij, & de applicatione meri-

4. Fatemur, sed illud ipsum nos quotidie offerimus, iuxta catholicæ ecclesiæ sensum.

5. Cruente & vt a Christo actum est, fatemur, at vero a nobis illud ipsum incruente offertur, nec aliquid addimus eius perfectioni.

Licet etiam vnicum illud sacrificium Christi expiatiuum sit omniũ peccatorum, nec opus sit aliud iam offerri, ipsum tamen commemorari & repræsentari patri in Ecclesiæ persona & nomine, per eos qui vices eius gerunt, necessarium esse ostendunt quotidiana peccata nostra, & natura ipsa, atque status huius viæ, quæ vt sacrificent Deo, qui nondum ad eius apertam visionem peruenerunt, postulant, & tota Ecclesia quæ est vnicum fundamentum fidei, hoc tenet.

Qui igitur videre non possunt quis sit vsus sacerdotum in Ecclesia, aut potestas sacrificandi pro viuis & mortuis quorsum detur, aduertant ne aut propriæ sententiæ amore nolint quod contra eam est aliquid videre, aut pluris se quã totam Ecclesiam faciant.

Obedientes filij Ecclesiæ & sacerdotalis ordinis & reliquorum omnium & ipsius sacramenti Ordinis necessitatẽ, virtutem & institutionem, testimonio certissimo omnium patrum agnoscunt, ex quibus pauca hæc sufficere possunt.

meriti eius, tunc publici ministri ecclesiæ, q euangeliõ publicè docent, & sacramenta iuxta institutionem Chrĩ dispensant, nõ solum faciunt verã & rectã expiatorij sacrificij cõmemorationem, sed etiam applicant, dispensatione sua, meritum huius sacrificij oĩbus ijs q euangelion & sacramenta 6. fide accipiunt.

Non 1. possumus igitur videre, qs sit vsus id genus hoĩm in ecclesia, q in hoc instituunt vt habeant potestatem sacrificandi pro viuis & mortuis.

Paulus cum ad Corin. & Ephesi. recẽseret officia & ministeria ad ędificationem & conseruationem ecclesiæ necessaria, recẽset Prophetas, Apostolos, Euãgelistas, Pastores, docto-

6. Sed etiam ostensum est applicari hoc meritum Christi oblatione & præcibus ecclesiæ.

1. Miramur certe, quod hoc non aperte videritis in lectiõe antiquorum, quorum pauca citauimus in assertione catholica, & certe in antiquorum lectione nihil frequentius quã oblatio altaris & potestas offerendi.

Ambrosius quarto capit. Epistolæ ad Ephesios.

Nam primo Ambrosius in locum illum quarti capitis ad Ephesios, quē ipsi citant, vt è regione habes, nomine Apostolorum, Prophetarum, Euangelistarum, Pastorum & Magistrorum, quæ ibi ipse legit, intelligi docet sacerdotes & reliquos ministros, per Apostolos s. Episcopos, per Prophetas primos post illos, q ordo, inquit, potest esse præsbyteri, pastores, inquit, possunt esse lectores, qui populum lectionibus saginent, vbi & de diaconis, & de ratione quare Paulus hęc non ita explicite docuerit loquitur. Vanum itaque est argumentari, Paulum non omissurum sacerdotes in illo loco si Christus eos instituisset.

Concilium Carthaginense quartum.

Est Concilium hoc testis locupletissimus omnium ordinum Ecclesiasticorū, & rationis qua illa tradūtur sub signis videlicet & verbis, quod concilium ducentorū & xiiij. Episcoporum fuit, inter quos Legati Sozimi Papæ & Augustinus etiam interfuerunt, in quo ante mille annos illa omnia vt certissima & in Ecclesia absque controuersia recepta tradita sunt. Et Augustinus ipse libro secundo contra epistolam Permeniani, capit. decimotertio de baptismo & potestate baptisandi ita inquit. Vtrumque enim sacramentum est, & quadam consecratiōe, vtrumque homini datur, illud cum baptisatur, istud cum ordinatur. Ideo in Catholica vtrumque non licet iterari, vide apertissimam fidem Ecclesiæ de sacramento Ordinis.

ctores & id genus alios: sed in hoc catalogo 2. nulla prorsus facit mentionẽ talium priuatorũ sacerdotum, qualium nunc plenus est orbis.

Nec 3. verisimile est quod omisisset hoc genus sacerdotum si vel Christus instituisset, vel ecclesiæ vtile ac necessarium esset.

Et scribit Paulus Episcopum oportere esse didacticon, docet autem Hieronymus eũdem esse Episcopum & præsbyterum.

Quare manifestum est, quod nisi presbyter instituatur in ecclesia ad 2. ministeriũ docendi, nec presbyteri nec Episcopi nomẽ recte vsurpari queat.

DE

2. Constat Paulum multa verbo tradidisse, & hæc maxime quæ ad ministeria ecclesiæ pertinent, conueniensque fuit non omnia scripta relinqui, pauca quidem dixit apostolus de sacramento Eucharistiæ & postea addidit, cætera cum venero disponam: & de ordinatione sacerdotum nõ desunt multa in Paulo.

3. In doctrina sua non dubitamus eũ nõ omisisse, sed scripsisse nõ erat opus, plura docebat discipulos quam scripserit, vnde dicit Timotheo, quæ audisti a me per multos testes hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt alios docere, 2. Timothe. 2.

1. Sed certum est ordine & gradu non esse eundem, vt in catholica assertione habes, quanquam nomina fuerint promiscua vt Hier. dicit.

2. Habes in assertione catholica, alios etiã esse actus præsbyteri & Episcopi, & ipsi confitentur dispensationem sacramentorum ad eos pertinere, hæc vero aliud sunt a docendo.

Ambrosius etiam primæ ad Timothe. quarto exponens illa verba noli negligere gratiam quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum præsbyteri. Prophetia inquit est qua eligitur quasi doctor futurus idoneus, manus verò impositiones verba sunt mystica quibus confirmatur ad opus electus, accipiens autoritatem teste conscientia sua vt audeat vice domini sacrificium Deo offerre. Hæc non fingebat Ambrosius sed vt certa in Ecclesia docebat.

Qui igitur ad ministerium docendi institui solum Episcopos & præsbyteros dicunt, contradicunt Ecclesiæ, testimonio Ambrosij. Qui vero præsbyteri & Episcopi non esse diuersos gradus in Ecclesia asserunt, inter hæreticos Arrianos ab Augustino computantur, libro de hæresibus.

DE CONIVGIO.

Fatemur coniugium esse genus vitæ diuinitus institutum, & approbatū, & esse mysteriū, hoc est, vt vulgo exponi solet 1. sacramentum magnum in Christo & ecclesia, sicut Paulus ait. Et quia Christus palam affirmat coniugium pertinere ad hoc

1. Est re vera propriè sacramentū illorum septem vnū, quæ ecclesia habet tanquam signa & instrumenta diuinæ gratiæ operantis, quæ salutaria sunt eidem ecclesiæ suæ, vnde externa illa quæ cum significatiōe supernaturalis alicuius gratiæ effectum habent, naturam omnem excedentem, sacramenta merito appellantur, nec de hoc prudens aliquis merito contendere debet: coniugiū vero legitime contractū a fidelibus, tantā indissolubilitatem habet, vt neq; consensu eorū, neque omnium legum autoritate dissolui possit, quod non nisi a Deo supra naturam operante est, dicente ipso Christo: quod Deus coniūxit, homo non separet, id quod ex significatione alicuius supernaturalis rei, coniunctionis s. Christi & ecclesiæ, Paulus docuit esse, nihil itaque est quod desit matrimonio de ratione sacramenti, quod Aug. in lib. de bono cōiugali diligentissime probat, vide caput 7. & 11. vbi de indissolubilitate coniugij ita inquit: quod nequaquam puto tantum valere potuisse, nisi alicuius rei maioris ex hac infirma mortalitate hominum quoddam sacramentum adhiberetur, & 14. ca. Bonum igitur, inquit, nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in causa est generandi, & in fide castitatis, quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramenti sit &c. Quæ ibi latius loquitur nec sanctitas & effectus gratiæ coniugio deest, de qua Paulus etiam, sanctificatur, inquit, vir infidelis per mulierem fidelem, non enim dubitamus dari gratiam qua sancte vtantur matrimonio coniuges, quæ ideo hoc loco annotanda duximus vt agnoscas optime lector, quam rationabiliter & quam veraciter sacramentum matrimonium vocemus, & quam indigne de eo loquantur ij confitentes in hoc loco, postea vero cum de cœlibatu loquuntur, sanctius est illo matrimonium, sed de hoc ibi.

præ-

DE CONIVGIO.

Onfitetur vera & Catholica fides, cõiugium inter Christianos nõ solũ officiũ esse naturæ, & genus vitæ Polyticæ atq; ciuilis, & mysteriũ quoddã, vt Paulus dicit, ad Christi & Ecclesiæ coniunctionẽ ptinere: Sed propriè & iure legis nouę sacramentũ visibile, scilicet signũ gratiæ Dei in eo operãtis p naturalẽ quidẽ volũtatẽ cõtrahentiũ, sed supra omnem naturam inseparabile vinculum, & ad id seruandum rectéq; eo vtendum conferentis auxilium.

præsens 2. seculū, admi-nistratio aūt huius secu-li cōstat Politicis legibus recta & probabili ratione constitutis. Idcirco doce-mus, ꝙ liceat coniugium inire in his gradibus con-sanguinitatis & affinita-tis, q̃s Politicæ leges, quę sunt diuinæ ordinatio-nes, permittunt.

r. Nō autem ad hoc tantum secu-lum pertinet matrimonium, quasi seculariter solum sit transigendum, sed pertinet ad vitam in hoc seculo iuxta religionem christianam & ad eam propagandam & conseruan-dam trasigendam, nam etiam eccle-sia cursum suum agit in hoc seculo, alioqui etiam baptismus, pœniten-tia, & cætera sacramenta & omnes ecclesiasticæ functiones ad pręsens seculū pertinerent, etiam diceret Christianus in cœlo nec baptisant nec baptisantur, igitur non magis matrimonij sacramētū est subtrahē-dum ecclesiæ quam alia sacramen-ta, quare igitur amici plus in eo se-cularibus legibus quam ecclesiasti-cis permittitur, vt gradus tantum consanguinitatis quæ politicæ leges inhibent excipiatis, cur non etiam & in illis gradibus contrahi non po-test quos ecclesiasticæ leges prohibent, & similiter de alijs impedimen-tis. Cur ecclesiam hoc iure priuatis, quod huc vsque leges ipsę polyticę & principes omnes permiserunt?

Docemus etiā ꝙ iuue-nes nō debeant temere si-ne parentū suorum auto-ritate cōiugium inire, & ꝙ coniugiū temerario & illegitimo iuuenū cōsen-su, absque eorꝫ in quorū potestate sunt, autoritate contractū, 1. nondū habē-dum sit ratum. Etsi enim nōnulli casus sunt, in qui-bus licitū est coniugiū abs-

que

1. Oportebat igitur distingui, quā-do habendum sit ratum, quādo nō, quum fateamini in nonnullis casi-bus esse licitum. At vero ecclesia quæ in ijs pro tempore multa muta-uit, nunc iudicat liberum cōsensum inter eos qui cōtrahere possunt suf-ficere, etiā inscijs parētibus & clan-destine, q̃d si aliquid sit mutandum eius arbitrio relinquendum est, & certe multum pensanda sunt quæ plurium exigunt consensum & deliberationem.

Itaque non inter res præsentis seculi & temporales tantum coniugium est censendum, vt alij legitimi humani cõtractus, sed est etiam gratiç Christi instrumentum, prærequirens quidem, quæ legitime humani contractus sunt, atque ideo fatemur, in eo quod Respubl. humanæ, leges plurimum posse, plus Ecclesiasticas omnes, tamen hæ leges sub illa prima naturali in prima creatione indita, & sub Euangelica eam reformante, cum dicit, quod Deus coniunxit, & cæt. quæ & Apostolicis literis amplius explicatur, ita sunt constitutæ vt contra has nihil illæ possint, sed præter eas nonnihil, quantum s. illis consonat & saluti hominum expedit.

que parẽtum cõsensu cõtrahere, tamen nõ videtur facienda generalis regula, quòd quis iuuenũ consensus faciat contractum matrimonij ratũ, & clãdestina matrimonia simpliciter sint approbanda. Nõ solũ enim diuinũ preceptũ exigit vt liberi honorent parentes suos, verum etiam naturalis ratio iubet in cõtrahendo matrimonio cõsensum 2. parentum requirere. Huc vocantur etiam liberi legibus politicis.

Et 1. extat decretũ põtificis Euaristi cuius hæc verba scribuntur, aliter legitimum, vt à patribus accepimus, & à sctis Apostolis eorumq; successoribus traditum inuenimus, non fit coniugiũ, nisi ab his qui super ipsam fœminã dñationẽ habere videtur, & à quis-

1. Ita omnino sentimus, requirendus est consensus parentum honestus & iustus, nec dubitamus peccare grauiter præter illum contrahentes, sed durum & inhumanum consensum nonnunquam cum periculo salutis animæ non est cur debeant requirere, propterea igitur quia dubium poterat esse quam iuste parentes non cõsentiant, ecclesia fauet filijs legitimam ætatem habentibus & leges etiam ipsę seculares.

2. Patemur hoc esse Euaristi decretum, ex hoc primum aduertant isti confitentes, Apostolos & Episcopos multa de matrimonio statuisse, cum ipsi superius legibus politicis omnia tribuant, deinde obseruandum traditionem hanc apostolorum, quoniam ad gubernationẽ ecclesiæ pertinebat, non ad fidem, neq; ad sacramentorũ integritatem mutari potuisse, cũ id magis videret conuenire moribus, tale est de sanguine & suffocato nõ comedentis qd cum Apostoli statuissent, ob concordiam Iudęorum & Gentium postea merito mutari debuit, ne legalibus videremur teneri. Non desunt multi prudentes qui cuperent restitutum hoc decretum Euaristi, & quidem non paucæ inde videntur vtilitates ad tranquillitatem animarum posse sequi, sed nec desunt pericula, expectandum itaque iudicium ecclesiæ.

Docet igitur Catholica fides, quòd in coniugio, cuius ordinatio maxime ad Ecclesiæ gubernationem pertinet, multa mutari addi vel tolli possunt per Ecclesiam, prout moribus & temporibus magis videbitur expedire, vnde olim multo restrictior fuit facultas contrahendi inter consanguineos & affines, nec desunt quibus videatur remittēda esse multa ex rigore præsenti, qui procul dubio minor est quàm antiquæ Ecclesiæ, sed in ijs omnibus nouerūt obediētes filij & qui modeste sapiētes sunt, expectandum esse iudicium Ecclesiæ, apud quam cum requisiti fuerint, & nonnunquam antea licet modeste sensum suum proferre, nunquam tamen passim in vulgus obloqui aut repræhendere leges maiorum. Inter hæc igitur est quod de matrimonio à iuuenibus sine parentum consensu contracto dicitur, similiter & de clandestino, in quibus olim Ecclesia districtiorem seruauit regulam, ab Apostolis scilicet receptam, sed quia ad regimen pertinebat populi, mutata deinde fuit, vt videlicet infirmitati & saluti prospiceretur iuuentutis, & nonnunquàm verecundiæ. Itaque considerans Ecclesia, quòd in his quæ ad corpus pertinent, & propagationem naturæ, ipsum etiam ius naturæ, non vult filios omnino parētum voluntati subiectos esse, maxime si durior fuerit, considerans etiam nec animarum saluti conducere, vt nimium contra ingenium & naturalem propensionem, vel supra ætatem ad continentiam cogantur, & multa alia quę huius sunt considerationis condescendit, vt si cōtraxerint inscijs parentibus filij, non rescindatur contractus, atque idem in clandestino matrimonio. Sed docemus peccare filios, qui in hoc iustæ & honestæ voluntati non obediunt, sicut qui clandestine contrahunt, nec tamen propterea rescinditur contractus, qa iudicat Ecclesia sic melius consuli honestati & famæ mulierum. Verū est in vtraq; parte non deesse inconuenientia, quare non facile est inter ea iudicandum.

quibus custoditur vxor petatur, & à parentibus ꝓpinquioribus spõsetur. Præterea non dubitamus, quin qui sunt vere honestatis amantes, sentiant coniugium non tantũ laicis, vt vocãt, verũ etiã ministris Ecclesiæ 3. liberũ esse 3. Dicit enim Epistola ad Hebreos, honorabile connubiũ in oĩbus & thorus immaculatus.

4. Et Paulus ꝓbat cõiugium in Episcopo, & adfirmat ꝓhibitionem coniugij esse spiritũ erroris & doctrinã 5. demoniorũ.

1. Post emissum votum castitatis & Ecclesiæ ordinationẽ, non admittentis aliter ad tres sacros ordines nisi id ꝓmittentes, quoniam cõstat ante mille annos in Ecclesia fuisse testãtibus Augu. Hiero. & Amb. & antiquissimis multis cõcilijs, nullus nisi qui velit pertinaciter omni rationi repugnare potest ita sentire.

3. Id enim etiam dicit de viduis quę castitatem promiserant in Ecclesia, quę cũ luxuriatę fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationẽ, quod primã fidẽ irritam fecerunt, 1. ad Timoth. 5. In omnibus ergo honorabile connubium &c. qui illo sancte vtuntur non qui primam fidem irritam fecerunt.

4. Quanquam illud magis ad prohibitionem bigamiæ pertineat, tamen etiam si hoc admittamus, modeste tantum dici potest, Paul. non improbat coniugium ante Episcopatum contractum, nam illud probare quasi cõueniens Episcopo, quod hoc verbum significare videtur probat, & multi ex vobis docent, quõ potest Paulus in Episcopo quod dissuadet omnibus requirere, volo omnes esse sicut meipsum, quomodo probat in Episcopo, quem vult totum liberum a secularibus negocijs, intentum esse orationi, atq; lectiõi: quomodo, inquã, probat matrimonium, de quo dicit, quod qui cum vxore est quæ sunt mundi cogitat, quomodo placeat vxori, & diuisus est, & ibidem, tribulationem carnis patiẽtur: ego autem vobis parco, & denique quod aperte docet impedimentum esse dominum obsecrandi, & a cuius actu separari docet ipsos debere coniugatos ad tempus, vt orationi vacent.

5. Verum est, doctrinas dæmoniorum Paulum dicere in vniuersum prohibere coniugium, non post votum, vel alicui statui & ordini minus conueniens iudicare matrimonium: vtrumq; enim ipse Paulus fecit, vt ex proximis citatis autoritatibus patet.

Etsi

Coniugium præterea sicut omnibus laicis & Clericis, quantum est ex diuino iure, liberum est, ita eodem modo nulli est necessarium, sed omnibus sub consilio proponitur continentia, dicente Paulo: De virginibus præceptum domini non habeo, consilium autem do. Quare Ecclesia spiritu Christi, ex traditione procul dubio Apostolorum, ad maiores ordines non admittit, quibus coniugium placet, quique omnimodam continentiam non vouent.

Neque Paulus iuxta saniorem sensum patrum coniugium, multo vero minus vsum eius probat in Episcopo, sed tantum bigamiam damnat, coniugium vero damnare tanquam rem de se illicitam, ad doctrinas dæmoniorum merito dicit pertinere.

Sed

Etsi enim hoc Pauli dictum exponi solet de Tacianis & Encratitis, qui coniugium nihil à scortatione differre sentiebant; tamen cũ coniugium prohibetur in 1. decretis Põtificiis, prohibetur iis rationibus, quibus coniugium nõ in vno tantum hominum genere, sed in vniuersum damnatur. Allegatur enim illud Leuitici: Sancti estote, quia ego sanctus sum, & illud Pauli: nõ in cubilibus ac lasciuiis. Et iterũ: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Cũ aũt hæc scri-

1. Scimus de Siritio & Innocentio primo eos hæc dicere, qui ante mille annos nõ nquã legẽ cęlibatus ędiderunt, sed æditam iam in ecclesia ostendentes abusus contra eum dãnant. Extat de hoc epistola Siritii ad Himerium Tara, 7. & Innocentii ad Victricium Rotomagensem Episcopum ca. 9. & ad Exuperium Tolosanum cap. 1. his locis sancti illi pontifices vsum matrimonii ministris ecclesiæ ea ratione prohibẽt, qua legis veteris sacerdotibus accessus ad domus proprias tempore vicis suę prohibebatur, & ea etiam qua Paulus cõiugatis dicit, vt ad tẽpus abstineant vt orationi vacent, inter hæc vero verbum illud sancti estote de speciali sanctitate sacerdotum intelligentes, ad prohibitionem matrimonii referunt, & quædam alia in repræhensionem eorũ qui contra votum fecerant loquuntur, sed nihil est quod non possit optime in bonum interprætari, non est autem boni viri maiorum verba magis velle carpere quam exponere, hæc vero cœlibatus lex & a quo tempore & a quibus sit, vnius concilii testimonio duntaxat ostendamus, ita igitur in concilio Carthaginẽsi 2. ca. 2. dicitur: Aurelius dixit cum in prę terito cõcilio de cõtinentia & Monogamia castitatis tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt Episcopos præsbyteros & diaconos, ita placuit, & post quædam alia, vt quod apostoli docuerunt & ipsa seruauit antiquitas nos quoque custodiamus, ab vniuersis Episcopis dictum est, omnibus placet &c. Et rur-

pturæ

Sed quòd ipsum matrimonium, & vsus eius minus conueniat ijs qui spiritualibus lectionibus & orationibus semper debent vacare, aut quā minime fieri potest, ab eorum intentione auerti, atque ad sacramenta tractanda & administrandā semper esse parati, satis ipse ostendit prim. ad Corinthios septimo: Qui cum vxore, inquit, est, solicitus est quæ mundi sunt, & cæt. Et mulier innupta & virgo cogitat quæ domini sunt, & cæt. qua potissimum ratione lex cœlibatus constituta est ab Ecclesia, ex traditiõe Apostolorum vt dictum est, non q coniugiū damnet, aut laqueum iniiciat animabus, sed vt ad id quod honestum est, & facultatem præbet sine impedimento dominum obsecrādi, vt Paulus inquit, suos præcipue ministros exhortetur.

c Nec

sum ab omnibus dictum est: placet vt ab omnibus & in omnibus custodiatur, qui altari seruiunt, pudicitia: quare ergo, ijs tam apertis testimonijs omissis, detrahitis amici, cœlibatui?

1. Ad omnes pertinent carnis delectationibus illicite vacantes, contra quos sancti illi pontifices loquebantur, qui scilicet post susceptos sacros ordines & votum non continent, isti non sunt sancti, sunt in lasciuijs & in carne, hoc deterret omnes pios a coniugio post votum castitatis, & ostendit inter sacros actus ab vsu coniugij abstinendum esse.

1. Non improbamus in ministris, nisi post votum castitatis voluntate ab ipsis emissum, & dicimus ideo hoc votum in ecclesia requiri a suscipientibus sacros ordines, quia conueniens est ministerijs ecclesiasticis.

2. Hoc omnino negamus, sed sunt apertissima contra hæc omnia testimonia in Clemente ipso discipulo & successore Petri: Epistola 1. est apertum cœlibatus testimoniũ, quod si post ordinationem, inquit, ministro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, sacrarij nõ intret lumina &c. idem etiam in pluribus alijs illorum temporum pontificibus ostenditur.

pturæ dicta ad 1. omnes pertineant, certe arcerent omnes pios à coniugio, si recte ad prohibendum sacerdotibus cõiugium accõmodarentur.

Sed speramus bonos quoq; viros de Coniugio honestius sentire, & quod in Ecclesia ipsa pbant, 1. in ministris eius non improbare, pſertim cum manifesta sint exempla recentis & adhuc purioris Ecclesiæ, in qua & Apostolis, qui fuit summus gradus in Ecclesia, & Episcopis licuit habere vxores. Hoc aũt ita intelligẽdum existimamus, quòd ministris Ecclesiæ nõ solũ licuerit cõiugio ante ordinationẽ inito vti, verũ etiam cõiugiũ post ordinationẽ inire, cuius sentẽtiæ haud 2. obscura argumẽta extãt.

Nec

Nec vllis antiquæ Ecclesiæ exemplis ostendi potest, vsum matrimonij concessum esse Episcopis & sacerdotibus, multo vero minus, quòd licuerit post hos ordines, inire coniugium, sed sunt manifesta in contrarium argumenta. Fatemur tamen hæc non ex ipso iure diuino, sed consuetudine & consensu Ecclesiæ esse. Quare non mirum si vel alicubi vel aliquando aut vsurpatum aut permissum fuerit.

Votum autem castitatis quod Prophetæ & Christus probant, Apostoli docuerunt, & tota Ecclesia semper in pretio habuit, humana superstitione sine autoritate verbi & contra fidem suscipi, asserere, magis repugnat sanè fidei q̃ Iouiniani error. Et mirandum est quòd Christianus sensus votum castitatis reijciat, quod etiam Ethnici summopere probarunt, nec negamus in coniugio suam esse castitatem, non tamen propterea, quia omnimodam castitatem vouent licite cõiugium inire possunt, vel in ipso eam seruare, vt constantissime omnium Patrum habet doctrina.

3. Votum facere de re Deo grata nec est cōtra fidem nec sine verbo, ideo nec humana superstitio, vouete, inquit Psalmus, & reddite domino Deo vestro &c. Esaias, vota vouent domino & soluent, exempla sunt multa sanctorum patrum de gratissimis Deo votis Iacob vouit decimas, Dauid templi ædificationem, castitas vero & cœlibatus atq; virginitas quam sint Deo grata Paulus ostendit, qui matrimonio inquit, iūgit virginē suam benefacit, qui nō iūgit melius facit. Et rursus: dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permanserint sicut & ego. quod si non se continēt, nubant, denique ipsum votū probat, quū vt superius vidimus, damnat eas quæ primam fidem irritam fecerunt, quare miramur si possunt prudētes & honesti verba hæc vestra sustinere.

4. Si castitatem coniugalem voueat verum est, si vero omnimodam continentiam a contactu fœminæ, quis non videat falsum esse? imo quis non videat hæc dicere esse nolle intelligere nec vt alij intelligunt.

1. Quod hoc speretis non repræhendimus, quandoquidem vobis forte hoc vtilius videtur, nec negamus ecclesiam posse in futurū hāc constitutionem aut mutare, vel parum laxare, sed ecclesiam præuenisse, & propria autoritate fregisse vota, & damnare quod sanctissimum semper iudicatum est, & contra legem ecclesiæ fecisse quis nō repræhendet? & quis non verecundiæ arguet post tantam temeritatē & po-

Nec obstare debet votum castitatis, ꝓpterea q̄ tale votū humana superstitione, sine autoritate verbi Dei, & contra 3. fidem susceptum nō agnoscatur à Deo, & in coniugio sua quoq; sit castitas, vt qui cum antea castitatē vouerit, vxorem in domino ducit, 4. castitatis votum vere adimpleat.

Cum igitur manifestū sit verbum Dei, de honestate coniugij, manifesta sint exempla Apostolorū & Episcoporum recentis Ecclesiæ, manifesta sit imbecillitas humanæ naturæ, manifesta sint pericula cœlibatus, manifesta sint offendicula quæ præbent impuri sacerdotes, omnino 1. futurum speramus, vt hi qui ad gubernacula ecclesiæ sedent, non per-

At vero ſicut proponere Eccleſiæ imbecillitatem humanæ naturæ, & conſuetudinis vim, noſtrorumque temporũ pericula & offendicula, quæ præbent impuri ſacerdotes, vt ijs remedia adhibeantur, ea ratione qua ipſi Eccleſiæ in timore Dei diligenter omnia expendenti videbitur, eiuſq; expectare iudicium & modeſtum & ſanum eſt: ita præſumptuoſum nimis propriam ſententiam mordicus in re tam dubia tenere, multo magis à modeſtia alienum, importunius maxime, in aures vulgi de his multa definire.

pergant hanc de cōiugio sacerdotum constitutionem sæuieriter tueri & propugnare, sed clementer interpraetari. sic enim fiet, vt & minora & pauciora sint in ecclesia offendicula, & multorum optimorum virorum conscientijs succurratur.

Speramus etiam futurum, vt optimi quiq; Episcopi & principes permittant ijs, qui ab adulteris suis coniugibus legitimo diuortio separati sunt, ea contrahendi iterum in domino coniugij libertate vti, 9. quam concessit eis filius Dei dominus noster Iesus Christus Matthæi quinto & decimo nono.

ita quam debacchati estis in sanctos pontifices, nunc tam comptis verbis clementiam sperare ab ijs, qui sedēt ad gubernacula ecclesiæ, quos opere reijcitis et contemnitis, amici hæc est via mulieris adulteræ, quæ comedit & tergens os suū dicit, non sum operata malum.

8. Certe & in contrarium, non pauca offendicula & pericula inuenientur, si omnibus ministris concedatur matrimonium, maxime cum multi vestrum velint curam administrationis rerum temporalium ab his auferri, quæ certe minor est quā onera matrimonij, quare nos hoc dicimus egere examinatione diligenti vniuersalis ecclesiæ.

9. Hanc illi non solum non cōcessit sed abstulit omnino, nam omissis alijs verbis Euangelistarū Lucas sic aperte dicit cap. 16. Omnis qui dimittit vxorem suam & aliam ducit, mœchatur, & qui dimissam a viro duxerit, mœchatur, vide quæ in catholica assertione allata sunt,

DE

His vero qui ab adulteris coniugibus legitimo diuortio separantur Christus nunquam libertatem aliud contrahendi concessit, imo omnem aperte ademit, sicut Augustinus ex Euangelij & Apostoli verbis, in libro de adulterinis coniugijs euincit, quòd, si aliquando, aut à quibusdam hoc in dubium fuerit versum, aut contrarium etiam vt verius habitum, hoc tamen iam ita certa definitione Ecclesiæ firmatum est, vt de eo nulli catholico liceat dubitare. Cuius testes sint nobis, primus, Hieronymus in Epitaphio Fabiolæ, vbi & consuetudinis Romanæ Ecclesiæ perhibet testimonium, deinde Innocentius primus in Epistola ad Exsuperium Tolosanum Episcopum, denique concilium Mileuitanum, cui etiam Augustinus interfuit

ca. XVII.

DE

DE EXTREMA vnctione.

Fatemur Apostolos vnxisse ægros oleo, qui & corporalem sanitatem consecuti sunt. Fatemur etiã Epistolam, quæ inscribitur Iacobo, iubere præsbyteros Ecclesiæ ad ægrotos vocari, vt vngãt eos oleo, & orent ꝑ ipsis ad consequendam sanitatem.

Sed hæc tum vtilit exercebantur cum ministri ecclesiæ adhuc 1. ornati erant dono, ægrotos corporalit & admirabiliter sanandi. Postquam autẽ hoc donũ cõfirmato Euãgelio in ecclesia desijt, res ipsa testatur hanc vnctionis cæremoniam 2. otiose nunc & inutiliter vsurpari, qui enim nunc vngũtur, non solent ex hac vnctio-

1. Primo non tantum ad corporalem sanitatem, sed ad leuamen etiam & consolationem animæ, et remissionem peccatorum Iacob. dicit vngendos infirmos, deinde nec tẽpore Apostolorum omnes præsbyteri donum sanitatis habebant, & tamen Iacobus de omnibus præsbyteris loquitur, magis itaque munus ipsum sacerdotale quam miracula sanitatis respicit, nec tamẽ dubitamus multos infirmos hoc beneficio liberari, quum ita videlicet diuinæ misericordiæ placet, si non aperto miraculo saltem diuinæ prouidentiæ ordine.

2. Imo res ipsa pijs ostendit, magno fructu et vtilitate multi cõualuerũt corpore, multi animo suscepta vnctiõe, et quis nisi impius nõ agnoscat oratiões ecclesiæ eius nomine ad deum fusas, et lectiones sacras, et sacri olei vnctionem, quæ in hoc officio adhibentur, non esse et apud Deum vtiles et infirmis ipsis consolatorias.

DE EXTREMA vnctione.

CREDIT Catholica fides infirmos quibus periculum mortis imminet, & exemplo Apostolorum Christi & Iacobi manifesto verbo vngendos esse sacro oleo, cum oratione verbisq; ab Ecclesia ad id ordinatis à sacerdotibus, iuxta apertissima Iacobi de ea re verba, qbus sensus Ecclesiæ cōsentit, cuius testis est Innocentius primus in Epistola ad Decentium & Eulibinum Episcopū ca. octauo: Vbi sacramentum hoc esse aperte dicit, Chrysostomus etiam tertio libro de sacerdotio eandem autoritatem Iacobi ita intelligit, vt illis precibus sacerdotum peccata remittantur. Denique & Beda in ipsum locum Iacobi & Marci sexto idem asserit ex consuetudine Ecclesiæ & autoritate Innocentij.

3. Vera ecclesiæ regula hoc non habet, vt solum inungantur de quorum vita desperatur, sed omnes etiam quibus probaliter timetur imminere mortem.

4. Iacobus ipse aperte hoc dicit, cuius epistola canonica habetur in ecclesia, nec habetur in ea vnde colligi possit verba illa referenda tantū ad tēpus ante diuulgationem euangelij, sed ecclesia ad totum tempus retulit, vt testimonijs fide dignis & in assertione catholica probamus.

5. Fatemur hæc esse agenda, sed nō propterea omittendum quod Iacobus docet & catholica ecclesia probat, vbi vos in omni charitate admonemus, vt cōsideretis quod apostoli multa eorum quæ docuerant non scripserunt, ne videlicet irrisioni paterent infidelium, vt Dionysius ca. 1. Ecclesiasticæ Hierarch. dicit, vnde & Paulus ad traditiōes nos mittit, & non ad scripta solum. quod maxime in sacramentis euenisse constat, quorum cognitio nec ad historiam pertinet, nec omnibus passim erat necessaria, sed pōtificibus & ministris. Re vera enim de sacramentis recte sentire non possumus nisi consensum ecclesiæ audiamus, merito itaque Lucius tertius oēs q̄ de ecclesiasticis sacramētis aliter sentire aut docere nō metuunt quam sacrosctā Romana ecclesia prædicat, perpetuo anathemate damnauit, quod dignum est vt vobis timearis, si vlla est ecclesiæ autoritas excommunicandi, si vllus ordo, si vlla ratio disciplinæ, si denique in subditis vllus honestatis & modestiæ sensus,

ctione corporalem sanitatem consequi, imo hæc vnctio non solet adhiberi, nisi his de quorum corporali vita desperatū est.

4. Nec extat vllū vbum Dei quod ꝑmittat, diuulgato euangelio Christi, externam vnctionem valere ad delenda peccata, & ad conferendam spiritualem ac cœlestem sanitatē.

5. Nihilominus tn̄ officium exigit vt ministri ecclesiæ ægrotos visitent, ac orent vna cum ecclesia ꝓ salute eorum, & consolentur ipsos tam prædicatione euangelij quâm dispensatione cœnæ dominicæ. Hæc est vere pia vnctio, qua spiritus sanctus efficax est in credentibus.

DE

Hæc igitur vnctio etsi in principio Ecclesiæ corporale miraculum sanitatis frequenter coniunctum haberet, quod iam in Ecclesia cessauit, non tamen propterea otiosè iam agi dici potest, quandoquidem alios, & quidem vtiliores effectus Iacobus illi tribuit. Oratio, inquit, fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum dominus, & si in peccatis est dimittentur ei. Non igitur hæc duo tam necessaria vltimæ infirmitati consolatio, & corroboratio, contra infirmitatis vltimæ imbecillitatem, & imminentis mortis, iudicijq; diuini timorem, & reliquiarum peccati vltima remissio omittenda sunt, etiam si sanitas corporalis non sequatur. Quamuis & hanc frequenter experiant pij, restitui si non manifesto miraculo certe diuinæ prouidentiæ opere, cum id magis saluti piorum expedit.

DE INVOCATIONE sanctorum.

NOn est dubium quin memoria eorum sanctorum, qui cum essent in hac corporali vita, Ecclesiam vel doctrina, vel scriptis, vel miraculis, vel exemplis iuuerūt, & siue Martyrio testificati sunt veritatem Euangelij, siue tranquillo mortis genere in Christo obdormierunt, debeat apud omnes pios sacrosancta esse: & commendādi sint Ecclesiæ, vt doctrina & exemplis ipsorum in vera fide cōfirmemur, & ad sectandam veram pietatē 1. inflammemur.

Fatemur etiā quòd sancti in 2. cœlis suo quodā modo pro nobis coram Deo orent, 3. sicut & angeli

1. Verum est, honorandi sunt sancti & in exemplum & confirmationem fidei sumendi, verum non solum, sed etiam in patronos & aduocatos apud Deum adhibendi, vt in assertione catholica confirmamus.
2. Cur non proprio & perfecto modo sicut quum hic essent, si enim viuentes orabant & orationibus apud Deum tanta poterant, nunc mutire non poterunt, (Vt Hieron. inquit) con. Vigilantiū, ante Deū?
3. Propria est hæc similitudo, angeli etiam orant proprie pro nobis vt in assertione catholica ex 1. cap. Zacha. habes, & Tobiæ 12. Raphael inquit, ego obtuli orationem tuam ante dominum, quod quid aliud est quam tua illum commendasse.

DE INVOCATIONE sanctorum.

Anctos qui aut gloriosa morte pro fide suscepta, aut puritate vitę, aut deniq; miraculis Ecclesiæ cōmendati sunt, honorãdos esse & laudãdos in Ecclesia, nõ quidē cultu & laudibus diuinis, nõ tãq̃ Deos, sed proximo gradu tãq̃ Dei amicos & filios vera fides agnoscit, & scripturæ sacræ testimonijs, & cōsensu Ecclesiæ, in quo & Deo ipsi gratum præstamus obsequium, & nos non tantum ad imitandos cosprouocamus, sed etiam plurimum consequimur auxilij & gratiæ diuinæ eorum patrocinio.

geli pro nobis ſunt ſolliciti, & 4. oēs creaturę pro ſalute noſtra cœleſti quodam mō ingemiſcunt, & nobiſcum, quemadmodū Paulus loquitur, parturiunt.

Sed ſicut ex gemitu reliquarum creaturarum non eſt inſtituendus cultus 5. inuocādi eas, ita ex oratiōe ſanctorum in cœlis non eſt approbandus cultus inuocandi ſanctos, de his eñ inuocādis nullum 6. extat in ſacris literis vel mādatum vel exemplum.

Cū eñ oīs ſpes ſalutis noſtræ collocanda ſit nō in ſanctis 1. ſed in ſolo domino Deo noſtro per filium eius Ieſum Chriſtū, manifeſtum eſt quòd nō ſancti, ſed ſolus Deus ſit inuo-

4. Hoc longe eſt ab aliis, Paulus non dicit modo cœleſti ingemiſcere creaturas, ſed re vera terreſtres, nam illa metaphora cōtinuam mutationem creaturarum ſignificat, quia ſeruiūnt magis corpori noſtro corruptibili, & hac ratione etiam animæ, quam aliquid ad cœleſtem pertinens beatitudinem.

5. Vide diuerſam ſimilitudinē, quū inuocandæ inſenſibiles creaturæ & expertes honoris ſint & veræ honeſtatis; ſancti apud Deū viuentes filii familiares & grati quare non inuocandi, niſi dicatis eos non magis agnoſcere noſtra quam arbores aut elementa ipſa, ſed hoc alienum eſt ab omni catholico ſenſu, Hiero. contra Vigilantium nec vult quidem mortuos eos appellari, ſed dormientes & vere viuentes apud Deum, nam ſi ratio iſta quicquam probaret, eodem mō contra vosipſos diceremus, ſicut creaturę inſenſibiles non ſunt honorandę ita nec ſcti.

6. Extat vniuerſalis eccleſiæ conſenſus, & exēpla quidem in ſacris literis habemus orantium viuentium pro aliis, in ſocru Simonis & paralitico ab aliis deportato Lucæ. 4. & 5. vbi vide Bedam & Ambro. habemus etiam exempla Abrahæ & Iob & aliorū multorum, nec quicquam detrahitur ſctis per mortē, ſed potius cōfirmatur plurimū orādi facultas.

1. Solo, inquam, ſed non ſolitario; nulli fidimus quæ ſalutis noſtræ ſunt niſi Deo et iis qui ab eo virtutem cooperandi ſalutem noſtram habeant. quo multū tribuimus Deo et Chriſto, vt ſ. per infima ſua membra operetur etiam nonnunquam maiora quam per ſe.

Quare orare ipsos pro nobis proprie quidem & vere, sicut cum hic viuerent, nisi quòd nunc multo instátius & ardentius, agnoscit vera fides, vt contra Vigilantium euincit Hieronymus: ita vt sanctorum orationes nullo modo gemitibus creaturarum pro salute nostra, quos secundum Metaphoram Paulus dixit, sunt comparandæ, plus quàm irrationabiles & insensibiles creaturæ, beatissimè & felicissimè secundum rationem viuentibus. Illæ itaque neque coli neque inuocari possunt, in quibus neque sensus neque virtus est. Isti vero qui participes effecti sunt DEI, meritò & inuocandi & adhibendi sunt intercessores & mediatores nostri apud Deum, idq; exemplis & mandatis scripturæ, & vniuersalis Ecclesiæ consuetudine, & apertissima etiam ratione fidei ita tenemus, vt de hoc dubitare non contentiosum solum sed inhumanum sit.

Sicut

inuocãdus. 2 Quomodo inuocabunt, inquit Paulus, in quem non credũt? Non est aũt in sanctos credendum, quomodo ergo essent inuocandi?

Et cum necesse sit vt q inuocatur 3. sit scrutator cordis, non debẽt sancti vocari, quia non sunt cordis scrutatores.

Epiphanius contra Collyridianos.

Re vera sanctũ erat corpus Mariæ nõ 4. tamen Deus, re vera virgo erat, ipsa v'go & honorata, nõ aũt pposita est ad adorationẽ, sed ipsa adorãs eũ q carne genitus est ex ca-

2. Certum est Paulum de Inuocatione, in qua salus quæritur ab eius virtute qui inuocat, loqui, pcessit illud, omnis qui inuocauerit nomẽ dñi saluus erit: vbi nomẽ virtutem et autoritatem significat, vt alibi ipse inquit, nũquid Paulus pro vobis mortuus est, aut in nomine Pauli baptisati estis, non igitur inuocamus nomen Petri aut Pauli, sed in eis et per eos nomen domini sicut non ipsos sed Christum in eis adoramus, vt inquit Hie. cõtra Heluidiũ.

3. Satis est vt qui inuocatur agnoscat cor diuina virtute, etiam si sua non sit scrutator, Helizeus non erat scrutator cordium, sed dicit Giezi, 4. Regum 5. Nõne cor meum in præsenti erat quando homo &c. nouit enim absentia, non erat scrutator cordiũ Samuel, et tamen dicit Saul omnia quæ sunt in corde tuo indicabo tibi, 1. Regum 9. et multi sanctorum in hac vita mira virtute agnoscendorum cordium claruerunt, Scribit Athanasius in vita B. Anthonij tantam in hoc cõsequutum fuisse Dei gratiam, vt si alicuius rei ignarus esset, mox oranti reuelaretur illi a Deo, quid igitur dubitamus de beatis vt Hiero. inquit contra Vigilantium, Vt habes in assertione catholica.

4. Quis Deum dicit corpus virginis, aut sanctum aliquem, quis dixit vnquam corpus Mariæ adorandum, et vt verbis Hiero. ad Vigilantium dicam, quis enim aliquando martyres adorauit? quis hominem putauit esse deum hæc itaq; non est opus vt nobis dicantur, qui sanctis non honores diuinos, nec quicquam proprium dei eis tribuimus, sed agnoscimus diuina in ipsis Collyridiani, quæ est 79. Hæresis apud Epiphanium, sacrificabant B. Mariæ, sacrificium vero vnum est eorum quæ soli deo debita sunt.

August.

Sicut igitur nihil aut Deo aut Christo detrahimus, quum Dei coadiutores & cooperatores in opere salutis nostræ sanctos credimus, sed plurimum inde commendatur diuinæ bonitatis largitas, cui ita placet honorare suos, & colligamur magis inter nos homines erigimurq; ad desideranda & participanda diuina. Ita & per sanctorum inuocationem nihil detrahimus illi salutis nostræ spei, quæ in solo DEO tanquam primo autore, per filium eius Iesum Christum, tanquam vnum sufficientem mediatorem, sita est, cũ sancti non nisi sub Christo & virtute eius possint pro nobis intercedere.

Nec igitur in illos credimus, sed in solum Deum, sicut nec templa illis dedicamus, nec sacrificia offerimus, sed vni Deo. Neque scrutatores cordis cogitamus ipsos, sed tantum amicos Dei, familiares Deo & ipsi præsentes, cui vni fidimus, quòd eis vt pro nobis orent inspiret, & ostendat etiam pia nostra desideria, & supplices subditosq; ipsis propter Deum animos manifestet.

Damasce-

August. de uera religione ca. ultimo.

Non sit nobis religio cultus hominũ mortuorum, quia si pie vixerint, non sic habentur vt tales quærant honores, sed illũ à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur meriti sui nos esse cõseruos,
1. honorandi ergo sunt, ꝑpter imitationẽ, non adorandi propter religionẽ.

Et iterum ibidem.

Honoramus eos charitate nõ seruitute, nec eis templa construimus. Nolũt enim se sic honorari à nobis, quia nosipsos cum boni sumus templũ summi Dei esse nouerunt.

Ac rursus de Ciuita. Dei Lib. 8. cap. 27.

Nec tamen nos ijsdem marty-

1. Eo loco Aug. aperte idololatras reijcit, est enim vltimum caput illius libri, vbi omnia colligẽs inquit: non sit nobis religio cultus mortuorum hominum, & postea: non sit nobis religio cultus dæmonum, non terrarum cultus & aquarum, non aeris, non corporum æthereorum, non arborum, non animæ rationalis, itaq; satis patet contra quos loquatur August. vbi dicis non esse adorandos homines, aperte explicans, sicut deum, non construenda eis templa, vt hic habes, quia hoc est proprium dei, orandos vero vt patroni sint & aduocati non negat, imo in fine illius capitis & libri, vnum, inquit, colo deum, vnum omnium principium, quisquis in illo manet, & potest humanas preces sentire in illo, me exaudit, quisquis ipsum habet bonum suum, in ipso me adiuuat, vide itaq; aperte & exaudiri & adiuuari nos a sanctis, & quod dixit quasi sub dubio, qui sentire potest, non aliud significat, quam quod noluerit certam & vniuersalem regulam huius dare, agnoscunt quidem frequenter sancti preces nostras, quod ex miraculis vel alijs diuinis testimonijs ostẽditur, aut ex motibus ipsis animorum nostrorum, quos credimus sæpe a deo moueri ad inuocandos sanctos, qui motus non est credẽdus frustra esse, vt in libro de cura pro mortuis gerenda Paulinus inquit, & confirmat Augusti. de orationibus pro defunctis.

Damascenus libro quarto Orthodoxæ fidei, capit. 16.

Honorare decet sanctos vt amicos Christi vt filios & hæredes Dei. Vbi postquam amicos Dei & hæredes eos probat esse, ita inquit: Si rex regnantiū, & dominus dominantium, & Deus Deorum, conditor omnium & dominus dicitur, omnino & sancti dij & domini & reges. Et deinde, Quomodo igitur non honorandi sunt qui cultores & amici & filij DEI existunt: nam honor erga gratos & benignos conseruos beneuolentiæ erga communem dominum indicium est.

Cyprianus serm. de nece Innocentum.

Euigilarunt sensus quos sopor infantiæ opprimebat, & post multa in eam sententiam, ita vt in ordine sanctorum protomartyres primum habeant locum, & secretorum consilij diuinorum, propinquitate familiarissima per clementiā DEI, pro nostris exorāt laboribus, &c. Facti sunt supni capitolij senatores & iudices, nonnullis veniam obtinentes in meritis.

martyribus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia cō stituimus, quum nō ipsi, sed Deus eorū, nobis est 2. Deus &c. Martyribus nostris neque sacerdotes instituimus neque offerimus sacrificia.

Ambros. ad Rom. cap. 1.

Solent misera vti 1. excusatione dicentes: p istos posse iri ad Deū, sicut per comites peruenitur ad Regem, age nunquid tā demens est aliquis & salutis suæ immemor, vt honorificentiam Regis vendicet comiti? &c. Et mox: Isti non putant reos, qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ, & 2. relicto domino conseruos adorant.

At enī non adoramus, inquiunt, sanctos, sed tantū petimus orationibus

eorum

1. August. in eo loco & plurimis alijs eiusdem operis hoc agit, vt nullus honor deo proprius sanctis tribuatur, quicquid vero post hoc est docet tribuendum martyribus, vide 10. ca. 11. libri, Nobis, inquit, martyres nō sunt dij, nō tēpla sicut dijs, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud deum vnus est spiritus, fabricamus, ita altaria, & sacrificia non eis, sed deo in eorū nomine, erigi & offerri dicit.

1. Hæc Ambr. dicit in eos de quibus Paul. dixerat, quod quū deum cognouissent, non sicut deum glorificauerunt, vsq; ad illud putantes se esse sapiētes, stulti facti sunt, quorsum ergo contra catholicæ ecclesiæ consensum in sanctis inuocandis?

2. Iam sæpe dictum est, nos non adoramus sanctos, deinde Amb. explicatius dixit, relicto domino conseruos adorant, nos vero in illis adoramus dominum, vt ex Hier. cōtra Vigilant. superius adduximus, deinde aperte ipse Ambr. ostendit, adoratione cultum deo proprium & maximum se intelligere, statim enim post illa verba: conseruos adorant, addit quasi sit aliquid plus quod seruetur deo: nos vero tantum oramus sanctos vt orent p nobis, quod etiam a peccatoribus petimus, deo vero dicimus: salua nos, & miserere nobis.

Hieronymus contra Vigilantium.

Si Apostoli & martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse solici ti, quanto magis post coronas victorias & triumphos: Vbi adductis exemplis orationum sanctorum, tandem ad Paulum veniens inquit: Paulus Apostolus ducentas septuaginta sex animas dicit sibi in mari condonatas, & postquam resolutus esse cœperit cum Christo, tunc ora clausurus est: & pro ijs qui in toto orbe ad suum Euangelium crediderunt, mutire non poterit: Et quòd pro nobis orant sancti, præter locum 2. Machabæo. 15. Hic est qui multùm orat pro populo Dei, & cæt. est etiam aperta autoritas Zach. 1. Et respondit Angelus domini & dixit: Domine exercituum vsquequo tu non misereberis Hierusalem, & vrbium Iuda, & cæt. Nobis vero promittitur à Christo, quòd in cœlo similes erimus angelis. Orabunt igitur sancti sicut & angeli.

Et rursum ibidem dicit Vigilantio.

Ait, vel sinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei animas Apostolorum & martyrum consedisse, vbi post multa in irrisionem eius dicta ait: tu Deo leges ponis: tu Apostolis vincula injcies, vt vsque ad diem iudicij teneantur in custodia, nec sint cum domino suo, de quibus scriptum est: sequuntur agnum quocunque ierit: si agnus vbique, ergo qui cum agno sunt vbique esse credendi sunt.

3. Adorare, si bene expendatur, nõ aliud est quàm externa corporis reuerẽtia testari quod in animo agnoscamus deũ esse quem sic honoramus, non enim certus aliquis motus est corporis cui sit adoratio deo debita, vnde in scriptura legimus quod Nathan adorauit Dauid & similia, vbi adorationis nomine reuerentiam sed non diuinam significauit scriptura, ex motu igitur animi magis sit adoratio quam corpore, at nos nihil facimus in reuerentiã sanctorũ vt testemur illos esse deos, neq; inuocamus nisi vt intercessores: orate pro nobis.

4. Ita fatetur Hiero. contra Vigilan. vt citauimus in catholica doctrina, si agnus, inqt, vbiq; est, ergo & ij qui cum agno sunt vbique esse credendi sunt, sed neque hoc asserimus, neque hoc dicentes aliud intelligimus, quam quod non sua sed diuina virtute & operatione facile sit sctis nostras orõnes videre.

5. Nihil fingimus, sed hoc tantum dicimus, non esse difficile neq; certe mirandum quod beatis deus abscondita reuelet, quæ prophetis sæpe legimus reuelata.

6. Glossa ordinaria nihil habet Augu. nisi vos plura habeatis quã nos, deinde satis cõstat quam alius sit sensus illius loci ex toto cõtextu. Hieronymus interpretatur quod sancti non agnoscunt pctõres vt filios, nec pro eis orãt, vel certe quia prius dicit: pater noster es tu, Abrahã nesciuit nos, hoc videtur significare, q; illi quanquã patres fuerint populi, id tñ non sua sapiẽtia sed diuina factum esse, cũ illi neque ipsos post futuros potuerunt agnoscere dum viuerent, non dicit in præsenti, nescit aut ignorat, sed nesciuit aut ignorauit, in præterito.

eorum apud Deum iuuari, Sic autem petere quẽadmodum cultus Litaniarum ostendit, & vulgo vsitatũ est, nihil aliud est, quàm 3. inuocare & adorare sanctos, talis enim petitio exigit, vt is qui rogatur sit 4. vbiq; presens, & exaudiat petitionem: hæc autem maiestas soli Deo cõpetit & si tribuit creaturæ, creatura adoratur.

5. Fingunt quidam sanctos videre in verbo Dei, quæ Deus permittit, & quæ nobis vtilia vidẽtur. Quod etsi diuinæ maiestati nõ est impossibile, tamen Isaias manifeste affirmat, Abraham nescire nos, & Israelem ignorare nos, vbi 6. glossa ordinaria citat Aug. dicẽtem. quòd mortui etiã scti nesciant quid agant viui &c.

Nam

Bernardus in sermon. Vigiliæ Apostolorum.

Oremus ergo eos, vt ipsi nobis propitium reddant amicum suum iudicem nostrum, qui est Deus benedictus in secula. Huic veritati attestantur orationes totius Ecclesiæ, quæ clamāt sancta Maria, & sancte Petre, & cæt. Ora pro nobis, cuius consuetudinis magna est antiquitas, & sunt non pauca antiqua concilia eam probantia, & habemus in scriptura, petēdas esse orationes piorum. Seruus meus Iob orabit pro vobis, faciem eius suscipiam dicit dominus, Iob 42. Paulus semper dicit se orare pro alijs, & alios exhortatur vt pro se orent, ad Colossenses quarto: Orationi instate, orantes simul & pro nobis, &c. Iam vero probatum est, statui sanctorum non repugnare, quòd eos ad orandum pro nobis prouocemus.

Nec dubium est, hoc ipsum quod in nobis reprehendunt noui isti confitentes, Vigilantium olim Hieronymi tempore reprehendisse in Catholica Ecclesia, quòd videlicet martyres adorarent, quòd diuinos eis exhiberent honores, eo maxime quòd putarent ipsos nostras agnoscere orationes. Vnde eodem modo nos illis respondemus, nouis videlicet Vigilantijs, quod Hieronymus illis, non illos sed Deum adoramus, non ipsos vbique præsentes, sed Deo tantum eiusq; vultui assistere credimus, qui cum ipse vbique præsens sit, per eum sunt & sancti.

Nec

Nam'q; veteres scriptores vertunt, se aliquoties p̄cibus suis ad sanctos, 1 isti aut vulgi errore, sine exacto iudicio 1. simpliciter secuti sunt, aut vsi sunt tali forma loq̄ndi, non vt cultu theologico, sed vt figura Grāmatica, q̄ 2. prosopopœiā vocant, qua homines pij & diserti non significant se colere & inuocare sanctos, sed exprimere inenarrabilē illū gemitū sanctor̄ & omnium creaturar̄, p̄ nostra salute: & significāt pias præces quas 3. sancti in hoc seculo ĉ spiritu sancto coram Deo effuderūt, adhuc in auribus Dei sonare, sicut & sanguis Abel post mortē eius corā Deo adhuc vociferabatur. Et in Apocalypsi clamāt animæ sanctor̄ interfectorum, vt sanguis ipsorum vindicetur, non quòd iam in domino quiescentes cupidi sint vindictæ pro humano more, sed quòd dominus etiam post mortem ipsorum memor sit præcum, quas dum adhuc in hac terra viuerent pro sua & totius ecclesiæ liberatione effuderunt.

1. Ita Vigilantius imponebat catholicis; quod cum mulierculis superstitiosius basilicas martyrum reuererentur, vnde Hiero. inquit: ...idea forsitan & muliercularum deliramenta subsannas, & respondet: ego nō erubesco earum fidem, sed heus amice, non est vulgi error, sed consensus ecclesiæ, vt fide dignis testibus in catholica assertione docemus.

2. Itaq; insensatos eos facitis, & patres præsentes eos reputant suis præcibus, iam vidimus superius, quantum inter preces sanctorum & gemitum creaturarum intersit.

3. Non solum in hoc seculo, sed sūt etiam effundunt multo gratius, vt in assertione catholica ex Hier. habes.

Epiphanius contra Aërium.

Etsi

Nec fingimus quicquam, quum nostras orationes, & quę nobis vtilia sunt, eos Dei dispensatione agnoscere asserimus, sed docemus quod credit Ecclesia, quod multis exemplis scripturæ & sanctorum patrum etiam de sanctis viuentibus legimus, & quod diuinæ bonitati & omnipotentiæ conuenit.

Nec verum est scriptores veteres errasse, quum oratione ad sanctos se conuerterent, aut per prosopopœian finxisse personam cui loquerentur, sed re vera ipsos præsentes suis precibus agnouerunt, et multo verius ipsis apud Deum viuentibus, quàm in hoc mūdo constitutis loquebantur. Nec præteritas eorum orationes & merita tantum apud Deum putarunt efficacia, sed nunc etiam quum apud Deum sunt instantius orare, vt Hieronymus contra Vigilantium dixit, vt superius habuimus.

f Hiero-

Etsi & ipse 4. nonnunq̃ hęret in cõmuni errore, tñ pspicue docet sctõrũ mentionẽ in Ecclesia fieri, non vt inuocentur, sed potius vt non 5. inuocentur, nec Christo in honore æquentur. Mentionẽ, inquit, facimus iustorum patrum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorũ, Euangelistarum, Martyrum, Cõfessorũ, Episcoporũ, & Anachoretarum, ac totius agminis, vt dominũ Iesum Christum separemus ab hominũ agmine, per honorem quẽ ipsi exhibemus, & vt pstemus ei cultum, quo sentire nos significemus, q̃ dñs non sit æquãdus vlli hominũ, etiamsi vnusquisq; eorũ millies aut vltra in iustitia existat.

4. Bene agnoscitis Epiphanium contrariũ vobis, nec vos latere possunt quæ eo loco dicit de autoritate consensus ecclesiæ, quæ ad duximus in assertione catholica, de defunctorum memoria.

5. Non inquit Epipha. vt non inuocentur, sed vt Christo in honore non æquentur, non æquantur vero vt supra dictum est, quando inuocantur vt intercessores, non vt saluatores. Quare vt iam hoc vltimó loco non omittamus, cũ inter Christianos omnes tam constans sit, sanctos nec deos, nec deo aut Christo æquales vlla ratione esse, & certũ sit, nullo opere aut verbo contrarium Christianos profiteri, non est cur tanto zelo contra hunc errorem accendamini, quem nec suspicari quidem prudens potest. In cultu enim sanctorum, postquám in ecclesia tam certo constat eorum differentia, a deo prudentiores magis putant, quædam aut tolerandæ, aut interpretanda modestius quám repræhendenda. Hiero. contra Vigilant. clamantem quod cereas clara luce accenderent ad reliquias martyrum gentilla superstitione, respõdet inter cætera: q̃ si aliqui ppter imperitiã & secularium hominum simplicitatem, religiosarum fœminarum, de quibus vere possumus dicere, confiteor quod zelum dei habent, sed non secundum scientiam, hoc pro honore martyrum faciunt, quid inde perdis? vbi adducto exemplo mulieris vngentis Christum, & apostolorum murmurantium, tandem inquit: nec enim Christus indigebat vnguento, nec martyres lumine cerearum, & tamen illa mulier in honorem Christi hoc fecit, deuotioq; mentis eius recipitur, hæc est patrũ ecclesiæ modestia, hæc pietas piorum filiorum, & non irreuerentis Cham irrisio.

DE

Hieronymus contra Vigilantium.

Adducit eius calumniam; primo quòd diceret contra reliquias sanctorum, quid puluerem linteamine circundatum adorando osculatis; & ita respondit: Quis enim (ô insanum caput) aliquando martyres adorauit? Quis hominem putauit Deum? Vbi adductis exemplis Pauli & Barnabæ, deinde & Petri prohibentium se adorari, ad temporum suorum exempla se conuertens, quòd Constantinus reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei Constantinopolim transtulit, & Archadius Samuelis ossa in Thraciã concurrentibus & Episcopis & populis, quorũ consensum pro magna autoritate ibi affert, & tandem inquit: Occurrerunt sacris reliquiis, & tanta lætitia, adeo quasi videntem præsentemq; prophetam cernerent, susceperunt, videlicet, adorabant Samuelem & non Christum, Dein de & aliam eius blasphemiam adducens, audes, inquit, dicere, ergo cineres suos amant animæ martyrum, & circumuolant eos, semperque præsentes sunt, ne forte si aliquis peccator adueniat, absentes audire non possint. Vbi hoc tanquam blasphemiam detestatus, ô, inquit, portentum in terras vltimas deportandum, vbi vide quòd & sanctos orare consuetum in Ecclesia fuit, & quòd eos non locis sed Deo præsentes orationes audire credebant, vtrumque enim Vigilantius blasphemabat, vtrumq; probat Hieronymus.

DE MEMORIA defunctorum.

1. Coniuncta charitate verum est quod dicitur. sanctus est sed non omnino ab omni peccato immunis, vt in assertione catholica probamus.

Etsi re ipsa idē sunt sanctus in Chrō quiescēs & fidelis defunctus, oīs ēm q̄ in fide Chrī hac vita defungitur sanctus est: tñ quia libuit nōnullis discrimen inter hos ponere, visum est & nobis duo diuersa capita de his adscribere.

2. Hæc omnia vera quidem, sed Ethnicorum etiam & gentiū sunt, quæ ad Christianam pietatem pertinent hic tradenda erant.

At 2. primū sentimus piæ mentis esse, maiorū suorum in fide Chrī defunctorū honestā mentionem facere, & gratitudinem ijs beneficijs quæ ab ipsis accepimus debitā, erga posteros & amicos eorum adhuc superstites, quibus possumus officijs declarare.

3. Hoc fidei est, sed neque id satis ad eam doctrinam quæ hic quæritur, qualiter scilicet iuxta religionem christianam erga defunctos nos habere debeamus.

Deinde 3. exigit fides, vt sentiamus mortuos nō esse nihil, sed verè coram

Deo

DE MEMORIA DEfunctorum.

DEfunctis fideles, de quorũ felicitate, ob humanæ fragilitatis incertũ, solum dubitatur, q scilicet in cõmunione ecclesiæ nullo manifesto iudicio ab ea excommunicati discesserũt, cõmendandos esse piis viuorum orationibus, & sacrificio altaris, atque eleemosynis, & apud Dei misericordiam adiuuari, vt e pœnis purgatorij citius liberentur, credit Catholica fides, vniuersalis Ecclesiæ autoritate, quæ in hac parte manifestissima est.

Deo viuere, pios quidem in Christo feliciter, impi os aūt in horribili expecta tione reuelationis diuini iudicij.

Exigit etiam charitas vt 4. optemus defunctis omnē in Christo tranquillitatem & felicitatem.

Accedit & hoc quòd debeamus defunctos 5. nostros honestæ sepulturę, quo ad eius fieri potest, & tēpus ac hominū conditiones ferunt, ad testificandā spem resurrectionis nostræ, mandare. Itaque iudicamus vtile esse, vt in funeribus ea è sacris literis recitētur & explicētur, quæ ad corroborandā fidem in horrore mortis, & ad confirmandam spem resurrectionis conducunt.

Sed

4. Miror quod optemus dixerint, quum iuxta eos omnem in Christo defunctum felicem constat esse. Itaque dicēdum erat magis, iuxta hęc exigit charitas, vt congratulemur felicitati defunctorum omnium in Christo, nos catholici qui semper ob infirmitatem humanam & viuis & defunctis timemus, optamus vos qui certos vos esse iactatis de viuorum & mortuorum iustitia, idque fide teneatis, non est cur optare debeatis tranquillitatem vestris in Christo defunctis.

5. Et hoc etiam quod plurium fuit Ethnicorum, non tam Christianæ religionis cultus quam humanæ pietatis opus est, de cultu itaque Christiano in sepultura nobis dicite, quod si non vultis, Dionysium audite, quem vos recte citastis lib. Eccles. Hierar. Is igitur ca. 7. mysterium quod super ijs qui sancte quieuerunt fit referens, lectiones sacras ad confirmandam resurrectionis fidem fatetur dici, sed addit etiam, quod deinde venerandus antistes præcē sacram super mortuum peragit, & deinde præcatur oratione illa diuinam clementiam, vt cūcta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eumq; in luce statuat, & regione viuorum, in finibus Abrahæ Isaac & Iacob, in loco vnde aufugit dolor tristitia & gemitus.

Etsi igitur sanctus dici possit omnis in Christi charitate defunctus, imo in hac vita degens in Christo, non tamen propterea sine peccato vel reatu aliquo in hac vita aliquos esse credimus, neque in altera omnes. Quare non solum defunctorum esse memores ob gratitudinem, eosque propter fidem coram Deo viuere cogitare, & ornare eorum funera, atque in eis sacras lectiones ad corroborandam fidem & spem resurrectionis legere debemus, sed etiam pro eis Dei misericordiam implorare, atque per charitatem cum eis vniti orationes nostras illis communicare, atque alia pia opera eiusdem vniuersalis Ecclesiæ consuetudines nos debere, docemur.

Liberati-

1. Maiorem felicitatem non dicimus precibus viuorum mortuos consequi, sed liberationem celeriorem, testimonia vero huius adducta sunt in catholica assertione.

2. Fatemur, vnum est tantum meritum & vna redemptio, passio .s. Christi, quia prӕter eam nullum meritum aut satisfactio est, sed ab illa, & per illam sunt & merita & satisfactiones omnium, qui post vsum rationis iustificantur.

Sed quòd mortui iuuentur vsitatis illis vigilijs, prӕcationibus, & sacrificijs, ac meritis horӕ, aut è pœnis liberentur, aut 1 maiorem felicitatem in cœlis consequantur, nullum extat testimoniũ veræ Propheticæ & Apostolicæ doctrinæ.

Vnum 2 enim tantũ est meritum æternæ vitę, vna sola est redemptio & liberatio nostra, videlicet Passio & mors dñi nostri Iesu Christi, & hoc meritum fit nostrum, cum credimus in Christum: Fit autem à nobis alienum, cum Euangelio Christi non credimus.

Ioannis 3.

Non misit Deus filiũ suum in mundum vt condemnet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.

Liberationem itaque à reatu pœnæ, & purgationem le uiorem putamus nostris suffragijs comparari defunctis fidelibus, non meritum æternæ beatitudinis, nec augmentum aliquod eius, nam omne meritum in hac vita comparatur etiam hoc, quo fit vt prosint defunctis viuorum preces, vt Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, & in principio libri de cura agenda pro mortuis docet. Cap. 1. 10.

Vnam igitur confitemur redemptionem & liberationem à peccatis, & vnum meritum æternæ vitæ Christi, scilicet extrà quē nulla est satisfactio, nullum meritum, sed nostra opera, quum illi per gratiam vniti sumus, illius veraciter sunt, illius spiritu & virtute & fiunt & efficacia sunt, vel pro nobis vel pro alijs, secundum videlicet quòd eo inspirante, secundum charitatis ordinem, ad nostram vel proximorum salutem ea dirigimus.

Secund. ad Corinthios quart.

Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem, quòd si renouatur, habet igitur aliquid vetustatis, atque ita peccati, vt Augustinus argumentatur. Et tamen loquitur Paulus de se iam iustificato. Iam igitur per fidem habebat meritum Christi, nō tamen erat sine peccato. Ex hoc ergo quòd Christi meritum habēt, non sequitur nihil habere peccati dum viuunt, quare neque dum moriuntur, nisi aliunde id prebent.

... Fide per charitatem operante constat intelligi.

4. Primum qui ex hac vita in fide & charitate Christi excesserit, fatemur habere omne meritum Christi, & cum Christo habere omnia quæ ad salutem videlicet pertinent, sed non illico ab omni culpa & reatu immunis est, nam qui in hac vita omne meritum Christi habent, & in illo omnia, si in eius charitate sint, manent tamen obnoxii & culpis & reatibus, vt in assertione catholica diximus. Deinde habet quidem omne meritum Christi, quia ab eo iustificatur, sed non omnimode verum, participat pro suo captu, non quidem plenitudinem, sed gradum aliquem vel meriti, vel satisfactionis, vnde diuersitas illa, de qua Christus: In domo patris mei mansiones multæ sunt.

5. Hoc certissimum fatemur, sed tertium quoddam genus decedentium omittitis, quod in illo priori fatemur esse, sed explicandum fuit, decedunt in Christo alij omnino liberi, alij obnoxij fragilitatis humanæ reatibus, nisi vos prohibetis, vt sæpe dictum est, nullum posse decedere nisi omnino purgatum. nam purgare multos a leuioribus illis ipso mortis cruciatu, credit Christiana pietas, de omnibus tamen nulla est ratio, nulla est autoritas, sed sunt contrariæ autoritates patrum, quas adduximus, & vniuersalis ecclesiæ oratio pro peccatis defunctorum, vt in assertione catholica habes.

ipsum; 5. Qui credit in eũ non condemnatur, qui autem non credit, iam condemnatus est, quia nõ credit in nomen vnigeniti filij Dei.

Quare si quis ex hac vita in fide Christi 4. excesserit, omne habet meritũ Christi, nec indiget alieno, Deus enim qui donat filium suum, donat etiam cum eo omnia, vt Paulus ait. Qui autem hinc 5. emigrauerit sine Christo, nullis potest hominũ meritis iuuari, quia sine Christo nulla est salus.

Cyprian-

Rursum eiusdem septimo inquit Paulus, has ergo habentes promissiones charissimi, emundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus perficientes sanctificationem. Stat igitur iustificatis aliquid deesse sanctificationis, quid si ante eam consummatam subtrahantur, nunquid proderit eis mors, vt post illam tam liberi sint vt qui sanctificationem impleuerunt? Quid si non exoluta pœna, ad quam remisso peccato constat obligatum quandoque manere, vt in Dauid patet, nunquid illi, non persoluta, peruenient ad Deum? Aut probent ex scriptura non posse aliquem non plene sanctificatum, aut non plene persoluta pœna, ex hac vita discedere, neque enim ex eo quòd in Christo quis moritur, & meritum eius per fidem accepit, & iustificatus est, id sequitur, cum hæc omnia possint cum peccato & reatu esse.

g ij Augusti-

Cyprianus contra Demetri, Tract. 1.

Quãdo isthinc excessum fuerit, 1. nullus iã locus pœnitẽtiæ est, nullus satisfactionis effectus, hic vita aut amittitur, aut tenetur, hic saluti æternæ cultu Dei & fructu fidei prouidetur.

1. Certissime hæc omnia fatemur, nulli potest contingere salus post hanc vitam, qui in ea nõ egerit pœnitentiam a peccatis, nec satisfactioni quæ hic agitur locus est, de qua Cypri. loquitur, nam vt Aug. inquit ex verbo Pauli, vt referat vnusquisque prout gessit in corpore in hac vita, comparatur etiam meritum illud, quo post vitam meretur quis adiuuari.

Hierony. in Epistolam ad Gal. cap. 6.

Obscure licet docemur, per hanc sententiolã nouum dogma quod latitat, dum in præsenti seculo sumus, siue orationibus siue cõsilijs posse nos inuicem coadiuuari. Cum 1. autẽ ante tribunal Christi venerimus, non Iob, non Daniel, nec Noe rogare posse pro quoquã, sed vnumquemque portare onus suum. Nam

1. Hæc Hier. in locum illum: vnusquisque onus suum portabit, quæ proculdubio manifeste eum significant cui peccata grauiora non sunt in hac vita remissa, vllius meritis iuuari posse; remissis tamen illis: non frustra ecclesia pro remissione peccatorum eorum qui defuncti sunt, orat.

Augustinum libro de cura pro mortuis agenda, capit. primo.

In Machabæ. libris legimus, oblatum pro mortuis sacrificium, sed etsi nusquam in scripturis veteribus omnino legeretur, non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, autoritas, vbi in precibus sacerdotis, quæ domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet commendatio mortuorum.

Damascenus in proprio sermon. de hoc.

Diui autem Apostoli, discipuli saluatoris, in tremendis & impollutis vitalibusq; sacramentis, memoriam, eorum qui fideliter obdormierunt, habendam edixerunt, quod adhuc firmiter atque adeo sine contradictione obseruat Apostolica & Catholica Ecclesia Christi, & Dei, à finibus vsque ad fines terræ, ab eo tempore vsque in præsens, & in finem mundi vsq;, omnino hoc neq; vane, neq; surde, neque temere, fortituitove ordinatum est, quæ enim Christiana religio erroris nescia suscipit, & in tot secula seruat inconcussa, minime vana sunt sed vtilia, Deo placita, salutiq; nostræ conducibilia plurimũ, hæc Damascen. eo loco iuxta trãslationem Oecolampadij, vbi Dionysij, Gregorij Nazazeni, Chrysostomi, & Gregorij Nysseni apertissimis testimonijs hoc probat.

Quod ergo liber Machabæ. reijcitur ab ijs confitentibus, primo contra plura concilia, & multarum Ecclesiarum autoritatem faciunt, quæ merito præferri potest illis, & certe à pluribus creditur, etsi non à Iudæis, à Christianis tamen, canonicos haberi, & vt minimum, si non in primo gradu canonicorum librorum, de quibus s. nunquam dubitatum est, tamen in

Namq; ex Machabæis citatur, sacrificia p̄ peccatis mortuorũ esse oblata, dubitat autor ipse libri in fine eius nũ recte scripserit, ac p̄catur veniã si cubi errauerit. 1. Demus ergo ei veniam, q̄ sine vlla diuinæ scripturę autoritate affirmet, mortuos solui à peccatis sacrificijs & orationibus viuorum.

Et Tertullianus dicit, oblationes pro defunctis annua die fieri, sed hoc aut receptum fuit sine autoritate Verbi 2. Dei, ex moribus Ethnicorum, sicut multa alia: aut nomine oblationis intelligenda est publica 3. commemoratio defunctorum in fide Christi, & gratiarũ actio pro beneficijs, quæ Deus in ipsos contulerit.

1. Liber ille vt in assertione catholica habes, in Christiana ecclesia in autoritate tanta est, vt magnę sit temeritatis veniam dare tanto scriptori, sed res ipsa, solui 1. orationibus & sacrificiis viuentium defunctorum animas, consensu totius ecclesiæ patet, vt habes in assertione catholica.

2. Magnæ autoritatis patres, & certe tota antiquitas asserit, esse ex traditione apostolorum, sicut multa alia hoc est calumniari ecclesiam, si qua ex illis recepta sunt, ea nō sine rationabili causa & fructu, legitimaque autoritate recepit ecclesia.

3. Sed vt in assertione catholica habes, orat ecclesia, vt remittantur defunctorum peccata.

secundo gradu eorū, scilicet q à pluribus & maioris autoritatis Ecclesijs suscipiuntur. Merito itaque autoritati horum omnium confitentium præferendus est liber ille, sed dogma ipsum de orando pro defunctis certius est, traditione Apostolorum, quàm vt opus habeat alia autoritate.

Tertulliani etiam verbum de oblationibus pro defunctis, quas in Ecclesia fieri annua die affirmat, nec ex moribus Ethnicorum, neque sine autoritate verbi, sed traditione Apostolorū, verbo scilicet Dei nō scripto, susceptū esse probat morem pro mortuis orandi, non tantum eorum agendi memoriam, aut gratias pro beneficijs in ipsos collatis referendi Deo. Quum Augustinus inter hæreses damnatas Aerij hoc enumeret, quòd dixit ille, Orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere. Et Epiphanius contra ipsum Aerium, quam 75. hæresim ponit, aperte inquit, de mortuis loquens, pro iustis & peccatoribus memoriam facimus, pro peccatoribus quidem misericordiam Dei implorantes, & in fine omnium Ecclesia necessario hoc perficit traditione à patribus accepta, quis autem poterit statutum matris dissoluere aut legem patris? Velut Salomon dicit, Audi fili sermones patris tui, ne repudies statuta matris tuæ, ostendens per hoc quod in scriptis & sine scriptis docuit pater, hoc est, DEVS, mater autem nostra Ecclesia, habet statuta in se posita indissolubilia. Cum itaque in Ecclesia ordinata sint statuta, & bene se habeant, & omnia mirabiliter fiant, confutatus est rursus etiam hic seductor. Quæ omnia hic adduximus, vt si non ij confitentes, saltem qui ea legerint aduertant, quanta temeritate & præsumptione tantis patribus & toti Ecclesiæ se opponant, simulq omnes videant, quanta sit autoritas Ecclesiæ, & quàm necessaria sit ad agnoscendam veram doctrinam.

1. Hoc non dubitamus, sed neque id dubium est, nec ratione, nec vlla certa autoritate probari, omnem fidelem & iustum, qui ex hac vita decedit, plene purgatum decedere, vt superiore cap. in assertione catholica habes, quod si nō plene purgati decedunt aliqui, statim sequitur post hanc vitam purgandos, neque enim intrabit aliquid coinquinatum in cœlestem Hierusalem.

2. Non est cur mirari debeamus, cum certum sit multa sine scriptura tradita esse, vt sæpe in assertione catholica dictum est.

3. Quare ergo non citatis locum vbi contrarium docetur, sed tantū negatiue argumentamini, quia nec Christus nec Paulus dixit.

4. Iam ostensum est, in primo hoc ordine credentium esse duos gradus, alius purgatorum omnino, alius vero adhuc culpis aut reatibus subiacentium, quæ tamen non excludunt a regno Dei.

DE PVRGATORIO.

ETsi dubitari non debet, qn 1. suus sit sanctis in hac vita purgatorius ignis, quemadmodū testātur exempla Dauidis, Ezechię, Ionæ & aliorum, tamen haud immerito dubitatur, nū post hanc vitā tale sit purgatoriū, quale vulgus hominū putat, in q̄ animæ tātisper cruciētur, dū vel supplicio satis pro peccatis faciant, vel indulgentijs redimantur. Si eñ tale est purgatorium, 2. valde mirādum videtur, quod nec Prophetica, nec Apostolica scripta aliqd certi & perspicui de eo tradiderint, sed potius 3 diuersum haud obscure doceant.

Marci ultimo.

Prædicate Euangeliō omni creaturæ, qui crediderit & Baptisatus fuerit, saluus erit, qui vero nō crediderit, cōdēnabitur. Hic 4 ponūtur duo ordines hominū, vnus corū qui credūt Euangelio, & hi pnunciantur salui, alter corū qui nō credunt Euangelio, & hi

DE PVRGATORIO.

EX asserta de oratione pro defunctis tam manifesta sententia, necessario sequitur manere post hanc vitam purgatorium, vbi cruciantur & ita purgantur illę defunctorum animæ, quæ in hac vita non plenè à culpis vel reatibus fuerunt liberatæ, sed in vera charitate Christi è corpore sunt solutæ, quæ purgatio cum perpetua esse non possit, absoluitur tandem vel satisfactione, vel suffragijs viuentium, inter quæ Christiana pietas indulgentias, iusta de causa, dispensatorum Ecclesiæ autoritate factas, nouit etiam collocare.

h Nec

hi ꝓnunciantur damnati. Inter hos non est aliquid medium, aut enim excessis ex hac vita in fide Iesu Christi, tunc habes remissionẽ omniũ peccatorum ꝓpter Chrm̃, & c. imputatur tibi iustitia Christi. Quare qui Christo comitatus in mortem ingreditur, ei nil deest ad consequendã veram & æternam vitã: qui aũt hinc sine Christo emigrat, ingreditur in perpetuas tenebras.

Ac si ꝑter hos duos ordines alius esset q̃spiam tertius status aĩarum in altero seculo, certe Paulus q ad paradysum & in tertiũ cœlũ raptus erat, & multa arcana viderat, nõ i. inuidisset ecclesiæ hanc cognitionẽ. Ecce autẽ, cum ad Thessalonicẽses ex ꝓfesso de christianis dormiẽtibus

f. Participatur potius pro mensura quadam dicendum est, vt superius de iustificatione, in assertione catholica dictum est; sed nunc vide quam illa imputatio ab eis excogitata aliena sit a catholica doctrina, ex ea enim ventum est ad negandum purgatorium, sicut omnium satisfactionum: obserua similiter hos duos ordines & hanc rationẽ ex eis sumptam, proximo capite ab eis positam, vbi respondimus, constat itaq; ex illis præcedẽtibus hoc sequi, & ita ex contrarijs orationibus scilicet pro defunctis, necessario sequi purgatorium.

s. Paul. non inuidit hoc ecclesiæ, sed id scripsit, q̃d spũs sctũs ꝑ eas literas significatũ esse voluit, scimus vero Paulũ prædicationi & verbo magis deditum quam scripturæ, & ideo plura verbo quam scripto tradidisse, vnde Timotheo dicit, quæ audisti a me per multos testes, non vero quæ scripsi, hæc commenda fidelibus hominibus, & non inquit hæc scribe, non itaque est spiritus euangelici, soli scripturæ intentum esse.

Nec eorum qui hoc negant argumenta efficacia sunt, sumpta ex eo maxime quòd in scriptura sacra nihil perspicue de eo traditur, cum constet iam multa non scripta fuisse eorum, quæ credenda sunt, sed autoritas illa Ecclesiæ satis est, quæ orêt pro illis, frustra enim hæc fieret oratio, si post hanc vitam nihil aliud restat quàm æterna vel beatitudo vel damnatio. Quòd igitur Marci vltimo duo ordines tantum diserte ponũtur, aliorum qui saluantur, aliorum qui damnantur. Et quòd Paulus ad Thessalonicẽ. de dormientibus locutus, non meminerit purgatorij, nihil aliud probat, quàm non placuisse Spiritui sancto illis locis hoc explicare, sed in doctrina Ecclesiæ aperte explicatum est, & sunt loca scripturæ quibus id satis insinuatur.

 Matt.

tibus scriberet, nullā prorsus facit mentionē alicu-ius purgatorij, sed iubet potius ne contristemur, sicut & cæteri qui spē non habēt; itaq; si talis esset quispiā animarum status in altero seculo, qualē vulgus cogitat, 4. nō potuisset Paulus teneri quo minus loco tam oportuno hunc aīarum statum perspicue explicuisset, & ecclesiæ rationem pscripsisset, qua posset miseras aīas à cruciatu suo liberare.

4. Pulchra sic diffinitio, præscribitis igitur vos scriptoribus sacris, imo ipsi spiritui sancto, satis fuerit audire, aut scribentē per sanctos, aut docentem per ecclesiā, quæ est colūna & fundamentum veritatis.

Sed & 5. vetus ac vera catholica ecclesia apte significauit, sibi de hoc tertio genere status aīarū in altero seculo nihil certi cōstare.

5. Quum illa orat vt remittantur defunctis peccata, quomodo nihil certi ei cōnstitit de hoc tertio statu, pro quo scilicet solo orationes istæ funduntur?

Chrysost. in concione 2. de Lazaro. Si qd cui rapuisti redde, & dicito iuxta Zachæū, do quadruplum si qd rapui si cui factus es inimicus, reconciliare priusquā veneris ad iudiciū. Omnia hic dissolue, vt citra molestiā illud videas tribunal. Donec

Matthæi duodecimo.

Qui dixerit verbum contra spiritum sanctum, non remittetur ei in hoc seculo, neq; in futuro. Ex quo, inquit Gregorius quarto dialogorum capit. 39. intelligi datur, quasdam culpas in futuro seculo remitti, sed in hoc de paruis minimisque peccatis fieri posse credendum est.

Sed neque quòd per fidem Christi & charitatem peccata remittuntur, & iustitia Christi vel imputatur, vel participatur à nobis, quicquam præiudicat fidei de Purgatorio, constat enim vt proxima ostensum est, etiam post illa omnia reos teneri iam iustificatos.

Hieronymus in primum caput Ezechielis.

Exponens illud in fine capitis & vidi quasi speciem electri, & cæt. ita inquit post alia, ex quo ostenditur, post pœnas atque supplicia & purgationem peccatorum futuram misericordiam, duntaxat in ijs qui Deum meruerint videre regnantem. Vbi ex contextu satis apparet, quòd de purgatione post hanc vitam loquatur.

nec hic fuerimus spes habemus p̃claras, simulatq; vero discesserim9 illac, nō est postea in nobis 4. situ pœnitere, neq; commissa diluere.

Et iterum.

Neque 5. enim qui in p̃senti vita p̃ctã nõ abluerit, postea consolationem aliquam inuenturus est.

Augu. etsi ponit inter valde bonos & valde malos medios q̃sdã, quorũ tertio statui videt locũ purgatorĳ assignare, 1. tñ de ea re alias dubitat, nec quicquã certi definit. De hac igitur sententia Augu. sentiendũ erit, quod ipse exigit, videlicet vt id recipiamus q̃d vel autoritate scripturæ, vel 2. probabili rõne confirmatũ fuerit. Manifestũ aũt est ꝙ q̃ dicta scripturę ad stabiliendũ purgatori-

4. Vide quam aperte Chry. locũ pœnitendi & luendi ipsa peccata commissa post hanc vitam adimit. Ceterum Damas. in sermone illo defunctorum, Chrysost. certissima testimonia refert, asserentis post hanc vitam iuuari defunctos, & inter cætera hęc verba: Excogitemus quõ defunctis prosimus, denique eis pręsens subsidium, eleemosynã, inquã, & oblationes, quæ res ipsis commodum & lucrum, & vtilitatem magnã adferent, non enim temere in ecclesia a sapiẽtissimis suis discipulis sancita sunt hæc & tradita. Sacerdos in tremẽdis mysterĳs p̃ces facit pro fidelibus defunctis.

5. Quid sentiat Chrysost. habes in proxima annotatione.

1. Tertius ille ordo cõstantissime ponitur ab August. ex certa ratione orationũ ecclesiæ, & quod dicitis eum dubitare de hoc medio statu, certe non est vnde id probari possit. In Enchiridio ca. 6. locum illũ Pau. de superædificante, lignũ, fœnum, stipulam pertractans, ignem illum de quo Paul. loquitur, tribulationem huius vitæ esse dicit, & mox sequenti cap. sub dubio proponit, an post hanc vitam tale aliquid fiat & inueniri, inquit, aut latere potest, nonnullos fideles per ignem quendam purgatorium saluari, similiter & ca. 26. 2 li. de ciuitate dei latius hunc locum Pauli explicans, eodem modo sub dubio relinquit, de igne illo alterius vitæ, itaque de qualitate purgationis, non de ipsa purgatione dubitat.

2. Quare non totius ecclesiæ consensu, & traditione apostolorum, quibus aperte purgatorium probat.

Idem Isaiæ ultimo.

Referens errorem illorum qui volunt supplicia aliquando finiri, tandem post multa ita inquit: quod nos solius Dei debemus scientiæ derelinquere, cuius non solum misericordia sed & tormenta in pondere sunt: & nouit quem, quomodo, aut quàm diu debeat iudicare, solumque dicamus, quod humanæ conuenit fragilitati: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in furore tuo corripias me. Et sicut diaboli, & omnium negatorum atque impiorum, qui dixerunt in corde suo, non est Deus, credimus æterna tormenta: sic peccatorum atque impiorum tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt atque purganda, moderatam arbitramur & mistam clementiæ sententiam iudicis. Obserua itaque Hieronymum aperte de supplicijs post hanc vitam loquentem, quorundam æterna dicere, aliorum vero quorum opera probanda sunt & purganda iuxta clementiam, ex quo ostendit non æternam, præcipue cum dicat, purganda esse eorum opera. Iam igitur non duos tantum ordines defunctorum constat eum ponere.

August.

3. Illis locis scripturæ fatemur nō aperte purgatorium probari, sed ꝙ ex certa regula fidei credimus, id authoritatibus illis aduertimus indicari.

4. Hoc qualiter intelligendum sit satis superius ostensum est, remissio peccatorum non fit ex meritis, sed remisso peccato p opera remissionē sequentia, quæ ex gratia Christi manent: satisfacimus pro temporalibus pœnis, quibus obnoxii sæpe post remissum peccatū manemus, quæ omnia certissima & verissima esse ex ipsa scriptura ostenditur, ex quibus Aug. statum illum mediū, & viuorum suffragia illis qui in eo sunt vtilia, certissima ratione intulit. Igitur assertio de igni purgatorio relinquatur vtcunq; suis autoribus, sed purgatio animarum post hanc vitam certissima fide tenetur. Illud tamen non est hic omittendū, quod boni isti viri doctrinam quā obscurare Christi gloriam, & alienam esse a scriptura dixerunt, nunc tribuunt August. non igitur monachi a trecentis annis obscurarunt doctrinā hanc de vera iustificatione per fidē, cū apud eos hoc Aug. dixerit, & remissionem peccatorū & vitam propter merita operum nostrorum contingere nobis, sed re vera imponunt August. quod attinet ad remissionē peccatorū, nullus enim manifestius quam ipse peccata gratis remitti docet.

um citari solēt, à 3. genuino suo sensu ad alienum torqueantur, & ab ipsis etiā vteribus interp̄tibus longe aliter exponantur, & quas August. habet sententiæ suæ rationes hoc fundamēto niti vidētur, quòd cōsequamur remissionē peccatorꝫ & vitā nō tm̄ propter Christum per fidē, sed etiā 4. propter merita nostrorꝫ operū. Sed quàm cōueniat hoc cum vera Apostolica doctrina supra indicauimus. Quare arbitramur, hanc theoriā de igne purgatorio suis authoribus relinquēdā esse, & hoc maxīe omniū agendū vt ꝙ Paulus monet: Cōfirmemus nos inuicē sermonibus de certa spe resurrectionis, & salutis nostræ in Christo Iesu, propter quē Deus credētibus ita fauet, vt conseruet ipsos in media morte, & donet eos vera trāquillitate.

DE

Augustini sententia & in Enchiridio, & in libro de cura pro mortuis gerenda constantissima est, & in consuetudine Ecclesiæ fundata, quæ pro illis orat, nec de hoc vnquam Augustinus dubitauit, quanquam qualis sit illa purgatio vel ille ignis sub dubio reliquit, nec remissionem peccatorum propterea meritis nostris tribuit, sed gratiæ Christi, satisfactionem vero necessariam frequenter post remissum peccatum esse, & operibus nostris, sed ex Christi gratia perfectis, fieri, iam supra probatum est. Quare qui purgatorij reijciunt fidem, aperte Ecclesiæ repugnant.

1. A quibus rogo hoc disputatur, nisi ab ijs qui non audierunt: de virginibus consilium do. Et: vade & vende omnia quæ habes &c. Et illud denique: si quis vult venire post me, abneget semetipsum, &c. Itaque nunquam in ecclesia catholica hoc versum est in dubium, sed addunt non immerito disputatur, vbi merito etiam quærendum, quo merito & fructu hæc excluduntur ab ecclesia.

2. Distinguendum est inter præceptum & consilium, vt Paulus aperte distinguit: præceptum, inquit, domini non habeo, consilium autem do, etsi ergo non præcipitur verbo, non ideo humanum censeri debet quod consulitur & commendatur.

3. Ita Iouinianus locutus est, vt August. lib. de Heresibus refert, & refellit etiam lib. de sancta virginitate, ca. 1. vsque ad 9.

DE VOTIS MOnasticis.

Non est dubium, quin vota pia iusta & legitima seruanda ac soluenda, & vota impia sint rescindenda. 1 Sed haud immerito disputatur, in quo votorum genere collocanda vota sint Monachorum, De 1. virginitate seu cœlibatu paupertate & obedientia.

Nam manifestum est, quòd cœlibatus nō sit verbo DEI præceptus. Manifestum etiam est, quòd etsi cœlibum status sit 3 in publicis periculis tranquillior, & ad peragenda publica ministeria Ecclesiæ

siæ

DE VOTIS MONAsticis.

CREDIT Catholica Ecclesia, inter pia & Deo grata vota, quæ non dubium obligare eos qui vouerint, sub grauissimi sacrilegij peccato, ad sui impletione, tria illa Monachorũ vota, paupertatis scilicet, castitatis & obedientiæ, potissima esse ex fontibus ipsis Euangelicis, ab Apostolorũ tempore simul cum statu ipso Monachali desumpta, & patrũ omnium consensu commendata Ecclesiæ. Hæc quidem in communi sint dicta, iam in speciali de singulis quid vera fides habeat subiungamus.

ſiæ his 4. qui non vruntur aptior & accõmodatior, tamen non eſt ſentiẽdum, quòd hoc genus vitæ per ſe ſit 5. coram tribunali DEI excellentius & ſanctius quã coniugiũ.

Sicut enim in Christo non eſt Iudæus neq; Græcus, non ſeruus neque liber, vt Paulus ait, 6. ita in Christo nec eſt cœlebs nec maritus. Et quemadmodũ in Christo Ieſu circumciſio nihil eſt, præputium nihil eſt, ſed obſeruatio mandatorũ DEI, & noua creatura: ita 7. & cœlibatus nihil eſt, coniugiũ nihil eſt, ſed in Christo Ieſu renatum eſſe, & Christi vocationi obedire.

4. Hoc proprium veſtrum eſt, ex peruerſo Pauli ſenſu. Paulus cum dixiſſet: non nuptis & viduis bonũ eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego, quo ſignificauit veram continentiam, ſtatim addit: quod ſi non ſe continent, nubant, melius eſt enim nubere quàm vri. Quod quum iis qui ſe non continent dixerit, nõ eſt cur intelligẽdum ſit verbo illo vri Paulum intellexiſſe tentari, aut moleſtiis carnis incitari ad libidinem; hoc enim docet ipſe alibi, caſtigatione corporis reprimendam eſſe non matrimonio. Itaque ex eo ſolo melius eſt nubere, quàm vri, tamẽ habes melius eſſe nubere quàm peccare, aut damnari non vero tẽtari.

5. Hoc aſſeruit Iouinianus, & impugnat in eo maxime Hierony & Augu. ſi non eſt excellentior & ſanctior cœlibatus, quare Paulus inquit, melius eſt? cur per Iſaiam promittit dominus tam aperte Eunuchis, de quibus ſcilicet Christus dixit: qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum & nomen melius a filiis & filiabus, nomẽ ſempiternum dabo eis. Vide Auguſt. lib. de S. virg. cap. 14. & 16.

6. Aliena omnino ſimilitudo, Iudæus aut Græcus, ſeruus aut liber, non ad virtutem pertinet, cælibatus pertinet.

7. Quomodo nihil eſt, quũ pertineat ad nouam creaturam, dicente in Apocal. Ioanne: quod qui cum mulieribus non fuerint coinquinati, cantãt canticum nouum? Vide etiam Auguſt. cap. 17. lib. de. ſanct. virginitate, & ſequentibus.

Castitas igitur omnimoda, quæ scilicet ab omni contactu venereo abstinet, non præcipitur in scripturis sanctis, sed laudatur, & sub consilio proponitur omnibus, in Euangeliis maxime & Apostolicis literis. non solum ob tranquillitatem præsentis temporis, sed propter futuram etiam beatitudinem. Quare virtus est proprie Euangelica, voluntarie custodita, coram Dei tribunali magni meriti excellentior & sanctior coniugio. Quod Ecclesia semper docuit, ita vt vix vllus fuerit error qui minus persuaderi potuerit Christianis, quàm *Iouiniani* contrariũ afferentis. Votum igitur illius & gratissimũ Deo, & semper in Ecclesia magni habitũ fuisse constat.

Longe igitur cœlibatus hic, siue voto promissus, siue sola voluntate obseruatus, distat ab ijs quæ vel non voluntaria sunt, sed naturalia, vel in se nihil habentia laudis. Quare falsum est, quòd sicut in Christo non est Iudæus neque Græcus, & sicut circuncisio nihil est, & præputium nihil, qbus significat nobilitas aut ignobilitas gentis, ita non est in eo cœlebs, vel nihil est cœlibatus, sed re vera sicut obseruatio mandatorum Dei & noua creatura aliquid est in Christo, ita voluntaria hæc omnimoda castitas plurimum est.

In concilio 1. Gangren si extat Canō: Si quis, inquiens, ex his qui virginitatem propter dominum seruant extollitur, aduersus coniugatos, anathema sit.

1. Quid concilium Gangren. destinat habes ex opposito in assertione catholica, ibi virginitas & cœlibatus maxime commēdantur, nec verba hic citata quicquam detrahunt, sed superbia tantum virginum reprimitur, vnde & alia litera habet, in coniugio positos per arrogantiā vituperauerit.

Et alius Canō dicit: Si 2. quis virorum propter cōtinentiā quæ præsentatur amictu pallij vtitur, quasi per hoc se habere iustitiā credens, & despicit eos qui cum reuerentia birris & alijs communibus & solidis vtuntur, anathema sit.

2. Primum hic non de castitate sed veste tantum agitur, vnde alia æditio ita habet: si quis putauerit sancto proposito, id est, continentiæ cōuenire, vt pallio vtatur, deinde nō vsus ille, sed superstitio in eo repræhenditur, & superbia alios iudicandi, sic enim statim dicitur, tanquam ex eo iustitiam habiturus, & repræhendat & iudicet alios.

Et August. de bono coniugali ca. 21.

Non 3. audet virginitatem Baptistæ præferre coniugio Abrahæ.

3. Quid Aug. sentiat, secundum regulam sanæ fidei, in eodem ipso loco habes e regione in confessione catholica: Res enim ipsas aperte in se docet differre, & præstare coelibatum sed non personas, nam ponit Abraham non minorem castitatem in animo habuisse, sed dei iussu contraxisse, quam Ioannes, qui eius etiam ordinatione non contraxit.

Quare

In Concilio Gangrensi.

Post damnatam superbiam illorum qui matrimonio & possessioni propriarum rerum detrahebant, inter quæ ea sunt decreta quæ habes in opposita confessione, tandem ita conclu dit, hæc autem scripsimus non vituperantes eos qui in Eccle- sia Dei secundum scripturas sanctum continētiæ propositum eligunt, sed eos qui abutuntur proposito in superbiam, &c. Et paulo post; Nos autem virginitatem cum humilitate admi ramur: & continentiam cum castitate & religione Deo acce- ptissimam dicimus: & renunciationem secularium negocio- rum cum humilitate laudamus: & nuptiarum vinculum ca- stum honoramus & diuites cum iustitia & bonis operibus non abijcimus. Vbi si hæc & reliqua illius concilij consideres, quod ante mille ducentos annos celebratum est, verumq; ex- tremum Eustachij scilicet, contra quem tunc agebant, & alio rum q nuptijs detrahūt, & Iouiniani, qui postea exortus est, matrimonium æquantis virginitati, quod in contraria confes sione aperte habes, nisi quòd in ea additur etiam Iouiniani errori cum damnetur cœli- batus ipse.

Augusti-

Quare qui vouet virginitatem vel cœlibatum, aut 1. vouet eum vt singularem cultũ Dei, tunc quia status cœlibũ non est verbo Dei mandatus, pertinet hoc votum ad manda ta hoĩm, de quibus Christus dicit: Frustra colunt me docẽtes doctrinas p̄cepta hoĩm: 2. Aut vouet cũ vt meritũ remissiõis pctõrum & vitę æternæ, tunc est manifeste impiũ votũ, cui nullus est obnoxius.

Nihilo rectius est paupertatem vouere. Aut enĩ cõditione pauper es, & nihil terrenarũ facultatũ possides, tũc hęc crux diuinitus tibi imposita patiẽter est ferenda, q̃ si 3. p̄terea voues nihil aliud facis, q̃ si in morbo voueas te p̄petuo ægrotaturũ, vel in infamia, te perpetuo fore infamem.

1. Libẽter hoc damus vobis, quod vero dicitis pertinere ad mandata hominum, in doctrina catholica ostendimus, quam sit alienum a veritate Aug. cũ in toto li. de S. virg. hoc præcipue agat, vt votum eius commendet, specialiter tamen cap. 14. ita dicit: sicut superius cum de præceptis ageretur citauimus. Primo proponens in æterna vita egregiam quandam esse gloriam, cui consequendæ parum est liberatum esse a peccatis, nisi aliquid ipsi liberatori voueat, q̃ nõ sit criminis nõ vouisse, sed vouisse ac reddidisse sit laudis, cõsiliũ ingerendo, tanq̃ &c.

2. Etiam hoc damus, & vt dicamus verbis Augu. ca. 11. de S. vir. an vero qui frangit panem suum esurienti, si tantum propter hanc vitam faciat, stultus est, & ille erit prudens, qui castigat corpus suũ vsq; ad continentiam, qua neq; coniugio misceatur, si ei nihil proderit in regno cœlorum? Vides ergo nihil differendum cœlibatui quod eleemosynæ tribuimus, ergo est satisfactio peccatorum & meritum æternæ vitæ.

3. Indigna non christiano solum sed prudente ratio, morbum & infamiam tenemur propulsare, non habemus in euangelio consilium de morbo suscipiẽdo, aut infamia quærenda, sed tantum de ijs patienter sustinendis, sed habemus consiliũ quærendi & amandi paupertatem, & hoc fecerunt apostoli etsi paupere.

Augustinus libro de bono coniugali capit. XXIII.

Quamuis in xxi. dixerit, non fuisse impar meritum continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham, qui filios generauit. Et xxij. capite, Continentes temporis Euangelij, non meliores esse sanctis coniugatis legis veteris docuerit, tandem inquit: Res ergo ipsas si comparemus, nullo modo dubitandum, meliorem esse castitatem continẽtiæ quàm castitatem nuptialem, cum tamen vtrumque sit bonum, homines vero cum comparamus, ille est melior qui bonum aliquod amplius quàm alius habet, quod adhibitis exemplis ibidem explicat.

Docet ergo sana & Catholica fides, & virginitatem & cœlibatum cultum esse Deo gratissimum, amplissimas habentem DEI promissiones, eius maxime quæ futura est æternæ vitæ. Quare sunt & satisfactio maxima peccatorum, & meritum vitæ æternæ. Et quæ omnia ideo præcipue habent, quoniam vt Paulus inquit: Qui sine vxore est, solicitus est quæ domini sunt, & ijs omnibus rationibus, de eis sanctissime Deo fiunt vota, verbi ipsius autoritate.

mem, quod genus voti furor magis est quã pietas. Aut possides facultates, & voues te ijs relictis acturum vitam pauperem, vt victum quæras mendicitate, & consequaris huius voti merito vitam æternam; tunc hoc votum primum quidem 4. pugnat cum charitate proximi, quæ exigit, ne cui sis præter necessitatem mendicimonio molestus. Deinde 5. pugnat cũ fide in Christum, quòd is solus sit meritum æternæ vitæ. Manifestum igitur est hoc genus voti esse illegitimum & impium.

Facultates autem tuas sic deserere vt eas in commune 6. conferas, non est paupertatem sectari, sed de certiori & copiosiori victu tibi prospicere. Qui

4. Peccum ergo contra charitatẽ proximi, qui a diuitibus eleemosynam mendicant, & hoc nomine dãt eis materiam exercendæ virtutis. forte ab egente extorquere esset contra charitatem, aut ociosam & Ecclesiæ inutile ex eleemosynis velle viuere.

5. Ipse Christus inquit: vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo. non ergo repugnat Christo, paupertatem voluntariam meritũ vitæ æternæ dicere, quod vero solus Christus eiusq; passio sit meritum vitæ æternæ, sæpe expositum est qualiter sit intelligendum, nihil scilicet quod ab eo sit alienum.

6. Cur qui in commune confert diuitias per alium, non in suos tantum sed in omnium vsus expendendas, vt ipse non tanquam de suo nec pro suo arbitrio, sed vt de ecclesiæ peculio, & pro eius dispensatione alatur, nõ merito dici potest paupertatem sectari, vel quid amplius fecerunt in primitiua ecclesia fideles.

Paupertas etiam voluntaria, omnimoda scilicet temporalium rerum abdicatio, & exemplo & verbis Christi, Apostolorumq; eius commendatur, & ita vt non sine magna blasphemia reprahendi possit, & non maxime laudari, ille qui ex quacunque conditione diues scilicet vel pauper, rebus omnibus & habitis & quæ habere potest abrenunciat, propter æternæ vitæ propositum, ad quemcunque demum statum, quem Ecclesia non damnat, siue monachatus, siue cuiuscunque alterius rationis viuendi, transeat.

Nihil ergo merito Christi detrahit, sed consentit veritati, qui hanc voluntariam paupertatem, & votum eius, & satisfactionem dicit esse peccatorum, & meritum vitæ æternæ, & cõsequendæ perfectionis non minimum instrumentum. Neç mendicare humilitatis amore contrarium est charitati proximi, modo non otiose & sine vtilitate Ecclesiæ mendicans viuat, sicut etiam in commune conferre propria, dispensanda scilicet in omnes, non solum paupertati illi, quę ob imitationem Christi suscipitur, nõ derogat, sed autoritate Apostolorum & exemplo primæ Ecclesiæ probatur.

7. Certe non est obscurum, si exemplum primitiuæ ecclesiæ attendamus, quotquot, inquit, erant possessores agrorum aut domorum, vendentes afferebant precia, & ponebāt ad pedes apostolorum, Act. 4. vide ibi quam sit commendatus Ioseph, qui cognominatus est Barsabas, qui hoc fecit.

1. Si certam vocationem dei intelligunt aliquam iuris naturalis obligationem, quales sunt de quibus proxime dixerunt, filij videlicet ad patrem, aut ciuis ad magistratum, &c. non est cur voueri non possit, præcipue cum vota proprie de ijs ad quæ non tenemur sint, sine certa vero Dei vocatione, hoc est, nisi certo cognoscamus hoc esse ei gratum, fatemur non esse vouendum quicquam, vt ita præstetur deo gratus cultus, sed hoc habemus in illo verbo: abneges temetipsum.

Qui qualis sit coram Deo 7. cultus obscurum esse non potest.

Obedientia vero aut refertur ad Deū, tunc nō est arbitrarij voti, sed debitæ necessitatis, de qua obedientia dicitur: melior est obedientia quàm victimæ. Aut refertur ad hominē, tūc sua sunt obedientiæ officia, quæ subditus magistratui, liberi parentibus, serui dn̄is, discipuli præceptoribus debent. Hæc siue voueantur, siue nō voueantur, certe diuinitus exiguntur, sed hac conditiōe, vt semp̱ Deo magis obediamus q̄ hominib9.

Voueri aūt homini obediētiā sine 1. certa vocatione Dei, vt operibus talis obedientiæ non solum præ-

Obedientia quidem alia est ad salutem necessaria, sub præcepto videlicet imposita, cuius diuersę sunt partes, secundum diuersas principatus rationes, alia est enim serui ad dominum, alia filij ad parētes, alia vxoris ad virum, alia ciuis ad magistratum siue principem, alia denique ad Episcopos & pastores animarum. Inter omnes tamen prima & maxima illa est, de qua Deo tenemur eiusq; præceptis obedire. Altera vero est obedientia, non præcepti, sed consilij, ideoque non necessaria, sed supererogationis, qua videlicet ad ea quæ nobis per diuinam legem licita sunt, alicuius hominis arbitrio nos submittimus, propter Deum regnumq; cœlorum. Sicut constat fieri in religionibus, vbi voto professionis astringuntur profitentes obedire vsque ad mortem, in cunctis scilicet illis rebus, quæ ad vitæ studia & actiones, denique ad omnia quæ in vita occurrunt, lege Dei non prohibita, pertinent, vt in regulis sanctorum Basilij, Augustini, Benedicti, & cæterorum aliorum monachorum manifestissime patet. Quum igitur hoc obedientiæ votum, omnem propriam voluntatem, quæ reliqua est homini, à diuinis præceptis, per quam de tota vita actionibusq; eius homo disponit, relinquat propter Deum, idque & doctrinæ & exemplis Christi, & Apostolorum maxime consentiat, non est dubium, illud singularem esse Dei cultum, & maximi meriti satisfactionisque, & aptissimum medium ad perfectionem consequendam, quo verissimè illud impletur: abneget semetipsum, & cæt. Quod etiam optimum eorum quæ habemus, & quo solo domini sumus omnium, voluntatem scilicet ipsam propter Deum relinquit.

Vnde eo non potest ex ratione sua aliud maius esse,
quàm vitæ totius propter Deum amissio,
qualis est in martyribus.

2. Eodem modo hoc asserimus verum, quo superius idem diximus de paupertate & cœlibatu, quid in scriptura ostēditur deo gratius quā obedientia, & ea maxime quæ voluntarie sine præcepto exhibetur? vel cuius rei habemus manifestiora exempla in Christo quam obedientiæ? vt Paulus inquit ad Phili. 2.

3. Verum est, nullum est meritum vel satisfactio nisi virtute huius.

1. Prius dixerunt non immerito in dubium verti, tam manifestum dicunt quod hæc vota pugnent cū doctrina vere catholica, ideo qua autoritate et ratione vidisti: nunc vide an doctrina vere catholica indulgeat carni, et diuitijs congregandis et propriæ voluntati.

2. Nullus hoc votum æquat baptismo, quo ad virtutem & efficaciam sacramenti, sed quod hoc sit magna satisfactio peccatorum, nullus qui recte considerat, negare poterit, vnde quandoque, et frequentius quidem, plena omnium satisfactio esse poterit.

præstes 2. Deo singularē cultū, sed etiam expies coram Deo peccata tua, superuacaneum est, quia Christus dicit, frustra se coli humanis traditionibus, & 3. impiū, quia solus Christi obedientia, quā præstitit Deo patri suo, expiauit peccata nostra, & reconciliauit nos cum Deo.

Ex his 1. omnibus manifestum est, quod genus vouendi cœlibatus, paupertatis, & obedientię, nō consentiat cum doctrina verê Catholica, præsertim cum quidam non sint veriti hoc vouendi genus 2. æquare Baptismo.

DB

Ex quibus omnibus manifestum fit, eos qui vota hæc paupertatis cœlibatus & obedientiæ cum doctrina vera Catholica consentire negant ipsaque impugnant, non solum contradicere scripturæ sacræ, consensui Ecclesiæ, & sanctitati multorum à Deo miraculis apertissimis in Ecclesia confirmatæ, sed etiam rationi ipsi nobilitatique humanæ naturæ, & ei quam habet ad diuina assurgendi propensioni iniuriam facere. Nec reprehendendi sunt, qui probabili quadam ratione per ingressum religionis satisfieri peccatis omnibus ita putant, vt quòd ad immunitatem à pœna futuri seculi pertinet, æquiualeat baptismo professio, non vero quo ad gratiam & virtutem baptismi, sed hoc tantum dicitur, quod iura ipsa & Pontificis omnem pœnitentiam & publicam satisfactionem pro quantumuis enormi peccato in votum quòd fit in religione commutant, vt testimonio Stephani quanti patet in capit. Admonere 33.

Quæst. secund. Neque hoc vt certum sed diuinæ potius misericordiæ committendum asseritur.

DB

DE HORIS CAnonicis.

Vguſt. 3. ſcribit alicubi Ambroſium Epiſcopũ Mediolanẽſem inſtituiſſe, vt cœtus eccleſiæ cantaret pſalmos, q̃bus ſeſe mutuo in expectatiõe malorum conſolarentur, & ad ferendã crucẽ exuſcitarent, ne populus, inquit, mœroris tædio cõtabeſceret. Hic cantus q̃a factus eſt lingua vulgo nota, & 4. habuit pium vſum, cõmendatione digniſſimus erat.

3. Sed id aperte teſtantur Mediolani, hoc tunc inſtitutum de nouo, quod alibi iam ante fiebat, & ſunt exempla & præcepta huius a Chriſto & apoſtolis, vt habes e regione in aſſertione catholica.

4. Sit ille pius vſus, conſolatio populi in aduerſis, cur erit impius impetratio diuinæ gratiæ ad perferenda aduerſa, ſicut & conuerſio perſecutorum & laus Dei.

Et ex decretis Canonicis apparet, horas quas vocant Canonicas, fuiſſe ordinationes temporũ, q̃bus percurrẽda eſſet publice ſingulis annis 5. vniuerſa ſacra ſcriptura, quẽadmodum in ſcholis ſuæ ſolent

5. Hoc fatemur curatum fuiſſe in eccleſia, vt pro diuerſitate temporum legantur diuerſi libri ſcripturæ, totam tamen fuiſſe lectam non conſtat, neque ea lectione ſolum quærebatur doctrina populi, ſed etiam deuotio et exhortatio ad orandum, et placandum Deum et cæt.

DE HORIS CANONICIS.

Epiſtola ad Ianuarium 119. capi. decimooctauo.

9. Confeſſ. libro capit. 6.

Concil. Laodicen. capit. 15. vſque ad vigeſimumnonum de precibus nona & veſpera & tempore oblationis meminit, Agathen. de hymnis veſpertinis & matutinis & miſſarum etiam atque orationum meminit capit. 30. & concilium Valenſe cap. 5. conſuetudinis frequentius cantandi Kirieelyſon, meminit & matutinæ miſſæ & veſperarum.

Onſtat certe etiam Auguſtini teſtimonio morem cantandi hymnos & Pſalmos habere Chriſti & Apoſtolorum documenta exempla & præcepta, & longe ante Auguſtinum & Ambroſium maxime in Eccleſijs orientalibus conſuetum, & iam eorum patrum tempore in toto orbe obſeruatum, & multis ſanctorum patrum concilijs diſtinctas horas quas Canonicas vocant, & diligēter cautum quid & à quibus legendum in Eccleſiæ conuentibus. Ex quibus omnibus conſtat non ſolum inſtructionem populi & doctrinam lectiōibus illis quæſitam eſſe, ſed etiam DEI irā placare, orationibus diuinam impetrare gratiam, pro peccatis ſatisfacere, & populi animos ad cœleſtia deuote cogitanda & deſideranda erigere, lectiōem illam hymnorum & pſalmorū Eccleſia curauit, edocta magiſterio Chriſti & Apoſtolorum.

solent horæ explicationibus autorum constitui. Talis horarum distributio fuit fortassis suo tempore nõ inutilis, & per 6. se non est damnanda.

Sed 1. instituere singulare genus sacerdotum ad cantandas horas Canonicas, & 2. canere eas aliena lingua, quæ vulgo Ecclesiæ nõ sit nota aut vernacula, & quidem alicubi noctu diuq; sine vlla intermissione, succedẽtibus subinde sibi aliis atq; aliis cantoribus, ac facere hoc sacrũ, nõ vt 3. per patientiã & consolationem scripturarũ spem habeamus, quemadmodum Paulus

6. Quare non aperte dicendum est commendandam esse, et plurimum vtilem scripturę sacræ psalmorumque lectionem etiam si aliquando non intelligitur, modo semper suscipiatur cum reuerentia.

1. Non ad hoc tantum sacerdotes & alij ministri instituti sunt, sed ex quo ministri sunt ecclesiæ, cur non per illos ecclesia agit quæ sui muneris esse cognoscit, intercedere orationibus pro populo apud deum? Constat et ex concilio Laodiceno cap. 15. & maxime ex concilio Carthaginensium 4. fuisse semper in ecclesia lectores, quorum erat in canonicis horis cantare siue legere scripturas.

2. Aliena non ab ecclesia sed a vulgo, neq; est cur reprehendi possit, cum vt habes in assertione catholica, vix sine magna difficultate & periculo in tot linguas transferri possit scriptura, olim vulgus latine vtcunque intelligebat, iam vero quando cœpit deficere & corrumpi hæc lingua, non putauit ecclesia expedire, vt maiestas scripturæ, facile in barbaras linguas translata, minueretur, et certe veniret in contemptum, quanquam constet eodem etiam tempore nonnullos nec latine intellexisse.

3. Hoc non excludimus, scripturæ et psalmorum cantus consolatur et excitat spem, sed non hoc solum efficit.

ait,

Instituere itaq; certos ministros ad cantandas statutis horis Dei laudes, persoluendasq; cæteras orationes, Ecclesiæ nomine, pro ea & pro quibus ipsa orare intendit, constat ex consuetudine & sensu Catholicæ Ecclesiæ esse: & hoc instituto non solum quæritur, vt per patientiã consolationis scripturarum spem habeamus, sed etiã vt iram Dei mitigemus, & pro peccatis satisfaciamus, idque merito & efficacia orationis, est etiam vera scripturæ sacræ & Ecclesiæ doctrina.

1. ad Timoth. 2.

Obsecro igit̃ primũ omniũ fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarũ actiones pro omibus hominib9, pro regibus, & omnibus q in sublimitate cõstituti sunt. Iacobus etiam admonet: Orate pro inuicem vt saluemini. Et quantum oratio totius Ecclesiæ prosit, docuit Christus apud Matthæ. xxviij. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quãcunque petierint fiet illis à patre meo. Quis ergo recte potest dicere, solam instructionem & doctrinam intendi debere in Ecclesia?

ait, ſed vt merito 4. huius operis mitiges irã Dei, & expies peccata hominũ coram Deo, hoc demum pugnat cum ſententia verè Catholicæ Eccleſiæ.

1. Corint. 14.

Cum conuenitis, vnusquiſq; veſtrum Pſalmum habet, doctrinam habet, Apocalyp. habet, linguã habet, interpretationem habet, 5. omnia ad ædificationem fiant.

Hieron. in Epist. ad Ephes. ca. 5.

Cantantes & pſallentes in cordibus veſtris domino. Audiant hæc adoleſcentuli, audiant hi quibus pſallendi in Eccleſia officiũ eſt, 6. Deo non voce ſed corde pſallendum, nec in tragædorum modum guttur & fauces dulci modulamine colliniendas. &c.

4. Quis dubitat orõne eccleſiæ irã dei mitigari, & expiari peccata hominum, nonne hoc fecit Moyſes & Prophetæ, nonne Iacobus inquit: orate pro inuicem & ſaluemini, multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua, non eſt opus referre quanta ſint debita in ſcriptura.

5. Non eſt alienum ab ædificatione cum aliquid diuinum profertur, quod etſi non plene intellectum reuerenter audit, & hac reuerentia excitat deuotio, &c. ſed illud hic eſt conſiderandum, Paulũ apte hoc loco vt linguam loquerẽtur permittere, linguam, inquit, habet, quo ſignificatur, vt aperte ibi patet, ignotatis qui audiebant loqui, ſed vult vt poſtea non deſit interpretatio, quod in eccleſia etiam dicimus eſſe agendum.

6. Solum intellige, neq; enim vocalis cantus reprehenditur, ſed docetur magis curanda cordis attentio, vnde in conſequentibus exceſſum modulationis reprehendit, non modulationem ipſam.

Quod

Celestinus Papa in Epistola ad omnes Galliæ Episcopos, capit. 11.

Obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita, in toto mundo atque in omni Ecclesia Catholica vniformiter celebrantur, &c cæt. Loquitur enim de orationibus quæ à sacerdotibus fiunt, pro infidelibus, pro Iudæis, pro hæreticis. Nulla itaque ratione dici potest, in publicis conuentibus Ecclesiæ instructionem tantum & consolationem esse quærendam.

Iam ex his etiam sequitur quid sentiendum sit de lingua, in qua Psalmi orationes & sacramentorum administratio proferri debent in Ecclesia, nam illud primo constat curandum esse diligentissime vt populus instruatur, deinde hoc plene fieri non posse sola lectione scripturæ in quacunque lingua etiam vulgari, sed necessariam esse viuam doctoris vocem, quare hæc semper lingua vulgari fieri debet. Cæterum in alijs omnibus vbi erectio cordium populi in Deum, deuotio & sancta desideria quæruntur, non est cur lingua vulgaris necessaria sit, maxime si attendatur quanta difficultas sit in transferenda scriptura, tenendoq; vero eius sensu, in tot barbaras etiam linguas, & quòd non minus obscura sit scriptura in vulgarem linguam translata, propter res ipsas & phrases locutionis, vnde fit vt vulgus sæpe errores colligat.

Quod aũt iam dictum est de vsu linguæ vulgo notæ, intelligendũ est nõ tm̃ de cantu Psalmorum, sed etiã de omnibus 1. partibus Ecclesiastici ministerij: Sicut enim conciones & præcationes lingua ecclesiæ nota habẽdæ sunt, ita & sacramẽta noto sermone dispensanda sunt. Etsi enim licebit aliquoties peregrina lingua propter studiosos vti, tamen consensus Catholicæ Ecclesiæ hoc exigit, vt necessaria ministeria Ecclesiæ fiant sermone vernaculo.

1. Hoc multo minus probari potest, maxime in sacramentorum administratione, vbi præcedere aut sequi potest doctrina, sed in ipso sacramẽto nõ prædicatio euangelij q̃ritur, vt absq; vlla ratiõe isti confitentes cõtendunt, sed consummatio tantũ sacramenti, vbi quod attinet ad consensum ecclesiæ, satis est vt intelligat ecclesia sacramentum agi, atque ita consentiat.

1. Corinth. 14.

In Ecclesia volo quinque verba mente mea loqui, vt & 2. alios instituã potius quàm decies millia verborũ lingua &c.

2. Aperte hic loquitur de eo tempore quo docẽdus est populus, vbi sicut Ambr. inquit, magis expedit breuis & aperta oratio quã cõfusa.

Inno-

Ad Romanos 12.

Dico enim per gratiam Dei quę data est mihi, non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatē, & vnicuique sicut Deus diuisit mensuram fidei, lege cætera quæ ibi, & primę ad Corinthios duodecimo loquitur. Ex quibus constat simplicioribus maxime & inferioribus populis non adeo quęrendam esse eruditionem quàm pietatem & feruorem deuotionis. Spiritu inquit, feruētes, orationi instantes, non alta sapientes, &c.

Dionysi-

Innocentius tertius de offi. iud. ord. C. Quoniam.

1. Hoc Innocentius statuit in concilio generali, vbi nihil de lingua vernacula nouum, sed prouidet ne desit etiam diuersitas linguarum, vbi necessaria est, constat enim in sacramento pœnitentiæ, & multis aliis ecclesiasticis ministeriis, necessariam esse vernaculam linguam.

Quoniā 1. in plęrisq; partibus, infra eandē ciuitatem atq; diocęsim, pmixti sunt populi diuersarum linguarum, habētes sub vna fide varios ritus & mores: districte p̄cipimus, vt Pontifices huiusmodi ciuitatū siue diocœsium ꝓuideāt viros idoneos, qui secundum diuersitates rituum & linguarum diuina illis officia celebrent, Ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo.

Quare pie & catholice facere dicendi sunt, hi qui dispensationem sacramentorum, carmina psalmorū, & lectiones sacræ scripturæ sic constituunt, 2. vt Ecclesia intelligat q̄d dicitur, legitur & canitur, & fructum spiritus ad cōsolandam mentem & cōfirmandam fidem, ac excitandam charitatem capiat.

2. Propria autoritate, priuatus, is scilicet ad quem non pertinet & gubernatio ecclesiæ, temere magis hoc agit quā pie, & schismatice magis quam catholice, nec fructus est admodum manifestus, vt in catholica assertione habes.

DE

Dionysius primo capite Ecclesiasticæ Hierarchiæ.

Et ipsi quoque sanctissimi principes nostri, dum sacra publice agenda instituerunt, non apertis ac patulis sensibus, sed signis augustioribus tradiderunt. Est enim non omnis sanctus, neque omnium scientia est, vt sacra testantur eloquia. Multa itaque constat ex hoc verbo Dionysij abscondenda esse, eorum quæ in Ecclesia aguntur, quod toto eo capite diligenter docet, vnde & in principio & in fine admonet Timotheum, ne sancta sanctorum efferat, aut prophanis luminibus violanda permittat, neque ea passim rudibus tradat, sed sanctis solis sanctarum rerum intelligentiam sacratius pandat. Hæc enim ferè sunt verba eius.

Qui igitur omnia volunt vulgari lingua in Ecclesia fieri, videant ne hac re curiositati magis seruiant quàm pietati, hęc enim contenta ijs quæ manifesta sunt, passione scilicet, resurrectione, & cæteris mysterijs, quæ in Ecclesia celebrantur, alia quę non intelligit veneratur, & proficit non parum hac humilitate. Curiositas vero semper cognita fastidit & contemnit, quærit vero incognita, vnde magis inflatio quàm ædificatio sequitur. Quòd si neque ijs rationibus quiescit hic euulgandi & agnoscendi omnia appetitus, proponendum est Ecclesiæ, & expectanda eius sententia, non propria temeritate audendum aliquid.

DE IEIVNIO.

IEiuniũ habet suam laudem & vsum. Non est aũt nobis nũc sermo vel de necessario ieiunio, cum necesse habes ob inopiã cibi ieiunare, vel de allegorico ieiunio, ꝗd est ab omnibus vitijs abstinere, sed est sermo de duobus vsitatis generibus ieiunij, quorꝫ aliud est ieiuniũ perpetuum, hæc est sobrietas, quę semper, toto vitæ tempore, in cibo & potu seruãda est. Nunquam enim licet heluari, & crapulã ac ebrietatem sectari. Aliud est ieiunium diariũ, cũ alioquoties toto die abstinetur à cibo, quale vsitatum fuit in veteri testamento, Leui. 16. & testantur exempla Iosaphat, Niniuitarum, & alia. Hoc 1. genus ieiunij receptum est etiam in vsum post diuulgationem euãgelij, vt apparet ex actis apostolicis, ca. 13. & 14. Secuta autẽ est postea magna varietas obseruationis id genus ieiunij in Ecclesijs, sed hæc varietas sicut nõ attulit ecclesiæ vllũ incõmodũ, 2. ita testificata est libertatem vsus huius ieiunij. Et extat apud veteres obseruabile dictum de hac

1. Placet hæc distinctio ieiunij, & quæ de eius varietate dicũtur, sunt certa ex antiquis historijs ecclesiæ.

2. Libertatem in vsu ieiunij antiquitus laus constat fuisse in arbitrio Episcoporum, cæterum populis necessarium fuit instituta ieiunia tenere, vt in assertione catholica probatur, damnatus est enim Aerius contrarium docens, & in concilio Gangrensi ca. 19. anathemate damnatur, ieiunia communia totius ecclesiæ præter necessitatem corporalem dissoluere.

DE IEIVNIO.

IEiunium illud speciale, quo videlicet non tantum sobrie cibo & potu vtimur, quod totius vitæ esse debet, sed quo speciali abstinentia ciborum, siue toto die, siue vsque ad certam horam corpus affligimus, non dubium est consuetum fuisse semper in Ecclesia. Quanquam similiter, & modus eius, & tempus, diuersimode pro temporibus & locis constet fuisse in vsu, sed vt Augustinus inquit in Epist. 86. ad Casulanum, hoc veritati fidei nihil detrahit, obseruationes, inquit, quæ varie celebrantur, in veste filiæ Regis intelliguntur. Vnde dicitur in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus, sed ea quoque vestis ita diuersis celebrationibus varietur, vt non aduersis contentionibus dissipetur.

3. Autoritate prælatorum & consuetudine non rumpit consonantiam fidei, obligat tamen mos & cõsuetudo ad sui obseruantiam.

4. Hoc & Amb. & Chrys. & patres omnes, & tota ecclesia semper sensit, contra quod, temere & nulla ratione loquimini, nam quod non possumus totos 40. dies sine cibo transire, atque ita integre & plene Christi ieiunium assequi, quomodo infert propterea non debere pstare quod possimus, vt scilicet more fragilitatis humanæ ieiunemus, atq; ita sequamur licet a longe Christũ, sicut etiam sequimur exemplum passionis eius: vide in catholica assertione de hac re patrũ testimonia.

5. Non cuilibet, vt probatum est, sed prælatis liberum fuit dispensare, quod & nunc etiam non est dubitandum fieri posse, hoc loco habet annotatio quędam in margine: Duobus tantum diebus in hebdomada ieiunabant per quadragesimã & citat hom. 11. in Gene Chrysostomi, vbi aduerte contrarium omnino haberi, ait enim, allata similitudine stationum & diuerticulorum quæ sunt in via, ita nunc is qui in hac quadragesima ieiunij cursum susceperunt, per duos hebdomadæ dies dominus quietẽ largitus est. Itaq; docet duobus diebus remissum fuisse ieiunium in ecclesia sua, non vero duobus diebus ieiunatum fuisse. Itaque solum probant diuersitatem consuetudinis ieiunandi in quadragesima, quod confitemur, & tamen idem Chrysostomus exigit vt necessarium ipsum ieiunium.

de hac varietate, 3. Ieiuniorum, inquiunt, discrepantia nõ rumpit fidei cõsonantiam. Etsi autem nõ nulli sentiunt, 4. Christũ dedicasse exemplo suo ieiunium quadragesimale, tamen manifestum est, q Christus nõ mandauerit hoc ieiunium, nec rerum natura ferat, vt exemplũ ieiunij Christi, qui totis 40. diebus & noctibus ab omni cibo & potu abstinuit, imitemur.

Et non obscure significat Eusebius vsum huius quadragesimalis ieiunij 5. fuisse in ecclesia liberrimum.

Dicit

Illud etiam in hac diuersitate certo cõstat, statutá in qualibet Ecclesia, aut consuetudine, aut prælatorum autoritate ieiunia, ita obseruata fuisse & exacta, vt hæreseos etiã iudicati sint Aerius, Manichæus, & alij, quòd ieiunia, quæ in Ecclesia statuuntur contemnenda docerent. Inter quæ ieiunium Quadragesimæ constat omnium patrum consensu ab Apostolis traditum Ecclesiæ, & deriuatum à Christo, cuius quadragesimale ieiunium non dubitant asserere nobis esse imitandum.

Dicit & Chryſoſtomus In Gene. cap. 2. Hom. 11.

1. Hoc omnes aſſerimus, nulli ſupra vires & valetudinem imponitur ieiunium, concilium Gangren. illis indicit anathema, qui præter neceſſitatem corpoream ieiunium diſſoluunt.

Si 1. ieiunare nō potes, potes tamē abſtinere à delictis, hoc autem non minimum eſt, nec à ieiunio multū diſtans, ſed ipſum quoque Diaboli furorem proſternere idoneum.

2. Delectus quidem ciborum, quaſi aliqui eſſent immundi, non erat, ſed ad affligendum corpus certum eſt, vt in aſſertiōe catholica habes, ex concilio Laodiceno, cibis abſtinentiæ conuenientibus & leuioribus vſos fuiſſe Chriſtianos,

2. Nec erat inſtitutus delectus ciborum, quòd Apoſtolis dixiſſet: Mundis omnia eſſe munda.

Sed in talium ieiuniorum obſeruatione, maxime omnium conſiderandus eſt finis. Veteres ieiunarūt aliquoties totis diebus vt vacarent publicæ præcationi, 3. & hac diſciplina admonerēt Eccleſiā ſuam, ac præſertim iuuentutem, de ſ̄ternis, velde

3. Quare non vt placarem Deum ipſo ieiunio exemplo Niniuitarū? quare ieiunium tantum propter homines faciendum dicitis, contra Chriſto: vt videaris patri tuo ieiunans: &c.

pre

Ambrosius in sermon. de Quadragesim. 25 & 34.

Non enim fratres leue peccatum, fidelibus indictam Quadragesimã à domino non ieiunare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissoluere. Scriptum est, qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Si vis ergo Christianus esse, debes quod Christus ille, qui non habebat peccatum Quadragesimam ieiunauit. Tu non vis Quadragesimam ieiunare qui peccas? Latius & hoc ipsum secundo loco prosequitur, hanc, inquit, quadragesimam nobis dominus suo ieiunio consecrauit. Ibi nec vnum diem ex quadraginta omittendum docet, sicut 23. sermone sine intermissione omnes quadraginta dies ieiunandos docet. Non quòd dubitemus alibi forte aliquam fuisse remissionem, sed apud omnes præconia quadragesimalis ieiunij manifestissima sunt. Vide Chrysostom. in Homil. super Genes. & in alijs de Quadragesima Leonem similiter in sermonibus de Quadragesima & de ieiunio septimi mensis, lib. sermon. octauo, de ieiunijs quatuor temporum anni, & de ieiunio decimi mensis hoc apertius. Augustinus in Epistola 119. ad Ianuarium 2. capit. 15. Vbi quadragesima inquit, ieiuniorũ habet autoritatem & in lege vetere & in Euangelio. In qua ergo parte congruentius cõstitueretur, nisi confini atque contiguę domini passionis? Et cõcilium Agatheñ. capit. duodecimo: Placuit, inquit, vt omnes Ecclesiæ filij exceptis diebus dominicis, etiã die sabbato sacerdotali ordinatione, & districtionis comminatione ieiunẽt, & hoc quidem tempore Celestini ante mille integros annos. Nam & delectus ciborum etsi non ita præscriptus fuerit vt iam, proculdubio tamen sęuerius multo seruabatur, vnde in Concilio Laodiceno primo, cap. 50. Omnem quadragesimam dicitur oportere districto venerari ieiunio. Vbi alia litera habet & escis abstinentię cõuenientibus, id est, aridioribus vti.

Finem

præsentibus, vel de imminentibus periculis, ac 2. excitarent eam ad agendã pœnitentiam, qua ira Dei mitigaretur. Hic est pius & vtilis horum ieiuniorũ finis. Alij ieiunant vt merito 3. huius operis expiẽt pctã corã Deo, 4. vel sicut nonnulli loquuntur, applicent sibi ieiunio suo meritũ Christi, sed hic finis oĩno refutandus est, primum 5. cũ, sola mors Christi est expiatio pctõrũ nostrorum: Deinde, ieiuniũ non est in hunc vsum ordinatũ, vt sit opus quo applicetur nobis meritũ Chrĩ. Aut 6. cũ ieiuniũ coniũctum est cũ vera pœnitentia, tunc meritum Christi applicatum est pœnitenti per fidem, quæ est ꝑcipua pars pœnitentiæ, antequã suscipiat vel ꝑficiat ieiunium.

2. Nunquid ipsi non agebant id ad quod ecclesiam excitabant. Ieiunabant vero illi ieiunium, ergo iram Dei mitigat, alioqui cur ecclesiæ exemplum dabant ieiunandi in imminentibus periculis?

3. Non dubitamus ieiunium satisfacere pro peccatis, vt probatũ est in assertione catholica, & superius de satisfactione, & hic.

4. Et hoc asserimus, si compatimur, inquit Paul. & conregnabimus, si commortui sumus, & conuiuemus, ieiunium vero mortificatio est corporis.

5. Vetus cantilena est, nihil ab ea alienum, sed Christianum, ieiuniũ imitatio est eius, & eius virtute a nobis fit, vt iam de cunctis pijs operibus dictum est.

6. Ita fatemur, ieiuniũ coniunctũ veræ pœnitentiæ, applicare nobis meritũ Christi. Sed aiunt, iam per fidem esse applicatum, verum est, per fidem, quæ per dilectionem operatur (vt Paulus inquit) quæ habet coniunctam veram pœnitentiam. Quid vero impedit, vt applicato semel merito Christi, per pœnitentiam cordis accedens ieiuniũ quod est fructus eius, id magis ac magis applicet? Nec enim semel applicatũ minus potest rursum applicari, quã qui sanctus est, adhuc sanctificari. Tota siquidem sanctificatio non aliunde est quam ex applicatione meriti Christi. Sicut ergo in sanctificatione sunt gradus, ita in applicatione meriti Christi. Quod vero de altero membro dicunt, ieiunium sine pœnitentia sordidum esse in ocu

Finem vero ieiuniorum Ecclesiæ, certum est ex doctrina patrum, non tantum fuisse vt admonerentur fideles imminentium periculorum, sed vt peccata expiarentur, mitigareturque Dei ira, & Deo gratiores efficeremur. Vnde non verentur patres, citatis iam locis, miris laudibus ieiunium commendare præcipue Ambros. Chrysostom. & Leo. Non itaque quòd ieiunium meritum Christi nobis applicet, falsitatis argui potest, sed magis negare ieiunium opus esse, quo æternam vitam meremur & satisfacimus pro peccatis, error est apertissimus.

Secunda ad Corinthios sexto.

Paulus inter cætera ministrorum Dei exercitia, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate. Et actiu.13. De cæteris qui Antiochiæ erant & ipso Paulo scriptum est, quòd ministrantibus illis domino, & ieiunantibus & cæt. & ipso atque sequenti capite sunt exempla clarissima ieiunij Ecclesiarum institutarum ab Apostolis, et Christus dominus, inquit de ieiunio: Pater tuus reddet tibi.

lis deest magis sobrie dicendũ. Peccatores ieiunantes, aut alia ex suo genere bona opera facientes, etiam sine vera pœnitentia, modo nõ peruersa intentione, non parum promouent eo ieiunio. Implent enim præceptum, atque ad pia opera promptiores fiunt, & nonnihil se disponunt. Itaq; fatemur, ieiunium sine pœnitẽtia, eius scilicet qui est in peccato, non esse dignũ remuneratione vitæ æternæ, non tamen est peccatũ, nec omnino ingratum Deo, modo non adsit.

1. Hoc aduertite & aperte id cõfitemini, præceptum esse ieiunium. nã & hoc loco desideramus in vobis syncerictatem, cum vestri fere omnes ieiunium quadragesimæ reneciant, & alia ab ecclesia statuta cum Aerio, et vos etiam quantum intelligo re ipsa non teneatis illa. Cur ergo id non aperte dicitis? quod si hoc vultis significare, cum docetis liberrimum fuisse vsum ieiunii, dicite aperte reiiciendam quadragesimam, & omnia instituta ieiunia, & reiicite hoc verbum August. & cõsentite Aerio, aut si hoc non sentitis, aperte dicite obseruanda esse illa ieiunia, & opere id præstate.

um. Aut ieiunium est sine pœnitẽtia, tunc est in conspectu Dei abominandũ, tantum abest vt applicet ieiunanti meritum Christi.

Isaiæ 58.

Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diẽ affligere hominem animã suam? Nunquid contorquere quasi circulum caput suum?

August. Epist. 86 ad Casulanũ.

Ego in euãgelicis & Apostolicis literis totoque instrumento, quod appellant testamentum nouũ, animo id reuoluens, 1 video præceptũ esse ieiunium. Quibus aũt diebus non oporteat ieiunare, & qbus oporteat, præcepto domini vel Apostolorũ

non

Leo sermon. 4. De ieiunio decimi mensis.

Ieiuniorum vtilitatem noui testamenti gratia non remouit, & continentiam corpori atque animæ semper profuturam pia obseruatione suscepit, quoniam sicut permanet apud intelligentiam Christianam: Dominum Deum tuum adorabis, & diliges proximum tuum atque teipsum, & cætera talium mandatorum, ita quòd in iisdem libris de sanctificatione ieiuniorum & curatione præceptum est, nulla interpretatione vacuetur, in omni enim tempore, ieiunia nos contra peccata faciunt fortiores. Similiter & sermone vndecimo de quadragesima aperte inquit: adest maximum sacratissimumque ieiunium, quod obseruantiam vniuersis fidelibus sine exceptione denunciat. Et innumera sunt in eo & cæteris patribus de hoc testimonia.

n ij Chry-

nō 2. inuenio definitū. At per hoc sentio nō quidem ad obtinendū, quod fidus obtinet iustitiā, in qua est pulchritudo filiæ regis intrinsecus.

Chryso. tom. 4. de ieiunio Quadragesimali, Hom. 1.

Si 3. quotidie huc conuenimus, ac totam ieiunemus Quadragesimam, & non mutamus vitam in melius, maioris damnationis occasio nobis fieret.

Ex his manifestum est, quid sentire ieiunium esse opus, quo vel peccata coram Deo expientur, vel meritum Christi applicetur, nec sit Apostolicū 4. nec Catholicum.

2. August. aperte eo loco disputat contra vrbium quendam, qui ieiunandum esse necessario omnibus sabbatis docebat, In eadem epistola maxime docet seruandum esse morem cuiusque ecclesiæ, quod etiam facit aliis locis, vt habes in assertione catholica.

3. Quid hic aliud Chry. docet quā quod vel impuriū ieiunium non placeat Deo, vel quod quadragesimā transegisse sine mutatione vitæ ut magis peccasse, quod certum est propter abusum sacri temporis, & transgressionem [illegible] [illegible] præcepti, scilicet quo in quadragesima ad poenitentiam [illegible]mur.

4. Ex quibus rogo hoc sequitur, an quia ieiunium [illegible] [illegible], & exigitur mutatio vitæ [illegible] [illegible]tibus, vt qui impo[illegible] [illegible] [illegible]nitur verfonie ex loco A[illegible] ad Casula[illegible] citato, vbi dicit [illegible] [illegible] gelicis & apostolicis literis [illegible] nouo testamento se videre [illegible]ceptum esse ieiunium, nam [illegible] deo quid aliud [illegible] [illegible] præter vnicum illud ver[illegible]um, quo [illegible] passio Christi [illegible] [illegible] & quod applicetur per fidem pœnitentiæ, sed hoc quam sit [illegible], [illegible] est nec mirari possum [illegible], quod aud[illegible] hoc inferri potest [illegible] [illegible] nos, qui nouerūt quam sit præ[illegible]catum ieiuniuin, potius [illegible] [illegible] non est Iouinianum neque est Epicureum, nos enim duos H[illegible] [illegible] iungit.

Chrysostomus Homilia prima in Genesim.

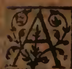
Si medici Pharmaca dare volentes, vt putridum humorem expurgent, à corporali voluptate abstinere præcipiunt, multo magis nobis spirituale hoc remedium, id est, vtilitatem, quæ ex ieiunio est, suscepturis, tenuitate victus nostram mentem expurgare conuenit. Et tota ea Homilia, & pluribus alijs eiusdem operis, miras annectit laudes & virtutes ieiunij.

Qui ergo ieiunij laudibus detrahit efficaciam atque meritum, illoque nos Christo conformari, atque ita magis magisque eius meriti participes fieri negat contrarius est Catholicæ & Apostolicę doctrinę, cum Iouiniano, Aerio, & alijs schismaticis damnatus.

Concilium Gangrense, capit. 19.

Si quis eorum qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in commune, ieiunia & ab Ecclesia custodita superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis impulsus, vel vt habeat alia translatio, perfectam in scientia vindicans rationem, anathema sit, hoc ibi ante annos 1200.

DE CONSECRAtione aquæ, ſalis, vini, herbarum, & aliarum rerum.

Gnoſcimus i. in veteri teſtamento diuinitus fuiſſe inſtitutã aquam aſperſionis, qua Leuiticæ immũditiæ purgabantur.

Agnoſcimus etiã miraculum, quo Propheta Elizeus ſanauit ſteriles aquas Iericho, iniecto ſale.

Et amplectimur quod Paulus ad Timotheũ ſcribens: Omnis, inquit, creatura Dei bona eſt, & nihil reijciendũ quod cum gratiarum actione pcipitur, ſanctificatur eñi per verbum Dei & p̃cationem: Sed

1. Hæc omnia catholica ſunt, & præter controuerſiam & nobis & vobis communia, ſed quales imponitis nobis, ſenſus horum, & quales vos habetis, cum dixeritis, reſpõdebimus, nam quod vltra hæc deſideremus in vobis, quod ad rem inſtitutã attinet, ex oppoſito in aſſertione catholica oſtendimus.

DE CONSECRATIONE aquæ, salis, vini, herbarum, & aliarum rerum.

Gnoscit vera fides & modestia Christiana, quòd ea quæ neque contra fidem, neque contra bonos mores faciunt, pro eorum inter quos viuitur societate seruanda sunt, nec ob indifferentem aliquem ritum turbandæ sint simplicium conscientiæ, aut excitandi ad contentionem turbulenti, multo minus schisma faciendum in Ecclesia. Et hoc quidem etiam in illis rebus, quæ aut vix, aut omnino nihil habere ad ædificationem inueniuntur, multo igitur magis in ijs quæ aliquid habent exhortationis ad pietatem, illud Augustini certissimum est; quòd mos populi Dei pro lege est habendus.

Augu st. epist. ad Ianuari. 1. quæ est numero 118. cap. 2. & 3. & Epist. sequenti capit. 18. & 19.

Illud etiam ex sacra scriptura constat, corporeas has creaturas in vsum hominibus datas, verbo Dei & mysticis Ecclesiæ precibus rectè benedici & exorcizari, quo aduersariarum potestatum malitia, quæ per illas nocere poterat fidelibus compescatur, & ipsæ creaturæ vtiliores ipsis efficiātur.

Agno-

Sed & cæterum in nouo Testamento Aqua, quam vocant benedictam, cuius aspersione deleantur peccata venialia, & pellantur dæmones, ac consecrent etiā sal, quia 2. faciat res aliqui noxias salubres, nō videtur nec Apostolicum nec Catholicum esse. Nam imitatio 3. Leuiticæ aspersionis, & miraculi Elisei, non est verbo diuino mandata, sed humano arbitrio excogitata, pertinet igitur ad hoc dictum Christi: frustra colunt me, docentes doctrinas mādata hominum. Et manifestū est, quod 4. aspersio sanguinis Chrī, quæ fit per verbum Euangelij, per baptismum, & cœnam dominicam, (excipitur autem per fidem) emundet nos à pctīs. Quod igitur est solius sanguinis Christi

1. Magis potius deuotionis in Deum, & pœnitentiæ, ad quæ signo isto exteriori aspersionis aquæ excitentur, remittuntur peccata, adiecta etiam ecclesiæ oratione, cui se coniungunt spargentes aquam.

2. Hoc non sentit catholica ecclesia, sal scilicet benedictum sacerdotibus noxias vel corpori vel animæ salutares. Solum intenditur, quod orationes ecclesiæ habent, vt scilicet sale illo benedicto, & aqua, oratione ecclesiæ, qua illa benedicta sunt, aduersæ potestates compescantur.

3. Fatentur, sed neque est prohibitum; nam verbum hoc quod semper in ore habent: frustra colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum, et ex ipsa Christi doctrina, & maxime ex Augustini verbis quæ citauimus, de ijs, quæ sunt vel contra fidem, vel bonos mores constat intelligēdum. Alioqui quæ exhortationem habent melioris vitæ, etsi nusquam in lege noua prolata sint, etiam vel ex vetere lege, vel ex ritibus certum veniant, in veram tamen fidem recta, nec sine ædificatione, qua de quo superius etiam plura dicta sunt.

4. Meritum passionis Christi fatemur esse in nobis quum prædicatur euangelium, & quum ministrantur sacramenta, quod non pertinet ad prædicationem euangelij & susceptionem, dubiis quidem per fidem quæ per dilectionem operatur, & omnibus etiam per operibus, vt dictum est fatemur, & sola hac virtute sanguinis Christi remitti peccata, inquam, quia nulla re ab

Agnoscit etiam pietas Christiana, & ex Christi promissione, & ex traditione Apostolorum, à sacerdotio ipso Christi deriuari vnguentum illud sanctificationis, non solum in sacerdotes & sacramenta, sed etiam in ipsa inanimata, quorum in sacramentis est vsus, vt altaria, vasa, vestes, & denique in omnia quæ Ecclesiæ precibus, vel ad vsum sacramentorum, vel ad præparandos fideles consecrata sunt.

Aquæ igitur benedictæ consecratio habet quidem exemplum & veluti analogiam in aqua lustrationis legis veteris, sicut admistio salis, atque benedictio in Helizæo, sed nō hæc quasi necessario obseruāda in lege noua suscepta sunt, sed vel ex fiducia in Christum, qui sacerdotibus suis deesse non potest, antiquissima traditione in salutem fidelium consecratur, vel certe ex consuetudine & Iudæorum & Gentium translatum, aut permissum in Ecclesia propter infirmos, qui omnino carere externis quibusdam cæremonijs non possunt, quibus multo infirmiores sunt, qui ijs offenduntur, & nec hoc illis condonare possunt.

o Pec-

hac aliena, aut separata, neque hoc tribuimus aquæ benedictæ, sed præcibus ecclesiæ, & deuotioni mentis, quæ omnia a merito Christi sunt, si aliquid sunt. Quod vero humani consecratione consecretur aqua, contemnitur, sed piis & humilibus ecclesiæ præcibus, quibus deũ deesse non est credendum.

9. Neque nos in ecclesia illud imitari volumus, vt scilicet sale aquæ amaritudinem auferamus, sed aliud mystice intelligentes factum, nos etiam mystice sal cõiũgimus aquę, significantes, diuina gratia humanam omnem insipientiam sanari, & præcamur deum, vt pie vtentibus illis gratiæ suæ nõ deneget auxilium.

1. Neque nos sentimus germano sensu Paulum hoc significasse, sed quod Augu. dicit li. II. de peccat. merit. & remis. c. 16, sanctificari cibos, quibus ad necessitatem vitæ vtimur, per verbum Dei & orationẽ, quam scilicet oramus nostra corpora refecturi, sed creaturas posse ita exorcizari fatemur nusquam phibitũ, nihil habere contra fidem aut bonos mores, sed habere potius aliquid ædificationis. Admonemur enim maliciæ diaboli, qua semper nobis insidiat infirmitatique nostræ, & docemur semper ad orationem confugere, maximeque ecclesiæ, quæ nũquam non potest efficax esse apud deum. Itaque sicut licet adiurare ipsum sathanam immediate, vt ita dicamus, ita per has creaturas idẽ facimus.

sti diuina ordinatione pro peccatis nostris effusi, hoc non debet tribui aquæ humana conditione consecratæ.

Quòd aũt Elizæus sanauit aquas steriles sale, proponitur nobis admirãdũ, vt confirmemus ex eo fidē quam debemus prophetice concioni adhibere, non proponitur nobis sine certa vocatione Dei ad imitandum, propterea quòd miracula sanctorum non soleant esse generalia, sed personalia.

Quòd aũt Paulus dicit, creaturas sanctificari verbo Dei & præcatione, nõ
1. sentit creaturas, exempli gratia, salem, carnem, oua, herbas esse exorcizã das, vt vsu earum fugetur sathan, sed quòd omnes creaturæ sint verbo Dei in

Peccatorum vero etiam venialium deletio (quam non nisi virtute sanguinis Christi fieri credimus, & concurrente proprio deuotionis vel pœnitentiæ motu, in adultis) non aliter tribuitur aquæ benedictæ, quàm secundum propriam deuotionem, quæ scilicet in eius aspersione habetur, quisque se disponit ad illam. Atque idem dicimus de effugandis dæmonijs, ex deuotione videlicet, vel Ecclesiæ hoc orantis Deum, vel ipsorum etiam qui vtuntur, in quibus omnibus nihil est quo derogemus virtuti Christi, quum quicquid in eis fit, totum virtuti passionis eius tribuamus.

Et quidem cum hæc virtus passionis Christi, non semel tantum sed omni etiam momento nobis necessaria sit, non tantū p baptismum, & alia sacramenta, sed per omnia pia opera & desideria applicat nobis, vt superius satis ostensum est. Aqua vero benedicta, vel ingressu Ecclesiæ, aut alijs huiusmodi, non certa fide tenemus hoc fieri, vt sint quasi sacramenta, certo Dei verbo instituta; sed pietate quadā & fiducia diuinę bonitatis speramus, bono desiderio cordis nostri, & multo magis Ecclesiæ, affuturam Dei virtutem, quæ nos excitet & magis participes faciat passionis Christi, cum frequenter ipse sine aliquo horum id soleat efficere, ad quod vsu horum nos excitamus.

O. ij. Al.

in suum quæque externũ vsum ordinate, quæ nobis tunc in bonum cedunt, cum ipsis ex fide & inuocatione Dei recte vtimur. Sic Deus creauit salem ad condiendum cibũ & conseruandam carnẽm a putrefactiõe, aquam ad potum aut lauationẽ aut rigationem, non ad fugandum dæmonem. Ordinauit quidem in baptismo aquam ad abluenda peccata, hæc autem non est generalis creatio Dei, sed specialis ordinatio certo verbo Dei definita. Nam quantum attinet ad generalem Dei creationem & sanctificationem, non extat verbum Dei, ꝙ testificetur creaturas, quas ante commemorauimus, 2. exorcismis ad hoc vtiles fieri vt deleãt peccata, &

2. Qualiter deleant peccata & fugent dæmones dictum est, quod vero non sit verbum Dei hæc testificans, etiam si fateamur, nihil obest, satis est quod non sit contrarium, deinde est verbum quo testificatur actionibus ecclesiæ suæ pijs, in quibus nihil contra fidem aut bonos mores est, adesse Deum eiusque audire preces.

Ad Hebræos 13.

Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, & Christus in Euangelio: Qui vos audit, inquit, me audit.

Augustinus 2. Epistola ad Ianuarium 119. capite 18. de uarijs ritibus.

Vna in his saluberrima regula tenenda est, vt quæ non sunt contra fidem, nec contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitę melioris, vbicunque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solū nō improbemus, sed etiam laudando & imitando sectemur: si aliquorum infirmitas nō ita impedit vt amplius timendum sit.

3. Contra verbum Dei dicendũ esset, id est contra fidem aut bonos mores, hoc enim adfert perniciem.
4. Sed non est alienum a diuina ordinatione, vt in vsu creaturæ eius inuocemus virtutem, & confidamus adfuturam nobis, atque hac ratione nos ad eam percipiendam excitemus, quam ergo hoc adfert perniciem?

5. Quod repugnat fidei, & alienũ est ab ea, fatemur esse peccatum, quid inde habetur, an nõ ex fide est audire Deum orationes ecclesiæ?
6. Cypria. hoc loco agit contra eos qui non miscent in calice aquã vino, vbi primum vos conuenio, an hoc sit vllo verbo scripturæ traditum, & tamen hoc Cypri. a Christo docet esse factum, & contrariũ ait esse Christo, qui illam omittit. Quod vtinam audiretis, multa scilicet non scripta tenenda esse non minus quam scripta, quod igitur inquit, solus Christus audiendus est, aperte significat quod nullus contra illa quæ contraria sunt scripturæ vel traditioni sit audiendus, in his vero nihil est simile.

& fugẽt dæmones. Quod autẽ suscipitur sine 3. verbo Dei in 4. alienum à diuina ordinatione vsum, non potest fieri ex fide, sed fit abusus, & adfert magis perniciem quã salutem.

Ad Romanos 14.

Omne quod non est ex fide 5. peccatum est.

Cyprianus Epistola 3. lib. 2.

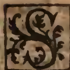
Si solus Christus audiendus est, nõ debemus attendere quid aliquis ante nos faciendũ putarit, sed qd 6. prior Christus, qui ante omnes est, fecerit. Neque enim hominis cõsuetudinem seq oportet, sed Dei veritatem.

DE

Alexander primus Epistola prima ad omnes Orthodoxos.

Aquam enim sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, a: purificentur. Quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus, vbi adducto exemplo aquæ ex cineribus vitulæ veteris legis, & salis, quo Elizæus aquæ sterilitatem sanauit, & denique fimbriæ vestimenti saluatoris, cuius tactu infirmi sanati sunt, quanto, inquiunt, magis elementa diuinis precibus sacrata, sanctificatę & cætera multa quæ in hanc sententiam ibi dicuntur. In quibus fide maxima, sanctus ille Pontifex, diuinis precibus cuncta necessaria infirmitati humanæ vult à sacerdotibus perfici, etiam miracula.

DE SACRA scriptura.

SAcram scripturam vocamus eos Canonicos libros veteris & noui testamenti, de quorum autoritate in Ecclesia 1. nunquã dubitatum est. Hanc scripturam credimus & confitemur esse oraculum spiritus sancti, cœlestibus testimonijs ita confirmatũ, vt si angelus de cœlo aliud prædicauerit, anathema sit. Quare detestamur omnem doctrinam, cultum & religionem 2. pugnantem cum hac scriptura.

Sed quòd nonnulli sentiunt in hac scriptura non contineri omnem doctrinam, nobis ad veram &

1. Quare nō etiam eos, de quibus etsi aliquando dubitatum fuit, postea tamen in concilijs patrum diligenti examine cõstat esse receptos? Nam & concilium Nicænum refertur censuisse de libris canonicis, & multa sequẽtia concilia, multosq; põtifices cõstat idẽ fecisse, & multi de quibus dubitabatur libri sunt recepti, vultis igitur nullum vnquam dubium finiri in ecclesia, sed quicquid demũ aliquando dubium fuerit, semper futurum dubium? Vbi ergo dubiũ Cypriani; imo eius cũ 70. Episcopis sententia de rebaptisandis ijs qui apud hæreticos baptisati sunt? Cuius contrarium iam præter omnem dubitationem catholicum dogma habetur, vt Aug. in lib. 2. de baptismo contra Donatistas dicit. Re vera velle adhuc libros illos Sapiẽtiæ, & Ecclesiastici, Tobiæ, & in nouo testamento epistolam Iacobi, & deniq; reliqua, de quibus aliquando dubitatũ est, adhuc a canone reijcere, proteruia est cuiuis inuerecunda. Quis proferat tot conciliorum & patrum authoritati, & tanto consensui ecclesiæ, non modernæ tantum, sed antiquæ, sensum suum? Sed neq; id magnopere ad rem pertinet, quum dogmata ipsa, quæ ex his libris probari possunt, propter quæ negari forte poterant, certa ecclesiæ autoritate constent, gratis igitur vultis de hac re adhuc contendere.

2. Hoc certissimum est, & loco illo Pauli euidenter probatur: si angelus de cœlo &c. Sed videndum ne facile iudicetur aliquid pugnare cum scriptura, quod non nisi certa ratione vel autoritate fieri debet, vos em̃ quod abbi. dictum est, inuocationem sanctorum, vel adorationem Eu-

perpe-

DE SACRA SCRIPTVRA.

Cripturam sacram illam Catholica fides agnoscit, quæ continet noui & veteris instrumenti libros, quos à spiritu sancto æditos Ecclesia agnoscit & veneratur. Et quanquam inter hos illi primum locum teneant, de quibus nunquam dubitatum est, quosque semper omnes susceperunt Ecclesiæ, nec tamē propterea quos non omnes susceperunt extra Canonicos habere debent consentientes Ecclesiæ filij, si eos posteriori tempore constat susceptos esse in Ecclesiā vt Canonicos.

Hanc sacram scripturam non dubitamus spiritus sancti esse reuelationē, sic Ecclesiā omnē, quæ ad plenā sibi adhibendā fidem obligantem, vt nō dubium sit, omnem doctrinam illi contrariam reijciendam esse.

charistiæ iudicatis pugnare cũ scriptura. Qua vero autoritate vel ratione, visum est.

3. Omnem quidem doctrinam in genere, & vniuersali quadam ratione ad salutem necessariam, fatemur contineri, dum docemur ecclesiam esse columnam & fundamentum veritatis, et obseruanda esse quæ ab apostolis vel per scripturã vel per sermonem præcepta sunt. At vero hæc omnia in speciali non continentur in scriptura, sed in traditione apostolorum, vel in explicatione posteriorum conciliorum, vt nomen homoausion, Chrisma, atq; vnctiones q adhibẽtur in baptismo & eiusmodi alia. Alioqui, qui nihil vultis recipere, nisi quod scriptum est, ipsum euangelium Matthæi vbi scriptum sit, a spiritu sancto esse, & non Thomæ vel Nicodemi iudicate, idemque de cæteris omnibus libris scripturæ Quod si in his statis iudicio ecclesiæ, quæ fundamentum est fidei, quur non in cæteris eius stabitur autoritati.

4. Nullus catholicus modeste arbitrio alicuius hominis permittit interprætationem scripturæ, sed consensui ecclesiæ, & traditioni apostolorũ, iuxta quam summi põtifices interpretari debẽt sacram scripturam.

5. Pro sententia spiritus sancti nullius hominis sententiam amplectimur, nisi constet spiritum sanctum per eum locutum; at consensum ecclesiæ non dubitamus a spiritu sancto esse, qui habitare facit vnanimes in domo.

perpetuam salutem; 3. cognitu necessariam, & ius interpretandi huius scripturæ in potestate summorum Pontificum ita situm esse, vt 4. quod hi pro suo arbitrio pronunciant, amplectendum sit 5. pro sententia spiritus sancti; videtur facilius posse dici quàm probari.

Secun-

Hanc scripturam agnoscit vera fides admirabili spiritus sancti consilio scriptam, vt maxime saluti hominum conueniebat. Quare multa in ea & difficilia & obscura partim hoc ipsum intendente spiritu sancto, ad exercendos pios & repellendos impios, partim permittente malitiæ hominum constat inueniri, quo fit vt ad vnitatem fidei tenendam necesse sit in Ecclesia esse ius & potestatem certam & constantem ad interpretanda hæc dubia, & hæc apud summos eius gubernatores, non vt quisque pro arbitrio suo id faciat, sed pro ipsius spiritus sancti sensu. Eadem quoque spiritus sancti dispensatione mirabili ita in hac scriptura iacta sunt fundamenta omnium quæ ad salutem sunt necessaria, vt tamen multa extra eam credenda tradita sint Ecclesiæ.

t. Vtilis, inquit, est, sed non inde habetur quod omnia contineat, q̃d si dixeris, ex illis verbis vt pfectus sit homo dei, & ad omne opus bonum instructus, quia si perficit & instruit ad omne opus, nihil restat. Respondemus ita esse, quia instruit scriptura traditiones ipsas sequendas esse, vt Pau. ipse Thes. testatur, & eidem etiam Timotheo, vt habes in assertione catholica ex opposito.

s. Mirandum est quod tam audacter hoc asseratis, & tam facile, merito eadem facilitate contemnendũ, nam primum constat, non oẽs apostolos scripsisse, & tamen prædicarunt oẽs, deinde neque ipsi qui scripserũt probãtur oĩa scripsisse. Imo Paulus aperte contrarium, dicit ad Timotheũ, vt habes in assertione catholica ex opposito, & testat Dyon. Euseb. & antiquorũ plurimi, pauca esse scripta ab apostolis, nec Christus vnquam præcepit eis vt scriberent, sed prædicate inquit. Et quam indigne sentit de animis hominũ, de ecclesiæ firmitate, de operatione spiritus sancti, qui non putat solidius & firmius teneri posse quæ cordibus mandantur fidelium, dicente Paulo: hæc commenda &c. quam quæ membranis aut tabulis? Denique euangelica lex, testante Ezechiele ꝓpheta, nõ scripta sed indita est cordibus, nec ad eius essentiam pertinet scriptura aliqua, quãto enim tempore sine scriptura euãgelica lex fuit enunciata? Imo vt antiquissimus Irenæus lib. 3. aduersus hæreticos, ca. 4. diligentissime & verissime considerauit, vsque hodie ad omnes Barbaros sine scriptura est lex euangelica, neque enim quicquam apostoli ipsis scripserunt, sicut em̃ Græce loquẽs aut Hæbraice non loquitur Barbaris, ita eisdem linguis

Secundæ ad Timotheum tertio.

Omnis scriptura diuinitus inspirata, & vtilis est ad docendũ, ad arguendum, ad corripiendũ, ad erudiendũ in iustitia, vt pfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

Ioannis 15.

Vos dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota vobis feci. Quæ aũt Apostoli acceperũt à Christo, ea vulgauerunt pdicatione sua in toto orbe terrarũ, & tradiderũt ea posteritati scriptis suis. Manifestum igitur est, q̃ omnia q̃ ad salutem cognitu necessaria sunt, in scriptis Propheticis & Apostolicis contineantur.

2. Ad Thessalonicenses 2.

Itaque fratres state & tenete traditiones, quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam nostram, non itaque omnia scripta sunt, & de traditionibus frequens est in ijs Pauli ad Thessalonicenses epistolas mentio. Et in Pauli doctrina, Actu. xvi. de Paulo & qui cum illo erant dicitur, quum transirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus.

2. Ad Timotheum 2.

Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt alios docere, non dixit quæ scripsi, vel scripto tradidi, sed verbo tantum, quæ audisti, non dixit tu commenda monimentis literarum, sed hominibus fidelibus. Lex euangelica magis est cordibus indita spiritu sancto interius docente, docebit vos omnem veritatem. Apostoli huic spiritus sancti interiori instinctui innixi sunt, vnde secundæ ad Corinthios tertio, ita inquit Paulus: Epistola estis Christi ministrata à nobis, & scripta non atramento sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Quare iniuriam facit dignitati Euangelicæ & Apostolicæ, & aperte imponit, qui docet Apostolos scripto tradidisse posteritati cuncta, quæ verbo docuerunt & acceperunt à Christo.

scribens, ordinationi, inquit, illi apostolorum assentiunt, multæ barbarorum gentes, earum, qui in Christum credunt, sine characteres vel atramento scriptam habentes, per spiritum in cordibus suis salutem &c. multa eo loco prædictus pater sanctissime docet, quæ alias etiam citamus in catholica nostra assertione.

Chrysost. ad Titum Hom. 1.

Manifestabit temporibus suis verbum suum, in prædicatione quæ credita est mihi, Hæc est prædicatio, 1. Omnia enim Euangelion continet, & præsentia & futura, honore, pietate, fidem, simul omnia prædicationis verbo conclusit.

Hieronymus ad Titum ca. 1.

Sine 2. autoritate scripturarum 3. garrulitas non habet fidem.

1. Euangelium verum est, sed non scriptura euangelica vbi statim obseruâ Chrysost. nihil hic de scriptura euangelica dixisse, imo magis de prædicatione tantum loqui, nostri vero hi doctores consuetudine sua quâ Euangelium ad scripturam semper referunt, ita excutiunt, vt vbicunque verbum euangelium audierint, mox quasi scripturam audiant, putant scriptum phasse. Sed quis non videat quam longe hæc diuersa sunt. Et quis non intelligat extantis testimonijs in assertione catholica, multa tradita esse verbo quæ non sunt scripta, Chrysost. hic inquit, omnia verbo prædicationis conclusit, nihil dixit de scriptura.

2. Hic apertius nominat scripturam, sed re. ciamus ergo ex hoc verbo traditiones apostolorum, si non habent autoritatem scripturæ, at vero & Paulus iubet seruari traditiones etiam verbo sine scriptura, & Timotheo præcipit quæ audiuit a se commendare fidelibus hominibus, non scribere, vt habes in assertione catholica.

3. Bene inquit garrulitas, sed non grauitas patrum, testimonia scilicet eorum quos apostoli docuerunt non autoritas ecclesiæ, non denique certa ratio, hæc enim omnia fidem habent, etiam si ea quæ asserunt non sint in scriptura. est enim in scriptura ecclesiam esse colomnam & fundamentum veritatis, audiendos patres, & obtemperandum rationi, quicquid sine his est, garrulitas est, videat quisque ne garriat in rebus tam serijs.

Dionysius primo capite de Ecclesiastica Hierarchia.

Substantia sacerdotij nostri scriptura sacra est, nobis diuinitus tradita. Porro huiusmodi, plena venerationis eloquia dicimus, quæque à beatissimis patribus nostris, à quibus sacris mysterijs imbuti sumus, in sanctis ac Theologicis commendata sunt libris. Ac præterea, quæque ab ijsdem sanctissimis viris, sacratiore & purgatiore, & propinqua quodammodo cœlesti Hierarchiæ doctrina, sancti duces ac præceptores nostri didicerunt, ex animo in animum, medio intercurrente verbo, corporali quidem, sed quod carnis penitus excedat sensum, sine literis transfusa sunt.

Eusebius libro tertio Ecclesiasticæ Historiæ capit. uicesimoquarto.

Venerabiles & Deo digni Apostoli Christi, quum essent in omnibus puritate vitæ & animæ virtutibus clari, non magni pendebant sermonis ornatum, & cæt. Parui ducentes plures libros condere, quòd huiuscemodi prædicationis assertio non argumento humani sermonis, sed adstipulatione diuinæ virtutis indigeat. Postea dicit de Paulo quàm pauca scripserit sed & reliqui, ait, domini saluatoris discipuli, si qui sermonem aliquem diuinitus inspirati memoriæ reliqerunt, breuem hunc & succinctum esse voluerunt.

4. Vide electa dicere Aug. fuisse ex gestis saluatoris, quę sufficerent vt scriberentur, non vero ex omnibus alijs. Igitur quantum attinet ad ea quæ respiciunt Christi præsentiam in mundo, fateamur ex hoc verbo Aug. scripta esse quæ sufficerent, sunt vero præter hæc multa alia, de quibus Aug. non loquitur.

5. Sufficiunt quidem, sed vt diximus in vniuersali, ibi enim scriptū est de firmitate ecclesiæ: portæ inferi &c. de autoritate Petri & prælatorum, in gubernandis hominibus ad salutē æternam: tibi dabo claues &c. Et quicquid solueritis &c. hæc mittunt nos ad suscipienda ea quæ ab ecclesia & patribus tradita sunt.

1. Verū est, spiritus sancti esse vt recte interprætetur quis scripturā. potest nihilominus studio & diligētia atque lectione acquiri hæc scientia, vt quis nouerit qualiter interprætati sunt scripturam patres, quos ecclesia recepit. & quia spiritus probandi sunt, ad hanc patrum sententiam exigenda est illa spiritus sancti reuelatio. quam quisque potest sibi putare factam, & cum de hoc dubium est, patrum scilicet & ecclesiæ sensum indicare, debet necessario a maioribus, vt tandem sit vnitas in ecclesia.

August. super Ioan. capi. 11. tract. 49.

Nam cum dominus Iesus multa fecisset, non omnia scripta sunt, sicut idem ipse sanctus Euangelista testatur, multa dominum Christum & dixisse & fecisse, quæ scripta non sunt, 4. electa autem sunt quæ scriberentur, quæ saluti credentium 5. sufficere videbantur.

Nam quód aiunt ius interprætandæ scripturæ esse penes summos pōtifices, nō est obscurū, quod donum interp̄tandę scripturæ non sit humanę prudentiæ, sed sancti 1. spiritus. Vnicuiq;, inquit Paulus, datur manifestatio spiritus ad vtilitatē. Alij quidem per spiritum datur.

Augustinus in Epistola prima ad Ianuarium quæ est 118, capit. primo & quinto.

Illa autem quæ non scripta sed tradita custodimus, quę q-dem toto terrarum orbe obseruantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas, commendata ac statuta retineri. Vbi ponit exempla quædam, & secundo loco ita inquit, interrogatus de quibusdam obseruãtijs: Ad hæc itaque, ita respondeo, vt quid horum sit faciendum, si diuinæ scripturæ præscribit autoritas, nõ sit dubitandum, & cæt. Et post pauca: Similiter etiam si quid horum tota per orbē frequentat Ecclesia, nam hoc quin ita faciendum sit disputare insolentissimę insaniæ est.

Fatetur igitur vera fides, rectam interpraetationem scripturæ non nisi à spiritu sancto illuminante corda hominum esse, & eundē nulli generi hominum alligatum, quia tamen vna omnium Christianorum esse debet fides, & vnica confessio, ne quisque sensum suum sequatur, necessarium est publicum magisterium, & certos ministros, ad quos pertineat docere in Ecclesia, inter q̃s quo ordinē oporteat esse, nõ dubitamus ad summos pertinere, quæ inter alios de scripturæ sensu & fide dubia sunt definire, autoritate scilicet cui non liceat repugnare.

tur sermo sapientiæ. &c. 2. Spiritus sanctus autem est liberrimus, nec est ad certum genus hominũ alligatus, sed distribuit dona hominibus p̄ suo ipsius beneplacito.

Numer. 11.

Quis 3. tribuat vt omnis populus pphetet, & det eis dominus spiritum suum?

Iudicum 4.

Debora mulier vxor Lapidoth 4. excitatur in Prophetam.

2. Verum est, sed idem ipse non est deus dissensionis, sed pacis, sicut paulus ait, se in omnibus ecclesiis sanctorum docere, Primæ Corinth. 14. & propterea ait, quod spiritus prophetarum prophetis subiectus est, atq; ratio ordinet vt alij loquantur, & alij iudicent, & omnia præcepit ordinate fieri in ecclesia, non igitur libertas hæc spiritus sancti aufert ecclesiasticum ordinem, nec facit, vt (sicut Paul. dicit) dederit Deus in ecclesia primum apostolos, 2. prophetas, 3. doctores, vt sint diuersi gradus, nec aufert autoritatem prælatorum, quare merito in ecclesia statutum, ne quis indifferenter docendi officiũ vsurpet, vbi certum est continere interpretationem scripturæ, nemo, inquit, vsurpet nisi sit missus, nec inuisibilis spiritus sancti missio credenda est, nisi visibilibus signis ostendat, vt hæc omnia Innocent. 3. sanctissime quidem & necessario declarat, in cap. Cum ex iniuncto, de hæreticis in decretalibus.

3. Hoc magis est affectus quidam hominis non quærentis propriam gloriam, sed animarum salutem, at vero non hic significatur efficax voluntas, vel ordinatio dei aut prophetæ, nam eo ipso loco 7. viros de senioribus iubet dominus eligi, quos tu, inquit, nosti, quia senes populi sunt & magistri quibus detur de spiritu Moysi, vnde Gregor. vt habes apud Glossam ordinariam: Fidelis, inquit, prædicator optat, si fieri valeat, vt veritatem quam solus loqui non sufficit, ora cunctorum sonent, si fieri, inquit, valeat, quia scilicet dei & ecclesiæ ordinatio aliud exigit.

4. Hoc et in veteri & in lege noua, constat fuisse mulieres prophetissas, sed Paulus omnibus inhibet in ecclesia loqui, & vult vt ij prophetissarum spiritus ordinentur per ecclesiam & iudicentur, interea vero, Deborã speciali lege constat non solum prophetam sed & iudicem fuisse, nec dubitamus spiritum sanctum hoc posse, & facere quidem, quando id aperte manifestat ecclesiæ.

Amos

Ad Ephesios quarto.

De Christo ita inquit Paulus: Dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis CHRISTI, donec occurramus omnes in vnitatē fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris. Vide itaque aperte & necessitatem certi generis ministrorum, & rationē eius, ad vitandam scilicet doctrinarum varietatem.

Primæ ad Corinthios decimoquarto.

Itaque fratres mei æmulamini prophetare & loqui linguis nolite prohibere, omnia autem honeste & secundum ordinem fiant in vobis, vnde ibi ordinat qualiter in conuentu Ecclesiæ & Prophetæ & cæteri dona habentes proponere & loqui debeant ne alij alios impediant. Non est, inquit, dissensionis Deus, sed pacis, sicut in omnibus Ecclesijs sanctorum doceo. Absit itaque ab Ecclesia confusio Babylonica, quam ponunt ordinem omnem in definiendis dubijs aufer entes.

Amos 7.

Non 1. sum propheta, & non sum filius prophetæ, sed armentarius ego sum, vellicans sycomoros, &c. Et tamen Amos accepit spiritum sanctum, & factus est propheta.

1 ad Corinth. 12.

Hæc omnia operatur vnus & idem spiritus, distribuens vnicuiq; 2. prout vult. Testantur etiam exẽpla, quòd summi Pon-

n Hoc figura quædam est eorum quæ in ecclesia geruntur, in quã nõ successiõe generis, sed electione ministeria Ecclesiastica traduntur, cũ in lege veteri sacerdotia, & frequẽter prophetiæ donum generatione traduceretur, quot sunt hodie in ecclesia episcopi, doctores, pastores viri, qui dicere possunt, nõ sum filius prophetæ sed pastor. Aduerte tamen non hinc haberi quicquam contra ordinem Ecclesiasticum. vere enim Amos constitutus est propheta, quanquam non ex genere prophetarum, sicut constituuntur hodie sacerdotes. At vero si vos amici vultis hinc colligere, licere pastori aut alicui ex vulgo vsurpare sibi doctoris, vel ministri nomen vel officium, quid aliud est quam adulari, & ita decipere simplices absq; vlla certa ratione. Nos fatemur in ecclesia ex genere pastorum & simplicium hominum fieri ministros, & dispensatores legitima vocatione & electione ecclesiæ, quod si dixerit quis, a Deo se eligi, opus est manifestatione spiritus ad vtilitatem ecclesiæ, alioqui magis timendum est illi ne sit de quibus dicitur: non mittebam eos, & ipsi currebant. Deinde si hinc vultis colligere, & certe vt nimium colligit aliquis simplicium, minoris faciendum esse studium scripturæ & expectandam esse hanc inspirationem, quæ satis sit. Respondeat vobis August. in prologo de doctrina Christiana. et apostolos, & sanctorum multos, a Deo sine humano ministerio didicisse euangelium, omnesque linguas, non tamen propterea nobis licet ita Deum tentare, vt nolimus in ecclesiam ire audituri euangelium, aut eos qui exposuerunt legere. Caueamus, inquit ille, tales tentationes superbissimas & periculosissimas, multis enim exemplis scripturæ vt ipse ibi ostendit, ordo hic ecclesiæ. & ratio suscipiendi diuina a ministris confirmatur.

o. Sed nunquid propterea turbandus ecclesiæ ordo, aut est deus dissentionis: habes ibi quod superius diximus, iudicium hunc esse [illegible]

tifices

Prima Ioannis quarto.

Chariſſimi nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt, quoniam multi pſeudoprophetæ exierũt in mundum. Et dominus in Euangelio non ſolum attendi iubet à falſis prophetis, qui veniunt in veſtimentis ouium, ſed apertius poſtea de diebus vltimis admonet: ſurgent pſeudoprophetæ & pſeudochriſti & ſeducent multos. Et de vero admonens remedio, ſi dixerint, inquit vobis: Ecce in deſerto eſt, nolite exire. Manifeſte docens non in conuenticulis priuatis, ſed in Eccleſiæ vnitate quærendam eſſe veritatem.

Primæ ad Corinthios duodecimo.

Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes prophetæ? nunquid omnes doctores? & cæt. nunquid omnes interprætantur? negans aperte in Eccleſia hanc eſſe confuſionem, ſed quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primum quidem Apoſtolos ſecundo Prophetas & cæt. Abſit vero vt ſine ordine iam reliquerit Deus Eccleſiam.

prophetis & ecclesiae ordinationi. Itaque ipsi ecclesiae primo est manifestandus & ab ea probandus: deinde collocandus in ordine suo, & gubernandus, hoc autem velle auferre, quid est quam omnia confundere.

tifices; saepe ac multum foede errauerint.

3. Fatemur hoc, quia nullum vult Deus securum reddere in hac vita, sed omnibus dicitur: qui se putat stare, videat ne cadat. caeterum aliud est vt priuatum hominem errare, aliud vt vicarium caput ecclesiae, pro Christo definire dubia: in quo non est Deo difficile per malos & errantes, verum & iustum definire, quod in Balaam & Caypha in scriptura videmus, vel saltem errorem hunc ecclesiae manifestare, vt tandem & vniuersalis ipsa ecclesia, & Romana etiam sedes vel emendet, vel eiecto errante, veram & synceram teneat fidem. Quod inter ipsos pontificum errores, quos nimium certe exaggeratis, experientia nos docuit vsque in hodiernum diem. Errauit Marcellinus papa idolis thurificans, sed poenituit, & cedere volens, non est permissus, ita etiam vsque in hodiernum diem, nullus pontificum error potuit aut ecclesiae, aut dignitati ipsi, & sedi pontificis detrahere suaeque stabilitatem, qua illam confirmat Christus.

Quare donum interpretandae scripturae nō est in ordinem summorum Pontificum ita 1. concludendum

3. Concludendum donum Dei non dicimus, sed autoritatem & potestatem definiendi publice controuersias, si quilibet haberet in ecclesia, aut incertum esset ad quem pertineat, quis dubitaret omnia confusa fore in ecclesia, multo magis si nullus hanc autoritatem haberet, expendi itaque ista. Si ita est, quod oportet in ecclesia nunquam deesse certum iudicem, qui cogitari potest non esse hoc prouisum a Christo. Quod si ita est, cui putare debemus eum hoc contulisse, quam cui dixit: Pasce oues meas &c. & quae latius in assertione catholica sequenti capite habes.

dum

Quòd igitur summi Pontifices quandoq; errauerint nec negare nec excusare volumus, qui non dubitamus eos homines esse, qui fallere & falli possunt. Id certa experientia agnoscimus & firma fide tenemus, Cathedrā illā Petri, quæ à Christo stabilita est vsque ad consummationem seculi, nunquam ita fuisse erroris alicuius labe maculatam, vt non semper ab eā doctrinæ veritas emanauerit in omnes alias Ecclesias, implente perpetuo Petro per successores, quod etiam propter illos ei præcipitur à Christo: Tu aliquando conuersus confirmā fratres tuos.

Donum igitur interpretandi scripturā, infusum scilicet à spiritu sancto, & scientiam acquisitam, & humano studio ad hoc ipsum agendum, non ita tribuimus summo Pontifici vt alijs auferamus, sed non dubitat fidei pietas, vel spiritum sanctum non defuturum illis quos primos cōstituit doctores in Ecclesia sua, si illi non restiterint, vel si per eos steterit non defuturum Ecclesiæ. Cæterum autoritas & potestas definiendi dubia fidei ne sit perpetua confusio in Ecclesia, & incertitudo in vnum tandem collocata est, non vt solus ille hoc agat, sed vt illius autoritate fiat, adhibito consilio conuenienti.

dum vt quisquis Pōtifex fuerit scripturam recte interpretetur. Sed vera sententia scripturę quærenda est in ipsa scriptura, & apud 2. eos qui diuino spiritu excitati, 3. scripturā per scripturam interpretantur.

2. Quid hoc verbo rogo intelligitis, an Lutherum, & vestros doctores, hos forte asseretis excitatos spiritu, sed quam sit hoc incertum, ne falsum dicam, non potestis negare, rejicit ille patres & cōcilia, quibus vero magis adhibenda fides, istis an illi? Ergo apud excitatos diuino spiritu quærendus scripturæ sensus, sed ita vt huius spiritus ostendatur ecclesiæ testimonium, rectius itaq; diceretur apud orthodoxos patres, in eorum consensu qui ecclesiæ & sanctitate & miraculis sunt commendati, de quo alias diximus.

3. Potest quidem nonnunquam ex vna scriptura altera interpretari, verum id aut non semper, aut certe non ita, vt non possit etiam aliter præcipue a contentiosis intelligi. Ita vt nisi certum iudicium sit nunquam dubia terminari possint: quare nolle extra scripturam quicquam audire est ipsam etiam scripturam negare, quæ ecclesiæ tribuit autoritatem, est spiritum eius auferre, qui in ecclesia semper viuit & operatur. Denique multa etiam sunt extra scripturam in traditione quærenda, & maxime ea quæ ad scripturæ intellectum pertinent. Certe August. 3. de doctrina Christiana, cap. 2. in verbis scripturæ ambiguis, quæ scilicet distingui aut pronunciari diuersimode possint, primo dicit consulendam regulam fidei, vt si qua pronunciatio aut distinctio illi sit contraria, reiciatur, vt in illo loco: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Aduerbiū hodie, non ad verbum dico, sed ad verbū eris referendū est. Is vero regula fidei vnde sumenda sit docet: Ex scripturarum, inquiens, planioribus locis, & ecclesiæ autoritate, vbi aperte vide intellexisse Au. non semper scripturam sufficere vt seipsam interpretetur, sed confugiendum esse etiam ad autoritatem ecclesiæ.

Modus itaque quærendi veram scripturæ sententiam, in ipsa scriptura, & apud eos qui per spiritum sanctum scripturam per scripturam exponunt, primo incertus est, quilibet enim dicit se excitari diuino spiritu, deinde neque Ecclesię sufficiens & vnitati fidei, sed aptus vt vnusquisque sensu suo abundet. Vnde Clemens discipulus & successor Petri epistola quinta ita inquit:

Multas enim, quidam, vt audiuimus, vestrarum partium, secundum ingenium hominum, ex ijs quæ legunt, veri similitudines capiunt, & ideo diligenter obseruandum, vt lex Dei quum legitur non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur, &c. Et post multa in hanc sententiam tandem ita ait: & ideo oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruauit, vt & ipse possit ea quæ recte suscepit competenter asserere. Hæc quidem ille de discendo scripturę sensu, cum scilicet priuatim quæritur, cum autem publice controuertitur in Ecclesia, publicum est iudicium & summum, ad summum etiam Pontificẽ pertinere testantur multi patres, & res ipsa docet.

DB

dum vt quisquis Pōtifex fuerit scripturam recte in- terpraetetur. Sed verā sen- tentia scripturę quaeren- da est in ipsa scriptura, & apud 2. eos qui diuino spi- ritu excitati, 3. scripturā per scripturam interprae- tantur.

2. Quid hoc verbo rogo intelligitis, an Lutherum, & vestros doctores, hos forte asseritis excitatos spiritu, sed quam sit hoc incertum, ne falsum dicam, non potestis negare, reijcit ille partes & cōcilia, quibus vero magis adhibenda fides, istis an illi? Ergo apud excitatos diuino spiritu quaerendus scripturae sensus, sed ita vt huius spiritus ostendatur ecclesiae testimonium, rectius itaque diceretur apud orthodoxos patres, in eorum consensu qui ecclesiae & sanctitate & miraculis sunt commendati, de quo alias diximus.

3. Potest quidem nonnunquam ex vna scriptura altera interpraetari, verum id aut non semper, aut certe non ita, vt non possit etiam aliter praecipue a contentiosis intelligi. Ita ventilj certum iudicium sit, nunquam dubia terminari possint: quare nolle extra scripturam quicquam audire, est ipsam etiam scripturam negare, quae ecclesiae tribuit autoritatem, est spiritum eius auferre, qui in ecclesia semper viuit & operatur. Denique multa etiam sunt extra scripturam in traditione quęrenda, & maxime ea quae ad scripturae intellectum pertinent. Certe August. 3. de doctrina Christiana, cap. 2. In verbis scripturae ambiguis, quae scilicet distingui aut pronunciari diuersimode possint, primo dicit consulendam regulam fidei, vt si quae pronunciatio aut distinctio illi sit contraria, reijciatur, vt in illo loco: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Aduerbiū hodie, non ad verbū dico, sed ad verbū eris referendū est. Ipsa vero regula fidei vnde sumenda sit docet: Ex scripturarum, inquiens, planioribus locis, & ecclesiae autoritate, vbi aperte vide intellexisse Au. non semper scripturam sufficere vt seipsam interpraetetur, sed confugiendum esse etiam ad autoritatem ecclesiae.

DE

Modus itaque quærendi veram scripturæ sententiam, in ipsa scriptura, & apud eos qui per spiritum sanctum scripturam per scripturam exponunt, primo incertus est, quilibet enim dicit se excitari diuino spiritu, deinde neque Ecclesię sufficiens & vnitati fidei, sed aptus vt vnusquisque sensu suo abundet. Vnde Clemens discipulus & successor Petri epistola quinta ita inquit.

Multas enim, quidam, vt audiuimus, vestrarum partium, secundum ingenium hominum, ex ijs quæ legunt, veri similitudines capiunt, & ideo diligenter obseruandum, vt lex Dei quum legitur non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur, &c. Et post multa in hanc sententiam tandem ita ait: & ideo oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruauit, vt & ipse possit ea quæ recte suscepit competenter asserere. Hæc quidem ille de discendo scripturę sensu, cum scilicet priuatim quæritur, cum autem publice controuertitur in Ecclesia, publicum est iudicium & summum, ad summum etiam Pontificẽ pertinere testantur multi patres, & res ipsa docet.

DE SVMMO Pontifice.

SVnt qui tribuunt Romano Pontifici 1. quòd sit caput vniuersalis ecclesiæ, & habeat potestatem non in terris tantum constituendi 2. regna Politica, & gubernandi Ecclesiastica, verum etiam in cœlis 3. mandandi an-

1. Hoc illi tribuit consensus ecclesiæ, testantibus etiam primis illis summæ autoritatis concilijs, nam in Ephesino 1. & in Chalcedo. aperte & legati Romani pontificis suscipiuntur primo loco, & hæc eius autoritas in omni ecclesia cognita fuit. Imo Nicænum et Constantinopolitanum hoc àgnouerunt, & episcopi qui et præsentes fuerunt, nam ex Nicæno Athana postea iniquè damnatus, ad sedē Romanā appellat, & ad eam tanquam ad superiorē recurrit, vide epistolam Iulij ad Episcopos Aegypti, et librum 4. historiæ triparticæ, maxime 15. cap. vbi reclamantibus licet schismaticis, tamen Athanasius et Iulius præualent, Constantinopolitana etiam synodus idipsum confessa est, vt in literis etiam ipsius ad Damasum Papam patet, quam habes lib. 9. historiæ triparititæ, cap. 5. Habes etiam in assertione catholica fide digna patrum testimonia.

2. Legimus nonnunquam aliqua cura hæc acta esse a pontificibus, cōsentientibus regnis ipsis, Zacharias Pipino regnum Franciæ adiudicauit. Leo 3. imperium Carolo mag. concessit. Innocent. 4. Reg. Portugaliæ minus idoneo fratrem coadiutorem constituit, vt habes in ca. Grandi de supple. negligent. in 6. Hæc igitur iuste & sancte facta esse ostendit consensus omnium seculorū, quo etiam fit manifestum quam digni fuerunt veneratione pontifices illi, cum itaque non dubium sit, temporalia omnia ad spiritualia ordinari, qui summam erga illa potestatem habet, necesse est vt tanquam architectus & de temporalibus iudicet, secundum quod ad spiritualia necessarium est, & constat ex historijs, hāc autoritatem vtilem fuisse ecclesijs, qua pontifices raro vsi sunt, & non nisi in manifestis causis.

3. Hoc iam aperte calumnia est, & sycophantia, super terram fatemur papam potestatem habere, in hac tantum Christi vicarius est, Paulus dixit angelos iudicabimus, sed illud ad dæmones magis referunt patres.

gelis

DE SVMMO PONTIFICE.

AGnoscit vera & Catholica fides, certa scripturæ autoritate, & patrum omnium consensu, atque conuenientissima ratione, quòd Christus Dominus, qui Ecclesiam suam vnice dilexit, & firmissime vsque ad finem seculi duraturam fundauit, nec quicquam quod ad bene institutam Rempublicam pertinere potest non concessit, eidem Petrū vicariū suum, atque visibile caput loco sui, vt curam vniuersalis Ecclesiæ in corpore hic peregrinantis gereret, constituit, ita vt hoc in perpetuū in Ecclesia permaneret. Quare in Petro etiam eius successores Romani scilicet Pontifices hoc ipsum acceperunt, vt caput sint vniuersalis Ecclesiæ, & summam habeant potestatem in ijs quæ ad gubernandam Ecclesiam, & fideles ad pietatem & salutem dirigendos, pertinent. Etsi autem ad eos pertineat prædicatio Euāgelij, quod summum est Ecclesiæ ministerium, non tamen hoc solum esse muneris Petri & successorum, neque hoc solo eos remittere & retinere peccata, sed etiam administratione sacramentorum, & legum conuenientium æditione, denique cura & solicitudine auertendi à malis, & promouendi ad bona populum Christianum, vera etiam fides agnoscit. Simulq; confitetur, quòd quanquam ad hæc omnia digne Deo agenda necessaria sit pietas vera, atque adeo sanctitas, non tamen si hæc defuerit, aut gradum suum amittit, aut minus efficacia sunt quæ ex officio operantur ij vicarij Christi, sicut & cæteri ministri,

Hanc

gelis, 4. liberādi aīas ē pur gatorio, & 5. beandi aut dānandi quos libet. Nos aūt agnoscimus, ꝙ siquis dē Roma. pont. fuerit vir 6. pius, & docuerit Euāgeliō Chrī, iuxta prophetica & Apostolica scripta, habeat ministeriū summę in hac terra potestatis, videlicet ministeriū remittēdi et retinēdi pc̄tā, q̄ ministerio nō est in his terris nec maius nec excellētius. Habet aūt hoc ministeriū nō solus, sed habet 7. cōmune cū oībus ijs q̄ legitima vocatione adnunciāt Euāgelion Chrī. Ministeriū eīm remittēdi aut retinēdi peccata, 8. q̄d alias vocat̄ claues regni cœlorꝝ, nō est liberę potestati psonæ hominū traditum: sed est in ipsum Euāgelij verbū ita inclusum, vt q̊tq̊t Euangeliō adnūciant, dicātur vere

pec-

4. Et hoc nullus modeste loquens tribuit pontifici, potest quidem de thesauro satisfactionis Christi & sanctorum suffragium aliquod defunctis conferre, vt habet ecclesiæ consuetudo, & pietas Christiana, neque hoc iuste negare potest, qui cū ecclesia agnoscit, pijs operibus viuentium adiuuari defunctos.

5. Hoc iam non tantum calumnia sed irrisio, & re vera conciliatio inuidiæ populorum in pontifices. At bonorum erat, scandala potius auferre quam obijcere paruulis.

6. At vos ipsi conceditis, & fides catholica probat, per malos ministros pfici sacramenta Christi: cur in summo pōtifice exigitis pietatē, nisi vt omnia reddatis incerta?

7. Cōmune quidem fatemur, sed multo superius, vt in assertione catholica habes.

8. Hæc omnia confunditis, primū clauis plura continet quam remittere aut retinere peccata, nam condere ecclesiasticas leges ad salutem populi, damnare hæreses, definire dubia, ordinare ministros, & multa alia ad potestatem pertinent clauium: deinde, & ipsa potestas remittendi & retinendi peccata, nec tota, nec re vera proprie in prædicatione euangelij collocanda est, vt superius iam ostendimus, nam illa ad iudicium confessionis proprie pertinent, quod instituitur ad cognoscendum an retineri vel remitti debeant, de quo superius satis, & in his rationibus vera fides summo pontifici primatum tribuit.

Hanc igitur potestatem, quæ nomine clauium regni cœlorum à Christo domino significata est, agnoscit vera fides, quòd non solum successores Petri habent, sed cæteri etiam episcopi, & sacerdotes, iuxta gradum suum. At vero isti in Ecclesia, aut plebe aliqua sibi commissa, illi in omnes populos Christianos, atque ita superiorem quàm reliqui omnes episcopi, quos tanquam oues etiam gubernare habent, nō quòd hoc sit liberè suæ potestati commissum, multo vero minus permissum voluntati aut libidini, sed in ædificationem solum, iustaque ratione omnia ita tenentur agere, vt si secus fecerit, & se & alios peccato inuoluat.

pctã remittere & retinere, illud qdem his q Euãgeli on fide accipiũt, hoc autẽ his q Euãgeliõ cõtẽnũt.

Marci ultimo.

1. Prædicate Euangelion omni creaturæ; qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit, q vo nõ crediderit, condẽnabitur.

Hilar. de Trinitate lib 6.

Petro reuelauit pater vt diceret: Tu es filius dei. 2. Super hanc igitur confessionis petram ecclesiæ ædificatio est; Hæc fides Ecclesiæ est fundamentum: Hæc fides regni cœlestis habet claues: hæc fides quæ in terra soluerit aut ligauerit, ea ligata sunt in cœlis & soluta.

Chrysostomus.

3. Clauicularij sunt sacerdotes qbus creditũ est verbũ docendi & interpretandi.

1. Hoc aliud est ab illo: quorum remiseritis peccata, vt superius ostensum est. pdicatio ad doctrinam; remissio peccatorum ad sacramentũ & iudicium pertinet.

2. Fatemur & verum esse, & Hilariũ asseruisse: super hanc fidẽ ædificari ecclesiam, & ei tribui claues, eãque soluere & ligare. quoniam primo nullus verum ecclesiæ membum est sine hac fide, potestas vero soluendi non nisi in ecclesia est, quę vt diximus hac fide subsistit, sed nõ ex iis sequitur Petrum non esse fundamentum, aut illi non conferri claues, verumqꝫ enim ipse Hilarius fatetur, vt in catholica assertione ex opposito habes, non itaque illa contraria sunt, sed in altero alterum est intelligendum. Petrus est fundamẽtum, fundatus ipse primo in fide, & fides est fundamentum, in qua & Petrus et omnes subsistimus.

3. Fatemur, sed Petrus supremus vt ipse fatetur Chrysost. et habes in assertione catholica.

Matth.16.& Ioan.21.

Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersum eam: & tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: Pasce oues meas. In vltimis igitur ijs verbis intelligunt patres omnes oues commissas Petro, & ibi impletum quod promissum fuerat priori loco apud Matthæum; Et hæc omnia non vni Petro, sed ijs qui illi successuri erant in in hoc munere Ecclesiæ necessario.

Hilarius in locum Matth,16.Tu es Petrus, &c.

Dignum plane confessio Petri præmium consequuta est, & post pauca Petro loquens: ô in nuncupatione noui nominis, felix Ecclesiæ fundamentum, dignaq; ædificatione illius petra, quæ inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium præiudicata autoritas sit in cœlo, vt quæ in terris aut ligata sunt aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant in cœlo.

Hic aperte Petrum uocat fundamentũ, & eidem asserit datas claues.

Chrysosto.

4. Aduerte tamen de claui in singulari loqui Chry. dixisseque quod posteriores iam apertius docent, primam clauem esse sciētiam quæ præcedere debet, primo enim cognoscenda est veritas a prælatis siue ministris & docenda, deinde vtendum est potestate quam secundam clauem merito dixerunt Theologi, veritas igitur aperitur per scientiā vt hic Chrys. inquit, at vero post cognitam veritatem gratia remissionis sacramentorum administratione confertur.

5. At non promiscue per singula eius membra exercendas, sed per ministros si verum est eos in ecclesia esse, quod iam frequenter probauimus, quis itaque non videt quod vni membro datur recte dici toti corpori dari, aut quis non intelligat, propterea quod dicat dari aliquid corpori non intelligendum esse singulis membris approbare datum esse? itaque claues dari ecclesiæ nihil habet vnde autoritas ministrorum auferri possit, inter eas vero suprema est summorum pontificum, quam August. confirmat, vt habes ex opposito in assertione catholica.

tādi scripturas. 4. Clauis autē est verbum scientiæ scripturarum, per quam aperitur hominibus ianua veritatis.

August. de doctrina Christ. lib. 1. cap. 18.

Has 5. claues dedit ecclesiæ suæ, vt quæ solueret in terra, soluta essent in cœlo, quę ligaret in terra, ligata essent in cœlo, scilicet vt quisquis in ecclesia eius dimitti sibi peccata non crederet, non ei dimitterentur; quisquis autem crederet, seque ab his correctus auerteret, in eiusdem ecclesiæ gremio constitutus, eadem fide atque correctione sanaretur.

Chrysostomus in locum eundem Matth. Homil. 55.

Quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, & vt futura Ecclesia tot tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator, homo atq; ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet, hæc, inquam, omnia, quæ solius Dei sunt, se pollicetur daturum. Et mox adductis ijs quæ ad Hieremiam dicuntur. Sicut columnam ferream posui te, & cæt. Ita inquit: Sed ipsum quidem genti vni pater, hunc autem vniuerso terrarum orbi Christus præposuit, & tandem omnia cōcludens ita inquit: tu vero mecum ex eis omnibus quanta sit potestas eius intellige, ego tibi dico, inquit, Tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam. Et ego tibi dabo claues regni cœlorum. Similiter idem in locum Ioannis 21. Homil. 87. exponens illud: Sequere me, ita ait: quibus verbis iterū curā & familiarē affectum in eum ostendit; quòd si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit, responderem hunc totius orbis magistrum præposuisse, & postea quum magna Christus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandauit, &c.

Idem quod Hilarius asserit Chrysostom. super eum ædificari Ecclesiam, ipsi dari claues, & pastorem esse & caput totius Ecclesiæ, & toti terrarum orbi præpositum.

f August.

Ambrosius.

2. Peccata per verbum dimittuntur, cuius 3. interpres seu expositor est Leuita.

1. Verissimum est peccata dimitti per verbum, dum per verbum ad pœnitentiam excitantur audientes & ad orandum, vnde tandem remissio peccati postea per verbũ ipsum sacramentale, non ergo in sola prædicatione est remissio peccati.

3. Fatemur Leuitam expositorem esse, siue ad diaconum referatur siue ad sacerdotem, nam & ille adnunciare potest euangelium vt ipse Ambr. inquit in 4. cap. epistolę ad Ephe. Exponat igitur vterque & diaconus & sacerdos verbum, sed potestatem remittendi per sacramentum habet solus sacerdos, sed qui 1 hæc omnia ad autoritatem summi pontificis negandam. Habent omnes hanc potestatem, sed quibus in ecclesia confertur, sed ordine, ita vt vnus supremus sit, quod ipse Amb. fatetur, vt habes ex opposito in catholica assertione, in qua Hilarium, Chry. Aug. Amb. Bernar. citamus confitentes aperte summi pontificis autoritatem, quos vos etiam hic citastis quasi negantes, vt appareat primum conferenda esse doctorum inter se dicta, nec facile esse apparentibus verbis iudicandũ quid illi senserint. Deinde quod prætermittere non possumus, vt vos syncere admoneamus iuste accusari aut negligentiæ nimiæ, quod non legatis tam aperta patrum testimonia, aut certe maliciæ, quod data opera abscondatis tam certa quæ nos adduximus horum quinque patrum testimonia, certissima sunt & lucentissima, quæ vero vos adducitis non nisi collectione quadam & infirma quicquam probant, non semper patres meminerunt autoritatis pontificis, nec oportebat omni loco eius fieri mentionem, non tamen propria negasse censendi sunt, cum maxime ostenderimus eos alibi diserte id docuisse.

Bernar.

Augustinus libro primo contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifacium, capit. primo.

Quum vero non desinant fremere ad Dominici gregis caulas, atque ad diripiendas tanto precio redemptas oues, aditus vndecunque rimari, communisq; sit omnibus nobis qui fungimur Episcopatus officio, quãuis ipse in eo praeemineas celsiore fastigio speculae pastoralis. Secundo etiam libro de baptismo contra Donatistas, capit. primo, & Cypriani, & suum sensum manifestissime explicans ita inquit: Magnum meritum Cypriani Episcopi & martyris, sed nunquid maius quã Petri Apostoli & Martyris, de quo idem Cyprianus in Epistola ad quintum ita loquitur; nam neq; Petrus, inquit, quem primum dominus elegit, & super quem aedificauit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circuncisione disceptaret, vendicauit sibi aliquid insolenter, & caet. Postea ipse Augustinus ita loquitur; caeterum magis vereri debeo ne in Petrum contumeliosus existam, quis enim nescit illum apostolatus principatum cuilibet episcopatui praeferendum? Denique extant tres Epistolae ad Innocentium, ex Concilijs Aphricanis duae, tertia familiaris quinque Episcoporum, quibus omnibus Augustinus subscribit, vbi agnoscunt autoritatem Romani Pontificis, vt Innocentius ipse illis respondit, de quo & ipse Augustinus Epistola 106. vel Bonifacio vel Paulino scripta, meminit: Missę sunt, inquiẽs, de hac re relationes ad Apostolicã sedem ex duobus concilijs, scripsimus etiam ad beatae memoriae Papam Innocentium literas familiares, ad omnia nobis ille rescripsit, eo modo quo fas erat, atq; oportebat Apostolicae sedis antistitem.

Bernardus in Epist. ad Eug.

Verus successor Pauli dicet cum Paulo: non quod 1. dominemur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij. Petri hæres audiat Petrum dicentem: neque vt dominantes in Clerum, sed forma facti gregis.

Thomas 2. in summa sua parte 3. in additione quæ. 6. ar. 6.

Quia ecclesia fundatur in fide & in sacramentis, ideo ad ministros ecclesiæ, nouos articulos fidei ædere, aut æditos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere non pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quę soli debetur Christo, q est ecclesię fundamētum. Et ideo sicut Papa nō potest dispensare vt aliquis sine baptismo saluet, ita nec ꝙ saluetur sine cō fes-

1. Sanctissime Bernar. admonet pōtificem vt non se dominum sed ministrum arbitretur, hoc non est adulatoris, & tamen de suprema eius autoritate quod sentiat, & quam manifeste habes ex opposito in assertione catholica, non hæc contraria sunt, quod summam habeat potestatem, & quod non sit dominus, est enim suprema ministerialis potestas.

2. Hæc beati Thomæ doctrina nō minus omnibus nobis catholicis placet & probatur quam vobis, declaratio solum articulorum fidei & explicatio maior fieri pōt a Romano pōtifice, & de ratiōe administrādorum sacramentorum, salua Christi institutione, aliquid censere, sed nouum aliquid erga hæc fieri nequaquam.

Ambrosius in locum Pauli: quæ est columna & firmamentum veritatis, primæ ad Timot. 3.

Cum totus mundus Dei sit, Ecclesia tamen domus eius dicitur, cuius hodie rector est Damasus, & idem in sermone de fide Petri, denique pro soliditate deuotionis Ecclesiarum Petro dicitur, sicut ait dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eo quòd primus in actionibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemq; contineat, &c.

Bernardus libro secundo de Consideratione.

Quàm aperte Catholicam hanc fidem confiteatur non est opus referre, cum ex professo de hoc specialem habeat tractatum, ita igitur inquit in principio Eugenio pontifici: Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps Episcoporũ, & inter multa alias potestate Petrus, tu es cui claues traditæ, cui oues creditę, sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum pastores, habent illi sibi assignatos greges singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus, nec modo ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor.

f iiij Thomas

3. Hoc superius ostendimus, non esse opinionem sed catholicam sententiam, de necessitate scilicet confessionis.

4. Hoc pariter omnes volumus, sed inde nihil contra autoritatem pontificis, qui superioritatem habet in explicandis fidei articulis, administrandis sacramentis, & disponendi de ratione administrationis eorū: quod si hoc recipitis, beati Thomæ solius, sed optima ratione fundatum verbum, recipite etiam quod de primatu Romani pōtificis, autoritate plurimorum patrum docet, vt habetis ex opposito in assertione catholica, suscipite quod q. 1. art. 10. in 2. 2. affirmat, quod quæstio fidei exorta terminari debet per eum qui præest toti ecclesiæ, vt sit totius vna fides, atque ideo ad summum pontificem pertinere editionem symboli, & omnia alia quę cōcernunt totam ecclesiam, vt synodi congregatio.

5. Imo ostensum est, plura alia ad eos pertinere ministeria quam euangelii prędicationem, imo ipsum ministerium remittendi & retinendi peccata non est euangelii prædicatio, vt vos asseritis, quod satis probauimus.

6. Suprema potestas omnium quę saluti fidelium conueniunt a Christo creditur data summo pontifici, ab his patribus q̄s citauimus, imo ab omnibus aliis orthodoxis, & cōciliis etiam, vt superius ostēdimus, ite igitur & vocate Hilarium, Aug. Ambr. Atha. Cyril. aut monachos aut adulatores, & dicite eos contra autoritatē verbi ista cōfinxisse.

fessione, secundum quod obligat vis sacramenti. Etsi 3. autē Thomas suas habet opiniōes de cōfessione, tñ hoc qđ dicit ad ministros ecclesię, (inter q̄s etiam Papā numerat) nō ptinere nouos articulos fidei cōdere, & noua sacramēta instituere, 4. vere est apostolica & catholica sententia. Nā ad ministros ecclesiæ nō ptinet ex vocatione Chrī aliud 5. ministeriū, q̄ qđ supra de remittēdis & retinēdis pctīs cōmemorauimus, & q̄ Apostoli ipsi functi sunt. Quòd si pter hoc ministeriū aliqd amplius Roma. pont. tribuitur, hoc aūt cōceditur ei humanis 6. ordinatiōibus, aut confictum est à monachis & adulatoribus, contra verbi Dei autoritatē.

DE

Thomas in opusculo contra errores Graecorum.

Quòd Romanus pontifex successor Petri & Christi vicarius sit, primus & maximus omnium Episcoporum & in totã Ecclesiam Christi potestatis plenitudinem obtineat, ostendendum est autoritatibus doctorum Graecorum, quod ibi facit adductis autoritatibus Calcedonensis Concilij, Chrysostomi, Cyrilli, Maximi, & tandem ita concludit. Hæc negantes, autoritatem scilicet plenariam Romani pontificis, peccãt contra vnitatẽ corporis mystici, quę certe non est minus Catholica & Apostolica sententia, quàm illa, quòd nec nouos articulos fidei ædere, vel noua instituere sacramenta, aut aliquid de ijs remouere possit, quod nullus recte intelligens vnquam negauit, aut si negauit, semp in Catholica Ecclesia relectus est.

Ex ijs igitur, quale sit ministerium summi pontificis, iuxta patrum sensum, satis ostenditur, etsi enim in vsu clauium retinendis scilicet & remittendis peccatis, & in pastu omnium ouium recte includatur, multa tamen alia continet, præter prædicationem Euangelij, de quibus dictum est, quæ & si alijs ministris conueniunt, singulariter & excellenter non adulatores sed Catholici patres illi tribuunt.

DE

DE ECCLESIA.

CRedimus & confitemur 1. quód vna sit sancta catholica & Apostolica Ecclesia, iuxta Symbolum Apostolorum & Nicænum.

1. Hic est certissimus articulus fidei, quem vtinam veraciter confiteamini, fiet autem si probe & vnitatem ius & ipsum nomen ecclesiæ agnoueritis, quod sequentia nobis ostendent ne diuinemus.

II. Quód 2. hæc ecclesia à spiritu sancto ita gubernetur, vt etsi sinit eam esse in his terris imbecillem, conseruet tamen eam perpetuo, ne vel erroribus vel peccatis pereat.

2. Hæc quæ ad sanctitatem pertinent ecclesiæ sufficienter explicatis, & certissima sunt.

III. Quód 3. huic Ecclesiæ in hac terra multi mali & hypocritæ admixti sint.

3. Hæc etiam similiter fatemur, nec propterea quicquam detrahitur sanctitati ecclesiæ, est area paleam & triticum continens, est sagena ex malis & bonis piscibus congregãs.

IIII. Quód hi mali & hypocritæ, si ministerium ecclesiæ

DE ECCLESIA.

Confitetur vera fides, iuxta scripturam & symbolum Apostolorum, & patrum, quòd vna sit Ecclesia, hoc est, congregatio omnium hominum in vera fide, & cultu vnius DEI, ab initio ipso seculi vsque ad finem conuenientium, quanquam habuerit diuersos status, hæc vero Ecclesia nunc solum est in eis qui Christi fidem tenent, & secundum eam Deum colunt, ita vt quicquid de Ecclesia dicitur in scriptura, iam ad Christi Ecclesiam sit referendum. Quare & Apostolicam merito illam credimus, quòd ab illis cœperit, & ab eis congregata & instituta sit, dicente Paulo: quod superędificati sumus super fundamentum Apostolorum. Catholicam etiā merito eā confitemur, quòd ad nullam sit gentem aut prouinciam restricta, sed in fines terræ extendatur, iubente Christo Apostolis: Euntes in mundum vniuersum, &c.

Habet hæc Ecclesia præsentiæ spiritus sancti atque ipsius Christi secundum spiritum promissionem, ipso dicente: Ego vobiscum sum, & cæt. Et iterum: Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternū, spiritum veritatis, à quo fit, vt etsi in ea mali admisti sint boni, nunquam tamen vel peccatis vel erroribus fieri possit vt non perpetuo in ea integritas fidei & sanctitas vitæ permaneat, promittente Christo: Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Vnde sanctam etiam merito confitemur.

t Quia

ecclesiæ legitima 4. vocatione susceperint, veritati sacramentorum per se nihil incommodi afferant, nisi institutionem Christi peruertant, & 5. impia doceant.

4. Igitur etiam impius pontifex non caret potestate clauium, quod superius visi estis negare, iam vero illud etiā aduertite, fateri vos legitimam vocationē esse necessariā, & merito quidē illud dicat: nō mittebam eos, sed, &c. Legitima vero an sit vocatio, quæ non deriuatur cōtinua successione a primis patribus vocatis a Christo, ipsi iudicate, aut certe audite iudicium Tertullia. in lib. de præscriptionibus hæreticorum; Aedant inquit ille, pseudoapostolis et hæreticis loquens, origines ecclesiarum suarū, euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentē, vt primus ille Episcopus aliquem ab apostolis vel apostolicis viris, qui tamen cum apostolis perseuerauerit, habuerit autoritatem et antecessorem, hoc enim modo ecclesiæ apostolicæ census suos deferunt, sicut Smyrnorum ecclesia Polycarpum, a Ioanne collocatum refert: sicut Romanorū Clementem, ordinatū a Petro, id et primū, vtique et cæteræ exhibēt, quos ab apostolis in Episcopatu cōstitutos apostolici seminis traduces habeant, confingant tale aliquid hæretici, hæc itaq; propter legitimam vocationem quam fatemini, ex Tertullia. hic adducenda putauimus.

5. Etiam et hic, quia confunditis doctrinam cum sacramentis, impia docentem, veritatem sacramentorum dicitis auferre; quum tamen tota ecclesia a schismaticis & hæreticis perfici non dubitet.

Quòd in hac Ecclesia 1. sit vera peccatorum remissio.

1. In ecclesia quidem, sed per ministros exhibetur, vt satis superius ostensum est.

VI. Quòd hæc Ecclesia habeat ius testificandi de sacra scriptura.

VII. Quòd

Quia igitur hæc Ecclesia hominum est congregatio, & quanquam in cœlestem & diuinum finem, atque ideo virtute superhumana & vere diuina conueniant, humano tamen more necesse est eos conuenire. Quare oportet Ecclesiam ipsam certam esse, visibilem scilicet & sensibus ipsis corporeis perspectam, non minus quàm sunt aliæ humanæ Respub. Autoritas etiam ministrorum & gubernatorum eius certa & manifesta esse debet. Quare nec gratia, nec certe interior aliqua virtus occulta, requirenda est vel in membris, vel in ministris eius, præter publicam & legitimam professionem fidei & vocationē vt ad eā pertineant, & vt eius munera integra perficiant. Neque enim qui plantat aliquid est, neq; qui rigat, vt inquit Paulus, in hac Ecclesia, sed qui incrementum dat Deus.

In vna hac Ecclesia fatemur solum esse remissionem peccatorum, siue per sacramenta, siue p votū eorum & pœnitentiam, extra eam vero nullo modo, etiamsi sacramenta extra eam perfici non negemus, non tamē habetur fructus eorum, sed in peccatum potius conuertuntur.

Habet & hæc Ecclesia magisterium viuum & præsens omnium eorum quæ pertinent ad salutem æternam, quam merito Paulus vocat columnam & firmamentum veritatis, vnde & ipsa tradit nobis sacram scripturam, alia extra eam fidei dogmata, & interpretatur dubia circa hæc, & denique iudicat & censet de omnibus doctrinis eadem concernentibus, in quibus si erraret, præualerent aduersus eam portæ inferi, quod cum sit contra promissionem Christi, consequens est, ipsam neque errasse vnquam circa hęc, neque erraturam. Quare qui in ijs Ecclesiæ non parent, manifestè ad inferi portas declinant.

2. Hæc etiā cupimus vos reipsa & non verbis tantum fateri, nam ita erunt pacata omnia, primum itaq; si vultis hoc promiscue ecclesiæ cōcessum, & omnibus eius membris, vt per omnes exerceatur, vbi & ordo, quem Paulus tam aperte docet in ecclesia, quod si vere ordinate hoc ad ecclesiam pertinet, per prælatos opus est vt fiat, qui omnes quum a summo dependeant, habemus iam certum iudicium, quod quia nullomodo pati vultis, videte in quæ cogamini inconueniētias.

3. Christus nos admonet, vt ecclesiam non nisi in manifesto agnoscamus, est ciuitas supra montem posita & candelabrum, non itaque opus est alio lumine quā ipsa quæ alia illuminet, Nec certe rationem ipsam ecclesiæ aduertitis, est enim collectio hominum, atque ideo manifesta, opus est. vt sit sensibus. Deinde est vna & mutua eius primaque membra certissima sunt, quia ergo iam dubitari potest, quæ sit, nisi quæ ab illa prima deriuatur. & illi consentit in fidei confessionē & sacramentorum vsu visibiliter & manifeste, ob hoc desideramus in vobis syncceram confessionem & vnitatis & collectionis fidelium.

4. Si dubitandum putatis, an quicquid conueniat ecclesiæ per omnia eius membra exerceatur, vt scilicet eius iura non sint certis terminis circumscripta, iterum confunditis ecclesiam, & ex ea facitis Babylonē, quare hoc non est in dubium vertendum, nec illud certe ab aliquo vertitur in dubium, non ad vnam tantū gentem limitatam ecclesiam, vt olim Iudæorum synagoga fuerat, sed ad fines orbis terræ extendi, & in Christo Iesu non esse Iudæum aut Gentilem, sed omnes vnum in ipso. Itaque vestra hæc quæstio, & sententiarum diuersitas, eorum est qui manifeste tenebris conantur obducere, fatemini vnam collectionem hominum esse ecclesiam, eamque ordinatissimam & perfectissimam, & nihil est de quo dubitetis in ea agnoscenda.

VII. Quòd hæc ecclesia habeat ius iudicandi de omnibus doctrinis, iuxta illud: Probate spiritus nū, ex Deo sint, & cæteri diiudicent.

VIII. Quòd hæc 2. ecclesia habeat ius interpretandæ scripturæ.

Sed vbi hæc 3. Ecclesia sit quærenda, & an iura 4. eius sint certis terminis circumscripta, alij aliter sentiunt.

Arbi-

Quærentibus igitur vbi sit hæc vera Ecclesia, quasi difficilis sit cognitu, maximecum sicut olim Donatistarum, & omnium hæreticorum tempore, ita & nunc diuersarum factionum homines contendant, asserente quolibet, apud se & suos, & non in contraria factione esse Ecclesiam. Hoc itaq; inquirentibus, quod sit signum Ecclesiæ veræ: respondemus primo, fraudulenter & subdole dici signa certa, quibus Ecclesia dignosci potest, esse synceram Euangelij prædicationem, & rectam atque secundum Christi institutionem administrationem sacramentorum. Constat enim de vtroque eorum, aut de altero semper controuersum esse inter diuersa docentes. Nec illa manifestiora esse possunt quã Ecclesia, vt ipsa nũc experientia ostendit. Noui enim Euangelici dicũt, se verũ Euãgelium docere, & recte administrare sacramenta, nos vtrumque peruerse agere: è contrario vero nos, vt veritatem omittamus, ex consuetudine & præscriptione asserimus, non posse priuari nos apud vllum æquum iudicem hoc nomine, quòd rectam & synceram fidem ac sacramenta teneamus, quæ enim à patribus accepimus, illa tenemus.

Arbitramur autem au-
toritate sacræ scripturę &
veterum patrum sentien-
dum esse, verè catholicam
& Apostolicam ecclesiam
1. non ad vnum certum lo
cum audientem, nec ad 2.
vnũ certum hoĩm genus
alligatam esse, sed in eo es
se loco aut gente vbi euã-
gelion Christi 3. syncerí-
ter prędicatur, & sacramẽ
ta eius rectè, juxta institu
tionem Christi, 4. admini
strãntur.

1. Hoc certissimum est, vt August. contra Donatis. frequenter euincit ex propheticis promissionibus: ex semine tuo benedicentur omnes gẽtes, & illud: dominabitur a mari vsque ad mare, & rursum: magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco offeri &c. Et Isaias præcipue frequenter de hoc loquitur: Dedi te in lucem gentium, vt sis salus vsque ad extremum terræ. & videbunt gentes iustum tuum, & cuncti reges inclitum tuum, &c. His testimonijs confutati sint illi, in Africa tantum, & inter se volentes esse ecclesiam Christi, quoniam ab illa vniuersali se separabant, & certe arguuntur oẽs, qui in ecclesia Christi, ex diuersitate nationum aut cõditionum, inuidiam aliorum in alios aut excitant, aut augent, aut denique pro viribus non extinguunt, quod vtinam non aliquando apud vestros videremus. Si omnes vnũ sumus in Christo, quorsum illa nomina Romani Itali & similia? imo cur et cõcilium nationale, quod non pendeat a supremo capite et vnitat cæteris Christiani orbis nationibus. Quod non aliter fieri potest quam per illam subordinationem, qua vni capiti vicario Christi successori Petri obedimus omnes, vt sicut Paulus inquit: Ex Christo totum corpus cõpactum & connexum, per omnem iuncturam subministrationis, secundũ operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis faciat in ædificationem sui, in charitate, quæ ideo dicimus, vt aduertatis eos, hanc ecclesiæ Christi vniuersitatem, hoc nomen catholicum, maxime impugnare, qui in nationes volunt eam diuidere, quod faciunt qui nationalia concilia, non communicantia cæteris ecclesijs, cogitant.

2. Si hoc verbo intelligatis cognitionem scilicet aut familiam, certũ est, sicut præcedentia. Interim tamen ecclesia Christi alligata est ad Christianos, ad eos videlicet qui veram profitentur fidem. Itaque est hoc certum genus hominum, quanquam melius dici potest, certa religio, a Mahometica & cæteris distincta, capit tamen et Turcas, & Scythas, et cæteras nationes cũ ad Christũ venerint. Itaq; hac ratione fatemur nõ alligatam ecclesiam ad certum hominum genus, hic tamen admonemus simpliciores, vt caueant absconditum laqueum, quem nisi aliae aperte

ab ijs

Deinde quærentibus veram agnoscere Ecclesiam, & qui ad eam vere pertineant, respondemus aperte non hoc minus certum esse & perspectũ, quàm quæ sit vera Respub. Venetorum, aut verum regnum Galliæ siue Hispaniæ, vel qui ad has pertineant Respub. cum certa fides nos docuerit, non esse minus manifestam Ecclesiam quàm sint humanæ aliæ Resp.

Nihil igitur aliud ad agnoscendã veram Ecclesiam certũ est necesse fore, quàm vt vnitatẽ eius attendamus, ex qua necesse est statim agnosci qui se ab ea separant, quare sola hæc certissima signa sunt Ecclesiæ veræ & falsæ, perseuerantia in vnitate, & discessio ab ea, quod Ioannes apertissime nos docuit, qui de Antichristis loquens, ex nobis inquit prodierunt, sed nõ erant ex nobis, nã si fuissent ex nobis, pmansissent vtique nobiscum. Vides itaque discessionẽ ab vnione & perseuerãtiam in ea consideratam præcipue à Ioanne ad discernendos Antichristos à Christianis.

Quia

ab his confitentibus positum aduerteremus, liceret hic præterire: ecclesia igitur, quia vt diximus, humana est congregatio, habet prælatos & superiores suos, hi sunt ministri Christi, & dispensatores ministeriorum Dei, vt Paulus inquit, his alligata est ecclesia, tenetur eos totus populus audire docentes & dirigentes ad salutem, alligata est his tota ecclesia non minus quam quælibet alia respub. suis capitibus & gubernatoribus, vt quod illi fecerint dicatur tota ecclesia facere. Quis enim ita desipiat, vt eum irrideat & pro nihilo ducat, quicquid populus tumultuans seditiose agit, separatus a suorum principum obedientia. Irrideareti am, si ille populus alios sibi libidine sua præficiat magistratus, & putet in ecclesia ordinatissima repub. & maxime vna ratum esse, quod vel populi vel priuati aliqui separati a ministris Christi fecerint, & probet tanquam ministros legitimos, quos pro sua voluntate populus a prioribus separatus erexerit. Cum igitur hoc alienum sit ab omni ratione, fateamur ecclesiam alligatam certo generi hominum, scilicet ministris Christi legitimis, vt sine illis non sit ecclesia, quæ ideo latius prosecuti sumus, quia ostendunt radices schismatis:

3. His satis responsum est in assertione catholica, Arriani dicebant se synceriter prædicare euangelium, reliquos omnes corrupisse, & ita cæteri omnes hæretici, quo igitur hoc potest esse ecclesiæ manifestatio, quod maxime obscurum est? ecclesiam vero oporteat esse certam. Fatemur hæc duo semper esse coniuncta, veram ecclesiam & synceram prædicationem verbi, at vero synceritas verbi magis agnoscitur ex veritate ecclesiæ, quam econtra, quod præcipue Irenæus & Tertul. notarunt in illis locis, ex quibus adduximus in assertione catholica, apud solam veram Ecclesiam est vera sacra scriptura, inquiunt illi, & vera traditio:

4. Idem & de hoc dicimus, vt etiam habes in assertione catholica, vos dicitis sacramentum baptismi non recte, & iuxta Christi institutionem tradi, nisi in sola aqua sine vnctione vlla, nos contrarium dicimus, nos accepisse a patribus continua successione, quo igitur hoc signo decernetur ecclesia? nam vos plus quam omnes alii in omnibus sacramentis separationem fecistis, alia omnino negantes, paucioribus que recipitis aliter vtentes. Adducitis itaque signa quæ aperte agnoscitis maxime incerta esse, quid ergo agitis quam vt nunquam inueniatur Ecclesia, & ita nulla controuersia terminetur? Miserrima certe conditio esset ecclesiæ, si ita sentiamus. Igitur confugite, vt in assertione catholica dicimus, ad originem ecclesiæ, ad successionem non interruptam, quam constat relinquere eos qui hæreses sequunt, nouas s. doctrinas, quæ apostolorum tempore non sunt auditæ, nam vt Cyprian. inquit lib. de simplicitate prælatorum, non enim nos ab illis, sed illi a nobis recesserunt, & cum hæreses & schismata postmodum nata sint, tum conuenticula sibi diuersa constituunt; veritatis caput atque originem reliquerunt, inueniamus igitur originem doctrinæ & potestatis ministrorum, & veram agnoscemus ecclesiam.

Ioannis

Quia vero vnitas hæc Ecclesię non ex loco primo & principali est, vt aliarū Politiarum humanarum quæ ex loco, considerantur. Res hæc difficilis fit imbecillioribus ingenijs, vt igitur id agnoscant vera fides & historia certa cogitādæ sunt, hæc nos docent Ecclesiam Christi primo fuisse in centum fere illis Apostolis & discipulis, qui post eius ascensionem Hierosolymis congregati acceperunt spiritū sanctum, ijs coniuncti sunt fide & animorum consensu, omnes quotquot conuersi sunt in Hierusalem primum, deinde Antiochiæ, Cæsareæ, Corinthij, Ephesi, & denique quocunque terrarum peruenit hæc Euangelij prædicatio, & in diuersis nationibus atque gentibus diuersas esse fundatas Ecclesias, sed animis primæ illi congregationi coniunctas fuisse, & ab illa suam agnouisse originem, eadem fide & historia agnoscimus.

Inter has igitur diuersarum nationum Ecclesias, illæ Apostolicæ sedes maxime dictæ sunt, quas per se instituerūt Apostoli, vt Hierosolymitana, Ephesina, Antiochena, & similes, fuit vero inter has & cæteras omnes Christianas conseruata vnio, cunctis inter se & orationibus, & sacramentis, atque doctrina ita communicantibus, vt nihil eorum quæ ad fidem, & necessarium cultum pertinerent, aliæ alijs inscijs agerent. Quod ita demum tota historia & certa fides nos docent, maxime seruatum fuisse, agnoscentibus omnibus primatum autoritatis Romanæ Ecclesiæ.

Ioannis 10.

Scriptum est; Ego dixi, dij estis. Illos dixit deos, ad quos factus est sermo Dei, &c. Ergo ibi est populus, seu Ecclesia Dei, vbi sermo Dei prædicatur.

Ioannis 15.

Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Sermo igitur Christi, qui est Euangelion, demõstrat vbi sit Ecclesia. quæ 2. coram Deo sit munda.

Prædicatur siquam, a legitimis ministris, alioqui qui non intrant per ostium, sed aliunde ascendunt, rapere quærunt & occidere, separate ab vnitate, quare nos merito putamus, satius locutionem hãc conuertendam, vt dicamus, ibi sermo dei legitime prædicatur, vbi est populus, siue ecclesia Dei. Prius ita quæ est illa agnoscenda, & ex ea iudicanda autoritas & veritas prædicantis, nunc scilicet stabilita iam per apostolos ecclesia, nam a principio ibi erat vera ecclesia, vbi apostoli docebant, nũc vero quã alij docent vt agnoscamus an fures sint, illud cogitandũ est, an ad ecclesiam pertineant, quod cognoscimus vere ex successiõe vt dictũ est. Itaque vbi est hæc ecclesia apostolis succedẽs, ibi est verum Dei verbum, re vera vt superius diximus, hæc duo simul coniuncta sunt, sed in cognitiõe nostra ecclesiæ veritas præcedit, iuxta primum sensum, quẽ in assertione catholica citauimus, quod etiam non piget frequenter admonere quia ad fundamentum pertinet & radicem præsentium malorum, vt illorum remedium.

2. Pulchra collectio, sermo mundat audientes, inquit Christus, sed ecclesia est munda coram Deo, ita enim assumunt ergo sermo qui est euãgelium demonstrat vbi sit ecclesia, si demonstrat, quia mundat, ergo et demonstrat coram quo mundat: At dicitis vos coram Deo, ergo Deo demonstrat, non nobis, re vera mundicia non potest signum esse ecclesiæ, quæ abscondita est, merito enim clamat ecclesia: Nigra sum, sed formosa, sicut tabernacula Cedar, &c. quod si sanctitas nõ est signum ecclesiæ, nec verbũ Dei propterea erit signũ, qa sanctificat, sed destituebantur in in hoc loco scripturæ autoritatibus, & ideo confugerunt ad coia loca.

Ad

Illi igitur qui vbicunque terrarum demum sint, si à primis illis Ecclesiæ fundatoribus Apostolis ita deriuantur, vt ab eis sacramenta & potestatem ministeriorum Ecclesiasticorum, per medios videlicet successores eorum, vt tandem redire possint, vsque ad Apostolos, non interrupta serie legitimorum ministrorum, & eandem tenent pietatis doctrinam, quam illos in Ecclesijs suis constat tradidisse, isti permanent in vnitate; qui vero vel potestatem deriuatam ab ijs non habent, qua sacramenta administrantur, vel non tenent consonam traditionem omnium Ecclesiarum primarum, discesserunt procul dubio ab vnitate, inter quas traditiones cum superius constiterit, non minimam esse de primatu autoritatis Romanæ Ecclesiæ, merito certe est discessio ab vnitate, si quis ab ea se separet.

Matthæi decimooctauo.

Si duo ex vobis cõsenserint super terram, de omni re quæcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Concordia igitur & vnanimitas vera signa Ecclesiæ, sed vt Cyprianus inquit in libro de simplicitate prælatorum. Quomodo potest ei cum aliquo conuenire, cui cum corpore ipsius Ecclesiæ, & cum vniuersa fraternitate non conuenit?

Ad Romanos I.

1. Euangelion est potentia Dei, ad salutē omni credenti, vbi igitur est Euangelion quod agnoscitur fide, ibi deus habet ecclesiā, in qua est efficax ad æternam salutem.

Chrysostomus 2. *In commentario in Euägelion Math. cap.* 24. *Hō.* 49.

Quare hoc tēpore omnes Christiani conferre se ad scripturas debēt, quia in tempore hoc ex quo obtinuit hæresis illas ecclesias, nulla probatio potest esse veræ Christianitatis, neque refugium potest esse Christianorū aliud, volentium cognoscere fidei veritatem, nisi scripturæ diuinæ.

h Hic est etiam locus communis, quod colligunt verissimum est, vbi est euangeliū est vera ecclesia, quod sæpe iam fassi sumus, sed ubi est uerū euangelium: dicunt forte, fide agnoscitur, eadē etiam agnoscitē ecclesia, sed quid prius? certe ecclesia, si patribus credimus, vt sæpe dictum est.

i Primo, hoc est secundo commētario Chry. in Matthæū, qui etsi multa contineat arguta, continet multa aperte hæretica, & Arriana, quare a multis creditur hæretici alicuius esse, potius quam Chry. aut certe ad mista sunt Chry. verbis aliena aliqua, igitur illud semper fuit moris hæreticis, ad scripturas prouocare, vt Tertull. inquit, quia facile trahi possunt in diuersos sensus, hoc facit iste incitatis verbis, quare magis reijcienda sunt, & vocandus ipse ad traditionē & successionē agnoscendā, et hoc omnino nobis videt, quoniam hæc verba nullā esse probationē Christianitatis, nullū refugiū ad cognoscēdam veritatē fidei, nisi scripturæ diuinæ, non cōsonant patribus, nec antiquis concilijs, quæ vt sæpe diximus ad traditionem et consensum doctorum semper confugiūt, quod si omnino verba hæc Chrys. aut catholici alicuius sunt, possunt verum habere sensum ut dicta sint, contra eos qui ratiocinationibus philosophicis & argutijs humanis fidem tractant, tales erant plurimi Arrianorum, hoc igitur docet relinquendū, q̄d sæpe Chry. solet admonere, & in scriptura vera fides quærenda, sed in scriptura prout a patribus traditur et explicatur in ecclesia.

Et

Ad Ephesios quarto.

Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, & multis de hac vnitate & diuersitate graduum Ecclesiæ additis, tandem inquit: postquam de gentium cæcitate locutus est, vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum nouistis & in ipso edocti estis, sicut est veritas in Iesu. Igitur vnitatis conseruatio est verum Ecclesiæ Christi signum.

Iudas in Canone.

Vos autem charissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt vobis ab Apostolis domini nostri Iesu Christi, qui dicebant vobis quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus, ij sunt qui segregāt semetipsos animales, spiritum non habentes, discessio igitur proprium signum est hæretici, quā ex ipsa nouitate efficacissime conuincit. Cyprianus libro de simplicitate prælatorum non ait. Nos ab illis, sed illi à nobis recesserunt. & cum hæreses & schismata postmodū nata sunt, dum conuenticula sibi diuersa constituunt, veritatis caput atq; originem reliquerunt.

Irenæus libro tertio aduersus hæreses, capit. 3.

Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam in Ecclesia, adest perspicere omnibus qui vera velint audire, & habemus enumerare eos, q ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesijs, & successores eorum vsque ad nos. Et post nonnulla. Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omniū ecclesiarum enumerare successiones, maxime & antiquissimæ & omnibus cognitę, à gloriosissimis duobus Apostolis, Petro & Paulo, Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eā q̄ habet ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum peruenientem vsq; ad nos indicantes, confundimus omnes, &c.

1. Per scripturas, inquit, non propterea quod scriptura non sit nisi apud ecclesiam, est etiã apud hæreticos, quanq̃ non recte intelligatur. Quis verò rectus sit sensus ex ecclesia habemus, per scripturam ergo ecclesia cognoscitur, tantummodo quando ibi probatur eius vnitas, probatur origo, ex quibus non potest non agnosci, nam si vna est, & in Apostolis primo incepit, necesse est vt ab eis deriuetur, continua & nunquam interrupta successione, sicut riuus a fonte, vt Cypria. inquit.

2. Apertius est sensus Aug. in eo loco agit. vt probet ecclesiam vniuersalem esse, & in omnibus gentibus quod ex scriptura dicit probari pluribus locis citatis de Christo capite, & totidem de hac ecclesia, quæ corpus eius est per omnes gentes diffusa. igitur certissimum est testimonijs scripturarum ostendendum esse vbi sit ecclesia, quod iam facimus, ostendentes eam catholicam & apostolicam esse, & ab eis deriuari.

3. Hoc nunc etiam et nos dicere possumus, quare cum Christum aperte in scripturis agnoscamus, non etiam ecclesiam agnoscimus, potestis quidem vos in nos hanc culpam reijcere, & certabimus verbis, sed nos cum August. eo loco dicimus vobis: vbi agnouimus Christum, in eo q̃ scriptum est: ego sum veritas: ibi agnouimus ecclesiam, vbi di-ctum est: quod sit columna & firmamentum veritatis: vbi agnouimus Christum, vbi scriptum: vocauit discipulos suos, & elegit ... ex ipsis, quos Apostolos nominauit, ibi agnouimus ecclesiam, in eo quod scriptum est: superædificati super fundamentum apostolorum: vbi agnouimus Christum, in eo quod scriptum est: quod videntibus discipulis suis eleuatus est: ibi agnouimus ecclesiam, in eo quod scriptum est: apparuisse apostolis dispertitas singulas, sedisseq; super singulos eorum spiritum sanctum & appositas esse illa die animas circiter tria millia, quæ omnes erant perseuerantes in doctrina apostolorum, & dominus augebat qui salui fierent quotidie in idipsum. Agnoscimus idipsum illud, de quo loquitur, agnoscimus congregationem cui nos coniunctos esse, & a qua deriuari oportet omnia membra.

Et postea.

Qui ergo vult cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, vnde 1. cognoscat nisi tãtũmõ p scripturas?

Aug. Tom. 2. Epist. 166.

In 2. scripturis didicimus Chr̃m. In scripturis didicimus Ecclesiam, has scripturas communiter habemus, 3. quare nõ in eis & Christum & Ecclesiã cõmuniter retinemus?

Et itea.

Et postea capit. 4.

Tantæ igitur ostensiones quum sint hæc, non oportet adhuc apud alios quærere veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, quum Apostoli quasi in depositorium diues, plenissime in ea contulerint, ea quæ sunt veritatis, vt omnis quicunque velit sumat ex ea potũ vitæ. Hæc est em̃ vitæ introitus, oẽs autem reliqui fures sunt & latrones. Quid enim, etsi de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nõne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsente quæstione sumere quod certum, & re liquidum est. Hæc Irenęus Lugdunensis de quo Eusebius libro quinto Ecclesiasticę historię magna cum laude meminit. Quique Polycarpi Ioannis discipuli, fuit discipulus, à quo diligentissime cuncta se memoria tenere, vt refert Eusebius memorato loco, affirmat.

Et iterum Tom.7.in epist. contra Epistolam Petiliani Donatistæ, cap.2.3 & 4.

Inter nos & Donatistas quæstio est, vbi sit ecclesia, Quid ergo facturi sumus? in verbis nostris eã quæsituri, 4. an in verbis capitis sui dñi nři Iesu Christ? Puto quod in illius potius verbis quærere debemus, q veritas est, & optime nouit corpus suum.

Quòd aũt affirmatur, Ecclesiã habere ius testificandi de sacra scriptura, interpretandi scripturã, & iudicandi de omnibus doctrinis, nõ sic intelligendũ est, quod Ecclesia habeat liberam potestatem quiduis statuendi, ac etiã si libeat mutandi scripturã, & fingendi nouam doctrinã, ac 1. instituendi nouos cultus Dei; sed quòd Ecclesia vt spõ-

4. Hæc frequenter August. contra Donatistas, sicut præcedente loco, dicit, in verbis Christi ostenditur ecclesia, non quod illa sit vbi cũque prædicantur, sed quod ex autoritatibus scripturæ vniuersalitas ecclesiæ: origo eius ab apostolis, & vnitas ostenditur, quæ sunt certe eius signa, vt dictum est.

1. His omnibus consentimus & cõsenserunt semper omnes sobrie loquentes, vos ipsi citastis superiore cap. 8. Themæ sententiam de hac re, quare quod hoc admonetis libenter accipimus, agnoscite tamen nos vos primum hoc admonuisse est sensus sobrius catholicorum doctorum.

Cyprianus libro de simplicitate prælatorum.

Per Apostolum præmonet spiritus sanctus, & dicit oportet hæreses esse, vt probati manifesti sint in vobis, sic probantur fideles, sic perfidi deteguntur, ij sunt qui se vltro apud temerarios & conuiuas sine diuina dispositione præficiunt, qui se præpositos sine vlla ordinationis lege constituunt, qui nemine episcopatum dante Episcopi sibi nomen assumunt.

Idem in Epistola ad Cornelium, quæ est libri primi epistola 3.

Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata, quàm inde, quòd sacerdoti Dei nō obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur.

x. Itaq;

sa Christi agnoscat vocem sposi sui, & acceperit à sposo suo certam regulā propheticā, 2. videlicet & Apostolicam prædicationem, cœlestibus miraculis, confirmatam, iuxta quam debeat obscura, si quæ videntùr loca scripturæ, interpræetari, & de doctrinis iudicare.

Psalmo 118.

Lucerna pedibus meis verbum 3. tuum.

Ad Romanos 12.

Habentes dona, iuxta gratiam datam nobis, varia, siue 4. Prophetiam, iuxta analogiam fidei.

2. Petri 1.

Habemus 5. firmiorem sermonē Propheticum, cui dum attenditis, ceu lucernæ apparenti in obscuro loco, recte facitis, &c.

2. Hoc secundum etiam valdè probamus, & agnoscimus, optime explicari ecclesiæ autoritatem circa hæc, huius tamen cupimus vos etiam admonitos, vt quam proprie & vere dixistis propheticam & apostolicam prædicationē, regulam esse interpræetandi scripturam, & iudicandi de doctrinis, ita etiam prudenter sentiatis, hanc propheticam & apostolicam prædicationem non idem esse quod scripturam, latius patet prædicatio quam scriptura, de quo sæpius superius diximus, quod solū si aduerteritis, facile erit in omnibus conuenire.

3. Verbum inquit non scriptura. vndè & Ioannes, vt habes e regione in assertione catholica, quod audistis, inquit, ab initio, &c.

4. Si hoc adducitis quo probetur, prophetiam, hoc est, vel reuelationem, vel interpræetationem scripturæ, fidei esse regulam, verissimum est, & ita fatemur, quicquid in his nō consonat regulæ fidei alienum est. At fides non tantum de scripturis est, sed etiam de traditionibus: Ex auditu inquit Paul.

5. Sermonem inquit non scripturam, semper enim hæc videmini cōfundere, quum sæpe etiam ostenderimus, quanta sit differentia sermonum, habemus non tantum in scriptura, sed etiam memoria & cogitatione, quæ sunt tabulæ cordis carnalis.

Itaq; qui sobrie de Ecclesiæ huius autoritate sentiunt, nō illi tribuunt liberam potestatem, circa ea quæ fidei & diuini cultus sunt; vt videlicet possit vel mutare scripturam, vel nouos recipere libros, aut noua dogmata docere, sed agnoscunt spiritum sanctum in eo manentē hoc agere, vt agnoscat & teneat Apostolorum doctrinam, & iuxta eam scripturam interpretetur, & de nouis doctrinis iudicet. Nec tamen contrahit Catholica fides hanc prædicationem Apostolicam, & Euangelium, id ea quæ scripta sunt tantum, sed traditiōes nō minoris autoritatis esse, nec minus efficaciter retineri in cordibus fidelium scriptas spiritu Dei viui, quàm in membranis ipsa scripta, asserit.

Primæ Ioannis secundo.

Vos quod audistis ab initio in vobis permaneat, quia si in vobis permanserit, quod audistis ab initio, & vos in filio & patre manebitis. Ecce quod Ioannes vocat verbum Dei non scripta solū, sed audita potius, in quibus permanere exhortat.

1. Ad Timotheum 1.

Sicut rogaui te, inquit Paulus, vt remaneres Ephesi, cum irem in Macedoniam, vt denuncia res quibusdam ne aliter, siue ne diuersa docerēt. Aperte videlicet ad eam quam ipse tradiderat doctrinam cætera exigēda præcipiens, nihil vero de scriptura meminit, quam vsq; tunc forte nullam scripserat.

Eiusdem 6.

Si quis aliter docet & non acquiescit sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est & nihil sciens sed languens circa quæstiones & pugnas verborum. Hic nihil de scripturis, sed de verbis tantum & doctrina. Vnde secunda Epistola ad eundem cap. 3 dicit eidē Tu autē assecutus es meā doctrinā, institutionē, &c. vbi manifeste docuisse se verbo & exēplo dicit, et hæc suo cōmendat discipulo, de scriptis vero nulla est mentio

1. Ita fatemur ex scripturis confirmanda esse omnia. Inde autoritas ecclesiæ, inde & traditionis apostolicæ autoritas, quum igitur consensu omnium patrum probamus traditionem, iam ex scriptura sequitur recipiendam eam esse.

2. Igitur sensum proprium hic reijcit, contra eos qui illi innituntur loquitur, at sensus ecclesiæ & enarratio nō est priuata, nec est sine scripturis testibus, ex quibus firmitas ecclesiæ in fide probata est.

3. Verissimū est, sed quorsum hoc, vultis ne intelligi contemnendum esse etiam si ostendatur apostolica traditio? non puto vos credere Hieron. hæc sensisse, loquitur ibi Hier. de historijs vel narrationibus Iudæorum. Ex quibus quidam exponunt locum illum, sanguinem Zachariæ filij Barachiæ &c. de Zacharia patre Ioannis Baptistæ. Illa, inquit, pari facilitate qua dicuntur & contemnuntur, longe ab ijs consensus omnium patrum & apostolica traditio de chrismate baptismatis, de oratione pro viuis & defunctis. Hæc frequenter vobis dicimus, quoniam si hæc sobrie aliquantum expenderetis, magna esset nobis aperta concordiæ via.

Origenes in Hieremiam Hom. 1.

Necesse est nobis scripturas 1. sanctas in testimonium vocare, 2. sensus quippe nostri & enarrationes sine his testibus non habent fidem.

Hieronymus in Math. 23.

3. Quod sine autoritate scripturæ dicitur, eadem facilitate cōtemnitur qua dicitur.

August.

Irenæus libro tertio capit. quarto.

Quid autem si neque Apostoli quidem scripturam reliquissent, nobis nōne oportebat ordinē sequi traditionis, quā tradiderunt ijs quibus committebant Ecclesias; & mox efficacissima ratione confirmat, quā sit traditio scriptura & antiquior & efficacior ita inquiens: cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Christum credunt, sine charactere vel atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes. Et mox præcipuis capitulis fidei enarratis, hanc inquit, fidem, qui sine literis crediderunt, quantum ad sermonē nostrum Barbari sunt quantum ad sententiam & consuetudinem sapientissimi. Vbi manifeste docet, quòd cum multis Barbaris Apostoli prædicauerint, multo pluribus tradiderunt fidem, & in eis constituerunt Ecclesias, quā in quibus sit aliqd scriptum, cum non nisi Græce scripserint.

Tertullianus de præceptionibus aduersus hæreticos.

Primo adducto loco Pauli, hæreticum post vnam correptionē deuita, & cæt. ait: Non post disputationē adeo interdixit disputationem, & assignata quadam ratione addit alteram, sic dicens: Deinde quoniam nihil proficiet congressus scripturarum, ista, inquit, hæresis non recipit quasdam scripturas, & si recipit, non recipit integras, & si aliquatenus integras, præstat nihilominus diuersas expositiones, commentata conuertit, & tandem concludit: Non ergo ad scripturas prouocandum est, nec in his constituendum certamē quibus nulla aut incerta victoria est. Et mox se conuertit vt inquirat quomodo sint confutandi errores, & concludit ad traditionem & consensum Ec

 clesi-

August. de nuptijs & concu-pis. lib. 2. ca. 23.

Ista controuersia iudicem quærit, i. iudicet ergo Christus, & cui res mors eius profecerit ipse dicat: Hic est, inquit, sanguis meus &c.

Caue ne intelligas Aug. sentire in controuersijs esse quærendum iudicium Christi, quasi in ecclesia non sit iudex, absit hoc, voluit Augusti. probare paruulos reos nasci peccato, eo quod pro illis mortuus fuerit Christus, quod Pelagiani negabant. Hoc probat August. ex illo loco Christi: Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum, quo significatur, nullũ participẽ sanguinis Christi, nisi qui peccato obnoxius est, adducturus ergo hanc autoritatẽ, dicit, Iudicet Christus, sicut mox adducturus autoritatem Pauli, dicit: Iudicet: Paulus. Hinc igitur colligamus, quod vbi est autoritas apertæ scripturæ, per eam iudicanda sunt dubia, vbi vero non est, aut obscura, ex traditione & patrum consensu iudicat ecclesia. Est vero locus vterque 33. cap. secund. lib. de nuptijs & concupis. ad Valerianum. Et ne hic videamur Aug. autoritate destitui, & agnoscatis nos syncériter quærere patrum sensum, videte quanti ipse August. faciat traditionem. Eodem lib. cap. 29. in fine, citatis quibusdam patribus, qui paruulos peccato obnoxios docent, ita inquit contra Iulianum: Hoc iste audet dicere Manichęus; & antiquissimæ ecclesiæ traditionem isto nephario crimine spargit, qua exorcizantur, & vt dixi exufflantur paruuli vt in regnum Christi a potestate tenebrarum eruti transferantur: nos autem paratiores sumus, cum istis viris, & cum ecclesia Christi, in huius fidei antiquitate firmata quælibet maledicta & contumelias perpeti, quam Pelagiani cuiuslibet eloquij prædicatione laudari, de qua traditione ecclesiæ, exorcismorum & abiurationis in baptismate lib. 1. contra Pelag. & Celesti, cap. 40. ita loquitur: Denique ipsa ecclesiæ sacramenta, quæ tam prisce traditionis autoritate concelebrat, vt ea isti quis in paruulis existiment simulatorie potius quam veraciter fieri, non tamen audent aperta improbatione respuere. Ipsa, inquam, sanctę ecclesię sacramẽta satis indicant, paruulos a partu etiam recentissimos, per gratiam Christi a diaboli seruitio liberari, excepto enim quod in remissionẽ peccatorũ nõ fallaci sed fideli mysterio baptisant, prius exorcisant etiã, in eis & exufflat potestas contraria, cui etiã verbis eorũ de quibus portant se renunciare respõdent. Vide itaque quanti August. facit traditionem, & qualiter ex ea tanquã certissima regula dubia fidei confirmat, nam hoc idem lib. 1. de nuptijs & con-

clesiarum confugiendum esse, dicens: Apostolos primum in Iudæa constitutis Ecclesijs, deinde per orbem profectos, eandem fidem prædicasse, & constituisse apud vnamquanq; ciuitatem Ecclesias. Itaq; tot ac tantæ Ecclesiæ vnam esse illam ab Apostolis primam, ex qua omnes esse necesse est, sic omnes primæ & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem, & tandem omnia concludens ita inquit: Dirigimus præscriptionem, si dominus Iesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios nō esse recipiendos prædicatores quā quos Christus instituit. quid autem prædicauerint, id est, quid illis Christus reuelauerit, & hic præscribant, non aliter probari debere quàm per illas Ecclesias, quas ipsi Apostoli cōdiderunt, si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam quæ cum illis Ecclesijs Apostolicis matricibus & originalibus fidei cōspirat, veritati deputandam, & sine dubio tenentes, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit. Reliquam vero omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum & Apostolorum, & Christi & Dei.

Idem post nonnulla.

Age iam qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsę adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem, proxima est tibi Achaia, habes Corinthum, si non longe es à Macedonia, habes Philippos, si potes in Asiam tendere, habes Ephesum: si autem Italiæ adiaceris, habes Romanam, vnde nobis quoque autoritas presto est statuta, felix Ecclesia, cui tantam doctrinam Apostoli cum suo sanguine profuderūt. Videamus quid dixerit, quid docuerit.

Orige-

& concupis. ad Valerium cap. 10. eisdem fere verbis prosequitur, vbi de veritate sacramentorum ita inquit, quæ nulla hæretica nouitas auferre vel mutare permittitur, regente atque adiuuante capite totum corpus suum.

Et mox.

Iudicet cum illo & Apostolus, quia & in Apostolo ipse loquitur Christus, clamat & dicit de Deo patre, qui proprio filio &c.

Quare Ecclesia sic habet autoritatem iudicandi de doctrinis, vt tamen cötineat se intra [1]. metas sacræ scripturæ, quæ est vox sponsi sui, a qua voce nulli, ne angelo quidem fas est recedere.

1. Hoc itaque est quod moliebamini, vt ex verbo Dei vel sermone transferatis nos ad scripturam, quam tamen includat etiam traditionem, quare vos in charitate Christi obsecramus, nolite hæc surdis auribus pertransire, agnoscite traditiones certissimum fidei fundamentum, eas omnes pariter & humiliter quæramus in contextu patrum, vbi & quid sit nouum ostenditur, & congratulabimur breui de ecclesiæ pace, & salute vestra. Quod si non vultis, per ipsa Christi viscera eos qui hæc legerint oramus, vt velint si nolunt salutem suam perditioni vel certe graui periculo exponere.

DE:

Origenes in principio Periarch.

Quum multi ſint qui ſe putant ſentire quæ Chriſti ſunt, & nonnulli eorum diuerſa à prioribus ſentiant, ſeruetur vero Eccleſiaſtica prædicatio per ſucceſſionis ordinem ab Apoſtolis tradita, & vſque ad præſens in Eccleſijs permanens, illa ſola credenda eſt veritas, quæ in nullo ab Eccleſiaſtica diſcordat traditione.

Qui igitur Eccleſiam ad limites ſacræ ſcripturæ coartant in iudicandis doctrinis, cæteriſq; definiendis quæ ad fidem & ſalutem pertinent, repugnant aperte tantis teſtimonijs antiquorum, & non admittentes traditionis autoritatem, & conſenſum patrum, atque Eccleſiarum Catholicarum, manifeſte ſe oſtendunt contentionum amatores, & alienos ab Eccleſia.

DE CONCILIIS.

Atemur sua debere esse in ecclesia de dogmatis & sacris iudicia, & 1. magnã esse legitimorum cõciliorum autoritatem. Sed 2. longe omnium maxima sit autoritas verbi Dei necesse est. Etsi enim 3. ecclesia habet certã promissionem perpetuæ præsentiæ Christi, & gubernetur a spiritu sancto,

1. Sed oportebat explicari quantam; dicamus ergo supremam illã esse in ea parte, aut ecclesia vbi celebrantur, si in prouincia, supra totam prouinciam, similiter si in natione, supra totam nationem. Igitur si vniuersalia sunt supra totam ecclesiam, illud enim certum est, quod etiam hic pertransistis, legitima cõcilia esse in quibus conueniunt omnes popu i, doctores & pastores, iuxta dispositionem canonum, conueniunt, inquam, si non corpore, saltem spiritu. Itaque hoc loco nihil dicimus de quocunque concilio a suo vero capite se separãte, sed integra illa & perfecta concilia supremam habere autoritatem asserimus, vt habes in assertione catholica.

2. Et hoc fatemur, per verbum Dei sunt concilia gubernanda, sed sicut ecclesia nunquam illud deseret, Christo id promittente, & stabiliente ipsam, ita nec concilia legitime celebrata.

3. Ecclesia, verum est, tota, non vero singula membra, quod si tota, maxime vbi tota conuenit, veraciter curatura & inquisitura quæ ad salutem pertinent, quod fit in conciliis, vnde illa specialem promissionem habent: vbicunque sunt duo vel tres &c. quæcunque igitur concilia, siue prouincialia, siue episcopalia, hanc habent promissionem, sed vniuersalia hanc, & quæ sit toti ecclesiæ: portæ inferi &c.

cũ non

DE CONCILIIS.

Vuniam Ecclesia non confusa quædam & inordinata Respub. est, sed sunt in ea doctores, præpositi, & ministri secundum suos gradus, vt Apostolus docet, & sunt discipuli, & subditi similiter secundum suos gradus, qui doctorum & prælatorum doctrinam fidei & morum sequi tenentur, hinc fit, vt non omnia promissa Ecclesiæ promiscue & confuse omnibus promissa esse intelligenda sint, sed in vtilitatem omnium quæ ab ijs quibus id commissum est, sunt multa exercenda, quæ igitur ad claues, administrationem scilicet sacramentorum, & veritatem doctrinæ pertinent, prælatis & doctoribus necesse est vt intelligantur promissa, quibus videlicet dicitur: qui vos audit, me audit. Et de eisdem Paulus: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis.

Y. Quum

tñ non 4. quis hominum cœtus pro vera ecclesia haberi potest. Et vt maxime, multi aliquoties in nomine Chri côuenire videtur, tñ pauci 5. sunt electi, & non est 6. omnium fides. Et quod in Politicis, idẽ & in Ecclesiasticis cœtibus fieri solet, vt plærunque 7. maior pars vincat meliorem.

4. Si hæc omnia confunditis, si vera ecclesia incerta sit, & vera concilia similiter, frustra est promissio illa, & vt minamini, non erit vtilis ecclesiæ. Sed quia rogo, quũ prælati manifesti sint pastores, scilicet & doctores populorum, si illi conueniant, non erit certum conuenisse illam ecclesiã cuius illi doctores sunt & pastores? Conuenisse, inquam, ita vt quod illi statuerint, illa debeat suscipere, & ab illa factum esse quod illi fecerint, dicendum sit nõ minus quam quum conueniunt capita & gubernatores ciuitatis.

5. Quid hoc ad rem? vultis ne solos electos ad ecclesiam pertinere, quod olim Ioannes Hus stultissime docuit? vos contrarium asseritis, nam & malos & hypocritas dixistis pertinere ad ecclesiam, & per eos vere administrari sacramenta, cur non etiã celebrari concilium, & veritatem inuenire? quum dicat Christus de legis veteris doctoribus: Super cathedram Moysi sederunt, &c. quæcunque dixerint vobis seruate & facite.

6. Vt etiam hoc demus, non propterea dubitandum est de legitimo cœtu ecclesiæ. Nam ad eam pertinent, siue vt prælati, siue vt subditi, quicunque in confessione fidei & sacramentorum vsu, cæterisque visibilibus Christianæ religionis cæremonijs conueniunt.

7. Certe in his concilijs, quæ ecclesiæ nota sunt, & legitime congregata, si aliquando, certe rarius hoc factum est, nec tamen hoc quicquam detrahit legitimorum conciliorum autoritati, apud modeste & prudenter cuncta expendentes, sed de hoc inferius, mox in hoc isto capite dicemus.

Quum igitur dubia aliqua emergunt circa fidem, cultum & mores, docuit spiritus sanctus in ipsa mox nascente Ecclesia, & præsentibus Apostolis, vt ij congregentur legitima potestate & autoritate, ad quos doctrina & gubernatio populi ꝑtinet, & circa ea, quæ dubia sunt diligenter inquirant scripturæ sensum & traditionem, quibus ita agentibus, non dubitamus promissam esse præsentiam Christi, qui dixit: Vbi sunt duo vel tres congregati, & cæt. Vt vel veritatem inueniant, vel saltem pertinaciter ab ea non dissentiant. Quia vero concilia hæc à diuersis & diuersimode fieri contingit, sunt enim quædam vnius tantum prouinciæ, alia totius vnius gentis aut nationis, reliqua vero etiam totius orbis, non est dubitandum, iuxta ea, quæ de vnitate Ecclesiæ dicta sunt, inferiora à superioribus corrigi, suprema vero & vniuersalia à nullo iudicari posse. Quare omnes ad ea suscipiēda tenētur, si legitime celebrata sint. Quia ergo si errarent in fide & moribus, totam Ecclesiam necesse esset errare illa, promissionem Christi factam Ecclesiæ: portæ inferi non præualebunt aduersus eam, vniuersalibus concilijs facta, etiam esse & per illa Ecclesiæ, certa ergo fide tenendum est ipsa ea nunquam in fide erratura.

Huc accedit quod spiritus sanctus non faciat 1. populum suum ἀναμάρτητον, hoc est, impeccabilē, sed relinquat in ipso multas & varias imbecillitates.

Testantur quoq; exempla, non pontifices tantum, sed 2. etiam concilia errasse.

1. Primum, concilium non est totus populus, deinde, & si qui pertinent ad concilium non sint impeccabiles, nec sine peccato, non est tamen difficile spiritui sancto per illos ecclesiæ suæ vera dicere, qui per os Balaam populo Israel benedixit, & p Caypham pessimum prophetauit de mortis Christi necessitate, non quod nunc hæc miracula exigamus, sed quod hanc promissionem, de spiritus sancti assistentia, non dubitandum sit, implendam siue aperto miraculo, siue occulta prouidentia, quæ non minoris vel gratiæ vel virtutis est quam aperta miracula.

2. Re vera si nihil aliud haberemus ad confirmanda catholica, quam quod historiis de hoc est proditum, multum haberemus ad rem hanc. Perit o multa concilia legitima errasse, sed quæ fuerant non legitime congregata. Errauit concilium Ariminen. ab Arrianis a Constantino Cæsare filio Constantini congregatum. Id enim fuerat nulla legitima autoritate coactum, nec aliud est ibi quæsitum, quam euersio catholicæ fidei, & restauratio erroris Arrij, sed illud concilium semper a vera ecclesia damnatum est. Errauit & Ephesina secunda synodus, quæ videbatur magis legitime cōgregata, astantibus etiam legatis sedis apostolicæ, consensit errori Eutichetis damnato Constantinopolitano pontifice, sed hæc omnia mox correpta sunt in Chalcedonen. sanctissimo concilio, vbi manifeste conuicta falsitas, & detectæ fraudes alterius concilij, cui & legati pontificis semper contra dixerunt. Referuntur quædam minus nota & minus celebria concilia, in quibus quædam sunt errata, sed quantum hoc confirmat fidem, quod errores si qui fuerunt, semper detecti sunt & reiecti in ecclesia? Itaq; per cōcilia legitima & sanctissima fides semper integra seruata est in ecclesia, vt quatuor illa prima manifestant, & quint. etiam atq; sext. & septim. synodus, & multa alia prouincialia, quæ & potificum autoritate & consensu ecclesiæ recepta sunt, in his est fere explicatio fidei & morum, vnde quicquid nouitatis oritur in ecclesia, magna ex parte confutari potest, non ergo hoc satis esse debet, vt agnoscamus quam sint salubria, & quanti habenda concilia in ecclesia, sed errores ipsi si qui sunt, quum videamus tam facile esse deprehensos, nec permissum a spiritu sancto vt præualerent, idque ab alijs concilijs factum, nonne nos docent in definitione conciliorum quiescere certos, si quid in eis fuerit corrigendum, non omissurum Christum, quin corrigatur?

Idque

Quòd igitur in dubium vertitur à nonnullis, qui cœtus hominum vera Ecclesia dici possit, seu verum concilium, propterea quòd pauci sint electi, neque omnium sit fides, sicut qui non aperte concilium ex prælatis & doctoribus præcise constare fatentur, ij omnes latebras quærunt, & in perspicua luce cæcutiunt, quum Ecclesia, cui promissio illa Christi facta est, portæ inferi non præualebunt aduersus eam, visibilis sit, nec ex electione Dei, aut vera fide & charitate internis pendeat, vt quis ad Ecclesiam pertineat, siue vt subditus, siue vt prælatus, sed vt viuum membrum sit, hæc requiruntur. Et aperte frequentissime nos docuit Paulus, non omnium esse in Ecclesia docere, sed membrū quodlibet suo contentū esse debere loco. Igitur manifeste in Ecclesia iudicari potest, & manifeste agnosci, concilium quodlibet legitimum sit, an non, sed & illud constat, nullum legitimum esse nisi subordinatum sit, & dependeat à primæ sedis autoritate, siue ea præcedat, siue sequatur.

Nec

ldq; non per priuatos homines, sed per alia cōcilia. Quod si dicas: non potuit spūs sanctus agere vt nunquam errarent? potuit certe, sed noluit, ad maiorem ædificatiōem ecclesiæ, hinc enim ad modestiam & humilitatem admonentur etiam summi prælati, & ij qui in conciliis conueniunt: primo, vt nisi sub vicario Christi conueniant: deinde, vt cum conuenerint, cum timore & tremore agant, agnoscentes se esse homines, qui fallere possint & falli, atq; id oratione, puritate vitæ, diligenti studio, non suo tantum, sed totius ecclesiæ, quæ spiritu saltem cum illis conuenire debet in vniuersalibus conciliis, sensum patrum & traditionem ecclesiæ inquirāt, & cum inuenerint, nulla animositate & supercilio illam ostendant, hæc cū ita aguntur, spiritum sanctum conciliant vt illis adsit, nam & ab illo est vt agantur cum desunt, eo permittente aufert se spiritus sanctus, vt dictum est, tunc illis, & non ecclesiæ, vt nobis tota historia ostendit, & in assertione catholica habes.

Quare postquam prophetica & Apostolica doctrina diuinitus confirmata est, nullius vel hoīs vel hoīm cœtus sentētia, simpliciter pro 1. oraculo spiritus sancti sine iudicio

1. Definitiones conciliorum non dicimus reuelationes spiritus sancti, nec sancta illa concilia, & prima, tanquam reuelationē sibi factam, quicquam definiūt, sed ex scriptura, consensu patrum, & traditione ecclesiæ inferentes. Sicut in concilio Niceno nomen consubstantialis, & sic in reliquis; non sunt igitur nouæ spiritus sancti reuelationes, quia nec nouam fidem tradere possunt, sed traditam ab apostolis explicare.

recia-

Nec vera fides negat spiritum sanctum non facere suos in hac vita sine peccatis, vel infallibiles, qui scilicet nec fallere nec falli possint: sed nec dubitat Catholica Ecclesia, ita Deum gubernare liberum arbitrium hominum, vt quando ei placet à veritate non errent, quod cum promissum sit concilio, vt visum est, non est dubitandum ita impleri à spiritu sancto, vt nunquam errent legitime celebrata, & agentia quæ recta regula exigit, à quibus, quum id non fecerint, ipso id permittente, ad humiliandos suos, ita se subtrahit spiritus sanctus, & errare permittit, vt tamen id non permittat latere Ecclesiam suam, sed depræhendi faciat, & emendari.

Non itaque vera fides vllius vel hominis vel hominum, post Apostolicam & Propheticam doctrinam, sententiam pro oraculo nouo spiritus sancti putat esse suscipiendam: sed intelligit in concilijs, cum inquiritur veritas scripturæ & traditionis, pro vt opus est, non errari, circa hæc præcipue in vniuersalibus, sed illud multo magis reijcit & fides & ratio, vt fiat liberum alicui priuato homini de concilij diffinitionibus in dubium vertere, an repugnent vel conueniant cum fide, quid enim hoc aliud est, quàm nunquam finiri contentiones, & insufficientissimam esse Ecclesiam.

z AS.

recipienda est. Sed 2. exigenda ad normam doctrinæ Propheticæ & Apostolicæ, vt quod cum hac conuenit agnoscatur, quod cum hac pugnat refutetur.

Ad Gal. 1.

Si nos, 3. aut angelus de cœlo prædicauerit vobis Euangeliũ, præter id quod prædicauimus vobis, anathema sit.

1. Ioannis 4.

Nolite cuiuis spiritui credere, sed 4. probate spiritus num ex Deo sint.

1 Conciliorum decreta à quādam putatis exigenda esse ad normam doctrinæ apostolicæ, vt quædam reijciantur, quædam refutentur: aut quando erit finis inquirendæ veritatis, aut quæ ratio seruandæ vnitatis fidei, si post definitiones conciliorum nō sit quiescendū. certe vt diximus, si aliquid reijciendum in concilijs vniuersalibus fuerit, quod non nisi ex defectu aliquo eorum quæ ad legitimam concilij conclusionem necessaria sunt, contingit, vt dictum est, illud ab alio concilio iudicabitur, curante hoc spiritu sancto, vt ex historijs proximis intendimus probare. Cæterum nulli priuato licet de illis quicquam conuellere, stat Martiani catholici imperatoris lex de summa firmita. C. & fide cathol. Nemo, vbi inter cætera hæc dicit; nā & iniuriam facit iudicio reuerendissimæ synodi, si quis semel iudicata ac recte disposita reuoluere & publice disputare contenderit. Gelasius etiam, vt habes 24. quæst. p. Maiores, inquit, nostri, diuina inspiratione cernentes, necessario præcauerunt, vt quæ contra vnumquamq; hæresim coacta semel synodus, pro fidei communione & veritate catholica promulgasset, non sinerent nouis post hæc retractationibus mutilare.

3. Primum vide Paulum impossibilia ponere, nec enim angelus beatus potest contra veritatem euangelij prædicare, nec certe ipse Paulus, qui confirmatus erat in fide & gratia, sed vt certitudinem fidei ostenderet, inquit, etiam si hæc quæ impossibilia sunt cogitemus, tam firma tamen debet esse fides eorum quæ diximus, vt non propterea sit dubitandum de illis, pari ratione dicere possumus, etiam si concilium præter id quod Paul. prædicauit dixerit, anathema sit, nec tamen sequitur, spiritum sanctum permissurum id, qui nunquam ecclesiæ deest.

4. Sed quando demum finis erit probandi, hæc probatio facta est iam in concilio, vultis igitur vt priuatus quilibet iterum ad iudicium deducat quæ concilium iudicauit; imo videte rogo, ex hoc ipso verbo contrarium sequi, nam si iubet nos scriptura probare spiritus vtrum ex deo

1. *Ad*

Actuum XV.

Legimus, quòd quum Antiochiæ, de necessitate circuncisionis quidam quæstionem mouissent, & facta esset non minima seditio, Paulo & Barnaba contradicentibus, statuerunt vt ascenderent in Hierusalem Paulus & Barnabas cum alijs ad Apostolos & præsbyteros in Hierusalem super hac quæstione, & mox conuenerunt Apostoli & seniores videre de verbo hoc, vbi cum magna conquisitio fieret, loquutus est Petrus, postea audierunt Paulum & Barnabam narrantes, deinde loquutus est Iacobus, & tandem hæc est diffinitio Concilij: Apostoli & seniores fratres ijs qui sunt Antiochiæ, & cæt. Visum est spiritui sancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, & cæt. Ecce exemplar & necessitas conciliorum, atque ordo & autoritas.

Matthæ. 18. & Deuteronom. 17.

De fratre peccante dicitur: Si Ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Quod apertius in Deuter. non vt ceremoniale, sed vt reuera ad rectam gubernationem populi pertinens, aperitur: Si difficile, inquit, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & iudium inter portas videns verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit dominus Deus tuus, veniesq́; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore quæresq́; ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunq; dixerint, & cæ. Et tandem post alia: Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui hoc tempore ministrat domino Deo suo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum ex Israel, &c.

ſint, vt illud cum fructu fiat, neceſſe eſt rationem efficacẽ probandi ſpiritus dari in eccleſia, nõ poteſt autem efficax eſſe ſi in infinitum tendat, ſtandum igitur in deffinitione concilij, quod ſpiritus ſanctus nos docuit propriam eſſe viam definiendi dubia, quæ ad ſalutem pertinent, vt habes ex oppoſito in aſſertione catholica.

1. Sed vt diximus tandem opus eſt vt ſit finis probationis, ſimilia ſunt hæc ijs quę Tertu. tenet lib. de præſcriptionibus hæreticorum, ſcriptũ eſt inquiunt, ait ille, quærite & inuenietis, quo verbo illi aſtruebãt ſemper eſſe quærendam veritatem, ille vero multis rationibus huic verbo reſpondens inter cætera ita inquit: quærendum eſt donec inuenias, & credendum vbi inueneris, & nihil amplius niſi cuſtodiendum quod credidiſti, & poſt parum ratio autem dicti huius in tribus articulis conſiſtit, in re, in tempore, in modo: In re, vt quid ſit quærendum conſideres, in tẽpore, vt quando, in modo, vt quo vſq;. Hæc itaq; nos reſpondemus, omnia ſunt probanda non ſine diſciplina rationis, vt Tertullianus inquit, omnia quæ probatione egent, & ita tamen vt quandoque ſit terminus.

1. ad Theſſal. 5.

Omnia 1. probate, q̃d bonum eſt tenete.

2. Auguſt. contra Maxi. Arrianum Epiſ lib. 3. epi. 14.

Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminenſe tanquam præiudicaturus proferre concilium, nec ego huius autoritate, nec tu illis detineris ſcripturarum autoritatibus, non quorumcumq;

2. Ita inquit eo loco Auguſt. diſputans cum hæretico qui Ariminenſis cõcilii damnari, ſequebatur autoritatẽ, & damnabat Nicęnum, nouit vero Aug. cum hæreticis ex iis diſputandum eſſe quæ recipiunt, vnde & in 1. retracta. cap. 9. de libris de lib. arbitrio loquens, quæ diſputatio inquit contra Manichæos habenda eſt, qui ſcripturas ſanctas veteris inſtrumenti non accipiunt, in quibus originale peccatum narratur, & quicquid inde literis apoſtolicis legitur deteſtabili impudẽtia immiſſum eſſe, contendunt a corruptoribus ſcripturarum. Itaq; contra hos diſputauit ſine ſcripturis, non tamen propterea ſcripturas putat minoris eſſe autoritatis, vnde ſtatim ibidem inquit, contra Pelagianos autẽ hoc defendendum eſt, quod vtraque ſcriptura commendat, quam ſe recipere profitentur, id igitur in præſenti, non quaſi minus tribuens concilio Nicæno dicit: Nec ego Nicænum &c ſed quia aduerſarius illud non recipiebat, quicunque igitur, vt vos ipſi fatemini, illud negat, hęreticus cõuincitur. Auguſt. ibidem ante illa verba proprie ſatis oſtendit, quid de Ariminen.

2. ad Timotheum 3.

Hoc autem scito, quòd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines amantes seipsos. Et post multa quæ de illis loquitur, propria certe hæreticorum, tandem inquit, semper discentes & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Qui autem melius nolle peruenire dici possent, quàm qui post definitionem concilij disputare volunt?

Gelasius Papa in Concilio septuaginta Episcoporum, & habetur in capit. Sancta Romana Ecclesia d. 15.

Post noui & veteris testamenti scripturas sanctam synodum Nycænam, Constantinopolitanã, Ephesinã, Chalcedonensem & Constantinopolitanã aliam suscipit, & deinde subdit: sed etsi quæ sunt concilia à sanctis patribus hactenus instituta, post horum autoritatem custodienda & recipienda decernimus & mandamus.

minen. & Nicæno concilio sentiendum, hoc est, inquit illud homusion quod in Nicæno concilio aduersus hæreticos Arrianos a catholicis patribus veritatis autoritate, & autoritatis veritate firmatum est, & cætera quæ ibi de Ariminens. dicit.

proprijs sed vtrisque communibus testibus, res cũ re, causa cum causa, ratio cum ratione, vtrique & c.

Panormitanus in C. significasti ex de electio.

In concernentibus fidẽ, etiam dictum 3. vnius priuati esset præferendum dicto Papæ, si ille moueretur melioribus autoritatibus noui & veteris testamenti quàm Papa.

Gerson parte 1. de examinatione doctrinarum.

Prima veritas staret, quòd aliquis simplex non auto-

1. Primo hæc cõditionalis certa est, sicut illa, si angelus de cœlo &c. q̃d igitur attinet ad rationes quibus ea quæ fidei sunt probantur, quę sumenda sunt ex scriptura vel traditionibus quis dubitat melioribus rationibus standum, nec summus pontificatus doctiorem facit in scriptura hominem, sint igitur hæc dicta de disputatiõe vel inquisitione, in qua pontifex, etiã ipse summus debet se cæteris æquare, nec plus sibi tribuere sicut Petrus in 1. illo cõcilio, & in disputatione cũ Paulo non plus sibi tribuit. Aliud vero est ipsa definitio & sententia, quæ non pertinet ad priuatos, de quo mox pauca addemus.

Augustinus libro secundo, De baptismo contra Donatistas.

Multis quidem in locis quantę autoritatis concilia præcipue vniuersalia sint dicit, sed specialiter capit. tertio, dat post scripturam sacram literis Episcoporum, concilijs prouinciali bus, & generalibus suum locum, & in summo collocat plenaria concilia, ipsa inquiens, quæ per singulas regiones vel prouincias concilia fiunt, plenariorum cõciliorum autoritati, quę fiunt ex vniuerso orbe Christiano sine vllis ambagibus, cedere, Vbi aperte statim ostendit, quod superius ratione certissima diximus, vniuersale concilium (vt minimum illi demus) non posse ab aliquo priuato vel inferiore concilio emendari ceu iudice. Ostendit etiã eodem libro quarto & nono capit. in quæstione illa de baptismo hæreticorum, concilij vniuersalis autoritati & consensui Ecclesiæ standum esse, cõtra Cyprianum & concilium suum, & illis certissimam fidem esse adhibendam. In epistolam denique ad Ianuarium, vt superius citauimus, conciliorum vniuersalium in Ecclesia esse saluberrimam autoritatem, atque insaniæ esse de eorum diffinitionibus dubitare.

Gregorius

autorisatus esset tam 1. excellenter in sacris literis eruditus, quòd plus esset credendum in casu doctrinali suæ assertioni quàm Papæ declarationi. Constat enim plus esse credendum euangelio quàm papæ. Si doceat igitur talis eruditus veritatē aliquā in Euãgelio contineri, vbi & Papa nesciret, vel vltro erraret, patet cuius p̄ferendum sit iudicium.

Et mox.

Talis eruditus deberet, in casu si & dū celebraretur generale conciliū, cui & ipse presens esset, illi se opponere, si 2. sentiret maiorē partē ad oppositum Euãgelij, malitia vel ignorantia declinare.

1. In hoc loco Gerson more suo loquens de examinandis doctrinis, distinguit duplicem esse rationem definiendi dubia fidei, vel per doctrinam, vel per autoritatem, ostendit quàm hæc diuersa sint, doctrinalis declaratio non requirit aliud quam eruditionem, vnde in ea doctiori credendum, infimi gradus etiam cōtra papam: quæ vero fit autoritate superioritatis, illa requirit iurisdictionem, quare non doctior, sed superior illam potest facere. Cæterū quia sciētia præcedere debet & dirigere potestatem, non est dubium in concilijs prius inquirendam esse veritatem disputationibus & omni conatu, in qua inquisitione audiendi omnes quo. quot proponere volēt, & non considerandus altus gradus, quam eruditio & ratio cuiusq;. Cæterum in definitione, vbi iam autoritas & potestas necessaria est, considerandus gradus. Nec negamus, q̄ si priores non, vt res exigit fiant, si, inquam, non inquiratur veritas, vt opus est in definitione, errare posse; sed iam visum est a q̄ & qua rōne hic error emēdari debeat.

2. Certum est tum non rite procedi, quū ignorantia vel malicia præualet, vt factum est in concilijs Sirmiensi & Ephesino 2. vbi etiam nō est dubium sanctum esse & debitū vt quisque se opponat, sicut sanctus ille Flauianus Constantinopolitanus sanctissime sustinuit damnari in concilio Ephesino, sed iam visum est, hæc nihil detrahere autoritatibus conciliorum.

Gregorius ut apud Gratianum habes decimoquinto distinctione.

Sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor. Et numeratis Nicæno Constantinopolitano Ephesino, & Calcedonensi, subdit: hæc tota deuotione amplector, & integerrima probatione custodio. Idemque mox subit de quinta synodo, hæc enim vsque ad Gregorium vniuersalia concilia celebrata fuerant.

3. Si ita est, sic confitemini hoc præstare nobis scripta antiquorum, vt in eis habeamus certa testimonia piæ doctrinæ a tẽpore apostolorum vsq; ad nostra tempora, qua ratione dubitari potest de hac perpetua doctrina post certa patrum testimonia? Certe ratio nulla esse potest, sed sola pertinacia & superbiæ libido de veritate corporis domini in Eucharistia, de substantiæ panis transmutatione habemus certa patrum testimonia, quomodo ergo negari potest, nisi pertinaciter ita in reliquis conueniat ex hoc inter nos vt ille pertinax aduersarius perpetuæ doctrinæ ecclesiæ sit, qui testimonijs patrum reluctatus fuerit.

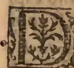
4. Sacra scriptura non permittit tantum sed pręcipit interrogandos & sequendos patres in dubijs, & eos maxime quos constat absque partium affectu locutos, itaq; in iis quæ certe contra scripturam sunt non audiantur patres, sed in dubijs quã illi interpretantur aliter quam mihi aut tibi videtur, quis nisi impudens & imprudens reijciat patres?

5. Illi quidem præferri sibi volũt scripturam & rationem certã, vos præfertis vosipsos illis. August. vt in vltimo loco citatum in assertione catholica habes: noli inquit meas literas ex tua contentione vel opinione corrigere, sed ex diuina lectione aut inconcussa ratione, nimia igitur est & intoleranda superbia, quemque ex suo arbitrio velle repræhendere patres.

DE SCRIPTORIBUS Ecclesiasticis.

Coram cano capite, inquit scriptura, assurge, & personam senis venerare. Veneramur igitur caniciem maiorum nostrorum, qui iam inde ab initio reuelati & propagati Euangelij, in orbe terrarum susceperunt studium iuuandę Ecclesiæ, non solum vocali prædicatione, sed etiam publicis scriptis, vt posteritas habeat, ab Apostolicis temporibus vsque ad hæc tempora 3. manifesta & certa piæ doctrinæ testimonia. Horum autem scripta sic amplectimur quẽadmodum & sacra 4.
scriptura permittit nobis humana autoritate vti, &
5. sua ipsi scripta agnosci voluerunt.

DE SCRIPTORIBVS Ecclesiasticis.

E autoritate Ecclesiasticorum patrum fides & modestia Christiana sentiunt, nulla ratione eorum scripta æquanda esse Canonicis libris, eos tamen qui semper in Ecclesia perseuerarunt, quosque nulla vnquam suspicione schismatis aut hæresis maculatos esse constat, atque ideo probati sunt ab Ecclesia, tanti faciendos eadem modestia Christiana exigit, vt non nisi certa ratione vel scriptura aut vnius siue plurium, non minoris autoritatis testimonio repræhendi debeant, & hoc quidem in ijs de quibus ipsi probabiliter disputant, & inter eos diuersitas sententiarum est.

Iam vero concors patrum horum de fidei dogmatibus vel scripturæ sensu, & denique de omnibus, quæ ad religionē pertinent sententia non aliter suscipienda est quàm concilij ipsius vniuersalis & Ecclesiæ definitio. Hanc enim patrum concordem sententiam antiquissima vniuersalia concilia quę fierunt, inuentam venerata sunt, nec dubitarunt hac autoritate vti.

Iob.12.

(Vos 1. amici dicitis) quod in antiquis sit sapientia, & in multo tẽpore prudẽtia, (ego autem dico vobis) apud ipsum videlicet dominum Deum nostrũ, est sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam.

1.Corinth.4.

Prophetæ duo aut tres loquantur 2. cæteri diiudicent.

1. Hæc distributio vt primũ verbum in antiquis est sapientia proponatur ex persona amicorum Iob, & quasi secundo verbo apud ipsum est sapientia, illa refellatur: hæc inquã distributio, vos amici dicitis, ego aũt dico vobis, vestra sunt, non patrum, nec ipse contextus id exigit, quanq́ sustineri possit. Itaque magis est incertus quidam sensus, quã vera intẽtio loquẽtis, q vere affirmat in antiquis sapiẽtiam esse, & merito audiẽdam a iunioribus, quanquã illam longe inferiorẽ diuina sequens verbũ significet, sed vtcunq; sit, huic nõ aliud haberi potest quã quod non sit patrum autoritas scripturis præferenda, quod certe non opus erat confirmare adeo manifestum est.

2. Cæteri inquit, eiusdem gradus Itaq; hinc ponit duos prophetas loquentes, inde plures similiter prophetas diiudicantes, igitur hoc probat quod vni aut duobus patribus opponi possunt, totidem aut plures patres sed vni ex illis antiquissimis fidei columnis opponere se, vnum minorem aut vnum Neothericum, in re dubia quis non videat vt minimũ immodestum esse?

1. *ad Thes*

Prouerbiorum 22.

Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, qui vero proprius patres nostri quam Ecclesia & doctores, de quibus merito illud Deuteronom. tricesimosecundo dictum est, Interroga patres tuos & annuntiabunt tibi.

Ecclesiastici 39.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret Sapiens, & in Prophetis vacabit, narrationem virorum nominatorum conseruabit, & in versutias parabolarum simul introibit, occulta Prouerbiorum exquirit. Quibus quid aliud significatur quã veneranda esse scripta patrum etiam non intellecta, diutiusq; exquirendos, sensus eorum non facile reijciendos, vbi inquit Sapiens Ecclesiast. 32. Vbi sunt senes, non multum loquaris.

Iacobi 3.

Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quia maius iudicium sumitis, in multis enim offendimus omnes, qd vero aliud est magistrum velle fieri, quam contraria alijs magistris sentire. Vnde & 1. capit. inquit idem Iacobus, Sit autem omnis homo velox ad audiendum & tardus ad loquendum.

3. Superius hoc citatum est, & responsum eidem, omnia quidē probanda sed nō absq; disciplina, prius videndum quæ probanda quando & quousq; vt Tertul. dixit.

4. Hunc locum maxime amplectimur, nullus pro suo arbitrio sed iuxta id quod Apostoli tradiderūt quicquam definire debet, vt superius ex Tertulli. in assertione catholica adduximus, vos patrum tradictis traditionem, deinde, quanta vestro arbitrio damnatis & sanctorum inuocationem, sacrificium altaris, orationem pro defunctis, quæ non vnus ex patribus sed tota ecclesia recipit.

1. Hæc ab Aug. modestissime dicta, vtinam pari modestia susciperētur, nullius doctoris scripta æquanda sunt canonicis scriptis, & salua inquit, honorificentia quæ illis debetur potest improbari quod aliter senserint quam veritas habet, sed vide qua modestia inquit veritas Dei adiutorio ab aliis intellecta vel a nobis, itaq; aliis doctoribus alios opponit circa veritatis intellectum & quidem Aug. inter primos illos merito connumeratus, minirum studium suum aliis opponat, non est hoc iam cuiuscunque maxime vt vnus pluribus se opponat.

1. ad Thessal. 5.

3. Omnia probate q̄d bonum est tenete.

Tertullia. in libel. de præscriptionibus hæreticorum.

Nobis nihil licet ex nostro arbitrio inducere, sed nec eligere quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos domini habemus autores qui nec ipsi quicquam de suo arbitrio, quod inducerēt elegerunt, sed acceptam á Christo fideliter disciplinā nationibus assignarūt.

August. in Epist. ad fortunatum dist. 8.

1. Neq; quorūlibet disputationes quanquā Catholi-

Augustinus libro primo ad Pelagium & Celestium de gratia Christi, capit. 42.

Videtis autem quòd qui ista sentiunt, ignorantes Dei iustitiam suam volunt constituere, & longe ab illa sunt quæ nobis ex Deo est, non ex nobis quam in scripturis etiam sanctis, maxime Canonicis aduertere atque agnoscere debuerunt, sed quia eas secundum sensum suum legunt, profecto in illis neque aperte contuentur. Vtinam ergo saltem in Catholicorum virorum scriptis, à quibus eas recte intellectas esse non dubito, quid sit de adiutorio diuinæ gratiæ sentiendum, non negligenter attenderent, nec suæ sententiæ amore nimio præterirent. Vide itaque quàm sit necessaria, & quantæ autoritatis lectio patrum post scripturam.

Gelasius Papa in concilio septuaginta Episcoporum.

Post illa, quæ superius citauimus de quatuor concilijs patris, & cæteris alijs refert decem & aut duodecim patrum opuscula, & addit: Item opuscula atque tractatus omnium orthodoxorum patrum, qui in nullo à sanctæ Ecclesiæ Romanæ consortio deuiarunt, nec ab eius fide, vel prædicatione seiuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei vsque in vltimum diem vitæ suæ fuere participes, legendos decernimus. Hic itaque vide quales doctores recipiat Ecclesia, & quo loco post scripturam scilicet & vniuersalia concilia.

Celestin

tholicorum & laudatorũ hominũ velut scripturas Canonicas habere debemus, vt nobis non liceat salua honorificẽtia q̃ illis debetur hominibus aliqd in scripturis eorũ im pbare atq; respuere, si forte inuenerimus q aliter senserint quã veritas habet, diuino adiutorio ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorũ, quales volo esse intellectores meorum.

Et iterum in Prob. lib. 3. de trinit.

Noli meis literis quasi Canonicis scripturis inseruire, sed in illis & q nõ credebas cũ inueneris incunctãter crede,[2]. in istis autem quod certum habebas nisi certum intellexeris noli firme tenere.

1. Hoc Augustinus de se modestissime dicit, sed quæ in eodẽ loco post parũ addidit, omissum est a vobis, nos opposuimus e regione in catholica assertione, in secundo similiter loco August. quem citamus inter cætera, ibi, inquit, correctorem meum nolo sibi esse deditum, illi dico, noli meas literas ex tua opinione vel contentione &c. corrigere. Lege igitur omnia & vide quã modestia agendum sit in ijs.

Actum

Celestinus in epistola ad Episcopos Galliæ, quæ prima est, capit. 1. & 2.

Filij nostri præsentes, Prosper & Hilarius, tantum nescio quibus presbyteris illic licere, qui dissensioni Ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosecuti, vt indisciplinatas quæstiones, vocandas in medium pertinaciter eos dicunt, prædicare aduersantia veritati, sed vestrę dilectioni iustius imputamus, quando illi supra vos habent copiã disputãdi. Legimus supra magistrũ non esse discipulũ, hoc est, non sibi debere quẽpiam ad iniuriam doctorum vindicare doctrinam. Et in fine primi capitis. Nec tamen mirari possumus, si hæc erga viuentes, ĳ nũc tentare audeant, qui nitũtur etiã quiescentium fratrum memoriam dissipare. Et mox in secundo capite sequitur. Augustinum sanctæ recordationis virum, pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec vnquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, vt inter magistros optimos etiam ante, à meis decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omes in commune senserunt, vtpote qui vbique cunctis & amori fuerit & honori, vnde resistatur talibus quos male crescere videmus, vbi aduerte quibus licet & qualiter contra patrum doctrinam loqui.

In epistola Concilij Ephesini ad Nestorium.

Non autem sufficit tuæ religioni, tantummodo fidei symbolum confiteri, quod expositum est à venerando & magno concilio apud Nicæam congregato. Hoc enim non intellexisti nec recte interpraetatus es, quinimo peruerse licet sono vocis eadem verba protuleris, sed consequens est etiam iure iurando fateri te quòd anathematizes, tua polluta & prophana

bb. r. dogmata

1. Humilis confessio Augu. quam frequenter ille repetit, æditis etiam libris testatur, in speciali; in quibus minima quæque non prætermittit essi possumus August. Iuste certe tribuere quod ipse sibi humiliter nō tribuit, nec tamen tantū tribuendum est illi vt nō in eo aliquid reprehendi possit, sed fiat id certa vel ratione vel autoritate vt ipse petit.

2. Et hoc etiam August. libere sed modestissime dixit Hieron. petens vt persuaderet illi quod asserebat, & vide qualiter sibi persuaderi vult, vel per alios ingt autores, vel per canonicas scripturas, vel per probabiles rationes. Itaque & autores fatetur efficaces esse ad persuadendum, vnde & in illa cum Hierony. quæstione de cessatione legalium non pauciores doctores illi opponit quam ipse adduxit, ne videlicet in re quæ dubia erat, quandoquidem Hieron. oppositum sentiebat, non suo sensui tantum videretur inniti.

Ac rursus ad Vincentium lib. 2.

Negare nō possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in tā multis opusculis meis q̄ possent iusto iudicio, & nulla temeritate 1. culpari.

Et iterum in Epist. ad Hierony.

Ego 2. solis eis scriptoribus, qui iam Canonici appellātur, didici hunc timorem &c. Ac mox; Alios autem ita lego, vt quātalibet sanctitate, quantave doctrina polleant, nō ideo verum putem, quia ipsi

dogmata,sentias autem & doceas, quæ nos vniuersi per orientem seu occidentem, Episcopi & magistri, præsulesq; populorum credimus & docemus, statimq; subiungit, qualiter sententiæ contra illum, & literis ab Alexandrina Ecclesia eidem directum consensum præbuit Romana synodus. Et nos inquiunt, omnes, velut recte irrepræhensibiliterq; conscriptis, & tandem, hæc est enim, aiunt, fides Catholicæ Ecclesiæ, cui cuncti consentiunt Orthodoxi per Orientem Occidentemq; Pontifices. In hac etiam synodo, post recitatam fidem Nicænæ synodi, prout in actione prima concilij Calcedonẽsis habetur, subiungitur: Quoniam vero quidam simulant cõfiteri eam, & consentire ei, falsè vero interpretãtur, ad id quod eis placet, necessarium visum est, sanctorum & Catholicorum patrum proferre testimonia, quæ possint satis facere, quemadmodum eam intellexerũt, vt rectam & immaculatam fidem habentes, ita intelligant & interprætentur & prædicent eam. Et mox tredecim sanctissimorum patrum Græcorum & Latinorum ex suis libris citantur testimonia, de vna persona & duabus naturis Christi. Vnde & ipsum concilium, in eadem epistola ad Nestorium ita exorsum est, sententiam proferre in hac materia: sequentes itaque omnium sanctorum Patrum confessiones. quas loquente in eis spiritu sancto protulerunt, & intentioni quæ est in eorum intellectibus æquis vestigijs inhærentes, atque iter ambulantes regium, profitemur, & cæ. Vides itaque quanti sit habenda concors sententia Patrum, quantique eam faciant ipsa concilia; sed & in sexta synodo, actione quarta, epistola Agathonis, hoc ipsum aperte continet, in qua sanctus ille Põtifex per Legatos suos, autoritates Patrum mittit, & hunc eorum consensum, & traditionem Apostolicæ sedis sequendã proponit.

ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios autores, vel per Canonicas vel probabiles rationes, quæ à vero non abhorreant persuadere potuerunt.

Et alias de unico Baptismo in Epist. ad Vincent.

Quis nesciat sanctam scripturã &c̃. & noli frater contra diuina tã multa, &c̃. Nam hi 2. loci vel ex ipsis Pontificum decretis noti sunt.

a. Fatemur, citat Gratia. d. 9. c. quis nesciat ex 2. libr. Augusti. de baptismo contra Donatistas, locum in quo fatetur. literis Episcoporũ & scriptis contradici posse, sed quid inquit, per aliorum Episcoporum grauiorum autoritatem, vel per concilia, aut forte per sermonem, sapientiorem, idem etiam inquit idem Augu. in altero loco quem ex epistola ad Vincentium eadem dist. c. noli frater. Igitur in ijs omnibus primo nimia libertas comprimenda est, hodie maxime quando tanta est nouitatum cupiditas, vt vel sola hac ratione qua aliquid habẽt noui multa placent, deinde & huius opus est admonere omnes qui hæc legũt, ea de vno aut altero doctore dicta esse, siue etiam pluribus. At vero consensum omnium patrum longe pluris & ipse Augusti. & alij patres imo concilia ipsa tanti faciunt vt non dubitent illum esse sensum spiritus sancti, vel habes in assertione catholica.

DE

Augustinus libro quarto contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium capit. octauo.

Sed quoniam dicunt inimicos suos dicta in veritatis odium suscepisse, & cetera quę in hanc sententiam multa refert, ad curam, inquit, nostram existimo pertinere, non solum scripturas sanctas Canonicas aduersus eos testes adhibere, quod iam satis fecimus, verum etiam de sanctorum literis qui eas ante nos fama celeberrima & ingenti gloria tractauerunt, aliqua documenta proferre. Non quo Canonicis libris, à nobis vllius disputatoris æquatur autoritas, sed vt admoneātur qui putant istos aliquid dicere, quemadmodum de ijs rebus ante nouā istorum vaniloquia, Catholici antistites eloquia diuina sequuti sint, & sciant à nobis rectam & antiquitus fundatam Catholicam fidem aduersus recentem Pelagianorum hæreticorum præsumptionem pernitiemq; defendi.

Augustin. 3 de Trinitate statim in principio.

Sane quum in omnibus meis libris nō solum pium lectorem, sed etiam liberum correctorem desiderem, multo magis in ijs, & cæt. Veruntamen sicut lectorem meum nolo mihi esse deditum, ita correctorē nolo tibi, ille me nō amet plus quàm Catholicam fidem, iste se non amet amplius quàm Catholicam veritatem, sicut illi dico: Nolo meis literis quasi Canonicis literis inseruire, &c. ita isti dico: noli meas literas ex tua opinione vel contentione, sed ex diuina lectione & inconcussa ratione corrigere, hæc proxima sint illis quæ confitentes referunt in secundo loco quem adducunt Augustini, vtrūque ibi dicit, sed illi hæc omiserunt, quia illos arguit, nos sua omisimus, quia ab illis posita.

DE CAEREMOniis Ecclesiasticis.

AGNOscimus à Christo filio Dei duas 1. cæremonias in Ecclesia institutas esse, baptismum & cœnã dominicam, quæ & iuxta institutionem Christi necessario sunt obseruandæ.

Fatemur etiam Apostolos instituisse quasdã ordinationes in Ecclesia, vt omnia decenter & secundum ordinem, sicut Paulus loqtur, fierẽt, quales sunt quæ describũtur prima 2. ad Corinthios decimo quarto, & prima ad Timotheum secundo. Vsurparunt quoque Apostoli in designandis ministris Ecclesiæ impositionem manuũ quæ

1. Verum est, duo hæc instituta leguntur in euangelio a Christo, sed duo hæc tantum agnoscere non solum traditioni repugnat ecclesiæ, quæ multo plura confitetur a Christo instituta, vt ex supioribus satis ostenditur, sed etiam ipsi scripturæ, vbi pœnitentia & confessio sicut confirmatio, ostenduntur instituta a Christo, & obseruata ab apostolis.

2. Hoc etiam est soli scripturæ adhibere fidem, at in ea ipse Paul. dicit quædam verbo se tradidisse & non scripto, vt superius visum est, nec rationabile est apostolos sola ea quæ ad externam ordinationem ecclesiæ pertinebant instituisse, sed multo magis quæ ad internam pietatem, ad Christianos mores pertinent, eos curasse, qualia sunt dies dominici & festi in commemorationem beneficiorum Dei ieiunia, orationes & similia, quis enim dubitare potest Petrum & Paulum, cum ecclesiam Romanam fundarent, non multa de his suos discipulos docuisse, & commendasse successoribus suis, vt etiam testatur Clemens & alij apostolis proximi.

DE CAEREMONIIS Ecclesiasticis.

Etsi de Cæremoniis & ritibus Catholicis satis sit dictum, & ab ijs cõsitentibus, & à nobis, vt tamen sequamur eos, recapitulanda sunt hic in fine quæ sana fides docet.

Agnoscit igitur Christianæ fidei obedientia, illos esse primos ritus & maxime necessarios, quos Christus instituit, necessarios, inquam, illis personis & articulis temporum, quibus disciplina Christiana docet necessarios esse, in ijs vero eadem fide agnoscimus, esse nõ tantum duo illa quæ aperte legimus in Euangelio, Baptismum scilicet & Eucharistiã, sed etiã pœnitentiam & confirmationem, quæ ipsis Euangelicis & Apostolicis literis satis indicantur, & reliqua quæ superius diximus sacramenta, quorum etsi vel nulla, vel modica in scriptura sit mentio, certa tamen Ecclesiæ traditione & autoritate à Christo instituta credimus, inter quæ etiam est impositio manuum, qua ministri Ecclesiæ ordinantur.

Agnoscit

3. Primo in veteri lege non legimus impositionem manus in ordinatione ministrorum templi, sed id duntaxat quod de Iosue Deute. vltimo legimus, quod repletus fuerit spiritu sancto, quia Moyses imposuit manus suas super eum, ibi itaq; manuum impositio in vno loco, sue summo videlicet duce, legitur, sed ostēsum est etiam ibi magis esse propriam nouæ legis, in qua est plenitudo gratiæ & spiritus, quæ impositiōe manuum significatur & tribuitur. Deinde quis nō intelligit apostolos, quibus tam familiariter adfuit spiritus sanctus, nihil in gubernatione ecclesiæ egisse nisi eius familiari doctrina, de quo dixerat Christus: Docebit vos omnē veritatem, vt merito credamus quod sit in ordinatione sacramentum esse, vt testantur antiqui patres, atq; ideo a Christo institutum, siue id in carne degens, siue per spiritum sanctum docuerit Apostolos, denique quam temere dicitur, libere seruari in ecclesia quod apostolos legimus seruasse, & totā ecclesiam post illos tanquam ab eis traditum tenuisse pro sacramento.

1. At neque Christus præcepit vt pascant oues prælati cum eorum consensu, sed pro arbitrio suo consonæ doctrinæ Christi & apostolorū: neq; quum Paul. iubet præpositis obedire addit, in ĳs quæ cum consensu ecclesiæ instituerit, salus ecclesię quærenda est, & consideranda non consensus nec iura ipsa canonica & concilia, quæ aliquando quædam restringunt in vsu potestatis prælatorum, vsquam legimus hoc præcepisse.

2. Quare non & ieiuniorum ac abstinentiæ dies instituere, poterunt sicut de eleemosynis & cæteris piis operibus nonnulla ordinare, nimium videmini Episcoporū autoritatem restringere & re ipsa hæc quæ illis

3. reiecta ex consuetudine veteris legis, nō autē mādata Ecclesiæ; libere seruari potest. Instituerunt in actis Apostolicis vt gētes cauerent ab esu suffocatorum & sanguinis, non vt hæc obseruatio esset inter gētes ꝑpetuo, sed tēporalis & tātisper duratura dū hic esus non esset amplius offendiculum.

Fatemur & hoc q̄ Episcopis liceat, 1. cū Ecclesiæ suæ cōsensu, ordinatiões 2 dierꝝ festorꝝ & lectionū seu cōcionū ad ædificationē & eruditionē verę fidei in Chr̄m instituere.

Sed nō licet obtrudere Ecclesiæ ritus veteris legis ꝓ sacro diuino, quo

Deus

Agnoſcit etiam eadem fides, Apoſtolos, quibus guberna tio Eccleſiæ commiſſa fuit, à Chriſto, præter illa quæ ab ipſa tradita promulgarũt & declararũt fidelibus, multa alia inſti- tuiſſe in Eccleſia, etiam præter illa quæ ad tranquillitatem & pacem, externumq́; ordinem ſeruandum pertinẽt, qualia ſunt, quæ de ſanguine & ſuffocato in Actibus Apoſtolorum, & de ordine prophetandi, vel loquendi linguis in Eccleſia, in priori ad Corinthios Pauli epiſtola legimus. Præter hæc, inquam, alia etiam inſtituerunt ad cultum Dei & ſalutem fidelium, quædam ſpeciali ſpiritus ſancti inſtinctu, nonnulla multa de- liberatione & prudenti conſilio, vel ex vetere lege, vel aliqua conuenienti ratione, ſemper tamen ſpiritu ſancto, qui illis fa- miliariter aderat, ſuggerente, & hęc neceſſaria ratione credun tur eſſe omnia quæ toto terrarum orbe ſeruat Eccleſia, toto- que tempore ab initio ipſo prædicationis Euangelicæ, ita vt nunquam principium eorum legamus, vt diei Dominicæ ob- ſeruatio, & annua reſurrectionis Chriſti, Aſcenſionis, & Ad- uentus ſpiritus ſancti celebritas, & Quadrageſimæ ac Quin- quageſimæ obſeruationis, alia in ieiunio & luctu, alia in lætitia.

cc Cre-

Deus singulariter 3. per se colatur.

Nec 4. licet vel veteres ritus legis restaurare, vel nouos cōminisci, ad adumbrandā veritatē Euāgelio iā patefactā & illustratā. 5. Quales sunt, interdiu accendere cereas, ad significandam lucē Euangelij, aut vti vexillis aut crucibus, ad significandā victoriā Chri per crucē. 6. Quod genus est vniuersa panoplia vestium missaliū, quā aiunt adumbrare totam passionem Christi. Et multa id genus alia.

hoc loco permittitis, reiecistis ab ecclesijs vestris, statuentes pro arbitrio quisq; quod sibi plausibilius fuerit, denique in totum abiecistis Episcoporum autoritatem, nisi forte Episcopos vos pateris habere, nam & videmini cautius nomine superintendentium vti, quod omniū esset maxime temerarium.

3. Hoc nec in ipsa veteri lege, vt in assertione catholica diximus, erat, non enim quasi per se gratos ritus illos requirebat Deus, sed propter significationem: sacrificium inquit Psalmus & oblationem noluisti, ꝙ nō minus de cęteris dici potest, hoc igitur mēbrum vobis iam damus, non licet veteris legis ritus tanquā per se Deo gratos restaurare.

4. Hoc nimiū imperiose propositum nec probatis, nec vlla ratione probari potest, cur enim quod credimus corde non licebit exteriori signo significare, sicut non solum licet & expedit ore confiteri, sed cæteris nō licet adūbrare quod iā patefactū & illustratū est, hęc adūbratio nō est aliud quā exterior quędā & oculis exhibita ꝓpter tardiores manifestatio. itaq; cū exterior cultus fidē sequatur, quidquid credimus mente possumus cultu exteriori significare.

5. Hoc ipsum Vigilan. reprehēdebat in ecclesia, quare miramur prudentes viros voluisse causam tā aperte dānati hæretici suscipere. Igitur Hieron. contra Vigilant. post multa alia de cereis ita dicit: nam & absque martyrum reliquijs, per totas orientes ecclesias, quando legendum est euangeliū, accendantur luminaria iam sole rutilante, nō itaq; ad fugandas tenebras, sed ad signū lætitiæ demōstrandū, multa ibidē de his interq; & hoc addit: ꝙ si aliqui ꝓpter imperitiam & simplicitatē hoc faciūt pro honore martyrū, de quibus dicere possunt, ꝙ zelum Dei habent, sed non secundū scientiam, quo ostendit etiam quæ nō habēt magnam rationē condonanda esse simplicitati fidelium.

6. Hoc liberius dictū, quia nulla vera ratione, & tā magna autoritate, hec omnia reijcitis, & ꝓpter illa receditis a catholica ecclesia, in quibus nihil aliud mali ostēditis, ꝗ ꝙ significamus passionē Christi externis signis, ad excitandum in ea fidei nostræ deuotionem, quid vero rationabilius quam vt hoc agamus?

Multo

Credit etiam eadem Catholica fides, quòd Episcopis, qui successores sunt Apostolorum, quique post illos & magisterio eorum Ecclesiam gubernare habent, licet cum prudenti deliberatione & consilio, etiam sine ampliori consensu suæ Ecclesiæ ordinare ritus & cæremonias, & ad pia quædam sanctáq; opera & exercitia subditos suos obligare, cum id vel necessarium vel expediens saluti suorum videbitur.

Circa hos igitur ritus instituendos, auferendos vel mutandos, nihil salubrius dici potest, quàm Augustinus in secunda epist. ad Ianuariũ, 119. ca. 18. docuit. Quòd videlicet quicquid non est contra fidem vel bonos mores, & habet exhortationem aliquam ad pietatem, non solum non est repræhendendum, quum instituitur, sed imitandum etiam, præcipue inquit ille, si habet exemplum in scriptura, vt est illud de Hymnis & Psalmis canendis. Hoc itaque sit primum genus eorum quæ à prælatis institui possunt in Ecclesia, iam illa quæ ex diametro cum ijs pugnant, quæ scilicet contra fidem, & bonos mores sunt, nec institui, nec tolerari debent. Media vero sunt inter hæc, quæ quanquã non sint contra fidem, vel bonos mores, vix tamen, aut nulla omnino rationabilis causa eorũ inueniri potest, aut vtilitas, sed quasi obseruatio sacramenti traduntur, quæ nec instituenda sunt de nouo, nec toleranda, quum sine scandalo auferri possunt. Nam propter infirmos & turbulentos, inquit ille, multa toleranda sunt.

Multo minus licet instituere cæremonias aut sacra 7. quorũ meritis expientur pctã, & accipiatur regnum cœleste.

Nam de priori illo genere cæremoniarũ & sacrorũ Christus ex 1. Isaia cōcionatur: Frustra, inquiens, colunt me docẽtes doctrinas præcepta hominum. Et Paulus: Ne quis vos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouiluniį, &c.

His accedunt testimonia Augustini & aliorum de 2. libera talium cæremoniarum obseruatione.

De Posteriori aũt genere cæremoniarũ manifestum est quòd 3. sint impia sacra, & cōtumeliosa in mortẽ & resurrectionem Christi, cuius solius merito habemus expiationem peccatorum, & hæreditatem æternæ vitæ per fidẽ.

Recen-

7. Fatemur, vt in cōfessione catholica est, nullum hoĩem posse dare exteriori ei virtutem remittendi peccatum, sed hoc habent a Deo omnia pia opera, sicut & meritum vitę æternæ, quæ quandoq; instituuntur in ecclesiis.

1. Quid sit Deũ mandatis hominũ colere, & qualiter hic locus Isaiæ intelligendus sit, et in assertione catholica hoc loco habes, & in multis aliis etiam superius, hoc est enim vnum eorum quæ nimium importune inculcant quotidie isti confitentes, cum tamen nunquam sensum explicent.

2. Certe Aug. in epistola ad Ianuarium, quam citatis autoritate etiam Amb. docet seruandum esse morẽ cuiusque ecclesiæ, vnde & alibi ait: morem populi Dei pro lege habendum esse.

3. Vos hoc dixistis superius de ieiunio, eleemosyna, oratione, virginitate, abrenunciatione omniũ, & multis aliis, frequenter hanc repetẽtes cantilenã, ex solius Christi merito esse remissionem peccatorum, & propter illud solum nobis vitam æternam posse contingere, sed satis etiam nos supra ostendimus, scripturam sacram hoc illis operibus tribuere, quod cum fateamur, eaid nõ a se habere, sed a Christo, constat nihil derogari eius meritis, sed potius illustrari cum ad nostra etiam opera extenduntur.

Igitur ritus veteris legis, tanquam per se illis colatur Deus, restaurare in Ecclesia, certũ est pernitiosum esse, nunquam enim neque tempore legis veteris, habiti sunt eo loco vt per se Deo placerent, sed siue ex lege vetere, siue aliunde desumi potest cæremonia quæcunq;, qua veram fidẽ adumbramus, & significamus, vt thus, luminaria, vestes sacræ, & eiusmodi.

Nihil vero instituere possunt prælati autoritate sua, quo expientur peccata, vel acquiratur æterna vita, sed bona opera quæ ex Christi institutione hoc habent, vt ieiunia, eleemosynæ, prælati præcipere possunt, vt expedire viderint.

Cultus igitur secundum doctrinas & præcepta hominum solus ille dicendus est, qui fidei non consonat, sic etiam veteris legis per Christum & Euangelium mortificatio eo pertinet, vt eius cæremoniæ non sint tanquam necessario seruandæ, nec tamen ita reijciendæ, vt quod iuxta Apostolicam formam ex eis disciplinæ Christianæ conueniens est, desumi non possit, propterea non immolamus vitulos, nec offerimus sacrificium zelotypiæ, sed thus & luminaria accendimus, offerimus panem, ieiunamus, & eiusmodi.

Recensuimus q̃ videntur in doctrina Ecclesiastica, & in vniuersæ Ecclesiæ administratione tũ ꝓbanda, tũ refutãda aut emendãda. Ac si qd breuius, aut obscurius, quàm res tãta postulet, dictum est, recipiũt se cõcionatores nr̃i copiosius & magis perspicue explicaturos.

Quod reliquũ est, oramus ꝑ Iesum Chr̃m filiũ Dei vnicũ seruatorẽ nr̃m omnes pios, vt q̃d ipsos sua ſpõte facere speramus, ꝓ suo quisque officio & vocatione verũ ac serium instaurandæ Ecclesiæ studium 1. suscipiat.

Negari nõ potest, qn hactenus multis annis non solum disciplina Ecclesiæ collapsa 2. sit, vt mores

1. Exhortatio hæc plena pietatis & zeli, totiusq; mansuetudinis pellis est ouis, & cõmunis omnibus, res igitur attendenda vt agnoscamus quid persuadere volunt, vbi videbitur lupi sint an pastores.

2. Non negamus non solum a multis annis, sed omni fere tẽpore magnam fuisse corruptionem in ecclesia, sed non ideo defuit in ea virtutum omnium & pietatis perfectio, abscondente videlicet Deo electos suos a conturbatione hominum, legamus scripturas sacras & ecclesiasticas videbimus nunquam defuisse multa & grauissima crimina, multos qui fauerent, omnes declinauerunt inquit Psal. & Isa. 1: à planta pedis vsq; ad verticem non est sanitas, pleni sunt denique libri prophetarum, & historia ipsa, viciorum populi, sed vt habes in nostris, nihil hæc detrahunt sanctitati ecclesiæ.

Igitur quanquam circa ritus qui diuersimode in diuersis Ecclesijs obseruantur, Augustinus doceat liberum esse Christiano quandoque obseruare vel omittere, manifeste tamen idem docet teneri quemlibet obseruare morem Ecclesiæ, in qua versatur. Itaque liberam habent hæc obseruantiam iuxta Augustinū, ita videlicet vt in alia Ecclesia alterius consuetudine non teneamur, nec propter scandalum solum seruāda sunt statuta prælatorum, sed etiam propter conscientiam, iubente scriptura: vt omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Et iterum: Obedite præpositis vestris.

De ijs vero piorum operū exercitijs, quæ ad expiationem peccatorum vel meritum vitæ æternæ sunt, non est dubium. Quòd si quis dixerit, non posse aliquem hominem conferre virtutem alicui vel externæ rei vel operi remittendi peccata, vel vitam eternam consequendi, iniurius sit & contumeliosus Christo & passioni eius: hæc potestas est propria Christi, qua vsus est in sacramentorum institutione, hæc virtus passionis eius quæ operatur in ijsdem sacramentis. Sed negare cuncta opera pia, hanc habere virtutem à fide & charitate, qua emanant, & à passione Christi quam participant, & contra ipsam scripturam est, quæ de eleemosyna, ieiunio, & oratione inquit: Pater tuus reddet tibi, & de cæteris omnibus merces vestra multa est in cœlis, & cæt. Et non minus iniuriosum Christo, cuius bonitatis immensas diuitias angustat.

Asserui-

3. Vnius aut alterius hominis vel ecclesiæ doctrinam deprauatā non miramur, nec magni facimus, sed totius ecclesiæ deprauatam doctrinam dicere, quid aliud est quam asserere quod defecerit eius fides? Certe si illa quam apostoli docuerunt doctrina aliquando suppressa fuit in ecclesia, vt non manifeste & publice fuerit semper audita inter Christianos, prçualuerunt portę inferi contra Christum & ecclesiam suam, quo nihil absurdius, non itaque solum multis annis corruptam esse doctrinam Ecclesiæ est contra Christi promissionem, sed vel vnico certe die, vos vero quanquam id quod asseritis a multis annis defecisse doctrinam de proximis his trecentis vultis videri dicere, sed re ipsa quæ a mille & toto tempore prædicata fuerunt in ecclesia damnatis. Itaque apud vos nunquam fuit Ecclesia nisi post Lutherum, si vt dicitis sacrificium missæ, inuocatio sanctorum, oratio pro defunctis, sacramentum ordinis sunt deprauatio veræ doctrinæ.

mores eius magnis & horribilibus vitijs corrupti sint, ac à maiorum nostrorum honestate plurimum degenerauerint: Verum etiam 3. doctrina Ecclesię in tolerandis corruptelis deprauata fuerit. Quæ si deinceps aut 4. dissimulantur, aut confirmantur, cogitare quisque vel mediocri prudētia preditus potest, quāta mala sint in Ecclesia domini secutura.

4. Peccata quidem nunquam sunt confirmanda, dissimulanda quandoque, errores vero doctrinæ nunquam dissimulandi, dicēte Christo, qui soluerit vnum de his minimis, & docuerit sic hoies, &c. qui vero sint illi errores: nostri an vestri, satis est dictū, nos certe experiētia videmus quanta iam secuta sint mala in ecclesia, & in ipsa Germania, ex quo vestra Lutheri scilicet dogmata cœperunt dissimulari & confirmari, & quanta secutura sint ijs quæ Asiæ & alijs orbis partibus, quæ a fide desecerūt cōtigisse videmus, prudēs quisque (vt vos dicitis) cōijcere poterit.

Afferuimus Catholicæ Ecclesiæ fidem, circa ea duntaxat, quæ continet confessio ista. Egimus hoc quantum in nobis fuit bona fide, sed minore eruditiõe & dexteritate, quàm res ipsa, fidei scilicet causa postulabat, & ab aliis præstari poterat. Potuerunt multa lucidius & efficacius dici, sed offert quisque in Ecclesia quod potest. propter id quod minus est offerimus nos paratos explicare ijs quibus respondemus & cunctis poscentibus, si quid obscurius vel minus plene sit dictum quantum possumus, & quod nõ possumus, cũ eis pariter quieto & pacifico animo inquirere, non dubij reuelaturum Deum, quę nobis desunt permanentibus in eis fidei Catholicæ dogmatibus, in quę peruenimus. Cupimus enim implere Apostoli Petri præceptum, & parati esse ad satisfactionem omni poscenti, nos rationem de ea quæ in nobis est spe & fide, sed cum modestia, vt ille præcipit, & timore conscientiam habentes bonam.

" Hæc sunt communia exempla quæ vtriq; possumus dicere, sed illud in tota illa historia populi Israelytici obseruandum, vltimam Dei iram, ex qua ipsorum tribus decem in captiuitatem traditæ sunt, deinde Hierusalē ipsa, & tribus Iuda funditus deleta et translata in Babylonē, maxime ob infidelitatē et idololatriam accensam fuisse, quamdiu enim cultū vnius dei tenuerūt, etsi nō defuissent alia peccata, admonebantur, flagellabantur, semper tamen quasi filij in domo permissi sunt. At abiecto cultu vnius Dei, mox in manus infidelium tradebantur, vt in libris Iudicum frequentissime legimus, et exitus ipse regnorum ostendit. Hæc igit peccata primo omnium cauenda sunt, quod Iosias ipse, & Ezechias, & cæteri quos deo placuisse legimus, & restaurasse ecclesiam, primo omnium curarunt vt videlicet idola omnino delerent, hæreses vero & noua dogmata quid aliud sunt quam idola quædam & figmenta, vere opera manuum hominum, quibus dediti nec deum vt ipse vult colunt, nec veram fidem retinent, sed pro ea sensum suum, & pro Deo magis spiritum superbiæ. Itaq; re vera nulla verior idololatria quam hæreticorum, quare nec vllum vitium diligentius exterminandum ab ecclesia.

Notæ sunt diræ & maledictiones q̄bus diuina Lex violatores verbi dei deuouet. Et 1. Iosias Rex Iudę in instaurāda Ecclesia plane heroico aīo p̄ditus, etsi inuēto & p̄specto libro legis pia sua pœnitētia & obediētia irā Dei ita mitigabat, vt supplicia quę tūc Ecclesiæ Dei neglectione verbi eius, & impietate merita erat, in aliud tempus reijcerentur, ea tñ fuit seueritas Dei aduersus cōtemptores verbi sui, & impœnitentes, vt Rex quantūuis pius nō potuerit eā prorsus è medio tollere & placare. Existimauimus aūt irā Dei his tēporibus, ꝓpter tot horrendas impietates, ꝓpter tot infanda scelera & offendicula, quę in populo ipso, q Dei noīe gloriatur, manifestiora sunt,

Iam superest admonere omnes & per tremendum iudici um Christi, & salutem suam obsecrare, vt caute sese in tāta cau sa gerentes, nulla specie virtutis, nulla suauitate verborum pie tatem præ se ferentium, nulla ostentatione cœli, reparandæ Ecclesiæ, & erigendæ collapsæ disciplinę, nulla corruptorum morum deploratione, nullo denique colore timoris diuinæ iræ, iam iam imminentis Ecclesiæ, propter horrenda scelera nostra permittant se ab Ecclesia, ab eius autoritate & vnione tantillum abstrahi, vt vel incipiat eis minus placere Catholica Ecclesia, vel dubitent quæ illa, aut vbinam sit, quam procul dubio Deus constituit ciuitatem supra montem, quæ abscondi non potest. Illa omnia vestimenta sunt ouium, quibus non nunquam truculentissimi lupi obteguntur, omnes & pastores & lupi illis non commendamus ouibus, & illa simplicitatis, quę in eis est, similitudine, aditum ad eorum animos pręparamus. Nā & Paulus, inqt, ad Ro. 15. de seductoribus, q p dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Communia sunt igitur illa omnibus, amor Ecclesiæ, odium corruptionis morum, disciplinæ reparandæ zelus, inquisitio veritatis, & scripturæ sacræ studium.

ra sunt, quã vt negari, & illustriora sunt, quã vt excusari queant; nõ minus imo multo 2. grauius aduersus coetũ Ecclesiæ suæ accensam & inflãmatam esse, q̃ olim cũ filius Dei nondũ esset p̃ euangelion suum orbi patefactus: Ac tãto seuerius erit iudicium Dei, quãto maiora sunt beneficia, quæ & superioribus & his præsentibus temporibus in ingratos cõtulisse videtur. Sed cũ alia multa in ecclesia & ministerio eius correctione indigent, tũ p̃cipue doctrina 1. de pœnitẽtia, iustificatione.

2. Ira quidem Dei temporaliter & corporaliter flagellans, nonnunquã in totam ecclesiam propter peccata impiorum sæuit, sed hæc piis qui in ecclesia semper sunt, magis est flagellum paternum, & correptio, atq; purgatio, & profectus spiritualis, iuxta id quod in Psalmo est: Si autem dereliquerint filij eius legẽ meam, visitabo in virga iniquitates eorum &c. misericordiam autem meam nõ dispergam ab eo. Cæterum in totam ecclesiam idem illam repellentem a facie Dei, & proijcientem à sua gratia non permittit nos credere exarsisse, aut exarsuram vnquã charitate illa qua Christus dilexit ecclesiam suam, & tradidit semetipsum pro ea, & promissio sua: omnibus diebus vobiscũ sum, vsq; ad consummationem seculi.

1. Vide tandem quo illa omnia tendunt, doctrinam pœnitentiæ & iustificationis, volunt corrigi præcipue, quod primo loco ponunt. In hac vero doctrina duo sunt quæstionum genera, primum est de nominibus & vocibus: vt sola fide iustificari: peccatum originale manere post baptismum: nulla opera nostra iusta esse, sic vt possint coram tribunali Dei stare, nullam esse satisfactionem, nullum meritum aliud quam solam passionem & satisfactionem Christi. In ijs magna contentione & conatu Lutherus & sui clamant se illustrasse gloriam Christi, nos catholicos obscurasse, sed hoc audemus de his aperte testari, si recte intelligatur catholicorũ doctorũ, grauium videlicet, & qui digni sunt in autoritate habere scientiam, id videlicet q̃ asseruit antiqua ecclesia ante Lutherum, multo magis illustrat Christi gloriam quam quæ illi tradunt, nec quic-

Hæc, inquam, omnibus communia sunt, quanquam solum alterutris veraciter conueniant. Nullum vero certius spiritus erroris signum, quàm quòd ab Ecclesia separat. Quum enim vt Paulus inquit, & experientia docet, hæretici omnes omnia agunt, vt discipulos abducant post se, id quod fieri non potest nisi abstractis ab Ecclesia, hoc semper agit omnis aliena doctrina, vt scilicet ab illa tandem abstrahat.

Id vero non aperte neq; statim agunt, sed occulte potius & paulatim, vt merito de hæresi illud Prouerb. 9. intelligatur: Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Ideoque necesse est magna attentione animi & circumspectiõe, magna integritate sensus, ne videlicet in extremum aliquod, in quod semper hæreses declinant, relicta media & regia Catholicæ fidei via, toti & præcipites feramur. Habet enim semper colores maximos ex scriptura, ex ratione & au toritate, extremum illud quò declinant hęreses, quare nisi adhibeatur frenum & habeatur ratio medij, difficile est non incidere in illud, si enim vt exempli causa dicamus, liberalitatem quis laudet, illamq; persuadeat omnibus, auaritiam tāta virtute vituperans, ita vt omnem rapiat animi attentionem, in huius turpitudinem & illius honestatem, nonne difficile erit huic nõ labi in extremum prodigalitatis vitium, nisi magna attentione mediocritatem virtutis respexerit? Non secus certe in hac causa doctrinæ contingit, dum enim nimio quodam conatu hoc cœperunt errantes agere, vt vnum extremum euitarent, non habita medij consideratione, inciderunt in aliud, vt Sabellius deuitans Arij inæqualitatem personarum identitatem docuit, Pelagius naturam malam Manichęorum fugiens, negauit peccatum quod ex Adam contrahimus. Quod per omnes hæreses facile est ostendere, sed omit-

quicquam aliud illi afferunt quam diuersitates quasdam nominum, quę si recte expendantur, non inuenietur in eis nisi obscuritas et tenebræ, nec quicquam ipsi inuenient solidi circa hæc in nostris quod repræhendant, nisi quod nonnulli forte de gratia Dei minus admonuerunt populos, cum intenti fuerint maxime vrgendis desidibus animis ad bona opera, quod ipsi Chry. accidisse videmus, quod doctrinam illam necessitatis gratiæ tanquam certam et omnium cordibus fixam putarunt, non opus esse magis inculcare, quæ tunc maxime docenda est cum fides fundatur, postea vero instandū exhortationi ad bona opera, ex iis itaque fateamur nōnullos forte negligentiores factos ad cogitandam & inuocandam hanc dei gratiam. Iam vero omnibus nobis gratum est hujus frequenter recordari, & frequenter admonere populos, vt in omnibus semper primo dei gratiam attendamus, post hoc nihil est certe in tota de hac re doctrina ipsorum quam contentio de victoria, de eruditione, quæ semper hæreticis omnibus fuit familiaris. hęc de primo illo genere. Secūdum vero quæstionum genus, quæ iam de re sunt, circa hoc illud est: an enumeratio peccatorum necessario debeat fieri in ecclesia sacerdoti; an ieiunia & aliæ satisfactiones imponendæ et acceptandæ: an recogitatio peccatorum in amaritudine animæ, & anxius ille dolor pro peccatis sint necessaria & exigenda: deniq; alia omnia pia opera, eleemosynarum et orationum, quam sint Deo grata, & ad æternam beatitudinem quam nobis vtilia hæc sunt res grauissimæ, ex quibus magna ex parte salus nostra pendet, in quibus si fiat correctio, quam illi volunt, quid aliud erit quam vt a manifestandis peccatis liberos reddamus omnes, nulla curetur satisfactio, nullum ieiunium, minima habeatur ratio doloris et contritionis, vt sine iis omnibus, certa fide, præter hæsitationem credāt omnes, sibi remissa peccata, ex sola fide appræhendente Christi meritum, et post mortē statim seeuolaturos in coelum. Rogo cogita quæ correctio hæc, quam vtilis ecclesiæ & grata deo, aut quid aliud per eam habetur quam vt laxis habenis timoris dei, et verecundiæ hominum, concedatur licentia omnibus desideriis carnis et mūdi. Quis non videt quantum præfertur a peccatis, et contineat Christianos confessio illa peccatorum, satisfactiones atque cōtritio, et deniq; timor semper sollicitans, quando post illa omnia non audent se iustificatos dicere? hæc est igitur prima pars correctionis quam petunt in ecclesia. audiamus sequentia.

Vsus

tamus illas, & de hac præsentium temporum, quæ tam diu Ecclesiam torquet contentione loquamur paucis. Cœperunt iam diu nonnulli corruptionem morum in Ecclesia dolere, cœperunt illam quasi manifestam iam & intollerabilem apud omnes traducere, & dum nimij in consideratione manifestorum criminum, & degenerationis à prima illa Ecclesia sunt, eo breui se & sequaces deduxerunt, vt Ecclesiam illam esse, & illos veros eius prælatos, qui tantopere à sanctitate defecerāt, omnino negarent, quod facile etiam depræhendi potuit & vitari, satanas vero qui quotidie ad malitiā cautior est, ac semper noua addit prioribus nostro hoc tempore, idem etiam sed cautius agit, nunc enim rursum hoc prætextu fucum facit simplicioribus & pijs, per suos ministros Lutherum & sequaces, dum corruptionem morum, disciplinæ lapsum proponentes omnibus, & nimium eos huic rei intētos reddentes agūt, vt etsi propter peccata, neque Ecclesiam, neque eius ministros verbis negent, tamen incipiant eis contemptibiles esse, incipiant displicere & ipsi & sua omnia. Vnde & iam inobedientiam & contemptum, eorum meditentur, quibus sic præoccupatis & veluti fascinatis, multorum verbo rū pietatem ostentantium, præstigijs, facile persuadent corruptam esse doctrinam, & obductam tenebris Euangelij lucem, proq; ea receptas meras nenias & imposturas hominum, quibus omnia plena esse dicunt, & certe mirandum simul & dolendum est, quod hæc & audiantur & suscipiantur ab ijs qui Christi promissionibus crediderunt, quibus ille stabilitatē Ecclesiæ suæ vsq; ad finem seculi promittit, & audent publice dicere, qui fideles dicuntur, à trecentis annis omnia corrupta esse in Ecclesia, & nunc demum, post tam longas tenebras, per Lutherum euulsisse Euangelij lumen. & hoc quidem in principio, at post parum videbis etiam hoc ipsum quod damnant non à trecentis

sed

1. Hoc est secundum quod reformari volunt, in quo si memor sis supradictorum, qualem volunt reformationem intelliges: Matrimoniũ ut humanum omnino contractum tractari volũt, atq; ita pro arbitrio legũ contrahi, & dissolui: sacramentum ordinis nullum esse, sed sufficere ut populus nominet ministros: Confirmatio, & extrema unctio cõculcentur cum omni chrismate & sacro oleo: de pœnitẽtia iam dictum est: Baptismus vero & Eucharistia quæ restat perfici volunt simpliciter, ut illi dicunt, & nude, ita ut reiiciantur omnia quæ ab apostolis per totum orbem semper seruauit ecclesia, hæc est secunda pars reformationis.

2. Hoc est ultimum quod corrigi volunt, cœlibatum ministrorũ ecclesiæ, sed quanto honestius dixissent corrigendam immunditiam & inhonestatem ministrorũ ecclesiæ, & dixissent, puto si aduertissent, ut ita tegerent, ut solent, animum suũ. sed permisit Deus ut apertius dicerent quod re vera intendunt. Cœlibatus eis displicet, quia dicunt se vri: Concubinatus quidem iuxta eos non negatur esse peccatum, sed quanto grauius promissio cœlibatus: est enim grauissimus error, quod hec promittatur tanquam cultus deo gratus, atque ita genus quoddam idololatriæ & falsi cultus, quo nihil grauius. Nos vero primum fornicationes & immundiciam ministrorum ecclesiæ emendata cupimus, restituta antiqua seueritate ecclesiæ in probanda honestate & moribus eorum qui ordinari, in prohibenda omni familiaritate fœminarum, denique in puniẽda transgressione eorum, quare nulla mentio horum in hac quam exigunt correptione, quare in ea nulla mentio de frenanda auaritia, usuris, & illicitis cõtractibus quibus totus corrũpitur mũdus, reiiciẽdis quare nihil de luxu & tyrannide eorum qui in potentatibus sunt frenanda, dicunt, & in ecclesia de simonia, de auaritia & ambitione, deniq; & de ebrietate, periuriis blasphemiis, cæ

Vsus 1. item sacramẽtorũ, & cœlibatus 2. ministrorũ Ecclesiæ, piam exigũt emendationẽ. Hęc si iuxta Prophetica & Apostolica scripta, ac iuxta vere Catholicũ veteris & purioris Ecclesiæ consensum, beneficio Dei, ac diligentia & cura optimorũ, quorumq; virorum restituta fuerint, nõ solum pstabitur cultus Deo patri dñi nr̃i Iesu Chr̃i gratissimus, verũ etiam vniuersus Christianus orbis excitabitur, ut qbus possit officiis gratitudinẽ & obedientiam suam sit declaraturus.

Nos:

ſed à mille quingentis annis, ſemper fuiſſe in Eccleſia, quare non verentur totam eius antiquitatem damnare, quod quid aliud eſt quàm Eccleſiam perijſſe, aut certe ſepultam fuiſſe alicubi, vnde nunc à Luthero excitetur, vt videlicet abſcondita fuerit lucerna illa Chriſti ſuper candelabrum poſita omnibus vſque nunc, & iam ſolis diſcipulis Lutheri lucere cœperit.

Obſecramus igitur per Chriſtum omnes, vt ita peccatorum multitudinem, morumq; corruptionem aſpiciant, vt nō propterea à medio declinent, non in tam pernitioſos receſſus extremorum deflectant, aduertant in Eccleſia frequentiſſime abūdaſſe peccata, & manifeſtiora fuiſſe virtutibus, atq; numero & potentia conculcatos & ſuperatos pios ab impijs. Aduertant clamaſſe hoc ſæpius Prophetas & patres, nec tamē propterea aut contempſiſſe Eccleſiam, in qua tanta erāt peccata, aut ab ea receſſiſſe eos legimus, quin potius quum ardētiſſimus ille zelator Elias æſtu quodam feruentis animæ eō ferretur, vt quaſi putaret defeciſſe cultores DEI, & ideo ſibi ipſi arbitraretur derelinquendū populū & ad deſerta ſecedendum. Prophetas tuos, inquit, occiderūt, & derelictus ſum ego ſolus, audiuit relictos eſſe ſeptem millia, qui non curuauerant genua ſua ante Baal. Atque ideo redire iubetur, regemq; vngere, & Prophetam quem loco ſui relinqueret. Hoc itaque eſt medium Catholicæ fidei ante oculos habendum, in Eccleſia malos, nihil nocere bonis, ſed tanquam paleam in area ipſos occultare, & quodammodo cuſtodire. Quòd ſi bonis non nocent, multo minus Eccleſiæ, quæ ſemper ſancta, ſemper perfecta, pro menſura huius viæ permanet, vt veriſſimum ſit illud Canticorum, nigra ſum ſed formoſa, & in Pſalmis: Omnis gloria eius ab intus. Denique ſicut neque bonis, neq; Eccleſiæ nocent peccata, vt propterea pereant, ita neque veri-

ceriſque pernitioſiſſimis vicijs populi, quæ tam impune cōmittuntur in eccleſia, emendandis, cur nihil loquuntur? ſed cōmemoratis oibus, cū ad correptionē venit, hæc tantum quæ diximus adſcripſerunt, timuerunt forte, ne ſi illa dicerent, & principes ſuos & populos offenderent, aut certe quod maluimus credere, dum nihil magis cordi habent quam ſuos errores, obliti ſunt omniū aliorum, deo ita permittente vt agnoſcas quam pulchra ſit quam illi cupiunt correptio, quæ merito corruptio magis dici poſſit, qua ſublatis repagulis oibus & muris pateat aditus huic veſtræ euangelicæ libertati.

Nos quidē nō ſumus de nrīs cōcionatoribus alicuius r. erroris, vel in doctrina vel in reliqua Eccleſiæ adminiſtratiōe, cōſcij, attamen non dubitamus, eos tāta modeſtia, & pietate pditos, qn ſi teſtimonijs cœleſtis doctrinæ, & vero conſenſu Catholicę Eccleſiæ admoniti fuerint, ædificationi Eccleſiæ haudquaquam ſint defuturi.

1. Vos teſtimoniū phibetis de vobis ipſis, nā autores eſtis horū verborū, quanq; illuſtriſſimi principis veſtri noie dicāt, & qdē de eo tā gñroſi ſanguinis, & tanta pauorū ſerie, illuſtri principe, nō eſt cur dubitemus, q ſecundū cōſcientiam agat, ſi cōſciētia illi oſtēderet errores veſtros nō nō ſequeretur, quare videmur nos multo magis coram Deo teneri, vt veritatē, quam ignorat, manifeſtius illi de vobis dicamus, coram vobis etiam, & coram omnibus alijs, qui legerint in hac veſtra cōfeſſiōe, vt omittamus quæ ſubtiliori egent diſcuſſiōe, de quibus ſuperius actū eſt, vt omittamos q in ea peſſimi ſchiſmatis & cōfuſionis, oim quæ in eccleſia ſunt ſemina ſpargitis, dū nec certā eccleſiam, nec certū pōtificem, nec deniq; certos iudices cōtrouerſiarū fidei, & dubiorum ſcripturæ ſacræ admittitis, hoc prætextu, quod ad nullum certum genus hominum ſpūs ſctūs eſt aſtrictus, neque ſcripturæ intelligentia certis limitibus hoim coartata. Vt igitur hæc oia omittamus, audite quorum iam diu ab eccleſia damnatorum hæreticorum diſcipuli ſitis manifeſtiſſime. Eſtis primo Aeriani, qui teſte Auguſt. lib de hæreſibus, aſſerunt nō offerendum vel orandū p mortuis: nō ſeruanda ſtatuta in eccleſia ieiunia: Epiſcopū nō differre a præſbytero. Horū duo vos aperte docetis, tertiū de ieiunio occultius vt ſupra notatum eſt. Eſtis Iouinianiſtæ, & re vera multo acriores inimici virginitatis & cœlibatus quam Iouinianus, fuit. Teſte Auguſt eodem lib. & lib. de S. Virgint. & Hiero. in libris ex pfeſſo cōtra eum æditis, matrimonium æquauit virginitati & cœlibatui, vos hoc idē aſſeritis aperte, ſed quaſi id parum ſit, additis, non poſſe hæc deo pmitti, ſed ingrata eſſe, & blaſphema vota de ijs, ille cœlibatum nō propter meritum aliquod apud deum, vel propter futuri ſeculi beatitudinē,

ad quæ

tati doctrinæ publicæ detrahunt, hanc enim nulla malitia hominum vnquam auferre potest, vt vel non sit, vel non luceat omnibus qui in domo sunt, aut deficere, aut nõ sit, qui aut non luceat omnibus qui in domo sunt.

2 Sit igitur in nobis, si cupimus medium tenere peccatorum & vitiorum, odium & compassio peccantium, vt quos pro officio & viribus nostris corrigere non possumus, tolleremus gementes, atque affectu longe ab eis separati, sacramentis & orationibus Ecclesiæ communicemus illis, quamdiu ab ea sustinentur, & eam sustinent non recedentes. Credamus prædicationem fidei & doctrinam publicam, quę velut tessera est militiæ Christianæ, semper manifestam & fuisse & futuram esse, & eandem quæ ab Apostolis per omnes successiones Patrum deducta est vsque ad nos. Hæc, inquam, veritas semper sonat in Ecclesia, vt ad eam tanquam ad pastoris vocem confugiant oues. Cęterum solidæ illæ virtutes, perfectio & puritas, quibus Ecclesia Deo placet, sub ijs latẽt, manifestæ etiam per conuenientia opera ijs quibus ea datur videre, quamuis à carnalium hominum oculis nube peccatorum absconditæ. Huius Ecclesiæ cupiamus esse membra, hoc pręcæteris omnibus præcemur Deum, ne in ea agnoscenda vnquam nos permittat errare.

cc ij. Iam

ad quæ nihil putat prodesse, sed propter tranquillitatem maiorem, & expeditionem a molestijs sibi elegit, vos autẽ elegistis matrimonium, cũ molestijs illis & oneribus grauibus, & conamini asserere expedire Episcopis & ministris ecclesiæ matrimonium, quasi hoc Paul. docuerit, nihil itaque patres illi insectati sunt in Iouiniano, quod vos non asseratis duplo quam ille, vt impleatis mensuram patrum vestrorum. Estis & Vigilantij discipuli, nã vt omittam quod vos eludere conamini, quod ille volebat inuocari sctõs, vos em̃ dicitis quod nolebat honorari, cum re vera honorem istum inuocationis suis rationibus damnaret, & hoc ipse Hier. contra illum ꝓbat honorandos esse & inuocandos. Sed hæc omittamus, vos em̃, vt apertius eius discipulos vos ostendatis, blasphemias contra sanctos, calumnias contra eorum cultũ, quas Hier. in Vigilantio repręhendit, asseritis, appellantes eos mortuos hoies, irridentes quod putentur agnoscere orationes nostras. Denique asseritis non licere reuelata euangelij luce accẽdere cereas, quod ille pariter asserebat, vt iam ostendimus. Deniq; & cum illis hæreticis sentitis, quos Bernardus in quodam sermone super cantica talibus lineamentis denotat: videte canes, videte detrectatores, irridẽt nos quia baptisam infantes, hoc nõ ptinet ad vos sed quod sequit, quod orãmus pro mortuis, quod sctõrũ suffragia postulamus, non credunt ignem purgatorij restare post mortem. Si igit in vobis est tanta modestia & pietas, quantam ipsi dicitis, aut principem vestrum dicere scribitis, non debetis moleste ferre quam syncere dicamus, & oia quæ in doctrina vestra repræhensibilia sunt, quæ tantopere pertinent ad doctrinã euangelij, in qua quod aliter discere non possumus, Nõ certe recte ambulatis, nec cũ Aug. Hie. Bern. & cęteris patribus, sed cũ Aerio, Iouiniano, Pelagio, manifestis hostibus ecclesiæ, tã diu dãnatis, & cũ recẽtioribus Ioãne Hus, Vuicleffo, deniq; Luthero, nos enim parati sumus & audire & corrigere quæ nobis ꝓbata fuerint minus conuenire cũ vero sensu patrũ.

> Quod aũt in nobis & in nr̃a est gubernatiõe, sum̃ma dabimus operã, vt adiuuãte diuina clemẽtia, nihil eorũ officiorũ à nobis ꝑtermittatur, qbus s. speramus vnã ecclesiæ trãqllitatẽ & salutẽ in Iesu Chr̃o filio Dei cõseruari posse.

1. Et huic testimonio, vt iam ad te vltimo conuertamur Dux illustrissime, cui in principio locuti sumus, & cui primo hæc nostra militant, hoc igit testimoniũ tuũ fideliter suscipimus, non dubitamus quod quæ facis circa religionem speres tranquillitati ecclesiæ prodesse, sed audi obsecro quod synceriter dicimus, deciperis, proculdubio imponitur tibi ab iis qui humanitate tua ingenuitate atq; candore abutunt: deciperis quamdiu speras cõciliis autorum huius confessionis aliquid posse cõferri tranquillitati ecclesię: falleris quia homo es, & falli potes, patere vt hoc dicam de te, circa ea in qui-

Iam clamantibus vt restauretur Ecclesia, vt tollantur & emendentur abusus, si nolumus iram D. incurrere. Respōdeamus pacifice & quiete, vt caueant ne dum vident festucam in oculo fratrum, trabem quæ in oculo suo est non aspiciant, videant, inquam, ne forte quum dicunt Ecclesiæ: sine eijciam festucam de oculo tuo, ipsi trabem in suis oculis, habeant, sed non sunt, inquis, festucæ tanta peccata, auaritia, superbia, spurcitiæ, & cæt. Verum est, non sunt parua in se, sed quanto maiora hæresis & schisma? certe quanto maior & prior fides virtutibus cæteris? quanto finis præstat medijs? quanto denique fundamentum omnibus superædificatis, cæteræ virtutes veluti parietes sunt, aut columnæ Ecclesiæ, at fides primum fundamentum. Auaritia igitur deijcit pulcherrimum parietem contemptus terrenorum omnium, & intentionis cœlestium, inhonestas euertit pulchritudinem castitatis, & sic cætera vitia virtutes contrarias destruunt veluti pulcherrimos parietes. At schisma vnitatem impetit vitam ipsam, & cor dissoluit, hæresis fidem & fundamentum deijcit, ita vt cætera simul pereant, & nihil omnino maneat virtutis, quantumuis ostentetur species eius. Hoc itaque agunt noui isti doctores, & noui reparatores Ecclesiæ, vt videlicet totam euertāt. Errore an malitia? Vt verū fateamur, nescimus, sed neque id admodum refert, quod ad rem attinet, satis est quòd Ecclesiam destruunt, siquidem odio eius, & certa malitia, grauissimo apud Deū peccato obnoxij, si errore, ex nimio hoc zelo, nō minori damno, Ecclesiæ, & sua non minus culpabili inconsideratione. Nam quid rogo inconsideratius esse potest, quàm dum eum qui innocenter patitur ab aduersarijs liberare contendis, tam præcipitem in eos insurgere, tam inconsiderate aggredi, vt cum eis simul aut certe prius quàm eos quem liberare cupiebas, perdas: Sic isti agunt, dum vitia quæ in Ecclesia sunt impugnan-

 tes

quibus nec es, nec pro officio teneris esse doctus, & consummatus, quandoquidē & tui hoc de sanctissimis et doctissimis patribus passim dicunt, sicut igitur deciperis, cùm credis eos nullum errorem asserere, ita & cū hac via & istis cōsiliis putas ecclesiam iuuare, sed multo attentius obsecro per Christi viscera audi, q̃d ego in eisdem etiam quam possim attentissimo animo, & certe tibi quantum fieri potest subdito, loquor ad te, non putes te hac tua credulitate & conscientia coram Deo excusari, hæc enim tanta rerū perspicuarum incogitantia, aut vt apertius dicam inconsideratio, non te immunem reddit coram deo. Palam est tuos discessisse ab ecclesia, docuisse contra eorum quæ proaui tui & antecessores oēs, a suscepta fide christiana, cū cæteris oībus christianis crediderunt, cuius habes etiam monimenta in monasteriis & ecclesiis amplissimis ditionis tuæ, pietatem maiorū tuorum erectis & locupletatis, ab hac fide discesserunt istirui doctores. & tu sequeris eos in ea discessiōe, a qua quis prudens discedit, nisi forte certissima & indubitata rōne ꝓbata fuerit falsa? Quam si putas afferre tuos, aduerte saltē, quod si tibi ita videt, multis & maioribus & inferioribus te principibus videtur contrarium, & in Germana & in vniuerso orbi Christiano, hæc igitur dissensio, circa fidem, principum & populorum, non ab ipsis, aut potest, aut valet definiri. Si igitur ab illis ad doctores reuertamur, credis tuis, sed sunt alij, nec pauciores, nec vllo noīe inferiores, quibus cōtrarium asserētibus credunt alii principes, ergo igitur ad viuentes doctores attinet manet eis dubia, cōfugiamus igitur ad antiquores, & mortuos, quū & eruditio, & sanctitas, ecclesiæ semper cognita fuit Hier. dico, Atha. Chry. Cyril. Aug. Amb. & alios, hos ostendimus apertissime multa dogmata tuorū, tanquam contraria fidei damnasse, nolumus tamen nobis dari fidem, neq; illis patribus. Hoc tamen rogo, nonne illorū patrū testimonia, & nostra merito dubiam efficiet apud prudentes, sed expertes lectionis & doctrinæ patrū, nouam hanc tuorum doctrinam? an ne merito eos suspectos saltem falsitatis & erroris reddent tanta testimonia? quis vero putet excusari illum, qui propter dubia & inter a testimonia ab antiqua & vera fide recedit? Sic igitur saltem dubiū apud te in hac confessione, esse errores damnatos ab ecclesia, sic dubium tuos doctores sequi dānatos hæreticos, a quibus dubia sit eorū doctrina, ꝓpter dubia igitur non recedas ab antiqua ecclesia, si non vis te exponere graui periculo, suspende iudicium & studiū tam ardens fauendi huic doctrinæ, nec adigas subditos tibi ad sequendū quæ merito dubia sunt, saltē agnosce opus esse in hac re illustratiōe diuina, recurre supplex ad deū, nō præoccupatus affectu huius doctrinæ, sed vere anxius pro salute tua hæc agenti, in veritate & corde perfecto, aderit sua misericordia deus (vt spero) alioqui tanta certitudine & securitate sequi tam dubiam fidem, tu ipse optime princeps expende, qua rōne apud deum excusari possis. Sed ais nulla rōne hæc dubia esse, credam, sed certissima nimium inhumanus est certe, quicunq; hoc dicit, nec cogitare possū te hoc esse dicturū. Quod enī tot testes negant, q̃d affirmant nec minori autoritate, quur nō dubium erit? Posset verū esse q̃d vestri dicunt, negantibus nobis & sctis patribus, sed quomodo esse poterit certum & indubitatum? Dubia igitur sequimini, & q̃ nisi inhumani:

humani ſitis, non poteſtis non fateri incerta eſſe, et ꝑpter hæc receditis ab antiqua eccleſia, imo in re dubia ſaltem, et antiquos et ſctiſſimos patres relinquitis, ſequētes novos doctores, quanto cautius agāt, et quanto tutius, ꝙ poſt antiqua teſtimonia patrum, poſt confirmatam tot annis fidem, nulla ratione in dubium apud ſe vocari permittūt, quod conſtat nullo publice contra docēte, publice etiam in eccleſia tanto ſeculorum conſenſu receptum.

Hæc igitur quæ magno ſalutis tuæ deſiderio optime Princeps ſcribo, accipe etiam candido animo, & cogita atque expende apud te, dabit Chriſtus lucem, quā agnoſcas illum paſtorem, quod nos ardentibus votis cupimus atque præcamur.

tes, à fundamentis Eccleſiam euertunt. Hoc igitur peccatum maximum eſt, præ cæteris iram DEI excitat in omnes, imo eſt iam grauiſſimum iræ flagellum, hoc primo omnium emēdari opus eſt, quod præcibus & vera pœnitentia à minoribus apud Deum agendum eſt, à maioribus etiam diligenti circumſpectione & ſæueriore diſciplinæ. Det Chriſtus ſeruator Eccleſiæ ſuæ, & ſponſus vnicus, vt vel iam tandem poſt tam longa flagella affulgeat nobis ſua miſericordia, quæ det omnibus meliora ſentire.

F I N I S.